

PĂRINȚI ȘI SCRITORI
BISERICEȘTI

1.

SFÂNTUL VASILE CEL MARE
Omilii și cuvântări

PATRIARHIA ROMÂNĂ

SFÂNTUL VASILE CEL MARE
Omilii și cuvântări

COLECȚIA
PĂRINȚI ȘI SCRITORI BISERICEȘTI
INIȚIATĂ ÎN ANUL 1977 DE PATRIARHUL
JUSTIN († 1986)
ȘI RELUATĂ, ÎN SERIE NOUĂ, ÎN ANUL 2007
CU BINECUVÂNTAREA PRAEFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

COMISIA PATRISTICĂ

Președinte: DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române;
Vicepreședinți: CIPRIAN, Episcop Vicar Patriarhal; Prof. univ. dr.
Emilian POPESCU; *Membri:* Pr. prof. univ. dr. Constantin COMAN;
Prof. univ. dr. Traian DIACONESCU; Prof. univ. dr. Nicolae-Șerban
TANAȘOCA; Lect. univ. dr. Bogdan Tătaru CAZABAN; Prof. univ. dr.
Tudor TEOTEOI; *Secretari:* Lect. univ. dr. Adrian MARINESCU,
coordonator al volumului; Lect. univ. dr. Octavian GORDON

PĂRINȚI ȘI SCRITORII
BISERICEȘTI

1

SFÂNTUL VASILE CEL MARE
Omilii și cuvântări

Traducere din limba greacă
și introducere de pr. Dumitru FECIORU,
text revăzut și notă asupra ediției de Constantin GEORGESCU,
note de pr. Dumitru FECIORU, Constantin GEORGESCU
și Alexandru MIHĂILĂ

Carte tipărită cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte
DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Corectură: Cristian ANTONESCU
Alexandru MIHĂILĂ
Ion-Dragoș VLĂDESCU
Tehnoredactare: Ion-Dragoș VLĂDESCU
Viziune grafică: Maria COMAN

Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă
Consilier Patriarhal – Preot Valer ULICAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VASILE CEL MARE, sfânt

Omilii și cuvântări / Sfântul Vasile cel Mare; trad. din lb. greacă și introd. de pr. Dumitru Fecioru; text revăzut și notă asupra ed. de Constantin Georgescu; note de pr. Dumitru Fecioru, Constantin Georgescu și Alexandru Mihăilă; carte tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române – București: Basilica, 2009.
ISBN 978-606-8141-00-8

- I. Fecioru, Dumitru (trad.) (introd.)
- II. Georgescu, Constantin (ed. șt.)
- III. Mihăilă, Alexandru (ed.)
- IV. Daniel, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

224.1.07

© - Editura **Basilica** a Patriarhiei Române
ISBN 978-606-8141-00-8

CUVÂNT ÎNAINTE

Colecția patristică *Părinți și Scriitori bisericești* a fost inițiată de patriarhul de fericită pomenire *Iustin Moiescu* (1977-1986), la scurtă vreme după urcarea sa pe tronul Patriarhiei Române în primăvara anului 1977. Distins profesor de Studiul Noului Testament la Facultatea de Teologie din București și bun cunoscător al limbilor greacă și latină, în care ni s-au transmis Sfânta Scriptură, operele Sfinților Părinți și ale Scriitorilor Bisericești, patriarhul a fost conștient de marele folos pe care l-ar avea pentru cititorii români traducerile în limba lor proprie a principalelor lucrări teologice, istorice, liturgice și a tot ceea ce ține de trăirea și experiența filocalică, lăsate nouă de cei care, cum spune un Sfânt Părinte «s-au curățit pe sine pentru a primi Duhul Sfânt spre a tâlcui Scripturile și a cerceta lucrurile dumnezeiești».

Patriarhul Iustin a constituit o *Comisie* de traducători, formată din teologi de renume și în același timp cunoscători ai limbilor clasice – *Dumitru Stăniloae*, *Dumitru Fecioru*, *Teodor Bodogae*, *Ene Braniște*, *Constantin Cornițescu* și alții, la care s-au adăugat filologi clasici, *David Popescu*, *Nicolae Barbu* etc. – care a alcătuit un *proiect* de lucru cuprinzând 90 de titluri de lucrări. Dintre acestea, în *Colecția Părinți și Scriitori Bisericești* (PSB) și în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, au fost publicate 39 de volume, iar dintre acestea 16 pregătite și tipărite în timpul vieții patriarhului, ceea ce a reprezentat un număr impresionant pentru vremea aceea. Proiectul nu a fost anunțat public, în amploarea lui, în nicio prefață de volum sau altfel, probabil din teama de a nu fi oprit de autoritățile comuniste.

După moartea patriarhului Iustin au mai fost publicate în alte edituri, vreo zece volume cu traduceri ale Pr. *Dumitru Stăniloae*, Pr. *Dumitru Fecioru* și ale altora, încât s-a ajuns la aproape 50 de volume cu traduceri din operele Sfinților Părinți și ale Scriitorilor Bisericești. Acestea reprezintă astăzi un tezaur deosebit de prețios pentru

literatura creștină, teologică și istorică din România. Totuși, el nu satisface decât parțial cerințele de astăzi de cunoaștere, cercetare și asimilare ale învățăturilor patristice, manifestate de categorii sociale diverse din țara noastră.

De aceea, Noi am hotărât în anul 2007 să constituim o *Nouă Comisie Patristică* (din cea veche n-au mai rămas în viață decât 2-3), care să reia lucrarea începută cu 30 de ani în urmă și, pe baze noi, s-o ducă mai departe, până la finalul dorit. Aceasta înseamnă, pe de o parte, să fie traduse opere care n-au mai fost traduse, iar pe de altă parte, traducerile existente să fie revăzute, îndreptate omisiunile, greșelile, iar acolo unde este necesar, să fie îmbunătățite pe baza unor ediții critice recente. Totodată, am ameliorat formatul cărților, făcându-l mai atractiv, iar, prin tiparul folosit, mai ușor de citit. Ne propunem, de asemenea, ca unele volume să aibă, într-un tiraj redus, text bilingv, grec (latin) și român, răspunzând în felul acesta dorințelor unor specialiști de a putea proba rapid exactitatea traducerilor și a comentariilor.

Primele volume din *Seria Nouă* cuprind opera completă a Sfântului Vasile cel Mare, deoarece anul 2009, în care începe lucrarea *Noii Comisii Patristice*, corespunde comemorării a 1630 de ani de la trecerea sa la Domnul și dorim în felul acesta să-i aducem un omagiu pios. Se va continua tipărirea cu operele altor doi părinți capadocieni și anume Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) și Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile, deoarece anii care vin marchează și pentru ei comemorări legate de trecerea la Domnul.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să binecuvânteze lucrarea aceasta de mare valoare pentru Biserica noastră, întrucât cărțile Sfinților Părinți ne îmbogățesc sufletește și ne luminează calea mântuirii.

† DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CUPRINS

Preafericitul Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române <i>Cuvânt înainte</i>	5
Pr. Dumitru FECIORU <i>Introducere</i>	9
Constantin GEORGESCU <i>Notă asupra ediției</i>	44
OMILIA I Despre post (I)	47
OMILIA A II-A Despre post (II)	61
OMILIA A III-A La cuvintele «Ia aminte de tine însuși»	70
OMILIA A IV-A Despre mulțumire	84
OMILIA A V-A La Mucenița Iulita	97
OMILIA A VI-A La cuvintele [Evangheliei după Luca]: «Strica-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi» și despre lăcomie	113
OMILIA A VII-A Către bogați	125
OMILIA A VIII-A Rostită în timp de foamete și secetă	141
OMILIA A IX-A Despre faptul că Dumnezeu nu este autorul relelor	157

OMILIA A X-A	
Împotriva celor care se mânie	175
OMILIA A XI-A	
Despre invidie	188
OMILIA A XII-A	
La începutul [cărții] Proverbelor	198
OMILIA A XIII-A	
Îndemnătoare la Sfântul Botez	225
OMILIA A XIV-A	
Împotriva celor care se îmbată	240
OMILIA A XV-A	
Despre credință	252
OMILIA A XVI-A	
La cuvintele: «La început era Cuvântul»	258
OMILIA A XVII-a	
La Mucenicul Varlaam	266
OMILIA A XVIII-a	
La Mucenicul Gordie	270
OMILIA A XIX-A	
La Sfinții Patruzeci de Mucenici	282
OMILIA A XX-A	
Despre smerenie	293
OMILIA A XXI-A	
Despre a nu ne lipsi de cele lumești și despre focul din afara Bisericii	304
OMILIA A XXII-A	
Către tineri, despre cum pot întrebuința cu folos literatura scriitorilor eleni	321
OMILIA A XXIII-A	
La Sfântul Mucenic Mamant	341
OMILIA A XXIV-A	
Împotriva sabelienilor, a lui Arie și a anomeilor	349
<i>Indici (Ion-Dragoș Vlădescu)</i>	363

INTRODUCERE

Viața Sfântului Vasile cel Mare*

Știrile despre viața Sf. Vasile cel Mare le avem, în primul loc, din propriile sale scrieri și mai ales din *Scrisorile* lui, 366 la număr, apoi: a) *Panegiricul funebru în cinstea Sf. Vasile* rostit în 381 de Sf. Grigorie de Nazianz¹; b) *Panegiricul funebru* rostit de fratele său, Sf. Grigorie de Nyssa²; c) *Viața Cuvioasei Macrina* de Sf. Grigorie de Nyssa³; d) *Cuvântul Sf. Efreem Sirul*, după unii pseudo-Efrem⁴; e) *Viața Sf. Vasile cel Mare*, atribuită prietenului său Sf. Amfilohie de Iconium, este o lucrare scrisă în secolul al VIII-lea⁵; f) în sfârșit, la istoricii bisericești: Ieronim⁶, Socrate⁷, Sozomen⁸, Teodoret⁹,

---

* Datele biografice despre Sf. Vasile cel Mare sunt preluate de Pr. D. Fecioru în cea mai mare parte din *Panegiricul funebru* scris de Sf. Grigorie de Nazianz (Teologul) în anul 381 cu prilejul morții celui mai bun prieten al său, care a fost Sf. Vasile. Deși cercetările în legătură cu viața Sf. Vasile sunt numeroase și au completat informațiile cunoscute la Pr. D. Fecioru, totuși lăsăm textul în forma pe care i-a dat-o, cu unele mici completări pe alocuri. Pasajele preluate din *Panegiricul funebru* au o frumusețe aparte și în plus, avantajul veridicității evenimentelor. Biografia devine astfel un text fermecător, care se citește pe nerăsuflăte. Bibliografia mai nouă despre Sf. Vasile se găsește în cele trei volume *Studia Basiliana*, I-III, apărute la Editura *Basilica*, a Patriarhiei Române, București, 2009, în special în vol. II, pp. 210-236 și III.

¹ *Cuvântul* 43, PG, 36, 493-608, tradus în românește de Pr. N. Donos, în: Sf. Grigorie de Nazianz, *Apologia sau cuvântarea în care arată motivele care l-au îndemnat să fugă de preoție și Elogiul Sfântului Vasile*, Huși, 1931, p. 118-204.

² PG, 46, 787-818.

³ PG, 46, 959-1000, tradusă în românește de Pr. Teodor Bodogae, Sibiu, 1947.

⁴ S.P.N. *Ephraem Syri Opera omnia quae exstant graece, lalinc, syriacc in sex tomos distributa*, Roma e Bibliotheca Vaticana prodeunt, Tomus 2, Romae, 1743, 289-296.

⁵ În grecește și latinește la F. Combefis, *SS. Palrum Amphilochii Iconicnsis, Methodii Patarensis et Andrae Cretensis opp.*, Paris, 1644, 155-225; numai în limba latină, în PG, 29, CCXCIV-CCCXVI.

⁶ *De viris illustribus*, 116.

⁷ *Istoria Bisericească*, IV, 26.

Filostorgiu¹⁰, precum și *Biblioteca Sf. Fotie*¹¹.

Sfântul Vasile se cobora dintr-o familie nobilă și bogată din Pont. În timpul persecuției lui Maximin (305-313), bunicul Sf. Vasile și soția lui Macrina - care fusese ucenică a Sf. Grigore Taumaturgul - au trebuit să-și părăsească toate averile și s-au refugiat în munții Pontului. «Era, spune Sf. Grigorie de Nazianz în cuvântul său funebru, - pe firul căruia voi merge în prezentarea vieții Sf. Vasile cel Mare -, vreme de prigonire, ba încă cea mai crudă și mai groaznică prigonire. Grăiesc, se înțelege, de prigonirea lui Maximin, care deși urma îndată după alți mulți prigonitori, a făcut ca toți cei mai dinainte să pară mai blânzi și mai omenoși, deoarece Maximin a dat frâu liber unei cruzimi neobișnuite, parcă și-ar fi pus în minte să întorneze cu forța însăși nelegiuirea. Mulți atleți de-ai noștri au dat piept cu această prigoană, unii luptând până la moarte, iar alții până aproape de moarte, aceștia din urmă cruțați numai ca doar să supraviețuiască biruinței lor, adică să nu piară odată cu luptele pe care le-au purtat, ci să rămână pentru urmași pilde de virtute, mărturii vii, colonne însuflețite, propovăduitori muți. Printre aceștia, între mulți alții, îi putem număra și pe bunicii după tată ai lui Vasile, care au umblat pe calea virtuții, încât aceste vremuri de grea prigoană i-au învrednicit de frumoase cununi de biruință; aceasta pentru că erau pregătiți și dispuși să sufere cu răbdare toate acele chinuri, pentru care Hristos încununează pe cei ce imită suferințele îndurate de El pentru mântuirea noastră. De altfel, întrucât martiriul lor se cuvenea să fie în conformitate cu legea - iar legea martiriului este aceasta: nici să nu ne aruncăm de bună voie în primejdie, atât pentru a-i cruța pe prigonitori, cât și pe cei mai slabi decât noi, dar nici să nu fugim de primejdie, când ea vine asupra-ne; în cazul dintâi am da dovadă de semeție, în al doilea de lașitate - ce-au făcut ei pentru a-L cinsti pe Legiuitor? Sau mai bine zis, unde i-a dus dumnezeiasca pronie, care purta grijă de ei? S-au retras într-o pădure din munții

⁸ *Istoria Bisericească*, VI, 15-17.

⁹ *Istoria Bisericească*, IV, 19, 30.

¹⁰ *Istoria Bisericească*, II, 9.

¹¹ Cod. 137. 141-144. 191.

Pontului – căci în acești munți sunt multe păduri dese și foarte întinse – cu puțini tovarăși de drum, care să-i și slujească în timpul pribegiei. Alții n-au decât sa admire lungimea pribegiei – căci, după cum se spune, a durat șapte ani și ceva – și regimul aspru și neobișnuit la care au fost nevoite să se supună acolo aceste trupuri nobile; au trebuit să trăiască sub cerul liber, să sufere frigul, arșița și ploile; pe urmă singurătatea, lipsa totală de prieteni și de societatea omească, care trebuie să le fi căzut foarte greu unor oameni deprinși să trăiască în mijlocul alaiurilor și onorurilor. Eu voi povesti doar numai ceea ce mi se pare mai de seamă și mai neobișnuit. Desigur, voi fi crezut de toată lumea, afară doar de cei ce cred că prigonirea și primejduirea vieții pentru Hristos ar fi lucruri de mică însemnătate, deși acest fel de a judeca este foarte greșit și chiar primejdios»¹².

Sfârșindu-se persecuția, în 313, bunicii Sfântului Vasile s-au întors la casele lor și și-au recăpătat și libertatea și averile care le fuseseră confiscate. Au avut doi copii: Grigorie, care a fost episcop într-un oraș din Capadocia, și Vasile, tatăl Sf. Vasile cel Mare. Acesta s-a stabilit în Cezareea Capadociei; s-a căsătorit cu o tânără orfană, Emilia; tatăl ei murise de moarte martirică în persecuția lui Liciniu, iar mama ei murise de tânără. În Neocezareea, tatăl Sfântului Vasile a fost avocat și profesor de retorică; și, după cum îl caracterizează Sf. Grigorie din Nazianz, «Pontul îl recunoștea de profesor obștesc al virtuții»¹³. Vasile și Emilia au avut zece copii; aceștia în ordinea nașterii sunt: Macrina, numită cea tânără spre deosebire de bunica ei Macrina cea bătrână, un fiu, mort pe când era copil, Vasile – Sf. Vasile cel Mare –, Naucratic, mort în vârstă de 27 de ani¹⁴, Grigorie –

¹² Traducerea Pr. N. Donos, *op. cit.*, 122-123.

¹³ La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 129.

¹⁴ «Dintre cei 4 frați, al doilea după marele Vasile, istorisește Sf. Grigorie de Nyssa în Viața Sfintei Macrina, se numea Naucratic și era bine înzestrat din fire, frumos la trup, vânos, iute și întrecând pe toți în îndemănare și iscusință la orice îndeletnicire. Pe când acesta avea 22 de ani, dăduse în fața oamenilor bune mărturii de învățătura și pregătirea pe care le avea, încât cei care îl ascultau rămâneau mișcați până în adâncul inimii; deodată, în urma unei dumnezeiești purtări de grijă, luând în răs și renunțând la toată această pricepere, roadă a strădaniilor sale, s-a retras în viața cea singuratică și lipsită de averi, neluând cu sine, în urma unui adânc îndemn al cugetului, decât pe sine

Sf. Grigorie de Nyssa –, patru fete și Petru – Sf. Petru al Sevastiei. O familie ca aceasta, tatăl «profesor obștesc de virtute», iar mama, fiică de mucenic, a dat Bisericii patru sfinți: Macrina cea tânără, Vasile, Grigorie și Petru.

Sf. Vasile cel Mare s-a născut în 329 sau 330; este una din figurile cele mai strălucitoare ale secolului al patrulea. «Pentru toți, spune Sfântul Grigore de Nazianz, a fost un fel de lege a virtuții»¹⁵; «a fost un bărbat nobil și mai presus de trup chiar înainte de a se muta din această viață»¹⁶. Sufletul tânărului Vasile, încă din copilărie, a fost format de Macrina, bunica lui, și Emilia, mama sa. Apoi a urmat tatăl său, profesorul de retorică, «profesorul obștesc al virtuții», care

---

însuși. I-a urmat doar unul din slujitori, cu numele Hrisafie, fie pentru că îi era credincios, fie poate pentru că își croise și el același plan de viață singuratică. Astfel își petrecea zilele Naucratie, singur, într-un ținut îndepărtat pe malul Irisului, un râu ce trece prin mijlocul Pontului, izvorând de fapt din Armenia și îndreptându-și apele prin părțile noastre spre Marea Neagră. Aici își aflase tânărul un adăpost în inima unui desiș, pe o sprânceană de deal închisă de niște povârnișuri prăpăstioase ale muntelui, departe de zgomotul orașului, de mășăluirile soldaților și de îndeletnicirile gălăgioase ale divanelor de judecată, scăpând astfel de toată larma asurzitoare care însoțește viața omenească în orașe și îngrijind cu mâinile sale pe câțiva bătrâni săraci și bolnavi, care se retrăsese acolo, strădanie din care el a găsit cu cale să-și facă ocupația de căpetenie a întregii sale vieți. Bunul nostru tânăr mergea la vânătoare, prindea pești și, întrucât avea o rară îndemânare la vânarea oricărei sălbăticiuni, cu mare ușurință asigura prin vânat hrana trebuitoare neputincioșilor, înfrânând totodată prin aceste oboseli și zburdălnicia tinereții. Dar prin aceasta el slujea, cu mare bucurie, și cerințelor mamei, ori și când ar fi venit acestea, iar mai cu seamă prin amândouă felurile de isprăvi ale vieții sale: strunirea tinereții prin oboseli și întreptarea vieții sale, după pilda mamei, pe calea ce duce spre Dumnezeu. Trecuseră cinci ani de când Naucratie petrecea în acest chip, umplând prin aceste nevoințe sufletul mamei de o fericire nespusă, pe de o parte fiindcă își împodobeia viața cu chibzuință și cumpătate, iar pe de alta fiindcă își pleca întru totul puterea slujirii sale voinței celei ce l-a născut. Iată, însă, că într-o bună zi mama primi o grea și dureroasă lovitură, izvorâtă, cred eu, din cursa întinsă de cel rău, lovitură care a umplut de durere și jale întreaga noastră familie. Căci fără de veste Naucratie a fost răpit din viață, fără să fi fost vreo boală din care să fi urmat acea nenorocire și nici vreo altă pricină obișnuită sau cunoscută care să-i fi pricinuit tânărului moartea, ci doar, plecat fiind la vânatul cu care să poată mai departe asigura hrana celor neputincioși, a fost adus acasă în nesimțire, mort fiind deodată cu el și tovarășul său de viață, Hrisafie» (*Viața fericitei Macrina*, traducere de Pr. T. Bodogae, Sibiu, 1947, 18-21).

¹⁵ La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 119.

¹⁶ *Ibidem*, 120.

«i-a predat întreg ciclul științelor și a fost exercitat în evlavie, sau mai pe scurt, prin învățături elementare, a fost împins spre desăvârșirea ce avea să urmeze»¹⁷.

După terminarea educației din casa părintească, Vasile și-a continuat studiile la școlile din Cezareea. Despre studiile sale din Cezareea Sf. Grigorie de Nazianz ne face următoarea mărturisire: «Cât de apreciat era el și de profesori și de colegii săi, pe cei dintâi egalându-i, iar pe cei din urmă întrecându-i în orice știință! Cât de mare renume a dobândit el în scurtă vreme, atât în fața poporului de rând, cât și în fața fruntașilor orașului! Vădea o știință mult mai presus de cea obișnuită la oameni de vârsta lui și o virtute a moravurilor mult mai presus decât chiar știința lui. Orator între oratori chiar în fața catedrelor profesorilor; filosof între filosofi chiar și în fața sistemelor filosofice; iar ceea ce este și mai important, preot între creștini chiar mai înainte de a fi primit darul preoției»¹⁸.

Din Cezareea s-a dus la Constantinopol «capitala Orientului, renumită pentru cei mai desăvârșiți oratori și filosofi, de la care Vasile, în scurtă vreme, și-a însușit cele mai de seamă învățături, datorită agerimii și talentului său»¹⁹.

De la Constantinopol «a fost trimis de Dumnezeu și mânat de strașnica lui sete de știință la Atena»²⁰. Sf. Grigorie de Nazianz era «mai de mult timp în Atena»²¹. Studenții din Atena, veniți din toate ținuturile Greciei și din Occident, aveau obiceiul de a săvârși o ceremonie de inițiere a tuturor tinerilor veniți pentru studii în Atena. Sf. Grigorie de Nazianz ne vorbește de această inițiere, care îl aștepta și pe tânărul Vasile la sosirea lui în Atena : «Deci, când se prezintă vreun tânăr și cade în mâinile celor pe care îi întâlnește întâi – și va cădea desigur cu voie sau fără voie – se pune în practică un obicei atic, în care seriozitatea este amestecată cu gluma. Mai întâi este găzduit la unul din cei care au pus mâna pe el, un prieten, o rudă,

---

¹⁷ *Ibidem*, 130.

¹⁸ *Ibidem*, 131.

¹⁹ *Ibidem*, 132.

²⁰ *Ibidem*, 132.

²¹ *Ibidem*, 133.

un compatriot, unul mai avansat în sofistică sau unul care procură bani și din această cauză este pentru noii veniți în mare cinste. După aceea noul venit este hărțuit de toți cu glume, ceea ce, dacă nu mă înșel, are rostul de a-i slăbi încrederea în sine, ca să poată pune de la început stăpânire pe el. Este hărțuit de unii mai cu îndrăzneală, de alții mai cu socoteală, după cum este mai rustic sau mai urban. Pentru cei ce nu știu, acest lucru pare mai crud și neomenos, dar pentru cei preveniți este foarte plăcut, camaraderesc, întrucât diferitele încercări nu-s făcute în serios, ci numai în glumă. Pe urmă, traversând piața îl duc cu alai la baie. Pompa este așa: cei ce-l conduc pe tânărul nou sosit se așază câte doi la distanță egală și astfel îl escortează până la baie. Când ajung aproape scot țipete puternice și sar ca și cum ar fi loviți de nebunie. Aceste țipete nu-s pentru a înainta, ci pentru a se opri, ca și cum recrutul n-ar fi primit în baie; și bătând în uși după ce l-au speriat bine pe tânăr, îi îngăduie intrarea și astfel îl lasă liber; după baie îl consideră intrat în corporația lor»²². Sf. Grigorie de Nazianz cunoștea obiceiul acesta și-l cunoștea și pe tânărul student înainte de a veni la Atena pentru studii²³; și «ținând seamă de severitatea moravurilor lui și de severitatea lui în vorbire»²⁴, a vorbit cu studenții despre Vasile înainte de sosirea lui la Atena; le-a vorbit așa de frumos, încât Vasile a ajuns respectat de toți. Și astfel «aproape singur el, spune Sfântul Grigore, din toți cei ce veniseră la studii în Atena, a fost scutit de formalitățile de intrare în lumea academică ateniană, bucurându-se de o cinste mai mare decât a oricărui nou venit»²⁵. Așa a început prietenia dintre Grigorie și Vasile. Prietenia aceasta s-a întărit mai târziu și mai mult în urma discuțiilor filosofice dintre Vasile și studenții armeni pe care îi cunoștea din Cezareea, fiind prietene familiile lor cu familia părinților săi. Doresc, însă, să-l las pe Sfântul Grigorie să povestească el însuși incidentul dintre studenții armeni și Sfântul Vasile: «Studenții armeni au venit la Vasile cu prietenie falsă, mânați de pizmă, nu de

²² *Ibidem*, 134-135.

²³ *Ibidem*, 132.

²⁴ *Ibidem*, 135.

²⁵ *Ibidem*, 135.

bunăvoință, punându-i întrebări mai mult din ambiție decât de dorul de știință, încercându-se să-l încline spre ei de la prima discuție, căci, cunoscând mai dinainte talentul acestui bărbat, nu se puteau împăca cu marea trecere de care se bucura el. Li se părea prea mare jignirea ca ei, care îmbrăcaseră mai dinainte mantaua de filosof și erau cu gâtlejurile obosite de atâta oratorie, să fie mai puțin băgați în seamă decât un recrut străin. Eu, însă, naivul, care țineam la atenieni, nebănuind pizma și luându-mă după aparențe, când am văzut pe armeni îngenuncheați în dispută și întorcând spatele ca să o ia la fugă, m-am simțit atins când am văzut biruită și disprețuită faima atenienilor, în persoana lor, am sărit în ajutorul lor, am redeschis disputa, i-am ajutat în clipele cele mai grele – pentru că și un adaos mic are importanță în astfel de împrejurări – și am restabilit echilibrul luptei, cum se zice. Dar îndată ce-am înțeles latura nesinceră a discuției, care nu putea fi prea multă vreme ascunsă și s-a dat de gol singură, îndată am trecut de partea lui Vasile, am întors corabia în direcția contrară și am contribuit ca biruința finală să fie de partea lui. Vasile s-a bucurat mult de cele întâmplate – că avea minte foarte ageră – și înflăcăându-se atacă viguros pe dârzii armeni, îi răni cu argumentele sale și nu s-a oprit până nu i-a pus pe fugă de-a binelea și s-a încununat cu biruința»²⁶.

Mai departe Sfântul Grigorie vorbește despre felul viețuirii lor în Atena: «Mai târziu, când după trecerea timpului ne-am mărturisit reciproc aspirațiile intime și că ținta străduințelor noastre este filosofia, din acea clipă am avut totul în comun; trăiam sub același acoperământ, mâncam la aceeași masă, aveam aceleași păreri, trăiam în deplină armonie și ne spoream reciproc, cu multă râvnă, dragostea unuia către celălalt. Iubirile trupești, întrucât au bază trecătoare, trec și ele întocmai ca florile de primăvară, deoarece nicio flăcără nu dăinuiește mai mult decât materia care o produce, ci se stinge îndată ce materia combustibilă s-a consumat; tot așa se petrece lucrul și cu dragostea, se stinge îndată ce s-a consumat jarul ei. Dimpotrivă, iubirile curate și plăcute lui Dumnezeu, având o teme-

²⁶ *Ibidem*, 135-136.

lie solidă, sunt cu mult mai durabile și, cu cât se dezvăluie mai mult frumusețea lor, cu atât mai mult se leagă de ele și leagă și între ei pe cei ce iubesc aceleași lucruri. Aceasta este, dar, legea dragostei celei mai presus de noi. Așa fiind raporturile dintre noi și pe astfel de «columne de aur fiind sprijinită această clădire solidă» cum zice Pindar, progresam mereu, folosindu-ne de ajutorul lui Dumnezeu și de dragostea noastră. O, cum să nu vărs lacrimi când îmi aduc aminte! Pe amândoi ne îmboldeau aceleași speranțe spre învățătură, adică spre ceea ce-i mai dorit de oameni, și cu toate acestea invidia era departe de noi, fiind împinși numai de râvnă. Ne luptam între noi nu pentru întâietate, ci ne luam la întrecere cum să ne-o atribuim unul altuia, întrucât fiecare socotea gloria dobândită de celălalt ca și a sa proprie. Se părea că avem amândoi un singur suflet, care pune în mișcare două trupuri. Chiar dacă ar trebui să nu credem pe cei ce afirmă că «toate sunt în toți», în cazul nostru este de crezut că fiecare din noi eram în celălalt și prin celălalt. Un singur lucru urmăream amândoi: virtutea și realizarea speranțelor viitoare, să trăim adică viața viitoare înainte de a fi părăsit-o pe cea de aici. Cu privirile ațintite spre această țintă, numai spre atingerea ei ne călăuzeam toată activitatea și toată viața noastră, urmând poruncile legii îndemnându-ne unul pe altul; și dacă n-ar fi prea mult din partea mea, aș afirma că fiecare eram pentru celălalt normă și dreptar, după care judecam ce este bun și ce nu. Petreceam și noi cu prietenii, dar nu cu cei desfrânați, ci cu cei cumpătați; nu cu cei scandalagii, ci cu cei mai cuminiți și cu care petrecerea ne era de folos, dându-ne bine seama că mai ușor poți contracta viciul decât să te deprinzi cu virtutea, după cum mai ușor capeți boala decât să redobândești sănătatea. Cât privește studiile, iubeam nu atât pe cele plăcute, cât mai ales pe cele folositoare, pentru că cele dintâi împing pe tineri spre viciu, pe când celelalte, spre virtute. Cunoșteam numai două căi: cea dintâi de mare preț, cea de-a doua de o valoare mai mică; cea dintâi ducea spre casele noastre sfinte și spre profesorii care propovăduiau în ele, pe când cea de-a doua, la profesorii de știință profană. Celelalte căi, adică cele ce duceau la serbări, teatre, întruniri sau ospete, le lăsam pe seama altora, pentru că, după părerea mea, nimic nu-i de preț dacă nu duce la virtute și nu face mai

buni pe cei ce apucă în acea direcție. Pentru noi lucrul cel mai de seamă era să fim creștini și să fim numiți creștini... Să vorbim pe scurt. Atena este primejdioasă pentru sufletele altora, dar deloc pentru cei evlavioși; este plină de bogăția cea rea, adică de idoli, mai mult decât restul Greciei, și este foarte greu să scapi neatras spre adorarea și închinarea la idoli; nouă, însă, n-a putut să ne aducă nicio pagubă, întrucât eram cu sufletele oțelite și bine apărate de această primejdie. Ba chiar dimpotrivă, dacă îmi este îngăduit a spune ceva și mai ciudat, noi tocmai aici ne-am întărit în credință, având prilej să cunoaștem minciunăria și falsitatea păgânismului și să disprețuim idolii tocmai acolo unde erau mai mult adorați. Se vorbește de un fluviu care curge de-a lungul oceanului fără să i se altereze dulceața apelor sale, sau de un animal care trăiește în mijlocul focului fără să fie mistuit de flăcări. Aceste exemple pot da o imagine a felului nostru de trai printre colegii noștri»²⁷.

Sf. Grigore de Nazianz ne vorbește de cursurile pe care le-a urmat Sfântul Vasile – retorica, gramatica, regulile povestirii, legile metricii și ale poeziei, filosofia, dialectica, astronomia, geometria, matematica și medicina²⁸ – dar despre profesorii pe care i-au audiat nu spune niciun cuvânt; vorbește de ei, dar nu dă niciun nume: «Am ajuns cei mai distinși pentru profesorii și colegii noștri, ba am ajuns cei mai celebri oameni în toată Grecia. Faima noastră a trecut și dincolo de hotarele Greciei, după cum am aflat din povestirile multora. Profesorii noștri, erau cunoscuți pretutindeni unde se vorbea de Atena. La fel și noi: unde se ducea vestea despre profesorii noștri, ajungea și faima noastră, așa că nicăieri nu eram necunoscuți și obscuri, ci ajunsesem mai celebri decât Oreste și Pilade, decât Moleonizii cei cântați în versurile lui Homer, renumiți pentru strânsa lor unire în timp de primejdie și pentru arta cu care mânau amândoi un car, cu un singur bici și cu un singur frâu»²⁹. De la istoricii Socrate³⁰ și Sozomen³¹ aflăm numele a doi profesori de la Atena:

---

²⁷ *Ibidem*, 137-140.

²⁸ *Ibidem*, 142-143.

²⁹ *Ibidem*, 141.

³⁰ *Istoria Bisericească*. IV, 26.

Himerius și Proheresius. Tot ei ne dau știrea, pusă la îndoială de unii cercetători, că în Antiohia l-au avut profesor pe Libanius.

După o ședere de patru-cinci ani în Atena, în 356, Sfântul Vasile și Sfântul Grigorie s-au hotărât să se întoarcă în patrie. «Sosise ziua plecării, relatează Sfântul Grigorie, cu obișnuitul ei cortegiu: cuvântări de adio, alaiuri, salutări, jale, îmbrățișări, lacrimi. Nimic de altfel nu-i mai înduioșător decât despărțirea colegilor de școală unii de alții și mai ales de Atena. A avut loc atunci un spectacol vrednic de milă, dar vrednic și de povestit. Împrejurul nostru se strânsese gloata colegilor și a celor de o vârstă cu noi, ba încă și mulți profesori, afirmând că orice-ar fi nu ne lasă să plecăm, conjurându-ne, coarșându-ne, ademenindu-ne. Ce nu ziceau și ce nu făceau, după obiceiul celor îndurerați? Aici, mă voi acuza întrucâtva și pe mine însumi, dar în același timp îl voi acuza și pe Vasile, acel suflet divin și ireproșabil, deși aceasta poate părea cam îndrăzneț. Arătând el motivele care-l coarșă să se reîntoarcă în patrie, a izbutit să-i dezarmeze pe cei ce voiau să-l rețină și, deși cu multă părere de rău, totuși i s-a îngăduit să plece. Eu, dimpotrivă, am mai rămas în Atena, la drept vorbind, din slăbiciune, dar pe de altă parte și trădat de Vasile, care s-a îndurat să părăsească pe cel care nu l-ar fi părăsit niciodată și m-a lăsat pe mâna celor care mă rețineau. Înainte de a se întâmpla, acest lucru părea de necrezut. A fost întocmai ca și cum ai despica în două un trup, omorând ambele părți, sau ca și cum ai desperechea doi juncani crescuți împreună și care au tras mult la același jug, care mugesc jalnic unul după altul, neputând suporta despărțirea»³².

Întors acasă, Sfântul Vasile n-a mai găsit-o în viață pe Macrina, bunica sa, și pe tatăl său, ci numai pe mama sa, pe Emilia, pe Macrina, sora lui cea mai mare, care în urma morții logodnicului ei se hotărâse să se consacre vieții duhovnicești, și pe Petru, fratele cel mai mic, pentru că fratele său Naucratie se călugărise, iar cele patru surori se măritaseră. Și după cum spune Sf. Grigorie de Nazianz,

³¹ *Istoria Bisericească*, VI, 17.

³² La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 143-144.

«Vasile a fost reținut în Cezareea, pentru că locuitorii orașului îl considerau «ca un al doilea întemeietor și protector al cetății»³³. A fost profesor de retorică vreme de doi ani în orașul său. În urma succeselor repurtate ca profesor, tânărul Vasile, după spusele fratelui său, Sf. Grigorie de Nyssa, «se umfla și se înfumura, de pe urma învățaturii celei din afară, ba se uita peste umăr și la dregătoriile mai înalte și se credea mai presus chiar decât slujbașii cei mai străluciți»³⁴. Sora sa Macrina, spune mai departe Sf. Grigorie de Nyssa, a văzut drumul alunecos pe care mergea fratele ei și «l-a înduplecat să pășească spre ținta adevăratei filosofii și înțelepciuni, încât a lăsat la o parte mândria lumească și, ajungând să disprețuiască slava învățăturilor deșarte, a trecut la viața cea cu adevărat activă; și strădalnic făcându-se cu mâinile sale a început să se pregătească, prin deplina lipsire de slavă și averi, pentru viața cea cu adevărat virtuoaasă»³⁵. De anii trăiți în vâltorile lumii academice vorbește însuși Sfântul Vasile în una din scrisorile sale, exagerând negreșit datorită stării sufletești a omului desăvârșit, care vede chiar în cele mai mici și neînsemnate abateri păcate și greșeli de neiertat: «Multă vreme mi-am irosit-o cu lucruri zadarnice; și aproape întreaga mea tinerețe mi-am petrecut-o cu preocupări deșarte, îndeletnicindu-mă cu dobândirea învățăturilor unei înțelepciuni socotite de Dumnezeu nebunie. Dar când m-am deșteptat, ca dintr-un somn adânc, am ridicat ochii mei spre lumina minunată a adevărului Evangheliei și mi-am dat seama de inutilitatea înțelepciunii stăpânitorilor lumii acesteia, care sunt pieritori; atunci am jelit mult viața mea cea ticăloasă și mă rugam lui Dumnezeu să mă povățuiască spre a mă duce la dogmele buneii credințe. Și, înainte de toate, m-am străduit să-mi îndrept unele din purtările mele, care se stricaseră din pricina legăturilor îndelungate cu oamenii răi. Așadar, citind Evanghelia și văzând din ea că cel mai mare prilej pentru desăvârșire este de a vinde averile și a le împărți fraților noștri săraci, de a avea cu totul lipsită de griji lumești viața aceasta și de a nu avea nici un simțământ de simpatie față de cele de

³³ *Ibidem*, 145.

³⁴ *Viața fericitei Macrina*, traducere de Pr. Teodor Bodogae, Sibiu, 1947, 17.

³⁵ *Ibidem*, 17.

aici, mă rugam lui Dumnezeu să gădesc pe un frate care a ales această cale a vieții, ca, împreună cu el, să traversez scurtul vifor al acestei vieți. Și, într-adevăr, am găsit mulți frați în Alexandria, mulți frați în restul Egiptului, pe unii în Palestina, pe alții în Siria și pe alții în Mesopotamia; i-am admirat pentru înfrânarea vieții lor, dar și pentru răbdarea lor în ostenele; m-am minunat și de stăruința lor în rugăciuni; că erau stăpâni pe somnul lor, fără să fie doborâți de vreuna din nevoile firii; păstrau totdeauna sus și nerobit cugetul sufletului, în foame și sete, în frig și golicie; nu se uitau la trup, nici nu voiau să-i dea trupului vreo purtare de grijă, ci, ca și cum ar fi trăit în trup străin, arătau cu fapta că locuiesc vremelnic aici pe pământ și că-și au în cer viețuirea. Am admirat toate acele fapte, am fericit viața acelor bărbați, că arătau cu fapta că poartă în trupul lor omorârea lui Iisus. Și m-am rugat și eu lui Dumnezeu, ca, pe cât îmi va fi cu putință, să fiu următor bărbaților acelor»³⁶. Și Sfântul Vasile, așa cum spune în scrisoarea aceasta, a părăsit catedra de retor din Cezareea, a împărțit averile la săraci și, după ce s-a botezat, a cercețat pe atleții pustiei din Alexandria, Egipt, Palestina, Siria și Mesopotamia, mânat de gândul mărturisit în epistola sa.

La întoarcerea din această călătorie Sfântul Vasile și-a împărțit și restul averii sale la săraci și s-a retras în Pont, pe malul râului Iris, într-o localitate numită Anesi, nu departe de Neo-Cezareea, unde mama sa Emilia și sora sa Macrina întemeiaseră o mănăstire de călugărițe în care viețuiau ca monahii. Sfântul Vasile s-a stabilit pe celălalt țărm al râului Iris, în fața mănăstirii maicii sale și a înființat și el o mănăstire de călugări. Primul la care s-a gândit Sfântul Vasile să-l aducă aici a fost prietenul și colegul său de studiu. Îi scrie o scrisoare de poftire³⁷ în care îi descrie frumusețile locului pe care l-a ales, «un loc, îi scrie el, așa cum amândoi, în ceasurile noastre de răgaz, obișnuiam, în joacă, să ni-l făurim cu mintea»³⁸. Sfântul Grigore nu s-a putut duce îndată, pentru că era reținut «de dragostea de părinți și de grija bătrâneții lor, precum și din cauza ivirii unor

---

³⁶ Epistola 223, PG, 32, 824.

³⁷ Epistola 14, PG, 32, 276-277.

³⁸ *Ibidem*, 276.

nenorociri»³⁹. A ajuns alături de prietenul lui în 358 și împreună au alcătuit acea minunată *Filocalie*, o antologie din scrierile marelui gânditor alexandrin Origen. Încetul cu încetul, așezământul duhovnicesc de pe malul Irisului s-a umplut de monahi, atrași de faima numelui lui Vasile. Pentru monahii din mănăstirea sa a întocmit reguli de viațuire: *Reguli mari* și *Reguli mici* și alte lucrări ascetice, care au ajuns mai târziu reguli de viațuire pentru întreg monahismul ortodox. În 360, Sfântul Vasile, simplu monah, a luat parte ca observator la un sinod ținut la Constantinopol, unde s-au întâlnit reprezentanții omousienilor și ai anomeilor. La aceste dezbateri episcopul Cezareei, Dianius, din superficialitate, spre marea supărare a lui Vasile, a semnat formula de credință de la Rimini. Semnătura lui Dianius l-a supărat mult pe Vasile și a dus la o ruptură între el și Dianius, episcopul de la care Sfântul Vasile primise botezul. Pe patul de moarte, în 362, episcopul l-a chemat pe Vasile la el spre a se împăca și a-i mărturisi că din neștiință și din ușurătatea minții și-a pus semnătura pe acordul de la Constantinopol. Nu după mult timp Dianius a răposat, ușurat de păcatul și greșeala ce-i stăteau pe suflet. La sfârșitul anului 362 sau începutul anului 363, a fost ales noul episcop al Cezareei, un laic, senatorul Eusebiu, «un bărbat nu de rând, spune Sf. Grigorie de Nazianz, de o evlavie vrednică de remarcat, cum s-a dovedit din felul cum s-a purtat în persecuția de pe acele vremuri»⁴⁰. Noul episcop l-a luat pe Vasile ca ajutor al său în conducerea treburilor episcopiei și, pentru a-l avea neconținut, l-a făcut preot din citeț cum era până atunci⁴¹. Dar nu după multă vreme s-a iscat dușmănie între Sfântul Vasile și episcopul Eusebiu. Și Sf. Grigorie de Nazianz, cu finețea lui de gândire, adaugă : «Dar cred

---

³⁹ La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 145.

⁴⁰ *Ibidem*, 147.

⁴¹ «Ca și în celelalte privințe, tot așa și aici el servește de exemplu strălucit pentru toți. Mai întâi a citit poporului cărțile sfinte (a ocupat treapta inferioară de citeț), el, care era interpretul acestor cărți, fără să disprețuiască această treaptă inferioară; apoi pe scaunul de preot, mai târziu de episcop, l-a lăudat pe Domnul fără să-și datoreze avansarea furtului sau răpirii, fără să se îndese la onoruri, ci fiind urmărit de ele, fără să le dobândească prin favoarea oamenilor, ci primind totul numai prin favoarea și harul dumnezeiesc», *Ibidem*, 147.

că e mai bine să trec sub tăcere din ce cauză și cum s-a iscat această dușmănie»⁴². Nu-i însă greu de aflat cauza; studiile strălucite ale lui Vasile, talentul lui oratoric, cunoștințele lui teologice și prețuirea de care se bucura în fața credincioșilor au încolțit în sufletul episcopului Eusebie ghimpele invidiei, această «boală a prieteniei» cum o va numi Sfântul Vasile în Omilia sa despre invidie⁴³. Și Sfântul Vasile, pentru a nu împărți în două pe credincioșii din Cezareea, a preferat să plece din oraș (363) și s-a întors în Pont, «unde a luat conducerea monahilor, dându-le îndemnuri vrednice de ținut minte»⁴⁴. Sfântul Vasile n-a putut rămâne mult timp în mijlocul monahilor săi. Împăratul Valens își anunțase o vizită în Capadocia și Sf. Grigorie de Nazianz, prevăzând primejdia ce amenința Cezareea prin venirea împăratului, înverșunat protector al arianismului, el însuși arian, botezat de un episcop arian, s-a grăbit să-l împace pe Eusebiu, episcopul Cezareei, cu Sfântul Vasile, fiind încredințat că numai un om ca Sfântul Vasile, cu marea sa popularitate în mijlocul credincioșilor din capitala Capadociei, ar putea face față acestei primejdii. Cu asentimentul episcopului, care a intuit folosul ce-l va putea avea prin venirea Sfântului Vasile în Cezareea, Sfântul Grigorie s-a dus în Pont la prietenul său. «N-a fost nevoie de multe vorbe, spune Sfântul Grigorie, ca Vasile să se înfățișeze pe câmpul de luptă și să ne ajute. Îndată ce ne-a văzut că venim la el cu solie... a și plecat împreună cu noi din Pont; s-a aprins de râvnă pentru adevărul care era în primejdie, s-a făcut bucuros tovarășul nostru de luptă și s-a pus cu totul la dispoziția mamei sale, Biserica»⁴⁵. Puțin mai departe, Sf. Grigorie de Nazianz vorbește și de o altă problemă ce se punea Sfântului Vasile: «Pentru Vasile a doua problemă și a doua sforțare a fost să se poarte bine cu episcopul său, să împărtășească bănuiala lui, să-i convingă pe toți că ceea ce suferise el nu era decât o ispită a celui vicelan, care pizmuiește tovarășii făcute cu scop bun și, în fine, că el știe să respecte supunerea și disciplina bisericească. De aceea și

⁴² *Ibidem*, 147.

⁴³ PG, 31, 380.

⁴⁴ La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 148.

⁴⁵ *Ibidem*, 151.

venise, de aceea învăța, se supunea, îndemna, într-un cuvânt, era pentru episcopul său totul: sfetnic bun, ajutor isteț, tâlcuitor al Sfințelor Scripturi, indicator al celor ce trebuiau făcute, toiaș al bătrâneții, stâlp al credinței, cel mai credincios în cele dinăuntru, cel mai harnic în cele din afară; într-un cuvânt, bunăvoința lui era așa de mare pe cât de mare era socotită mai înainte supărarea lui. În acest timp Vasile a obținut și puterea în biserică, deși ocupa un loc pe treapta a doua a ierarhiei; iar această putere a obținut-o tocmai datorită bunăvoinței sale. Era un lucru minunat această armonie și alianță în scopul guvernării Bisericii, căci în vreme ce episcopul conducea poporul, Vasile îl conducea pe el; era întocmai ca un îmblânzitor de lei, care-l îmblânzea cu tact pe deținătorul puterii. De altfel episcopul avea nevoie de un sprijin și conducător ca acesta, deoarece era de curând urcat pe tron, încă tot mai respira ceva din cele lumești, nepregătit de ajuns în cele duhovnicești și pe deasupra și zbuțuit de furtuna cea mare și lovit mereu de vrăjmașii cei îndârjiți ai Bisericii. De aceea era încântat de această alianță cu Vasile; că deși comanda acesta, avea iluzia că el comandă»⁴⁶.

Nu putea fi făcută o caracterizare mai frumoasă și totodată mai justă a Sfântului Vasile, spirit de conducător dublat de ascultare de monah, voință de neînfrânt, dublată de înțelegere plină de înțelepciune a oamenilor și situațiilor.

Întors în Cezareea, Sfântul Vasile organizează pe credincioși pentru preîntâmpinarea primejdiei. În acțiunea sa a fost ajutat de Sf. Grigorie de Nazianz, care cu smerenia care îl caracterizează mărturisește că întregul merit al biruinței de a-l face pe împăratul Valens să nu mai intre în Cezareea a fost al lui Vasile⁴⁷. Sfântul Vasile a luptat cu multă râvnă și a biruit. «Dar credeți, întreabă Sfântul Grigorie, că dacă a desfășurat atâta râvnă, a depășit cumva limitele ? Sau luptând cu atâta bărbăție, i-a lipsit prudența ? Sau a fost așa de prudent, încât să evite primejdia ? Sau dacă a făcut toate acestea minunat de bine și mai presus de așteptare, a rămas cu vreun pic de ne-

⁴⁶ *Ibidem*, 152-153.

⁴⁷ *Ibidem*, 152.

mulțumire în suflet ? Nicidecum, ci lăsând la o parte toate vrăjmăși-ile se hotărăște și se pregătește de luptă; dă la o parte obstacolele și piedicile ce i se puneau în cale și încurajau pe ceilalți la luptă împotriva noastră. Pe unii îi atrage, pe alții îi reține, pe unii îi dă la o parte, pentru unii se face zid puternic și val de întărire, pentru alții, ciocan ce sfărâmă stânca, sau foc în spini, cum zice Sfânta Scriptură, care mistuie ușor măcăcinii care hulesc Dumnezeuire»⁴⁸.

Sfântul Vasile a mai făcut o nouă împărțire a averii sale la săraci, a averii pe care o moștenise la moartea mamei sale. Dar acest mare om al Bisericii nu s-a mărginit numai să-și împartă averile sale la cei nevoiași, ci a lucrat cu toată ființa sa pentru alinarea suferințelor celor din nevoi, cum a fost în marea secetă și foamete care a bântuit Capadocia în anul 368. Acum Sfântul Vasile, «prin cuvântările sale a deschis hambarele celor avuți și prin îndemnurile sale a realizat spusele Scripturii, «a împărțit pâine celor flămânzi»⁴⁹, i-a săturat cu pâine pe cei săraci, i-a hrănit în timp de foamete; și sufletele celor flămânzi s-au umplut de bunătați. Dar cum? Că acest lucru nu-i de puțină importanță. I-a adunat la un loc pe cei bântuiți de foamete – că erau unii care de-abia își trăgeau sufletul – bărbați și femei, copii și bătrâni, pe nenorociții de orice vârstă; a strâns tot felul de alimente, care pot ajuta la potolirea foamei, oale pline de legume și de alte verdețuri. Apoi a imitat slujirea lui Hristos, Care încins cu un șorț nu S-a sfiit să spele picioarele ucenicilor Săi; tot așa și Vasile de-a valma cu slugile, care-i erau colaboratori, îngrijea de trupurile celor care aveau nevoie de ajutor, dar totodată și de sufletul lor, dându-le odată cu hrana și cinstea cuvenită, ajutându-i, cu alte cuvinte, din două părți... La aceasta se mai adaugă și hrana cuvântului, o binefacere și o dărnicie desăvârșită, de obârșie cerească, căci cuvântul este hrana îngerilor, cu care se nutresc și se adapă sufletele însetate de Dumnezeu și care nu umblă după hrana cea nestatornică și trecătoare, ci după cea care rămâne în veac. Astfel de hrană împărțea și el și încă din belșug, deși era cel mai sărac și mai

---

⁴⁸ *Ibidem*, 151-152.

⁴⁹ *Is. LVIII*, 7.

lipsit din câți cunoaștem noi, dar nu ca să potolească foamea de pâine sau setea de apă, ci foamea cuvântului, cu hrană care cu adevărat este dătătoare de viață și hrănitore, contribuind la creșterea duhovnicească a celui bine hrănit cu ea»⁵⁰.

În anul 370 scaunul Cezareei Capadociei a rămas vacant prin moartea episcopului Eusebiu. Cu toată opoziția arienilor, care sub domnia lui Valens căpătaseră iarăși putere, ortodocșii au reușit să aleagă pe Sfântul Vasile episcop în scaunul vacant. Nu puțin au contribuit la această reușită episcopul Eusebiu al Samosatei și episcopul Grigorie al Nazianzului, tatăl Sf. Grigorie de Nazianz. Și aici trebuie să-l aduc iarăși martor pe Sfântul Grigorie: «Îndată după încetarea din viață a celui ce-și trăgea numele de la cuvântul evlavie⁵¹, care și-a dat sufletul în brațele lui Vasile, acesta a fost înălțat pe tronul episcopal. De altfel nu fără trudă, nu fără invidia și opoziția episcopilor provinciei și a plevei orașului, care se asociase cu ei. Trebuia, însă, să biruiască Duhul Sfânt și chiar a și biruit cu multă prisosință, că a îndemnat să vină la ungerea lui bărbați plini de evlavie și de râvnă sfântă din regiunile învecinate, printre care și pe noul Avraam și patriarh al nostru – înțeleg pe tatăl meu – cu care s-a petrecut ceva minunat. Era reținut acasă nu numai de povara anilor, ci și slăbit de boală și aproape de a-și da ultima suflare; și cu toate acestea, întărit de Duhul Sfânt, s-a încumetat să pornească la drum, ca să-l ajute cu votul său. Ca să povestim mai pe scurt, a fost pus în trăsură, ca și cum ar fi fost pus pe dric, și la întoarcere a venit întinerit, voinic, cu privirea în sus, înviorat de hirotonia și ungerea lui Vasile, ca și cum el și nu Vasile ar fi primit harul. Să se adauge și acesta la vechile exemple, din care se vede că munca dă sănătate, râvna învie morții și bătrânețea se înviorează când este împinsă de Duhul Sfânt»⁵².

Ca episcop, Sfântul Vasile a luptat cu fapta, cu cuvântul și cu scrisul; prin tratate teologice și prin scrisori adresate atât episcopilor răsăriteni, cât și celor apuseni pentru curmarea schismelor și

---

⁵⁰ *Ibidem*, 155-156.

⁵¹ Eusebiu.

⁵² La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 156-457.

ereziilor vremii sale, «vizitând pe unii, altora trimitându-le soli, pe alții chemându-i la el, îndemnând, muștrând, rugând, amenințând, ocărând, luptându-se pentru popoare, orașe sau chiar persoane izolate, născocind diferite căi spre mântuire, tămăduind pretutindeni, era un nou Veseleil, arhitectul cortului mărturiei, întrebuițând tot felul de materiale și meșteșugiri pentru atingerea scopului și aranjând totul în vederea frumuseții și armoniei operei sale»⁵³. A fost nu numai un luptător temut de dușmani, dar și un excelent administrator, care și a condus eparhia cu grijă și chibzuință. Cu toată boala de care suferea, care-i măcina neconștient slăbănogitul său trup, n-a rămas parohie din arhiepiscopia sa care să nu fie vizitată, cercetată și îndrumată. Se întâmpla uneori ca întors dintr-o vizită, făcută unei biserici din provincie, să se ducă direct la biserica din Cezareea spre a nu lăsa pe credincioșii săi fără cuvântul lui de învățătură, cum aflăm din *Omilia la Psalmul CXIV*: «Ați venit de cu vreme, de la miezul nopții, în acest sfânt locaș al mucenicilor, ca să îmblânziți cu cântări pe Dumnezeu mucenicilor și ați rămas până la amiaza acestei zile, așteptând sosirea mea. Gata vă este plata voastră, a celor care ați preferat cinstea mucenicilor și slujba lui Dumnezeu în locul somnului și al odihnei. Dar dacă trebuie să-mi scuz și eu întârzierea și lipsa îndelungată din mijlocul vostru, vă voi spune pricina: am folosit acest timp al zilei îngrijindu-mă de o altă biserică a lui Dumnezeu, la fel de cinstită ca și aceasta, care se află la o depărtare destul de mare de voi. Dar pentru că Domnul a făcut să slujesc și acolo liturghia și să nu fiu lipsit nici de dragostea voastră, dați, împreună cu mine, mulțumire Binefăcătorului, Care a condus, cu puterea Lui cea nevăzută, această slăbiciune văzută a trupului meu. Și ca să nu vă țin prea mult și să vă obosesc, vă voi vorbi puțin despre psalmul pe care îl cântați când am venit; iar după ce vă voi hrăni sufletele voastre cu un cuvânt de mângâiere pe măsura puterii, voi lăsa liber pe fiecare să se îngrijească de cele ale trupului»⁵⁴. Boala îi măcina trupul – de aceea s-a și stins la vârsta de 49 de ani – dar râv-

⁵³ *Ibidem*, 162.

⁵⁴ PG, 29, 484.

na de a-i învăța pe credincioși îi era atât de mare încât, chiar bolnav, era în mijlocul lor și le predica. Și în *Omilia la Psalmul LIX*, printr-o potrivită comparație, descrie slăbiciunea trupului său: «Uitându-mă pe de o parte la râvna voastră de a mă asculta, iar pe de altă parte la slăbiciunea puterii mele, mi-a venit în minte chipul unui prunc mai mărișor, dar încă neînțărcat, care chinuie sânul maicii sale secat de boală; mama lui, deși simte că-i sunt secate izvoarele laptelui, îi dă sânul, fiind trasă și muncită de copil, nu ca să-și hrănească pruncul, ci ca să-i ostioiască plânsul. Tot așa și eu; chiar dacă puterile mele sunt secătuite de boala aceasta îndelungată și felurită a trupului meu, totuși am venit în fața voastră, nu ca să rostesc o cuvântare vrednică de a vă desfăta, ci ca să vă dau câteva lămuriri, pentru că dragostea ce-mi purtați se mulțumește numai cu vocea mea; am venit ca să vi se potolească și vouă dorul»⁵⁵.

În afară de luptele duse cu schismaticii și cu ereticii, cu dușmanii și invidioșii, Sfântul Vasile a fost silit să lupte – și cu ajutorul lui Dumnezeu să biruiască – chiar cu împăratul Valens și cu înalții lui demnitari.

Îl voi lăsa și aici, așa cum am făcut-o și mai înainte, tot pe Sf. Grigorie de Nazianz să ne vorbească despre această confruntare între Sf. Vasile cel Mare și împăratul Valens.

«A venit la noi iarăși împăratul cel care se războia împotriva lui Hristos, siluitorul credinței, de data asta și mai pornit spre nelegiuire și mai înverșunat, ca și cum ar fi avut de luptat cu un adversar mai puternic, făcând tocmai ca duhul cel rău și necurat, care alungat din trupul omului, după ce rătăcește câțva timp, se întoarce înapoi în el, ca să se sălășluiască întovărășit de mai multe duhuri rele, cum citim în Sfânta Evanghelie (*Lc. XI, 24*). Pe acest duh necurat l-a imitat și Valens, întâi, că doar s-ar răzbuna de înfrângerea suferită mai înainte, și în al doilea rând, ca să mai adauge ceva vechilor atacuri. I se părea lucru nedemn și urât ca el, cel ce domnea peste atâtea popoare, după ce dobândise mare glorie, după ce izbutise a-i supune cu forța la erezie pe toți cei dimprejur și pusese mâna pe tot

⁵⁵ PG, 29, 460.

ce întâlnea în cale, la urmă să se lase biruit de un singur om și de o singură cetate, încât să se facă de râs nu numai în fața mai-marilor ereziei, de care se lăsa condus, dar chiar și în fața tuturor muritorilor»⁵⁶. «Cine nu-l cunoaște pe guvernatorul de atunci, pe Modest, care se purta cu noi cu cea mai mare asprime? Fusesse botezat de arieni sau mai bine zis fusesse scufundat în pieire. Acesta împlinea cu vârf și îndesat poruncile împăratului, ca să-i facă plăcere și prin aceasta să-și consolideze și să-și asigure puterea pentru totdeauna. Înaintea acestui guvernator, care tuna împotriva Bisericii, care avea înfățișarea și amenința cu dinții ca un leu, de care gloata nici nu se putea apropia, a fost dus și nobilul Vasile. Dar s-a înfățișat nu ca și cum ar fi fost chemat la judecată, ci ca la un ospăț. Cum voi putea descrie, oare, cum se cuvinte atât furia prefectului cât și purtarea demnă a lui Vasile?

Guvernatorul l-a întrebat:

– Cum se face asta, tu, cutare – chemându-l pe nume, că nu voia să-i facă cinstea de a-l numi episcop – că îndrăznești să te împotrivești unei puteri așa de mari a împăratului și singur tu, între toți episcopii, te îndărătnicești așa?

– Ce anume și de care îndărătnicie este vorba?, zise Vasile, că eu nu pot să te înțeleg!

– Că nu dai cinstea cuvenită împăratului, în timp ce toți ceilalți s-au plecat și s-au supus.

– Asta nu o îngăduie Împăratul meu, Dumnezeu, că fiind și eu făptură a lui Dumnezeu, nu pot numi pe o făptură dumnezeu și nu pot admite închinare la o făptură.

– Atunci, dar, ce părere ai tu despre noi, arienii?

– Niciuna, când ne porunciți așa ceva.

– Cum? Pentru tine nu-i o onoare să fii în rând cu noi și să ne ai de tovarăși?

– Voi sunteți demnitari și încă iluștri, nu tăgăduiesc, răspunse Vasile, dar nu sunteți vrednici de o cinste mai mare decât aceea ce I se cuvine lui Dumnezeu. A fi tovarăș cu voi, ce-i drept, este mare

---

⁵⁶ La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 162-163.

lucru, cum să nu fie? Dar sunteți și voi făpturi ale lui Dumnezeu și nu vă pot considera altfel decât pe cei ce-mi sunt încredințați mie spre conducere. Pentru că nu persoana, ci credința îl caracterizează pe creștin.

Atunci prefectul, înfierbântat de cele spuse, fierbând și mai tare de mânie, s-a sculat de pe tron și a început a-i adresa cuvinte și mai aspre.

– Cum? Nu te temi tu de atâta putere?

– De ce să mă tem? Ce-aș putea să pățesc?

– La ce te expui? La una din multele pedepse ce-mi stau la îndemână.

– Și care sunt acestea, zise Vasile, n-ai putea să mi le spui?

– Confiscarea averilor, surghiunul, tortura și chiar moartea.

– Dacă ai altceva, atunci amenință-mă, zise Vasile, cât despre cele ce mi-ai pomenit, ele nu mă pot atinge deloc.

– Cum se poate asta? I-a întrebat prefectul.

– Apoi de confiscarea averilor n-are a se teme cel ce nu posedă nimic, afară de cazul când ai în vedere aceste cârpe de lână și câteva cărți, singura mea avere. De exil nu-mi pasă, întrucât nu sunt legat de un anumit loc; nu-i al meu pământul pe care-l locuiesc acum, ci al meu este tot pământul unde aș fi aruncat; sau, mai bine zis, al lui Dumnezeu este tot pământul, pe care eu nu sunt decât un călător în trecere. Apoi la ce chinuri pot fi supus eu, care aproape că nu am trup, afară de cazul când te gândești să mă dobori dintr-o singură lovitură. Atâta îți stă în putere. Cât despre moarte, ea este pentru mine o binefacere, că m-ar duce mai curând la Dumnezeu, prin Care trăiesc și Căruia Îi slujesc, pentru că sunt aproape mort, și de Care doresc mult să mă apropiu.

Prefectul, încremenit de mirare, a zis:

– Până acum mie încă nu mi-a vorbit nimeni așa și cu atâta îndrăzneală.

Vasile i-a răspuns:

– Poate pentru că n-ai dat peste un episcop. Acela, desigur, ți-ar fi vorbit tot așa în împrejurări asemănătoare. De altfel, prefecte, noi suntem blânzi și mult mai smeriți decât alți oameni, după cum ne și poruncește legea noastră, încât nu ne încrețim nici măcar sprânce-

nele, nici chiar în fața unui om de rând, dar mai ales în fața unui mare demnitar, ca tine. Dar atunci când este atacat sau defăimat Dumnezeu, atunci disprețuim totul, nu ne gândim decât la jignirea adusă Lui și chiar focul, chiar sabia, chiar fiarele sălbatice și chiar unghiile de fier, cu care ni se sfâșie trupul, mai degrabă ne fac plăcere decât să ne îngrozească, încât, ocărăște-ne, amenință-ne, fă, în sfârșit, tot ce-ți place, folosindu-te de puterea cu care ești înzestrat – poate să ajungă aceasta chiar până la urechile împăratului – fii sigur, însă, că nu ne vei putea birui și nici n-ai să ne poți convinge să adoptăm rățacirea, chiar dacă ne-ai amenința și cu alte pedepse mai grele.

După ce a grăit așa și a primit acest răspuns, prefectul, văzând firea atât de neînfricoșată și nebiruită a acestui bărbat, i-a dat drumul nu cu amenințări, ci cu oarecare respect și sfială. Apoi s-a dus repede la împărat și i-a spus: „Împărate, suntem biruiți de acest conducător al Bisericii. Este mai presus de amenințări, nu poate fi înduplecat prin vorbe și este prea statornic pentru a fi sedus cu momeli. Putem încerca cu altcineva dintre oamenii de rând; cât despre acesta, ori trebuie să întrebuițăm fățiș forța, ori să renunțăm de a-l câștiga prin amenințări”. De aceea împăratul a cedat și fiind biruit de laudele aduse lui Vasile, a poruncit să nu mai fie întrebuițată față de el violența, ci a schimbat amenințarea în admirație; și cu toate că n-a mers până acolo încât să primească și credința ortodoxă a lui Vasile, fiindu-i rușine de această convertire, căuta totuși motive de scuză, ceea ce îi face mare cinste»⁵⁷.

Uimit împăratul de tăria și credința Sfântului Vasile, a dorit să-l vadă. Sf. Grigorie de Nazianz ne relatează două întâlniri ale împăratului cu Sfântul Vasile: «Mergând cândva împăratul la biserică împreună cu suita sa – era de sărbătoarea Bobotezei, când în biserică era mare aglomerație – s-a așezat în rândul mirenilor. Nici acest lucru nu trebuie trecut cu vederea! După ce împăratul a intrat înăuntru și cântările psalmilor i-au lovit auzul întocmai ca un glas de tunet, după ce a văzut acea mare de capete și ordinea desăvârșită

⁵⁷ *Ibidem*, 165-169.

din biserică și din altar, încât se părea mai degrabă ceva îngeresc decât omenesc; după ce a văzut și pe sfântul Vasile, cu trupul nemîșcat, cu privirea și cu sufletul liniștit, ca și cum prin venirea împăratului nu s-a întâmplat nimic neobișnuit, ci stând drept, cum spune Sfânta Scriptură despre Samuel, ca o columnă, înaintea lui Dumnezeu și a altarului, pe când toți ceilalți stăteau cu frică și cu sfială, după ce a văzut acestea – ceea ce nu mai văzuse niciodată – împăratul s-a simțit cuprins de un fel de sfială sau frică; mintea a început a-i fi învăluită ca de un fel de ceață și a i se învărti pământul înaintea ochilor. Dar mulțimea n-a băgat de seamă. Iar când a trebuit să aducă la sfânta masă darurile, pe care anume le pregătise și nu putea, după obicei, să le trimită prin altcineva, întrucât nu era sigur dacă vor fi primite, atunci deodată i s-a trădat suferința, pentru că șovăia; și dacă unul din slujitorii altarului n-ar fi întins mina să-l sprijine, s-ar fi putut întâmpla să cadă»⁵⁸.

Mai mult, Sfântul Grigorie de Nazianz istorisește că împăratul Valens a venit și a doua oară să-l vadă pe Sfântul Vasile: «Și ce frumos a vorbit Vasile împăratului și cu câtă înțelepciune, când acesta a venit iar la biserica noastră și a pășit dincolo de catapeteasmă, pentru o întrevedere și o convorbire, pe care de multă vreme o dorea! Nu putem spune altceva decât că glasul lui era întocmai ca glasul lui Dumnezeu, pe care și cei din jurul împăratului și noi, care intrasem odată cu el, l-am auzit. De altfel, aceasta este originea bunăvoinței de mai târziu a împăratului față de noi și cauza potolirii prigoanei. Această întrevedere, întocmai ca un torent, a spălat cea mai mare parte a defăimărilor ce ni se aduceau»⁵⁹.

Cu toate acestea, ereticii arieni nu s-au lăsat și au reușit ca sfântul Vasile să fie exilat. «Se făcuseră, spune Sfântul Grigorie, toate pregătirile necesare. Sosise noaptea, căruța era gata; vrăjmașii lui Vasile aplaudau, pe când credincioșii boceau; noi eram în jurul celui gata de plecare; toate formalitățile pentru această ticăloșie erau împlinite. Și atunci? Atunci Dumnezeu a zădărnicit planurile eretici-

⁵⁸ *Ibidem*, 169.

⁵⁹ *Ibidem*, 169-170.

lor. El, Care altădată i-a lovit pe întâii-născuți ai egiptenilor, care-l apăsau pe Israel, a lovit și acum cu boală pe fiul împăratului, și încă pe neașteptate. Odată cu decretul de exil i s-a adus împăratului și vestea acestei boli și atunci mâna lui a fost împiedicată să semneze decretul și sfântul a scăpat de primejdie, bărbatul pios a fost grațiat datorită frigurilor fiului, care a muiat asprimea tiranului. Poate fi ceva mai drept și mai minunat? În vremea aceasta fiul împăratului suferea cu trupul chinuit de boală, iar împreună cu el suferea și tatăl său. Ce să facă tatăl? Căuta pretutindeni leacul bolii și pe cei mai buni medici; făcea nenumărate rugăciuni și se prosterna cu fața la pământ. Negăsind nici un leac pentru boală, împăratul a făcut apel la credința lui Vasile; dar deoarece se rușina din cauza nedreptății ce-i făcuse de curând și nu îndrăznea să-l cheme chiar el, a însărcinat cu acest lucru pe alții dintre prietenii cei mai iubiți ai lui. Atunci Vasile s-a înfățișat fără întârziere și fără nici o împotrivire; și îndată, după venirea lui, boala s-a mai ușurat, iar tatăl a început să aibă nădejdi mai bune. Și, desigur, dacă nu s-ar fi adăugat sare în apă, chemând odată cu Vasile și pe eretici, în care credea mai mult, copilul s-ar fi vindecat imediat și ar fi fost dat sănătos în brațele tatălui său. Așa credeau cei ce au fost de față»⁶⁰.

Și la o minune a Sfântului Vasile, Sf. Grigorie de Nazianz adaugă altă minune:

«Se spune că nu mult timp după aceasta, același lucru s-a întâmplat și cu însuși prefectul Modest. Fiind lovit și el de o boală s-a plecat sub mâinile acestui bărbat sfânt. Prefectul suferea, plângea, se zbătea; de aceea a trimis după Vasile și-l conjura, strigând: „Iată, acum ai căpătat satisfacție! Izbăvește-mă de această boală!” Lucru care s-a și întâmplat, după cum a recunoscut-o chiar prefectul și a spus-o la mulți care nu știau; încât după această întâmplare nu mai înceta a-l lăuda pe Vasile și a-i admira virtuțile»⁶¹.

Sf. Grigorie de Nazianz vorbește numai de aceste două minuni ale Sf. Vasile cel Mare; a trecut sub tăcere celelalte minuni ale lui și

---

⁶⁰ *Ibidem*, 170-171.

⁶¹ *Ibidem*, 171.

a trecut sub tăcere și întâlnirea Sfântului Vasile cu Sfântul Efrem Sirul care, auzind de faima învățăturilor și faptelor lui, a venit la Cezareea pentru a-l vedea și a i se închina, dar n-a lăsat neconsentată apărarea pe care a luat-o Sfântul Vasile unei femei văduve, pe care asesorul judecătorului din Cezareea voia să o ia cu sila de soție. Femeia, ca să scape de urmărirea lui, s-a refugiat în biserica Sfântului Vasile. Judecătorul înfuriat a cerut Sfântului Vasile să-i predea femeia. Sfântul a refuzat. Atunci judecătorul «a poruncit, scrie Sf. Grigorie de Nazianz, ca Vasile să se înfățișeze înaintea lui și să dea socoteală. Când Vasile s-a înfățișat, judecătorul ședea în fotoliul său, arrogant și plin de mânie; nu l-a tratat cu blândețe, ci i-a vorbit cum ar fi vorbit unui condamnat la moarte. Vasile stătea înaintea lui ca și Iisus înaintea lui Pilat. Judecătorul porunci să-i smulgă lui Vasile haina de pe umeri. Acesta, însă, a zis: „Dacă vrei, n-am decât să scot și cămașa”. Judecătorul îl amenință cu bătaia pe cel ce parcă nici nu avea trup. Judecătorul îl amenință pe Vasile că va fi supus torturii cu unghii de fier. Vasile i-a răspuns: „Prin această sfâșiere îmi vei aduce mângâiere inimii, care, după cum vezi, mă apasă destul de tare”. Când orașul a aflat de năpasta căzută pe Vasile s-a umplut de furie, s-a aprins, și întocmai cum se agită albinele unui roi când i se dă fum, așa și cetățenii, indiferent de neam sau de vârstă, se îndemneau și se ațâtau unii pe alții. Toate obiectele se transformau în arme; toți se înarmau fie cu instrumentele meseriei lor, fie cu ce apuca fiecare, la întâmplare. Cu torțe în mâini, cu pietre gata de aruncat, cu cio-megele ridicate, toată lumea părea un singur om; nu se auzea decât un singur strigăt; toți aveau unul și același gând. Până și femeile nu rămăseseră neînarmate; transformaseră furcile în lănci, încât nu mai semănau a femei; erau atât de aprinse de mânie, încât dădeau dovadă de curaj bărbătesc. Ce a făcut atunci judecătorul cel îndrăzneț și obraznic? A început a se ruga de Vasile și a se milogi. Vasile a îndepărtat cu forța poporul, care s-a dat la o parte cu respect, scăpându-l astfel pe cel care-l batjocorise, iar acum îl implora»⁶².

---

⁶² *Ibidem*, 173-175.

Sfântul Vasile a avut de dus luptă chiar cu unii dintre episcopii săi, care nu i se arătau binevoitori pentru trei pricini: întâi, pentru că nu erau de acord cu dogmele de credință propovăduite de Sfântul Vasile, pe care le acceptau numai fiind constrânși de popor; al doilea, nu le trecuse supărarea că fusese ales el episcop al Cezareei și nu unul dintre ei; și al treilea, nu puteau suporta prestigiul de care se bucura Sfântul Vasile⁶³.

Împărțirea politică a Capadociei, apoi, în două provincii, cu capitale deosebite, a dus iarăși la conflict între Sfântul Vasile și episcopii celei de a doua provincii, care cereau să aparțină mai departe nu de mitropolitul din Cezareea, adică de Sfântul Vasile, ci de mitropolitul celei de a doua capitale. Sfântul Vasile, în fața acestei noi situații, a întors lucrurile în favoarea lui, mai bine spus în folosul Bisericii, că și-a întărit eparhia prin sporirea numărului episcopilor, în rândul cărora i-a ridicat la treapta de episcop și pe prietenul său, pe Sf. Grigorie de Nazianz⁶⁴, și pe fratele său, pe Sfântul Grigorie de Nyssa. „Au rezultat de aici, spune Sf. Grigorie de Nazianz, trei mari foloase: o mai bună îngrijire a sufletelor, autonomia bisericească a fiecărui oraș, iar în plus și curmarea războiului”⁶⁵.

Grija de cei săraci, ajutorarea celor din nevoi, ușurarea suferințelor celor bolnavi și îmbunătățirea vieții celor mutilați din naștere și din împrejurări nenorocite, a fost grija permanentă a întregii vieți a Sfântului Vasile; ca tânăr, a împărțit întreaga sa avere oropsiților soartei; ca preot, a dat hrană celor flămânzi în timpul secetei și foametei cumplite a anului 368; iar ca episcop, și-a lărgit acțiunile sale filantropice, pe de o parte dând dispoziție horepiscopilor săi să

⁶³ *Ibidem*, 175.

⁶⁴ Numirea Sf. Grigorie de Nazianz ca episcop al Sasimelor l-a nemulțumit mult și-și dezvăluie nemulțumirea chiar în cuvântul funebru, rostit spre lauda Sf. Vasile cel Mare: «Deși admir toate faptele acestui bărbat, mai mult chiar decât se pot exprima prin cuvinte, în împrejurarea aceasta n-am de ce-l lauda – și voi povesti aici supărarea mea, cu toate că multora le este cunoscută – pentru că a întrebuițat față de mine un procedeu nou și urât, a cărui neplăcere timpul n-a izbutit s-o șteargă de tot. De aici se trage nestatornicia și tulburarea vieții mele și imposibilitatea de a mă dedica vieții contemplative sau a fi socotit ascet» (*Ibidem*, 177).

⁶⁵ *Ibidem*, 177.

înființeze în eparhiile lor așezăminte filantropice permanente, «impunându-le conducătorilor poporului⁶⁶ să aibă una și aceeași purtare, anume dragostea și mărinimia față de cei nenorociți»⁶⁷, iar pe de altă parte a creat în apropierea Cezareei un mare complex filantropic, care cuprindea: biserică, spitale, leprozerii, azile pentru bătrâni, case pentru străini; la acestea se adaugă clădirile cele de trebuință pentru satisfacerea nevoilor tuturor acestor așezăminte: bucătării, ateliere de tot felul și alte dependențe necesare; nu lipseau nici școlile în care copiii învățau carte și nici școlile pentru învățarea meseriilor. Astfel, Sf. Vasile cel Mare a creat lângă orașul Cezareea un alt oraș, pe care poporul l-a numit cu numele întemeietorului lui: Vasiliada. «Leși puțin afară din oraș, spune Sf. Grigorie de Nazianz, și privește acel nou oraș, monumentul evlaviei, tezaurul comun al tuturor, în care se adună nu numai prisourile bogaților, dar din îndemnul lui Vasile se depun în el chiar unele din cele de neapărată trebuință, pentru că acolo sunt ferite de molii și apărate de hoți, neatinse de pizmă și scutite de stricare prin învechire. Privește locașul în care boala se suferă cu răbdare, nenorocirile sunt adesea binecuvântate, iar milostivirea se găsește din belșug. În comparație cu acest oraș, ce însemnătate mai poate avea Teba cu cele șapte porți ale sale sau Teba cea din Egipt, zidurile Babilonului cele mari și frumoase, care acum nu mai există, monumentul funerar al lui Mausol din Caria, piramidele, colosul de aramă din Rodos sau templele cele mari și frumoase, care acum nu mai există, și multe altele pe care lumea le admiră și despre care ne vorbește istoria, dar care n-au adus alt folos celor ce le-au zidit decât, doar, puțină glorie? Ochii noștri sunt acum scutiți de priveliștea tristă și plină de înduioșare a oamenilor morți înainte de moarte, adică având multe din membrele corpului lor moarte, din care cauză erau alungați din orașe, din case, din piață, de la băi, din mijlocul celor mai iubiți ai lor, bieți oameni cunoscuți mai degrabă după nume decât după figură⁶⁸; nu-i mai vedem în cete sau grupați în tabere, nu atât compă-

⁶⁶ Horepiscopilor și preoților.

⁶⁷ La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 183.

⁶⁸ Cei bolnavi de lepră.

timiți pentru boală, cât mai degrabă urâți, niște bieți artiști, care cântă melodii ce-ți sfâșie inima, dacă le-a mai rămas măcar vocea! Dar ce să mai continui a vorbi despre aceste lucruri tragice, când nu există cuvinte prin care să se poată exprima o așa suferință? Și Vasile este acela care ne-a convins pe toți ca, fiind oameni, să nu-i disprețuim pe oamenii aceștia și să nu-L necinstim pe Hristos, singurul cap al nostru, al tuturor, prin neomenia ce-am arăta-o față de ei; ci, când vedem nenorociri străine, să ne silim a plasa bine avuțiile noastre, să-l împrumutăm lui Dumnezeu mila, de care și noi vom avea nevoie cândva. Apoi acest bărbat nobil și de bună familie, cu un nume așa de strălucit, nu se sfia de a cinsti chiar cu buzele sale această boală⁶⁹, ci-i săruta pe bolnavi ca pe niște frați și nu – cum ar crede poate unii – în dorința de slavă deșartă. Că cine mai mult ca el era scutit de această patimă? Ci pentru ca prin purtarea sa să înlăture și altora teama de a se apropia de trupurile acestor bolnavi, în interesul vindecării lor; cu alte cuvinte îi încuraja nu numai cu vorba, ci și cu fapta.»⁷⁰

Niște realizări ca acestea au generat în sufletele multora invidia și răutatea; au început să bârfească, spunând că arhiepiscopul Cezareei, prin acțiunile sale, uzurpă autoritatea politică a provinciei. Astfel de vorbe au ajuns și la urechile lui Ilie, guvernatorul Capadociei. Pentru a pune capăt acestor calomnii, Sfântul Vasile îi adresează guvernatorului o scrisoare în care, printre altele, îi scrie: «Poate spune, oare, cineva că aducem vreo vătămare ordinii de stat, când îi înălțăm Dumnezeului nostru o biserică, zidită măreț, iar împrejurul ei locuințe, dintre care una din ele pusă la dispoziția căpeteniei provinciei, iar altele mai mici, împărțite după rang slujitorilor bisericești, care pot fi folosite și de demnitarii și de însoțitorii voștri? Pe cine nedreptățim dacă zidim case pentru străini, case pentru cei care sunt în trecere pe aici, case pentru cei care din prici-

---

⁶⁹ Unii îl învinuiau pe Sfântul Vasile că e mândru și că umblă după slavă deșartă. Acestora Sf. Grigorie de Nazianz li se adresează întrebându-i: «Este cu putință oare ca cel ce sărută pe leproși și se umilește atât de mult să-i disprețuiască pe cei sănătoși?» (*Ibidem*, 183).

⁷⁰ *Ibidem*, 181-187.

na bolilor au nevoie de îngrijiri, dându-le acestora ajutorul necesar: îngrijitori de bolnavi, doctori, animale de jug și căruțași? Aceste construcții au nevoie de meșteri și de lucrători care să procure celor ce locuiesc în ele cele de trebuință vieții și tot ce le poate ușura viețuirea, au nevoie apoi și de alte clădiri proprii pentru ateliere. Toate aceste construcții sunt o podoabă pentru locul în care se găsesc, iar pentru tine, guvernatorul nostru, un semn de laudă, aducător de slavă»⁷¹. Epistola aceasta, scrisă în 372, l-a liniștit pe guvernator, așa că Sfântul Vasile și-a putut continua fără stingherire măreța sa operă, care a dat naștere unui oraș unic în istoria lumii, Vasiliada.

Acum, folosindu-mă iar de *Panegiricul funebru* al Sf. Grigorie de Nazianz, voi încerca să schițez profilul sufletesc și intelectual al Marelui Vasile.

Sfântul Vasile a fost pentru toți un fel de lege a virtuții⁷² și a fost mai presus de trup, chiar înainte de a se muta din această viață⁷³; a preamărit virtutea și a urgisit viciul; avea farmec la povestit și știa să educe pe alții chiar când glumea⁷⁴! Muștra cu blândețe, dar nu ducea blândețea până la sălbăticie și nici indulgența până la slăbiciune⁷⁵; inteligența și elocința lui îi lăsau în urmă pe toți oamenii; s-a curățit pe sine pentru a-L primi pe Duhul Sfânt spre a tâlcui Scripturile, spre a cerceta lucrurile dumnezeiești și spre a găsi cuvintele care să corespundă exact ideilor⁷⁶. Într-un cuvânt, frumusețea lui Vasile a fost virtutea, măreția lui a fost vorbirea lui despre Dumnezeu, mersul lui în continuă înaintare, care, prin urcări treptate, l-a înălțat până la Dumnezeu⁷⁷; întreaga viață a lui Vasile n-a fost decât o înălțare spre cer, dovedindu-se a fi om desăvârșit într-o viață desăvârșită⁷⁸.

---

⁷¹ Epistola 94, PG, 32, 488.

⁷² La Pr. N. Donos, *op. cit.*, 119.

⁷³ *Ibidem*, 120.

⁷⁴ *Ibidem*, 184.

⁷⁵ *Ibidem*, 184-185.

⁷⁶ *Ibidem*, 185.

⁷⁷ *Ibidem*, 186.

⁷⁸ *Ibidem*, 192.

Atât de mult strălucea virtutea lui Vasile, atât de mult îi copleșeau pe contemporani purtarea și felul lui de viață, încât unii, ca să dobândească și ei aceeași faimă, îi imitau înfățișările sale exterioare; căutau să aibă o față palidă ca a lui, să aibă barba la fel cu barba lui, să vorbească fără grabă și rar și să-și dea un aer gânditor și meditativ. «Dar întrucât mulți nu-l puteau imita bine, spune Sfântul Grigorie, deveneau caraghioși. Căutau să-i imite până și tăietura îmbrăcămintei, forma patului, felul lui de a mânca, toate lucruri căroro Vasile nu le dădea nicio importanță. De aceea, se puteau vedea mulți Vasile, după înfățișarea exterioară, dar aceștia erau ca niște statui în umbră, sau, mai bine zis, ca niște ecouri care repetă vorbele.»⁷⁹

Și, iată, cât de frumos și cât de adevărat vorbește Sfântul Grigorie de lucrările Sfântului Vasile! «Când pun mâna pe Hexaameronul lui și citesc cu glas tare, mă simt aproape de Creatorul, încep a pricepe temeiurile creației, Îl admir pe Creator cu mult mai mult decât mai înainte. Când citesc scrierile sale polemice, parcă văd cu ochii focul de la Sodoma, care preface în cenușă limbile rele și nelegiuite ale ereticilor, sau parcă văd turnul Babel, pe cât de rău construit pe atât de bine dărâmat de Vasile. Când citesc lucrările sale cu privire la Duhul Sfânt, Îl aflu în ele pe Dumnezeu pe Care-L am și eu și prind curaj să grăiesc adevărul, sprijinindu-mă pe învățătura lui despre Dumnezeu și pe interpretarea lui. Când citesc celelalte interpretări pe care le scrie în trei sensuri, mă conving că nu trebuie să mă opresc la literă, nici să privesc lucrurile numai superficial, ci să pătrund mai departe, să cobor din adânc în adânc – că adâncul, spune Scriptura, adânc cheamă – să trec din lumină în lumină, până ce voi ajunge la punctul culminant. Când citesc laudele în cinstea mucenicilor, îmi disprețuiesc trupul, mă simt solidar cu cei lăudați și mi se trezește și mie dorul de luptă. În sfârșit, când citesc lucrările lui cu cuprins moral și practic, îmi curăț cu ele sufletul și trupul, ajung un templu gata să-L primească pe Dumnezeu, ajung un in-

⁷⁹ *Ibidem*, 198-199.

strument muzical pus în mișcare de Duhul Sfânt, care cântă slava și puterea lui Dumnezeu.»⁸⁰

Slăbit și istovit de boala de care suferea de pe când era tânăr, că de asta urmasa la Atena și cursurile de medicină, slăbit și istovit de asceza ce o impunea trupului său, Sfântul Vasile s-a stins la o vârstă încă tânără, când avea 50 sau 51 de ani, la 1 ianuarie 379. Înainte de a-și isprăvi alergarea în această viață, «a făcut și cu acest prilej o minune, nu mai mică decât cele amintite, spune Sfântul Grigorie. Era aproape mort, lipsit de suflare și părăsit de cele mai multe semne ale vieții, când deodată, la cele mai din urmă cuvinte, a căpătat deodată vigoarea ca să poată rosti cuvintele pline de evlavie și să hirotonească pe cei mai credincioși slujitori ai săi, cărora odată cu punerea mâinilor le-a dat și Duhul Sfânt, pentru ca altarul să nu rămână lipsit de ucenicii și colaboratorii din vremea sacerdoțiului său.»⁸¹

Istoria Bisericii trebuie să-i fie recunoscătoare Sf. Grigorie de Nazianz că în cuvântarea sa funebră ne-a lăsat zugrăvite și cele petrecute la înmormântarea Marelui Vasile:

«Zăcea Vasile, aproape să-și dea cea din urmă suflare; era așteptat să fie luat în primire de corul ceresc, către care de multă vreme își ațintise privirea. Împrejurul lui era adunat tot orașul, care nu se putea deprinde cu ideea acestei pierderi. Blestema moartea ca pe un tiran, voind parcă să-i apere sufletul, ca și cum, fie cu mâinile, fie cu puterea rugăciunilor, ar fi putut să-i constrângă sufletul să rămână în trup. Erau, de altfel, nebuni de durere și fiecare ar fi fost bucuros să-și dea viața în locul lui, dacă aceasta ar fi fost cu putință. La urmă s-au văzut biruiți – că trebuia să se arate că și el nu-i decât un om –; și Vasile, rostind cuvintele: «În mâinile Tale încredințez sufletul meu», și-a dat sufletul în mâinile îngerilor, care aveau să-l ducă la cer; dar aceasta după ce mai întâi a dat celor prezenți învățături asupra credinței și prin sfaturile lui i-a făcut să ajungă mai buni. Apoi s-a văzut un lucru mai mare decât toate ce s-au văzut vreodată. Acest bărbat sfânt a fost purtat pe brațele sfinților; care mai de

⁸⁰ *Ibidem*, 187-188.

⁸¹ *Ibidem*, 199-200.

care se silea să pună sau să atingă, unul poala veșmântului, altul umbra, altul năvăliile pe care era purtat sfântul; căci ce putea fi mai sfânt și mai curat decât trupul lui? Alții se îmbulzeau ca să se apropie măcar de cei ce îl purtau, alții ca măcar să-l privească, în credința că și aceasta le poate fi de folos. Se umpluseră piețele, porticele, etajul al doilea și al treilea de cei ce-l petreceau; unii mergeau înainte, alții în urmă sau alături de el, înghesuți unii în alții; erau multe zeci de mii, de toate neamurile, de toată vârsta, unii chiar necunoscuți. Cântările de psalmi erau înăbușite de plânsete, iar tăria de suflet a tuturor era biruită de durere. Era o adevărată întrecere chiar între necreștini, păgâni, evrei sau străini. Că și ei se întreceau cu noi în plâns, ca și cum cel care ar fi plâns mai tare ar fi dobândit un folos și mai mare. Contrar așteptărilor, durerea s-a încheiat cu nenorociri, întrucât cu prilejul acestei înmormântări, din cauza grozavei îngrămădiri și îmbulzeli, și-au dat obștescul sfârșit multe persoane; și totuși erau socotite fericite că și-au găsit sfârșitul așa, întrucât îl întovărășeau astfel pe Vasile la plecarea din viață, sau, cum ar putea spune un îndrăzneț, erau un fel de jertfă pe mormântul lui. Cu greu trupul a fost smuls din îmbulzeala care aproape îi strivise pe cei care-l duceau; și astfel a fost redat mormântului părinților săi, adăugându-se preoților arhierul, predicatorilor glasul cel puternic, care răsună încă în urechile mele, în fine adăugându-se martirilor un nou martir. Acum el este în cer, unde aduce jertfe pentru noi și se roagă pentru popor, căci deși ne-a părăsit, nu ne-a părăsit de tot»⁸².

Iar acum sfârșitul cuvântării Sf. Grigorie din Nazianz și cu acesta și sfârșitul spuselor mele despre viața Sf. Vasile cel Mare:

«Așadar, voi toți cei din jurul meu, toți cei ce alcătuiți corul lui, fie că sunteți de-ai noștri, fie că sunteți străini, atât cei din preajma altarului cât și cei de pe treptele cele mai de jos, veniți împreună cu mine să-l laudăm pe Vasile, fiecare povestind și imitând vreuna din virtuțile lui; cei de pe tronuri, laudați-l și imitați-l pe legiuitor; cei ce guvernați orașul, ca pe un stâlp al acestui oraș; cetățenii de rând, ca pe un om de ordine; oratorii, ca pe un profesor; fecioarele, ca pe un

---

⁸² *Ibidem*, 200-201.

conducător de mireasă; cele căsătorite, ca pe un profesor al înfrânării; monahii, ca pe cel ce vă întraripează; cei ce trăiți în lume, ca pe un judecător; cei simpli, ca pe cel ce vă arată calea; cei iubitori de știință, ca pe un teolog; cei fericiți, ca pe un frâu; cei nenorociți, ca pe un mângâietor; bătrânii, ca pe un toiag; tinerii, ca pe o școală; săracii, ca pe un miluitor; bogații, ca pe un bun administrator. Mi se pare că chiar și văduvele ar trebui să-l laude pe patronul lor, orfanii pe părintele lor, săracii pe prietenul sărăciei, bolnavii pe doctorul tuturor bolilor și cunosătorul tuturor leacurilor; în sfârșit, cei sănătoși, pe păzitorul sănătății lor. Cu alte cuvinte, toți să-L lăudăm pe cel ce s-a făcut toate tuturor ca să dobândească pe toți sau măcar pe cât mai mulți. Iar tu, Vasile, primește de la noi această cuvântare de laudă, primește-o de la glasul care altădată îți era foarte plăcut, de la cel de aceeași vârstă și de aceeași treaptă cu tine. Dacă aceste laude sunt la înălțimea meritelor tale, aceasta ți se datorează ție, întrucât cu sprijinul tău am alcătuit cuvântarea; iar dimpotrivă, dacă sunt departe de a corespunde meritelor tale și mult mai prejos de așteptare, gândește-te că nu puteam face ceva mai bun, că sunt apăsător la bătrânețe de boală și de dorul de tine! Doar și lui Dumnezeu Îi place ceea ce este făcut după puterea omului. Tu, însă, ființă sfântă și dumnezeiască, privește de sus spre noi! Potolește, prin rugăciunile tale, ghimpele trupului, care ne este dat de Dumnezeu pentru înțelepțirea noastră, sau dă-ne curaj ca să-l suportăm; și îndreaptă viața noastră spre ceea ce ne este mai folositor; iar după ce ne vom muta din viața aceasta, primește-ne și pe noi acolo, în corturile tale.»⁸³

Pentru alcătuirea vieții Sf. Vasile cel Mare intenționat am folosit cuvântarea funebră a Sf. Grigorie de Nazianz, care a fost alături de Marele Vasile și la studiile din Atena și la sihăstria din Pont și la strădaniile sale pastorale ca preot și episcop. Sunt prea frumoase și prea adevărate cuvintele Sfântului Grigorie, ca să nu le pun la îndemâna celor care vor avea ocazia să citească această carte, în care sunt date, în românește, gândurile unuia din cei mai mari gânditori creștini.

---

⁸³ *Ibidem*, 202-203.

Opera Sfântului Vasile cel Mare

Opera Sf. Vasile cel Mare se tipărește pentru prima dată, incompletă însă, la Basel în 1532, cu o prefață de Erasmus. Ediția aceasta a fost retipărită la Veneția în 1535, apoi iarăși la Basel în 1551. O ediție mai amplă a dat Fronton du Duc și F. Morellus la Paris în 1618, în trei volume, și retipărită la Paris în 1638. La această ediție Fr. Combefis a făcut note critice în două volume, tipărite la Paris în 1679, cu titlul: *Basilius Magnus ex integro recensitus*. În sfârșit apare la Paris, în trei volume, între 1721 și 1730, o ediție completă a operelor Sf. Vasile cel Mare; ediția aceasta a fost începută de J. Garnier, care a tipărit volumul întâi, Paris 1721 și volumul 2, Paris 1722 și terminată, după moartea lui Combefis, de P. Maran, care tipărește volumul al treilea la Paris în 1730. L. de Sinner a retipărit la Paris, în 1839, ediția lui Garnier-Maran, corectată și completată. Aceeași ediție a fost încorporată cu câteva texte noi de Abatele Migne în *Patrologia greacă*, volumele 29-32, Paris, 1857, reeditată în 1886-1888. Traducerea latină numai, fără textul grec, a fost tipărită la Veneția în 1750-1751, la Bergam în 1793, la Paris în 1835-1840.

În colecția «*Ἑλληνας πατέρες τῆς Ἐκκλησίας*» tipărită la Tesalonic, s-a publicat opera integrală a Sf. Vasile cel Mare, textul original și traducerea în limba greacă modernă, în 10 volume; vol. 1-3, *Epistolele*, introducere, text grec, traducere și comentariu de Prof. Pan. C. Hristu, Tesalonic, 1972-1973; vol. 4, *Hexaameronul*, introducere, text grec, traducere și comentariu de Prof. St. N. Saccu, Tesalonic, 1973; vol. 5, *Omiliile la Psalmi*, introducere, text grec, traducere și comentariu de Sofia Caracasidu, Tesalonic, 1974; vol. 6-7, *Omiliile și cuvântările*, introducere, text grec, traducere și comentariu de Vasile Psevtonca, Tesalonic, 1973; vol. 8-9, *Scrierile Ascetice*, introduce-re, text grec, traducere și comentariu de C. Caracoli, Tesalonic, 1973; vol. 10, *Scrierile Dogmatice*, introducere, text grec, traducere și comentariu de Prof. T. Zisi, Tesalonic, 1974.

În limba engleză, Bl. Jackson a tradus scrierea *Despre Sfântul Duh, Omiliile la Hexaameron și Scrisorile*, în vol. 8 al seriei a II-a a colecției: «A select Library of Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church», New York, 1895.

În limba germană, opera completă a Sf. Vasile cel Mare a fost publicată în colecția: «Sämtliche Werke der Kirchenväter», aus dem Urtexte in das Deutsche übersetzt, vol. 19-26, Kempten, 1838-1842; V. Grone a tradus în BKV în trei volume: *Omiliile la Hexaameron*, 21 de *Omilii și Cuvântări*, selecțiuni din *Scrierile Ascetice* și din *Scrisori*, Kempten, 1875-1881; Dr. Anton Stegmann, a tradus în BKV² în două volume: 111 *Epistole, Omiliile la Hexaameron* și 21 *Omilii și cuvântări*, München, 1925.

În limba franceză, Marie Nicolas Sylvestre Guillon au tradus în colecția: «Bibliotheque choisie des Peres de l'Eglise grecque et latine», vol. 7: *Omilii la Sfânta Scriptură, Omilii dogmatice și morale, Panegirice*, din scrierile *Despre Sfântul Duh*, și *Împotriva lui Eunomiu*, din lucrările ascetice și o selecție din *Epistole*; Yves Courtonne a publicat o nouă ediție a *Epistolelor* împreună cu o traducere a lor în limba franceză, în trei volume, Paris, vol. I, 1957, vol. II 1961 și vol. III 1968; în colecția SCH, B. Pruche a tradus scrierea *Despre Sfântul Duh*, Paris, 1947; Stanislas Giet a tradus *Omiliile la Hexaameron*, Paris, 1968; Alexis Smets și Michel van Esbroeck au tradus cele două *Omilii despre facerea omului*, pe care le consideră autentice, iar B. Sesboue, G.M. De Durand și Leon Doutreleau au tradus scrierea *Contra lui Eunomiu*, vol. I, Paris, 1982; J. Riviere a tradus texte alese din scrierile Sfântului Vasile în colecția «Les Moralistes Chretiens», Paris, 1926.

Pr. Dumitru Fecioru

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Douăzeci și patru de cuvântări au fost reunite de tradiție într-un corpus de texte cu caracter și scopuri diverse, preponderent dogmatic-exegetice, moralizatoare și encomiastice. Autenticitatea unora dintre ele este încă dezbătută¹, nu însă și valoarea duhovnicească ori importanța istorică. Stilul lor clar și lipsit de emfază dar mișcător prin sinceritate, imaginile memorabile, problemele de actualitate și în egală măsură eterne, îndemnurile concrete, interpretările subtile, ideile nobile au făcut foarte populare aceste scrieri și au contribuit în mod substanțial la faima Sfântului Vasile drept unul dintre cei mai mari propovăduitori ai credinței și moralei creștine.

Din prima categorie, a omiliilor dogmatice și exegetice, fac parte:

III. *La cuvintele «Ia aminte de tine însuși»* [In Illud, Attende tibi ipsi]; VI. *La cuvintele Evangheliei după Luca «Strica-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi» și despre lăcomie* [In Illud, Destruam horrea, etc.]; IX. *Despre faptul că Dumnezeu nu este autorul relelor* [In Illud, Quod Deus non est auctor malorum]; XII. *La începutul Proverbelor* [In principium Proverbiorum]; XV. *Despre credință* [De Fide]; XVI. *La cuvintele «La început era cuvântul»* [In Illud, In principio erat Verbum]; XXIV. *Împotriva Sabelienilor, a lui Arie și a anomeilor* [Contra Sabellianos et Arium et Anomœos].

---

¹ Tocmai datorită renumelui Sfântului Vasile cel Mare, câștigat devreme și răspândit odată cu creștinismul însuși, manuscrisele sunt numeroase și nu întotdeauna ușor de urmărit; vezi în această problemă Stig Y. Rudberg: *Études sur la tradition manuscrite de saint Basile*, Lundequvist, Uppsala, 1953, și mai ales Paul J. Fedwick, *Bibliotheca Basiliana Universalis: a study of the manuscript tradition, translations and editions of the works of Basil of Caesarea*, 4 vols. (Corpus Christianorum), Brepols Publishers, Turnhout, 1993-1999.

A doua categorie, a lucrărilor cu caracter moral, include:

I. și II. *Despre post* [De Jejunio]; IV. *Despre mulțumire* [De gratiarum actione]; VII. *Către bogați* [In Divites]; VIII. *Rostită în timp de foamete și secetă* [In famem et siccitatem]; X. *Împotriva celor ce se mânie* [Adversus iratos]; XI. *Despre invidie* [De invidia]; XIII. *Îndemnătoare la Sfântul Botez* [In Sanctum Baptismum]; XIV. *Împotriva celor ce se îmbată* [In Ebriosos]; XX. *Despre smerenie* [De humilitate]; XXI. *Despre a nu ne lipi de cele lumești și despre focul din afara Bisericii* [Quod rebus mundanis adhærendum non sit, et de incendio extra ecclesiam facto]; XXII. *Către tineri*, despre cum pot întrebuința cu folos literatura scriitorilor eleni [Ad adolescentes, de legendis libris Gentilium].

În sfârșit, panegirice sunt considerate:

V. *La mucenița Iulita* [In martyrem Julittam]; XVII. *La mucenicul Varlaam* [In Barlaam martyrem]; XVIII. *La mucenicul Gordie* [In Gordium martyrem]; XIX. *La Sfinții Patruzeci de Mucenici* [In sanctos quadraginta martyres]; XXIII. *La Sfântul mucenic Mamant* [In Mamantem martyrem].

Influența acestor cuvântări², milenară, este greu de cuantificat, cu atât mai mult cu cât opt dintre ele au fost traduse în latină de Rufinus din Aquileia. Atenția și aprecierile cercetătorilor moderni s-au îndreptat cu precădere asupra omiliilor *Către tineri* (XXII), *Despre Bogație* (VI și VII) și *Despre Post* (I și II).

*

Ediția de față reprezintă o revizuire a traducerii realizate de Pr. Dumitru Fecioru, publicată pentru prima dată în colecția *Părinți și Sriitori Bisericești*, vol. 17, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1986, și republicată aparte în anul 2004 sub titlul *Omilii și cuvântări*.

---

² Manuscrisele ezită adesea între termenii de «omilie» (ὁμιλία) și de «cuvântare, discurs» (λόγος); mai mult, unele preferă să elimine din titlu orice astfel de clasificare.

Cu excepția a patru omilii, care beneficiază de ediții moderne larg acceptate³, am folosit textul grec din J.-P. Migne, *Patrologiae cursus completus (series Graeca)*, vol. 31, Paris 1857-1866, col. 164-197, 217-261, 304-564, 589-617.

Notele ediției de față aparțin traducătorului însuși (n.t.), revizorului (n.r.) sau Alexandru Mihăilă (n. A.M.). Toate notele și corecturile au fost făcute după o atentă confruntare cu originalul grec; cele mai multe dintre ele sunt de amănunt și nu doresc să știrbească în vreun fel farmecul și autoritatea tâlcuirii inițiale, de la care avem de învățat cu toții.

Constantin Georgescu

---

³ Este vorba despre omiliile III (*La cuvintele «Ia aminte de tine însuși»*), VI (*La cuvintele Evangheliei după Luca «Strica-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi» și despre lăcomie*), VII (*Către bogați*) și XXII (*Către tineri*), unde am utilizat edițiile: S.Y. Rudberg, *L'homélie de Basile de Césarée sur le mot observe-toi toi-même'*, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1962, pp. 23-37; Y. Courtonne, *Saint Basile. Homélie sur la richesse*, Didot, Paris, 1935, pp. 39-71; Y. Courtonne, *Saint Basile. Homélie sur la richesse*, Didot, Paris, 1935, pp. 15-37; respectiv F. Boulenger, *Saint Basile. Aux jeunes gens sur la manière de tirer profit des lettres Helléniques*, Les Belles Lettres, Paris, 1935 (repr. 1965), pp. 41-61.

OMILIA I Despre post (I)

I

«Sunați din trâmbiță la lună nouă, în ziua însemnată a sărbătorii voastre»¹. Poruncă profetică sunt cuvintele acestea! Dar citirile din Sfânta Scriptură, pe care le-am ascultat astăzi, sunt mai puternice decât sunetul trâmbiței și mai lămurite decât orice instrument muzical. Ne vestesc sărbătoarea premergătoare acestor zile. Am cunoscut harul posturilor prin proorocul Isaia. Isaia a lepădat postul iudaic și ne-a arătat adevăratul post, spunând: «Nu postiți în judecăți și în certuri [...] ci dezleagă toată legătura nedreptății»²; iar Domnul a zis: «Nu fiți triști [...] ci spală-ți fața ta și unge-ți capul tău»³. Să fim deci cuprinși de niște simțăminte ca acestea, așa cum am și fost învățați! Să nu ne mâhnim de zilele ce se apropie! Să fim veseli în ele, așa cum se cuvine sfinților. Nimeni nu este trist când primește cununa biruinței; nimeni nu-și înalță trofeul cu mâhnire. Nu te întrista când ți se poartă de grijă! E o nebunie să nu te bucuri de sănătatea sufletului, ci să te mâhnești de schimbarea mâncărilor, lăsând să pară că-ți face mai multă bucurie plăcerea stomacului decât îngrijirea sufletului. Săturarea mulțumește doar pântecule; postul însă urcă folosul la suflet. Bucură-te, că ți s-a dat de Doctor un leac ce ucide păcatul. După cum viermișorii, care se înmulțesc în măruntaiele copiilor, sunt distruși cu doctorii foarte înțepătoare, tot așa și postul, vrednic cu adevărat de acest nume⁴, când pătrunde în suflet, omoară păcatul ascuns în adânc.

---

¹ Ps. LXXX, 3.

² Is. LVIII, 4, 6.

³ Mt. VI, 16-17.

⁴ Sfântul Vasile derivă numele postului (gr. νηστεία) de la cel al intestinului subțire (gr. νήστις, propriu-zis «care se abține de la mâncare», numit astfel pentru că era găsit gol la autopsii, părând astfel că «postește»). Însă, cele două cuvinte au în comun doar faptul că sunt formate pe radicalul verbului «a mânca», precedat de un prefix negativ (gr. νη-, ἕδω). (n.r.)

II

«Unge-ți capul tău și spală-ți fața ta»⁵. Cuvintele acestea ale Scripturii te cheamă la taine. Cel uns a fost uns, cel spălat a fost spălat. Tu îndreaptă această poruncă la suflet! Unge capul cu ungere sfântă, ca să ajungi părtaș al lui Hristos și așa apropie-te de post. Nu-ți ascunde fața ca actorii! Fața ți-o ascunzi atunci când o figură plăsmuită și superficială vine să întunece simțămintele tale interioare. Ți le ascunzi cu minciuna ca și cu un vâl. Actorul înfățișează pe scenă persoane străine. Este rob, dar o face pe stăpânul! Este om de rând, și o face pe împăratul. Tot așa și în viața aceasta. Mulți oameni teatralizează, ca pe o scenă, viața lor; una au în inimă, și alta arată oamenilor. Nu-ți ascunde, deci, fața! Ceea ce ești, aceea arată-te! Nu lua înfățișare tristă, căutând să fii slăvit pentru că pari înfrânat. Facerea de bine trâmbițată n-are folos, iar postul dat în vileag n-are câștig. Că faptele bune, făcute numai pentru a fi văzute de oameni, nu-și duc roadele în veacul de apoi, ci iau sfârșit odată cu laudele lumii. Aleargă, așadar, cu bucurie la darul postului! Postul e un dar din bătrâni. Nu s-a învechit, nici n-a îmbătrânit! E totdeauna nou, e veșnic în floare.

III

Socotești oare că pun începutul postului odată cu darea legii? Nu! Postul e mai vechi ca legea. Dacă ai puțină răbdare, vei vedea că spusele mele sunt adevărate. Să nu socotești că postul a început cu ziua curățirii poruncită poporului lui Israel în a zecea zi a lunii a șaptea⁶. Nu! Străbate istoria, cerceteaz-o, ca să afli începutul postului! Postul nu-i descoperire nouă. E o comoară strămoșească. Și e vrednic de respect tot ce e vechi. Respectă deci căruntețea postului! Are aceeași vârstă ca și omenirea.

Legea postului a fost dată în rai. Adam a primit întâia oară porunca de a posti: «Nu mâncați din pomul cunoașterii binelui și rău-

---

⁵ Mt. VI, 17.

⁶ Lev. XXV, 9; Lev. XXIII, 27.

lui»⁷. Cuvântul: «*Nu mâncați*» este o lege a postului și înfrânării. Dacă Eva ar fi postit și n-ar fi mâncat din pom, n-ar mai fi avut trebuință de postul de acum, că «n-au trebuință cei sănătoși de doctori, ci cei bolnavi»⁸. Ne-am îmbolnăvit prin păcat, să ne vindecăm prin pocăință! Iar pocăința fără post este neputincioasă. «*Blestemat va fi pământul pentru tine, spini și pălămidă îți va rodi el*»⁹. Ți s-a poruncit să trăiești în tristețe, nu în desfătări. Îndreaptă-te, dar, înaintea lui Dumnezeu prin post. Mai mult; chipul în care omul a trăit în rai este o imagine a postului, nu numai pentru că, ducând o viață îngerească, ajunsese, prin cumpătare, la asemănarea cu îngerii, ci și pentru că nu erau cunoscute locuitorilor raiului toate cele născocite mai târziu de oameni: nici băutul vinului, nici tăiatul animalelor, nici toate cele câte tulbură mintea omenească.

IV

N-am postit, și am fost alungați din rai! Să postim dar, ca să ne întoarcem în rai! Nu vezi că Lazăr a intrat prin post în rai¹⁰? Nu imita neascultarea Evei! Nu lua din nou sfătuitor pe șarpe, care ne sfătuiește să mâncăm, ca să ne cruțăm trupul! Nu-ți găsi scuza în boala trupului sau în slăbiciune! Nu-mi spune mie scuzele! Spune-le lui Dumnezeu, Care știe totul! Îmi spui că nu poți să postești! Dar să te ghiftuiești în toate zilele vieții tale și să-ți strivești trupul sub greutatea mâncărurilor, poți? Știi că doctorii prescriu bolnavilor nu mâncăruri felurite, ci post și înfrânare. Cum dar? Dacă poți să postești și să te înfrânezi când ești bolnav, pentru ce spui că nu poți s-o faci când ești sănătos? Ce este mai ușor pentru stomac: să petreacă noaptea cu o mâncare ușoară sau să stea împovărat de mulțimea mâncărurilor? Dar, mai bine spus, să nu stea, ci să se întoarcă neconținut și pe o parte și pe alta, rupându-se și strâmtorându-se; afa-

---

⁷ *Fac.* II, 17.

⁸ *Mt.* IX, 12.

⁹ *Fac.* III, 17-18.

¹⁰ *Lc.* XVI, 20-31.

ră numai dacă vei spune că și corăbierii salvează mai ușor de la înec o corabie încărcată cu poveri decât una mai sprintenă și mai ușoară. Lucrurile, însă, se petrec cu totul dimpotrivă: o mică înălțare a valurilor dă la fund o corabie încărcată cu multe poveri, pe când o corabie cu o încărcătură potrivită trece ușor prin furtună, că n-o împiedică nimic să plutească pe deasupra valurilor. Tot așa se întâmplă și cu trupurile oamenilor. Împovărate neconținut cu prea multă mâncare, trupurile se scufundă cu ușurință în boală; dar dacă folosesc mâncare puțină și ușoară, scapă și de suferința pe care o așteaptă de pe urma bolii, ca de o furtună ce se pornește împotriva lor, dar se depărtează și de suferința care începe a se ivi, ca de o ciocnire cu o stâncă bătută de valuri. Iar dacă tu spui că pentru cei suferinzi mai nimerit este să se îndoape decât să țină regim, de bună seamă vei susține că e mai greu să stai pe loc decât să alergi și să te odihnești decât să lupți. Căci stomacul, care are menirea să întrețină trupul, mistuie și asimilează cu ușurință mâncărurile simple și ușoare; dar dacă i se dau mâncăruri costisitoare și felurite, nu poate să le mistuie și dă naștere la fel de fel de boli.

V

Dar să întoarcem cuvântul nostru la istoria postului. Să arătăm cât este de vechi, să arătăm că toți sfinții l-au primit, ca pe o moștenire strămoșească, și l-au păzit, transmițându-l din tată în fiu. Așa s-a păstrat acest bun și a ajuns, din neam în neam, până la noi. În rai nu era vin, nu se tăiau vite și nici carne nu se mânca. După potop a apărut vinul. După potop s-a spus: «*Mâncați de toate ca pe verdețurile și ierburile din grădină*»¹¹. Când n-a mai fost nădejde de desăvârșire, s-a îngăduit ca omul să se înfrupte din toate aceste lucruri. Înainte de potop, nu se cunoștea vinul; dovadă Noe, care nu știa ce-i vinul. Nu se ivise încă vinul în viața oamenilor și nici nu ajunsese obicei băutul vinului. Noe n-a văzut pe un alt om bând vin și nici el nu încercase gustul vinului, așa că, fără să-și dea seama, a fost vătă-

¹¹ Fac. IX, 3.

mat de vin. «Noe, spune Scriptura, a sădit vie, a băut din rodul ei și s-a îmbătat»¹², nu pentru că era bețiv, ci pentru că nu știa cât trebuie să bea. Deci, descoperirea băutului de vin este mai nouă decât raiul. Atât de veche este însemnătatea postului! Știm că Moise prin post s-a urcat în munte¹³. Că n-ar fi îndrăznit să se apropie de vârful muntelui care fumega, nici n-ar fi cutezat să intre în nor dacă n-ar fi fost înarmat cu postul. Prin post a primit poruncile scrise pe plăci de degetul lui Dumnezeu. Sus, pe munte, postul a prilejuit darea legii; iar jos, la poalele lui, lăcomia la mâncare a înnebunit pe oameni să se închine idolilor. «Poporul, spune Scriptura, s-a așezat să mănânce și să bea și s-a sculat să joace»¹⁴. O singură îmbătare cu vin a zădărnicit cele patruzeci de zile de post și de rugăciune ale lui Moise. Plăcile scrise cu degetul lui Dumnezeu, pe care le primise postul, pe acelea le-a sfârâmat beția, că profetul n-a socotit potrivit ca un popor beat să primească legile lui Dumnezeu¹⁵. Și astfel, poporul care învățase să cunoască pe Dumnezeu prin minuni nespuse de mari, a alunecat într-o clipită, prin lăcomie la mâncare, la închinarea de idoli a egiptenilor. Pune față în față acestea două: postul, care apropie de Dumnezeu, și desfătarea, care îndepărtează de mântuire. Dar să ne coborâm încă mai mult pe calea istoriei, îndreptându-ne spre cele petrecute mai târziu.

VI

Ce a pângărit pe Isav și l-a făcut rob fratelui său? Nu o singură mâncare în schimbul căreia și-a dat dreptul de întâi-născut¹⁶? Oare nu rugăciunea, unită cu postul, a dăruit mamei sale pe Samuel¹⁷? Cine a făcut pe Samson viteaz mare și nebiruit? Oare nu postul, prin

¹² Fac. IX, 20-21.

¹³ Ieș. XXIV, 18.

¹⁴ Ieș. XXXII, 6.

¹⁵ Ieș. XXXII, 19.

¹⁶ Fac. XXV, 30-34.

¹⁷ I Reg. I, 13-16.

care a și fost zămislit în pântecele maicii sale¹⁸? Postul l-a născut, postul l-a alăptat, postul l-a făcut bărbat, postul, poruncit mamei lui de înger: «*Tot ce iese din vița de vie să nu mănânce, iar vin și sicheră să nu bea*»¹⁹.

Postul naște pe profeți, întărește pe cei puternici. Postul înțelepțește pe legiuitori. Postul este bun talisman al sufletului, tovarăș credincios al trupului, armă pentru luptători, loc de exercițiu pentru atleți. Postul îndepărtează ispitele, postul îndeamnă spre evlavie. Postul este tovarăș al înfrânării, creator al cumpătării. În timp de război face eroi, iar în timp de pace propovăduiește liniștea. Pe nazireu îl sfințește, iar pe preot îl desăvârșește, că nu-i cu putință să îndrăznească cineva a săvârși sfintele slujbe fără să postească; aceasta nu numai în slujba noastră de acum, tainică și adevărată, ci și în cea preînchipuitoare, care se aducea în legea cea veche.

Postul l-a făcut pe Ilie să vadă priveliște de taină. După ce timp de patruzeci de zile și-a curățit sufletul prin post, a fost învrednicit să vadă pe Domnul în peștera din muntele Horeb, atât cât e cu putință unui om să-L vadă²⁰. Prin post a dat înapoi văduvei viu copilul și astfel, prin post, s-a arătat puternic chiar față de moarte²¹. O voce ieșită dintr-o gură care a postit, a închis unui popor nelegiuît cerul trei ani și șase luni²². Și ca să înmoaie inima neîmblânzită a celor îndărătnici, a preferat să sufere și el ca și aceia. De aceea a și spus: «*Viu este Domnul; nu va fi apă pe pământ decât numai atunci când voi spune eu*»²³. Și a făcut Ilie ca, prin foamete, întreg poporul să postească, pentru a îndrepta răutatea oamenilor, pricinuită de desfătare și de viață desfrânată.

---

¹⁸ *Jud. XIII, 4.*

¹⁹ *Jud. XIII, 14.*

²⁰ *III Reg. XIX, 8-13.*

²¹ *III Reg. XVII, 22.*

²² *III Reg. XVIII, 1.*

²³ *III Reg. XVII, 1.*

Ce fel de viață a avut Elisei? Prin ce a reușit Elisei să fie găzduit de sunamiteancă²⁴? Prin ce ospăta Elisei pe profeți? Oare nu cu ierburi sălbatice și cu puțină făină împlinea legea găzduirii²⁵? Când oaspeții au mâncat odată cu celelalte verdețuri și o tărtăcuță otrăvitoare, erau să moară dacă n-ar fi fost distrusă otrava prin rugăciunea postitorului²⁶. Și, ca să spun pe scurt, postul i-a ajutat pe toți sfinții să viețuiască potrivit voii lui Dumnezeu.

Există o piatră, numită amiant²⁷, pe care focul n-o mistuie; când e pusă la flacăra, pare că s-a prefăcut în cărbune; dar când e scoasă din foc, se face mai curată, ca și când ar fi fost spălată cu apă. Tot așa erau și trupurile celor trei tineri din Babilon²⁸. Prin post au căpătat firea amiantului. În văpaia cea mare a cuptorului, ca și cum ar fi avut de aur trupurile lor, n-au fost vătămați din pricina focului. Mai mult chiar, s-au arătat mai puternici decât aurul, că focul nu i-a topit, ci i-a lăsat întregi. Și doar nimic nu putea rezista acelei văpăi, hrănite mereu cu păcură, cu smoală și cu vreascuri, care ieșea afară din cuptor ca la patruzeci și nouă de coți, că distrugea totul din jur, mistuind mulți caldeeni. Dar cei trei tineri, pentru că au intrat în cuptor întovărășiți de post, au călcat în picioare focul acela cumplit și au respirat, în acea văpaie mare, aer plăcut și răcoros. Pentru ce? Pentru că au fost hrăniți de post! Focul n-a îndrăznit să se atingă nici de părul capului lor²⁹.

VII

Daniel, «bărbatul doririlor»³⁰, care n-a mâncat pâine și n-a băut apă trei săptămâni³¹, când a fost aruncat în groapa cu lei, i-a învățat

---

²⁴ *IV Reg. IV, 8.*

²⁵ *IV Reg. IV, 42-44.*

²⁶ *IV Reg. IV, 39-41.*

²⁷ Silicat natural, hidrat de calciu și magneziu cu țesătură fibroasă, rezistent la temperatură înaltă. (n.t.)

²⁸ *Dan. I, 8-16.*

²⁹ *Dan. III, 24-33.*

³⁰ *Dan. IX, 23; Dan. X, 11.*

și pe lei să postească³². Ca și cum i-ar fi fost trupul făcut din piatră, din bronz sau din altă materie tare, leii n-au putut să-și înfigă dinții în el. Postul a oțelit trupul lui Daniil ca pe o călitură de fier, încât, ajungând de nebiruit, leii nici n-au deschis gura împotriva sfântului.

Postul a stins puterea focului, postul a închis gurile leilor. Postul trimite rugăciunile la cer, dându-le aripi în drumul lor spre înălțime. Postul este creșterea caselor, mama sănătății, pedagogul tineretii, podoaba bătrânilor, tovarăș bun de drum celor ce călătoresc, tovarăș credincios al soților. Bărbatul nu pune la îndoială cinstea casei sale când vede că femeia lui postește; nici femeia nu se topește de gelozie când bărbatul său primește postul. Cine și-a împușinat bunurile casei când a postit? Numără astăzi bunurile pe care le ai în casă și numără-le și după ce-ai postit. Nu va lipsi nimic din cele din casă din pricina postului. Nici o vietate nu-și plânge moartea. Nicăieri nu-i sânge, pentru că pântecele cel neînduplecat n-a mai dat nici o poruncă împotriva vietăților. Cuțitul bucătarilor s-a liniștit; masa se mulțumește cu cele ce răsar singure din pământ.

Sabatul a fost dat iudeilor «*ca să se odihnească vita ta și robul tău*», spune Scriptura³³. Postul să fie odihnă slugilor, care te slujesc în toată vremea! Odihnește-ți bucătarul! Dă libertate celui ce-ți slujește la masă! Oprește mâna celui ce-ți toarnă vin! Să contenească odată și cel meșter la facerea feluritelor dulciuri! Să se liniștească odată și casa de zgomote nenumărate, de fum, de mirosoare de fripturi, de cei ce aleargă în sus și în jos, care slujesc pântecelui ca unui stăpân neînduplecat! Și cei care percep impozite îngăduie câteodată supușilor să aibă puțină libertate. Deci, să dea și pântecele puțină odihnă gurii! Să facă pântecele cu noi un armistițiu de cinci zile³⁴;

³¹ Dan. X, 2-3.

³² Dan. VI, 16-22.

³³ Ieș. XX, 10.

³⁴ S-ar putea crede că cele cinci zile de post ar fi zilele din săptămânile Postului Mare (cele 40 de zile), pentru că nu se postea sâmbăta și duminica. Totuși, la finalul omiliei, Sf. Vasile amintește pregătirea pentru Patimile Mântuitorului, ceea ce arată că ar putea fi vorba de săptămâna Patimilor (care funcționează ca o săptămână în plus de post față de cele 40 de zile ale Postului Mare), deși în alte mărturii se menționează că în săptă-

el, care totdeauna cere și niciodată nu încetează; el, care ia astăzi și mâine nu-și aduce aminte. Când pânțele e plin, dă lecții de înfrânare; când e gol, uită de lecțiile date.

VIII

Postul nu știe ce-i împrumutul. Masa celui ce postește nu miroase a dobânzi. Pe orfanul celui ce-a postit nu-l înăbușă datoriile părintești ca niște șerpi care se încolăcesc în jurul lui. Mai mult, postul îi dă prilej de bucurie. După cum setea face plăcută băutura, iar foamea, când se ivește, face ca masa să fie dorită, tot așa și postul înveselește pe cel ce mănâncă. Căci postul, așezându-se la mijloc și întrerupând neconținută desfătare cu mâncăruri, face să ți se pară mâncarea nespuse de plăcută, ca ceva nou și necunoscut. Deci, dacă voiești să-ți fie masa dorită, primește schimbarea pe care o aduce postul! Dar tu, cuprins de pofta de a mânca numai bunătați, ai distrus, fără să-ți dai seama, pofta de mâncare. Din dorința de plăcere, ai alungat plăcerea. Dar, niciun lucru nu este atât de dorit, încât să n-ajungă de disprețuit dacă te desfeți neconținut de el. Că ne bucurăm mai mult de acele lucruri pe care le dobândim mai rar. La fel și Creatorul nostru a făcut ca prin schimbarea pusă de El în viață să ne bucurăm de cele ce ne-a dăruit. Nu vezi că și soarele este mai strălucitor după trecerea nopții, privegherea mai dulce după somn, iar sănătatea mai dorită după boală? Și masa, deci, este mai plăcută după post. Aceasta atât pentru cei bogați și cu masa îmbelșugată, cât și pentru cei care au o masă sărăcăcioasă și întâmplătoare.

IX

Teme-te de pilda bogatului³⁵! Masa îmbelșugată, de care s-a desfătat tot timpul vieții lui, l-a aruncat în focul gheenei. Se pârjolea în văpaia cuptorului nu pentru că era învinuit de nedreptate, ci de

---

mâna Patimilor erau în total șase zile de post (cf. Dionisie al Alexandriei, *Ep. către Basilide*; Sf. Atanasie al Alexandriei, *Ep.* 329, 10, pune în legătură cele șase zile cu zilele creației), fiind singurul caz când se postea și sâmbăta. (n. A.M.)

³⁵ Lc. XVI, 19-31.

prea multă mâncare și desfățare. Ca să stingem acel foc, avem nevoie, deci, de apă.

Dar postul nu-i folositor numai pentru viața de dincolo, ci-i folositor chiar pentru trupul nostru. Trupurile cele mai sănătoase se îmbolnăvesc și-și schimbă starea sănătății, fiindcă firea se chircește și nu poate suporta povara unei sănătăți prea înfloritoare. Vezi dar ca nu cumva, scuișând acum apa, să dorești mai târziu o picătură, ca bogatul din Sfânta Evanghelie! Nimeni nu s-a îmbătat cu apă. Pe nimeni nu l-a durut capul vreodată că a fost îngreuiat de apă. Nimeni n-a avut nevoie de picioare străine dacă a trăit bând apă. Nimănui nu i s-au împleticit picioarele, nimănui nu i-au ajuns mâinile netrebnice dacă au fost adăpate cu apă. Căci greutatea mistuirii, urmare de neînălțurat pentru toți cei care mănâncă prea multe bunătăți, dă naștere în trup la boli necruțătoare. Fața celui ce postește îți inspiră respect; nu-i îmbobocită de roșeață nerușinată, ci-i împodobită cu o paloare pe care-i zugrăvită înfrânarea. Ochiul celui ce postește este blând, mersul măsurat, fața serioasă, nebatjocorită de râs nestăpânit. Cel ce postește este măsurat la cuvânt și curat la inimă.

Adu-ți aminte de sfinții cei din veac *«de care lumea nu era vrednică, care au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, îndurând rele»*³⁶. Imită viața lor, de cauți soarta lor! Ce l-a odihnit pe Lazăr în sânurile lui Avraam³⁷? Oare nu postul? Viața Sf. Ioan Botezătorul a fost un post³⁸. N-a avut pat, n-a avut masă, n-a avut pământ de arat, n-a avut bou de arătură, n-a avut grâu, n-a avut brutar, n-a avut nimic din cele ce sunt de trebuință pentru întreținerea vieții. Pentru aceasta *«nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decât Ioan Botezătorul»*³⁹. Pe Pavel, pe lângă alte virtuți, l-a urcat la al treilea cer⁴⁰ și postul, pe care-l numără între laudele cele pentru necazuri. Dar mai presus de toate pildele

---

³⁶ Evr. XI, 37-38.

³⁷ Lc. XVI, 23.

³⁸ Mt. III, 4.

³⁹ Mt. XI, 11.

⁴⁰ II Cor. XI, 27; II Cor. XII, 2.

spuse până acum este Domnul nostru, Care a întărit prin post trupul luat pentru noi⁴¹. Astfel, în acest trup, El a primit ispitele diavolului și ne-a învățat ca prin post să ne pregătim și să ne exersăm pentru luptele ce le vom da împotriva ispitelor. Prin lipsa suferită i-a dat celui potrivit ca un loc de prindere. Căci diavolul, din pricina dumnezeirii Domnului, n-ar fi putut să se apropie de El dacă Domnul nu S-ar fi coborât prin nemâncare până la slăbiciunea firii omește. Înainte de a Se înălța la ceruri însă, S-a atins iarăși de mâncare⁴², ca să ne încredințeze că trupul Său a înviat.

Tu însă nu încetezi să te îngrași și să pui carne pe tine! Lași ca mintea să se topească de foame și nu-ți pasă deloc de învățăturile cele mântuitoare și făcătoare de viață! Nu știi oare că, după cum pe câmpul de luptă ajutorul dat unora din luptători duce la înfrângerea dușmanilor lor, tot așa și cel care face pofta trupului luptă împotriva duhului, iar cel care dă ajutor duhului robește trupul? Duhul și trupul sunt potrivnici unul altuia, ne spune Pavel⁴³. Deci, dacă vrei să-ți întărești mintea, domesticește-ți trupul prin post. Acest înțeles îl au cuvintele Apostolului: «*Cu cât se strică omul nostru cel din afară, cu atât se înnoiește omul cel dinăuntru*»⁴⁴ și: «*Atunci sunt puternic, când sunt neputincios*»⁴⁵.

Pentru ce nu vrei să disprețuiești mâncărurile cele stricăcioase? Pentru ce nu vrei să dorești masa cea din împărăția cerurilor, pe care ți-o pregătește postul de aici? Nu știi oare că prin mâncare nemăsurată îngrași viermele ce te va chinui? Care om îndestulat cu hrană îmbelșugată și trăit într-o neconținută desfătare a primit vreun har duhovnicesc? Moise, ca să primească a doua oară legea, a trebuit să mai postească o dată⁴⁶. Ninivitenii, dacă n-ar fi pus și vitele la post, n-ar fi scăpat de nenorocirea ce-i amenința⁴⁷. Ale căror oase au ră-

---

⁴¹ Mt. IV, 1-11.

⁴² Lc. XXIV, 43.

⁴³ Gal. V, 17.

⁴⁴ II Cor. IV, 16.

⁴⁵ II Cor. XII, 10.

⁴⁶ Ieș. XXXIV, 28.

⁴⁷ Iona III, 3-9.

mas oare în pustie⁴⁸? Oare nu ale acelora care doreau să mănânce carne⁴⁹? Aceia, atâta vreme cât s-au mulțumit cu mana și cu apa din piatră, au învins pe egipteni, au mers pe mare și în semințiile lor nu era bolnav⁵⁰. Dar când și-au adus aminte de căldările cu cărnuri⁵¹, când s-au întors, prin poftele lor, în Egipt, n-au mai văzut pământul făgăduinței. Nu te înfricoșează pilda aceasta? Nu te cutremuri, oare, de grozăvia lăcomiei, care te poate lipsi de bunătățile nădăjduite? Nici înțeleptul Daniel n-ar fi văzut vedeniile de nu-și făcea, prin post, mai curat și mai luminat sufletul. Mâncărurile grase ridică în sus un fel de aburi întunecoși⁵², care, ca un nor des, împiedică luminile Sfântului Duh să se coboare asupra minții. Iar dacă îngerii au vreo mâncare, aceasta le este pâinea, că spune profetul: «Pâine înge-rească a mâncat omul»⁵³. Mâncarea lor nu e nici carnea, nici vinul, nimic din cele atât de râvnite de cei robiți pântecelui. Postul este o armă împotriva oștirii dracilor, că spune Domnul: «Neamul acesta nu iese decât prin rugăciune și prin post»⁵⁴.

Atât de mari sunt bunătățile ce le avem de pe urma postului! Îmbuibarea, însă, este cel dintâi pas pe calea desfrâului. Odată cu petrecerea, cu beția și cu mâncărurile pregătite cu multă grijă, vine și tot felul de desfrânare dobitocească. Din pricina poștei odrăslite în suflet de pe urma îmbuibării cu mâncare și cu vin, oamenii ajung ca niște armăsari înverșunați⁵⁵. Legăturile nefirești dintre oameni sunt datorate bețivilor; ei caută pe femeie în bărbat și pe bărbat în femeie. Postul, dimpotrivă, cunoaște măsura chiar în căsnicie; și, osândind lipsa de măsură chiar în cele îngăduite de lege, lasă răgaz potrivit stăruinței în rugăciune⁵⁶.

---

⁴⁸ *Evr.* III, 17.

⁴⁹ *Num.* XI, 33.

⁵⁰ *Ps.* CIV, 37.

⁵¹ *Ieș.* XVI, 3.

⁵² Explicație fiziologică ce ținea cont de cunoștințele medicale de atunci. (n. A.M.)

⁵³ *Ps.* LXXXVII, 25.

⁵⁴ *Mc.* IX, 29.

⁵⁵ *Ier.* V, 8.

⁵⁶ *I Cor.* VII, 5.

X

Dar nu mărgini folosul postului numai la îndepărtarea de mâncare! Adevăratul post stă în îndepărtarea de rele. «*Dezleagă orice legătură a nedreptății*»⁵⁷. Treci cu vederea suferința ce ți-a pricinuit aproapele, iartă-i păcatele! «*Nu postiți în judecăți și în certuri*»⁵⁸. Nu mânânci carne, dar mânânci pe fratele tău! Te abții de la vin, dar nu-ți stăpânești ocările! Postești toată ziua, aștepti să vină seara, ca să mânânci, dar îți cheltuiești toată ziua în judecăți! «*Vai de cei ce se îmbată, dar nu de vin!*»⁵⁹. Mânia este o beție a sufletului; îl face pe om fără de judecată ca și vinul. Tristețea este și ea o beție, că înecă mintea. Când n-are motiv, frica este o altă beție. «*Mântuie sufletul meu de frica vrăjmașului*», spune Scriptura⁶⁰. Și, ca să spun pe scurt, fiecare din stările sufletești care tulbură mintea poate să fie numită pe bună dreptate beție. Gândește-te la omul mânios cât este de beat de patimă! Nu mai este stăpân pe el însuși; nu se mai cunoaște pe el și nici nu cunoaște pe cei de față; ca într-o luptă de noapte, pune mâna pe tot ce apucă, se năpustește asupra tuturor, spune ce-i vine la gură; nu poate fi oprit; înjură, lovește, amenință, se jură, strigă, plesnește. Fugi de această beție, dar nu primi nici beția pricinuită de vin! Nu căuta să bei vin înainte de a începe postul! Să nu-ți servească beția călăuză spre post. Beția nu este ușă spre post, nici avariția ușă spre dreptate, nici desfrânarea ușă spre castitate, și, ca să spun pe scurt, nu se poate intra la virtute prin viciu. Altă ușă duce la post! Beția duce la desfrâu. La post duce cumpătarea. Atletul, înainte de a se duce la întreceri, se antrenează; cel care postește, înainte de a posti, se înfrânează. Nu te deda beției înainte de aceste cinci zile de post, ca și cum ai vrea să-ți scoți paguba pentru zilele câte vei posti și ca și cum ai vrea să înșeli pe Legiuitor. Te ostenești zadarnic dacă-ți chinuiești trupul, dar nu-ți tămăduiești viciu. Cămara în care, prin beție, îți depozitezi vinul este nesigură; torni într-un butoi găurit.

---

⁵⁷ Is. LXIII, 6.

⁵⁸ Is. LXIII, 4.

⁵⁹ Is. XXVIII, 1.

⁶⁰ Ps. LXIII, 2.

Vinul curge, luându-și drumul său, iar la fund rămâne păcatul. Sluga fuge de la un stăpân bătăuș; tu, însă, rămâi în slujba vinului, deși te lovește în cap în fiecare zi. Măsura cea mai bună pentru băutul vinului este trebuința trupului. Dacă vei depăși hotarele acestei măsurii, a doua zi te vei scula cu capul greu, neodihnit, amețit, cu gura plină de miros greu de vin; și ți se va părea că toate se învârt în jurul tău, că toate se clatină. Beția aduce somn, fratele morții, dar și o veghere, care se aseamănă cu visurile.

XI

Știi oare cine este Cel pe Care ai să-L primești când te împărtășești? Este Cel Care ne-a făgăduit: «*Eu și Tatăl Meu vom veni la el și la el vom locui*»⁶¹. Pentru ce I-o iei înainte cu beția și închizi intrarea Stăpânului? Pentru ce îndemni pe dușman să ocupe mai dinainte fortăreața sufletului tău? Beția nu primește pe Domnul; beția alungă Duhul Sfânt. Fumul alungă albinele, beția alungă harurile duhovnicești.

Postul este podoaba orașului, stabilitatea pieței, pacea caselor, salvarea averilor. Vrei să vezi noblețea postului? Compară seara de astăzi cu cea de mâine! Vei vedea orașul schimbat într-o liniște adâncă din tulburat și zvăpăiat cum era. Aș dori ca ziua de astăzi să se asemene cu ziua de mâine în sfințenie, iar zilei de mâine să nu-i lipsească nimic din veselia zilei de astăzi.

Iar Domnul, Care ne-a adus până în aceste zile, să ne dea nouă, ca unor luptători, să arătăm, în aceste lupte premergătoare, statornicia și tăria inimii noastre, spre a ajunge la ziua hotărâtă a încununării. Acum, purtând cununa prăznirii mântuitoarelor Patimi, iar în veacul ce va să fie la dreapta judecată a lui Hristos, cu cununa răsplătirii faptelor săvârșite de noi în viață, că Lui se cuvine slava în veci. Amin!

---

⁶¹ In. XIV, 23.

OMILIA A II-A Despre post (II)

I

«Îndemnați, preoți, pe popor, zice Domnul. Grăiți la urechile Ierusalimului»¹. Îndestulătoare este puterea cuvântului să mărească celor zeloși râvna, iar celor leneși și trândavi să le deștepte zelul. De aceea, generalii, când pornesc oștirea la război, țin soldaților, înainte de începerea luptei, cuvântări de îmbărbătare; iar îndemnul lor are atâta putere, încât adeseori îi face pe mulți să disprețuiască moartea. Tot așa și profesorii de gimnastică și antrenorii, când duc pe atleți în arene, ca să ia parte la întreceri, le țin lungi cuvântări despre necesitatea ostenețelor pentru dobândirea coroanelor, iar în urma acestor discursuri mulți au fost convinși să-și pună în primădie trupurile de dragul victoriei.

Trebuie să țin, dar, și eu un cuvânt de îndemn, când îi pornesc pe ostașii lui Hristos la lupta împotriva nevăzuților dușmani, când pregătesc pe atleții credinței să dobândească, prin înfrânare, cununile dreptății. Ce cuvânt de îmbărbătare să vă țin?

Cei care se pregătesc de război și cei care se antrenează în arenă trebuie să-și întrețină bine trupul cu mâncare îmbelșugată, pentru că au de înfruntat mari oboseli, dar cei care au de luptat «*nu împotriva sângelui și a cărnii, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestuia, împotriva duhurilor răutății*»², trebuie să se exercite, în vederea luptei, prin înfrânare și prin post. Untdelemnul îngrășă pe atlet, iar postul întărește pe cel ce practică credința. Cu cât vei împuțina mai mult greutatea trupului, cu atât vei face ca sufletul să strălucească de bunăstare duhovnicească. Biruința asupra dușmanilor celor nevăzuți n-o dobândești cu puterile trupului, ci cu răbdarea sufletului și cu suferirea necazurilor.

---

¹ Is. XL, 1-2.

² Ef. VI, 12.

II

Pentru cei ce postesc de bunăvoie, postul este folositor tot timpul, pentru că demonii nu îndrăznesc să atace pe cel ce postește, iar îngerii, păzitorii vieții noastre, stau cu plăcere lângă cei care-și curăță sufletul cu post. Dar cu mult mai folositor este postul acum, când predicarea postului s-a vestit în toată lumea. Că nu-i insulă, nu-i continent, nu-i popor, nici chiar în părțile cele mai îndepărtate ale lumii, în care să nu se fi predicat postul. Soldați, drumeți, corăbieri, negustori, cu toții au auzit de această poruncă a postului și o primesc cu bucurie. Să nu rămână, deci, nimeni netrecut în catalogul celor ce postesc! În el sunt trecute toate neamurile, toate vârstele și toate dregătoriile.

În fiecare biserică îngerii înscriu pe cei ce postesc. Ia aminte, dar, ca nu cumva din pricina unei mici plăceri ce ți-o dau bucatele, să suferi paguba de a nu fi înscris de înger, dezertând dinaintea Celui care înrolează ostași. E mai mică primejdia de a fi condamnat un soldat care aruncă pavăza și fuge decât un creștin care aruncă postul, arma cea tare și puternică.

Ești bogat? Nu insulta postul socotindu-l nevrednic să stea cu tine la masă! Nu-l alunga cu necinste din casa ta, biruit de desfătare, ca nu cumva postul să te învinuiască înaintea Legiuitorului posturilor, Care, prin pedeapsa ce-ți va da, să te supună la un mult mai aspru post, fie o boală trupească, fie vreun alt necaz. Săracul să nu ia în bătaie de joc postul care altădată a fost tovarășul de casă și de masă al sărăciei lui. Femeile să postească și ele, că și lor le este postul tot atât de potrivit și de firesc ca și respirația. Copiii să fie adăpați cu apa postului, ca și plantele bine crescute. Bătrânilor le este ușor postul pentru că de mult s-au obișnuit cu el. Osteneala îndelung practică nu mai provoacă suferință celor antrenați. Călătorilor postul le este tovarăș bun de drum; îi face ușori și sprinteni, pe când îmbelșugarea îi silește să ducă poveri, să poarte în spate greutatea cu care s-au desfătat. Când soldații pleacă la luptă într-o țară îndepărtată, iau cu ei alimentele de trebuință hranei, nu plăcerii. Iar noi, care pornim la luptă cu dușmanii nevăzuți, care ne grăbim spre Patria cea de Sus, nu trebuie oare să ne mulțumim numai cu cele de trebuință hranei sufletului, mai ales că suntem neconținut pe câmpul de bătaie?

III

Îndură, dar, toate suferințele, ca un bun ostaș! Luptă-te după toate regulile luptei, ca să fii încununat, știind bine cuvintele apostolului: «*Tot cel ce se luptă se înfrânează de la toate*»³.

Am să vă spun un gând ce mi-a venit acum în minte. Merită să-l cunoașteți. Soldaților li se mărește rația de hrană pe măsura eforturilor ce le depun; ostașilor duhovnicești, cu totul dimpotrivă: cel care are mai puțină hrană, acela are mai mare demnitate. Coiful nostru nu este pieritor precum cel al soldaților; coiful lor este din armă, al nostru, din nădejdea cea mântuitoare⁴; pavăza lor este din lemn sau din piele, a noastră, pavăza credinței⁵. Noi ne îmbrăcăm cu platoșa dreptății⁶; ei poartă o cămașă de zale. Avem și noi o sabie cu care ne apărăm, sabia Duhului⁷; ei, o sabie de fier. Tot așa, nu același fel de hrană face tăria celor două oștiri; pe noi ne întăresc dogmele credinței, pe soldați, îmbuibarea pânteceleui.

Curgerea anului ne-a adus în pragul acestor zile de post mult dorite. Să le primim cu dragoste, ca pe niște doici bătrâne, cu care Biserica ne-a alăptat spre evlavie. Când vrei să postești, nu te posomorî ca iudeii, ci veselește-te, după cum scrie la Evanghelie⁸. Nu plânge că-i va fi foame pânteceleui, ci veselește-te împreună cu sufletul de desfătările cele duhovnicești. Știi ce spune apostolul: «*Trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului*»⁹. Și pentru că unul se împotrivește celuilalt, să tăiem plăcerile trupului, spre a mări tăria sufletului, pentru ca, biruind prin post patimile, să ne încununăm cu cununile înfrânării.

³ I Cor. IX, 25; II Tim. II, 3, 5.

⁴ I Tes. V, 8.

⁵ Ef. VI, 16.

⁶ Ef. VI, 14.

⁷ Ef. VI, 17.

⁸ Mt. VI, 16-17.

⁹ Gal. V, 17.

Pregătește-te, dar, să fii vrednic de sfințenia postului. Să nu strici înfrânarea cu beția. Să nu spui: «*Să mă îmbăt astăzi, pentru că de mâine am cinci zile de post!*». E o socoteală rea și un gând viclean. Nimeni nu-și aduce în casă amante și desfrânate când vrea să se căsătorească. Femeia luată cu cununie nu suferă să locuiască sub același acoperiș cu stricatele. Tot așa și tu! Când aștepti postul, nu băga mai înainte în trupul tău beția, femeie desfrânată, femeia tuturor, mama nerușinării, răzăreața, zăluda, cea gata la tot felul de necuviințe. Să nu intre postul și rugăciunea într-un suflet pângărit de beție! Domnul primește înlăuntrul locașurilor sfinte pe cel ce postește; pe cel beat, însă, îl alungă ca pe un pângărit și nelegiuit. Dacă mâine vii duhnind și îmbibat de vin, cum să socotesc post beția ta? Să nu-ți închipui că te țin de rău fiindcă n-ai băut vin bun și curat! Nu, ci că ești pângărit de vin! Unde să te pun la socoteală? Între bețivi sau între postitori? Beția din ziua trecută te trage la ea, iar lipsurile de azi mărturisesc postul. Ai devenit pricină de dispută. Beția te ține în mâinile ei ca pe un rob; și nu-ți va da drumul, că are dovezile de nezdruncinat ale robiei tale: mirosul vinului, care a rămas în tine ca într-un butoi. Și nu vei putea convinge pe nimeni cu prima ta zi de post, pentru că în tine sunt încă rămășițele beției. Ajunge începutul să fie neconvingător, că totul ți se va respinge. «*Bețivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*»¹⁰. Ce folos ai dacă începi postul cu beția? Ce folos mai ai de post dacă beția te alungă din împărăția lui Dumnezeu? Nu vezi că cei mai iscusiți maeștri de călărie pun la post caii de curse înainte de începerea alergărilor? Tu însă, cu bună știre, mănânci peste măsură. Cu lăcomia ta întreci și dobitoacele. Cu un stomac încărcat nu poți nici să mergi, nici să dormi. Da, un stomac încărcat cu multe mâncăruri nu poate sta liniștit; este silit necontenit să se frământa.

---

¹⁰ I Cor. VI, 10.

V

Postul păzește pruncii, face curat pe tânăr, umple de vrednicie pe bătrân; părul alb, împodobit cu postul, este mai vrednic de respect. Postul este pentru femei podoaba cea mai potrivită; este frâu pentru oamenii în floarea vârstei, talismanul căsniciei, păzitorul fecioriei. Așa sunt binefacerile pe care le aduce postul în fiecare casă.

Ce să mai spunem de înrâurirea pe care o are postul asupra vieții de obște a creștinilor? Postul pune rânduială în tot poporul: adoarme strigătul, alungă cearta, aduce la tăcere înjurăturile. Dascălul nu potolește atât de repede gălăgia copiilor cum potolește postul zgomotul. S-a sculat oare cu chef cel ce a stat la o masă de post? La ce dansuri deșănțate a dat naștere postul? Postul, ca un judecător aspru, gonește din cetate râsetele dezvățate, cântecele desfrânate, dansurile deșuchiate. Dacă oamenii ar lua postul ca sfătuitoare al faptelor lor, n-ar mai fi nicio piedică să domnească pacea adâncă în toată lumea; nu s-ar mai răscula popoarele unele împotriva altora, nu s-ar mai bate oștirile. Dacă ar domni postul, nu s-ar mai făuri arme, nu s-ar mai întruni tribunale, n-ar mai avea cine să locuiască închisorile; pădurile și pustiurile n-ar mai avea tâlhari, orașele denunțători, iar mările pirăți. Dacă oamenii ar fi ucenicii postului, nu s-ar mai fi auzit, precum spune Iov, glasul celui care cere birul¹¹. Dacă postul ar cârmui viața noastră, atunci viața n-ar mai fi atât de plină de plâns și de tristețe. Postul i-ar fi învățat pe toți să se înfrâneze nu numai de la mâncare, dar să izgonească și iubirea de arginți, lăcomia, precum și orice patimă. Dacă aceste păcate ar fi îndepărtate, nimic nu ne-ar mai împiedica să ne ducem viața în pace deplină și netulburare sufletească.

VI

Dar așa, cei care nu vor să postească, cei care urmăresc traiul bun ca pe singura fericire din viață, nu numai că atrag asupra lor bogat roi de păcate, dar își distrug și trupurile. Să vezi câtă deosebi-

---

¹¹ Iov III, 18.

re va fi între fețele lor din astă seară și cele de mâine. În astă seară, buhăite, plesnind de sânge, pline de sudoare, cu ochii urduroși, bulbucăți, cu vederea încețoșată din pricina fumurilor beției strânse înăuntrul lor. Mâine, serioase, modeste; își vor relua culoarea lor firească; pline de chibzuială, cu vederea sigură, pentru că nu mai este vreo pricină care să le tulbure activitatea firească.

Postul ne face asemenea cu îngerii, ne face să locuim cu dreptii, ne înțelepțește viața. Postul l-a făcut legiuitor pe Moise. Samuel este rodul postului; Ana, mama lui, postind, s-a rugat lui Dumnezeu zicând: «*Atotputernice Doamne, Dumnezeule Savaot, de vei căuta la întristarea roabei Tale... și-i vei da un copil de parte bărbătească, îl voi da Ție*»¹²; «*vin și sicheră nu va bea până în ziua morții lui*»¹³. Postul l-a alăptat pe marele Samson. Atâta vreme cât postul a însoțit pe Samson, dușmanii săi cădeau cu miile¹⁴, smulgea din țâțâni porțile orașelor¹⁵, iar leii nu se puteau împotrivi puterii mâinilor lui¹⁶. Dar când s-a apucat de beție și de desfrâu, a fost prins cu ușurință de dușmani¹⁷, a fost lipsit de ochi¹⁸ și a ajuns de batjocura copiilor celor de alt neam¹⁹. Prin post Ilie a închis cerul trei ani și șase luni²⁰. Ilie, când a văzut că oamenii din pricina belșugului se desfrânează, i-a făcut, prin foamete, să postească fără voia lor. Așa a stăvilit păcatul, care deja se răspândise peste măsură. Deci, prin post, Ilie a oprit înaintarea răului, ca un medic ce folosește focul sau cuțitul.

¹² I Reg. I, 11.

¹³ Jud. XIII, 14.

¹⁴ Jud. XIV, 6; Jud. XV, 6; Jud. XVI, 3.

¹⁵ Jud. XVI, 3.

¹⁶ Jud. XIV, 5-6.

¹⁷ Jud. XVII, 1-20.

¹⁸ Jud. XVII, 1-20.

¹⁹ Jud. XVII, 24-27.

²⁰ III Reg. XVII, 1.

VII

Săracilor, primiți postul, tovarășul vostru de casă și de masă! Slugilor, primiți postul, odihna neconținutelor voastre osteneli! Bogaților, primiți postul, doctorul care vă vindecă bolile ce vă vin din pricina prea multelor mâncăruri, postul care, prin schimbarea mâncărilor, vă face mai plăcute bucatele de care vă săturaserăți din obișnuința cu ele! Bolnavilor, primiți postul, mama sănătății voastre! Cei ce vă simțiți bine, primiți postul, păzitorul sănătății voastre! Întreabă pe doctori, și-ți vor spune că este primejdioasă o bunăstare prea mare. De aceea, doctorii cei mai pricepuți micșorează, prin post, greutatea trupurilor, pentru ca nu cumva, din pricina îngrășării, să li se reducă puterea; cu bună știință doctorii înlătură excesul prin regim, ca să îi facă loc acestei forțe de creștere, să îi dea hrană și un nou început. Postul este, dar, folositor tuturor obiceiurilor și tuturor trupurilor; este potrivit pretutindeni: în case, în piețe, noaptea, ziua, în orașe și în pustie.

Așadar, pentru că postul ne dăruiește în toate împrejurările vieții foloase atât de mari, să-l primim, după cuvântul Domnului²¹, cu bucurie, fără să ne întristăm ca fățarnicii, și să arătăm, fără să ne prefacem, bucuria sufletului.

Socot că nu trebuie să mă lupt atât de mult ca să vă îndemn să postiți, cât trebuie să vă îndemn să nu cădeți astăzi în păcatul beției. Da, mulți postesc fie din obicei, fie că se rușinează de alții. Mă tem însă de beție, pe care iubitorii de vin o păstrează ca pe o moștenire părintească. Unii, lipsiți de judecată, ca și cum ar pleca într-o călătorie îndepărtată, beau astăzi mult vin, ca să le ajungă pentru cele cinci zile de post. Dar nu știi oare că pânțelele nu țin ce bagi în el? Pânțelele este un zaraf necinstit, cămară nesigură. Pui în el multe lucruri, dar nu păstrează ce-i încredințezi și face numai pagubă. Vezi ca nu cumva mâine, când vei veni la biserică, după ce te-ai îmbătat azi, să ți se spună cele citite acum. Domnul zice: «*N-am ales postul acesta!*»²². Pentru ce amesteci, dar, cele ce nu se pot ameste-

²¹ Mt. VI, 16-17.

²² Is. LVIII, 5.

ca? Ce părtășie este între beție și post? Ce legătură între beție și înfrânare? Ce legătură între Biserica lui Dumnezeu și templul idoliilor²³? Biserica lui Dumnezeu este locul în care locuiește Duhul lui Dumnezeu²⁴, iar templul de idoli sunt cei care-și murdăresc trupul cu beția. Ziua de astăzi este pridvorul postului. Cel întinat în pridvor nu mai este vrednic să intre într-o cele sfinte. Sluga ce vrea să se împace cu stăpânul nu ia ca sprijinitor și mijlocitor pe dușmanul stăpânului. Beția este dușman al lui Dumnezeu; postul, început al pocăinței. Deci, dacă vrei să te întorci la Dumnezeu, fugi de beție! Fugi, ca nu cumva să te îndepărtezi și mai mult de Dumnezeu.

Dar, pentru ca postul să fie vrednic de laudă, nu-i de ajuns numai să ne înfrânăm de la mâncăruri; trebuie să postim post primit și bineplăcut lui Dumnezeu. Iar postul adevărat este înstrăinarea de păcat, înfrânarea limbii, oprirea mâniei, îndepărtarea de poftă, de bârfeli, de minciună, de jurământul strâmb. Lipsa acestora este post adevărat. În ele stă postul cel bun.

VIII

Să ne desfătăm în Domnul, cugetând la cuvintele Duhului și primind poruncile și învățăturile mântuitoare, care ne îndreaptă sufletele. Să ne păzim așadar de postirea sufletului, pe care profetul se silește să o îndepărteze prin rugăciune, zicând: «*Domnul nu va omorî prin foamete sufletele dreptilor*»²⁵; și: «*N-am văzut pe cel drept părăsit, nici sămânța lui cerșind pâine*»²⁶. În aceste cuvinte profetul n-a vorbit de pâinile cele materiale, că știa că feciorii patriarhului Iacov se coborâseră în Egipt pentru pâine, ci de hrana cea duhovnicească, prin care omul nostru lăuntric se desăvârșește. Să ne ferească deci Dumnezeu de postul cu care Domnul a amenințat pe iudei: «*Iată, vin zile, zice Domnul, și voi aduce peste pământul acesta foamete, nu foamete de pâine, nici sete*

---

²³ II Cor. VI, 16.

²⁴ I Cor. III, 16.

²⁵ Pr. X, 3.

²⁶ Ps. XXXVI, 25.

de apă, ci foamete de a auzi cuvântul Domnului»²⁷. Dreptul Judecător a adus peste ei foametea aceea, pentru că a văzut că trupul lor se îngrășa și puneă carne pe el, iar mintea le slăbea de lipsa hranei învățăturilor adevărului.

În zilele ce vin, Duhul cel Sfânt vă va ospăta, cu bucurie, dimineața și seara. Nimeni să nu lipsească de bună voie de la acest ospăț duhovnicesc. Să luăm parte cu toții la vasul cel cumpătat pe care Înțelepciunea l-a umplut și ni l-a pus deopotrivă înaintea tuturor, ca fiecare să bea din el atât cât poate²⁸. Înțelepciunea «a pregătit vinul cu mirodenii și a junghiat jertfele ei»²⁹, adică «hrana celor desăvârșiți, ale căror simțuri sunt deprinse prin obișnuință să deosebească binele de rău»³⁰. Cu această hrană săturându-ne din destul, să dea Dumnezeu să fim găsiți vrednici a lua parte la veselia ospățului Mirelui, în Hristos Iisus Domnul nostru, a Căruia este slava și puterea în veci. Amin!

---

²⁷ Am. VIII, 11.

²⁸ Anticii obișnuiau să bea vinul după ce în prealabil îl amestecau cu apă și cu mirodenii într-un vas special (κρατήρ). Aici, însă, asistăm la un ospăț duhovnicesc: vasul nu are vin în el, iar Înțelepciunea însăși servește la masă. (n.r.)

²⁹ Pr. IX, 2.

³⁰ Evr. V, 14.

OMILIA A III-A
La cuvintele: «la aminte de tine însuți»¹

I

Dumnezeu, Creatorul nostru, ne-a dat uzul vorbirii, ca să ne descoperim unii altora simțămintele inimilor, și, datorită naturii noastre comune, să facem cunoscute celorlalți oameni gândurile noastre, dându-le la iveală ca din niște cămări ascunse ale inimii. Dacă am fi alcătuiți numai din suflet, ne-am înțelege unii cu alții numai prin gândire; dar, pentru că sufletul nostru își zămislește gândurile ascuns în trup, ca sub o perdea, este nevoie de verbe și de nume ca să facem cunoscute cele aflate în adâncul nostru. Când gândirea noastră prinde glas, atunci este purtată de cuvânt ca de o luntre, străbate aerul și trece de la cel ce grăiește la cel ce aude. Dacă găsește tăcere adâncă și liniște, cuvântul poposește în urechile ascultătorilor ca într-un port liniștit și nebântuit de vânturi: dacă însă zgomotul făcut de ascultători suflă împotriva lui ca o furtună cumplită, atunci cuvântul naufragiază, risipindu-se în aer.

Faceți așadar, prin tăcere, liniște cuvintelor mele. Poate că vă vor părea folositoare unele din gândurile aduse de cuvintele mele.

Greu de prins este cuvântul adevărului și lesne poate scăpa celor ce nu sunt cu luare-aminte. De aceea, Duhul a rânduit ca el să fie scurt și concentrat, să spună mult în puține cuvinte, ca prin scurtimea lui să poată fi ușor de ținut minte. Că firesc este ca o cuvântare bună să nu-și ascundă ideile în cuvintele obscure, dar nici să aibă idei de prisos și goale, care să ocolească subiectul.

Aceste calități le are și textul citit nouă adineauri din cărțile lui Moise, de care își aduc aminte negreșit cei care au fost cu luare-aminte la citirea lui, afară doar de a trecut neobservat pe lângă urechile voastre din pricina scurtimii sale. Iată textul: «*la aminte de tine însuți, ca nu*

---

¹ Deut. XV, 9.

cumva un lucru ascuns în inima ta să se prefacă în nelegiuire»².

Noi, oamenii, păcătuim ușor cu gândul. De aceea, Cel care a zidit una câte una inimile noastre³, știind că cele mai multe păcate le săvârșim din imboldul intențiilor noastre, a poruncit ca în primul rând rațiunea conducătoare să ne fie curată. Și pentru că păcătuim ușor cu mintea, Dumnezeu ne cere să avem de ea mai multă purtare de grijă și pază. Că precum doctorii cei prevăzători întăresc cu mult înainte, prin măsuri profilactice, părțile mai slabe ale trupurilor, tot așa și Purtătorul obștesc de grijă și adevăratul Doctor al sufletelor a prevăzut cu o pază mai puternică mai ales acea parte a sufletului nostru pe care o știm mai înclinată spre păcat. Trupul, ca să săvârșească o faptă, are nevoie de timp, de prilej, de osteneli, de ajutători și de alte înlesniri; mintea însă dă naștere la gânduri într-o clipă și le săvârșește fără oboseală; iar gândurile se îmbină fără greutate și le e potrivită orice vreme. Se întâmplă uneori ca unuia dintre oamenii serioși, mândru de însemnătatea lui, îmbrăcat pe dinafară în haina înfrânării, prin mișcarea nevăzută a inimii lui, să-i alerge mintea la locul păcatului, chiar când se află în mijlocul celor ce-l fericesc pentru virtutea lui; cu închipuirea a văzut cele poftite, și-a ticluit o întâlnire rușinoasă și, zugrăvindu-și lămurit plăcerea în atelierul ascuns al inimii sale, a săvârșit păcatul înlăuntrul lui, fără de martori, necunoscut de nimeni, până va veni Cel ce descoperă cele ascunse ale întunericului și vădește păcatele inimilor⁴. Ferește-te, dar, ca nu cumva un lucru ascuns în inima ta să se prefacă în nelegiuire, pentru că *«cel ce se uită la femeie pentru a o pofti a și săvârșit desfrânare în inima sa»⁵*. Da, păcatele săvârșite cu trupul sunt împiedicate de multe pricini; dar cel ce păcătuiește cu gândul, păcătuiește tot atât de repede pe cât a și gândit. Deci, acolo unde căderea este iute, acolo ni s-a poruncit să avem și pază mai puternică. De aceea, ni s-a spus: *«Nu cumva un lucru ascuns în inima ta să se prefacă în nelegiuire»⁶*. Dar mai bine să revenim la cuvintele cu care începe textul acesta!

² Deut. XV, 9.

³ Ps. XXXII, 15.

⁴ I Cor. IV, 5.

⁵ Mt. V, 28.

⁶ Deut. XV, 19.

«*Ia aminte de tine însuși!*» Fiecare animal are, prin fire, de la Dumnezeu, Creatorul lumii, instinctul conservării ființei sale. De cercetezi temeinic totul, vei vedea că cele mai multe animale se feresc instinctiv de tot ce le vatămă și, iarăși, printr-o pornire naturală, se îndreaptă să mănânce numai ce le este folositor. Nouă, însă, Dumnezeu, învățătorul nostru, ne-a dat această mare poruncă: să facem cu ajutorul rațiunii ceea ce animalele fac din instinct⁷; ne-a poruncit ca pe cele săvârșite de animale instinctiv, pe acelea noi să le facem cu luare-aminte și cu o continuă supraveghere a gândurilor, ca să putem păzi cu strășnicie darurile date nouă de Dumnezeu: să fugim de păcat, după cum animalele fug de mâncarea otrăvitoare, să urmărim dreptatea, după cum ele caută iarba cea hrănitore. «*Ia aminte de tine însuși*», ca să poți deosebi ce-i vătămător de ce-i mântuitor.

Luarea-aminte este dublă: una, prin care privim lumea înconjurătoare cu ochii trupului; alta, prin care contemplăm pe cele nemateriale cu puterea rațională a sufletului. Dacă am spune că porunca «*Ia aminte de tine însuși*» se referă la funcțiunea vizuală a ochilor, ne vom convinge îndată că e cu neputință. Într-adevăr, cum ar putea omul să se cuprindă cu ochiul cu totul pe sine? Ochiul nu poate să se vadă nici pe sine; nu ajunge să vadă creștetul capului, nu vede spatele, fața și nici cum sunt așezate măruntaiele înlăuntru. Și ar fi necucernic să spui că poruncile Domnului sunt cu neputință de îndeplinit! Rămâne, deci, să raportăm această poruncă la funcțiunea minții. «*Ia aminte de tine însuși*», adică: cercetează-te pe tine însuși din toate privințele! Să ai neadormit ochiul sufletului pentru paza ta, pentru că «*prin mijlocul lațurilor treci*»⁸; în multe locuri sunt înfipite de dușmanul tău curse ascunse; uită-te la toate cele din juru-ți «*ca să scapi din cursă ca o căprioară și din laț ca o pasăre*»⁹. Căprioa-

⁷ În greacă, opoziția dintre animalele necuvântătoare, lipsite de rațiune (ἄλογα) și omul înzestrat cu rațiune (λόγος) este mult mai evidentă decât în română. (n.r.)

⁸ Înț. *Sir.* IX, 13.

⁹ *Pr.* VI, 5.

ra nu cade în curse tocmai pentru că are vederea pătrunzătoare. De aceea și numele ei, de căprioară, și l-a căpătat de la vederea ei pătrunzătoare¹⁰. Pasărea, la rândul ei, dacă e atentă, cu ajutorul aripilor ei ușoare zboară mai presus de viclesugurile vânătorilor. Vezi, dar, să nu pari mai nepriceput decât animalele când e vorba de propria-ți pază! Păzește-te să nu cazi în curse și să ajungi pradă diavolului, «vânat de el spre a face voia lui»¹¹.

III

«*Ia aminte de tine însuți*», adică: Nu lua seama nici la cele ale tale, nici la cele din jurul tău, ci numai la tine însuți. Altceva suntem noi înșine, altceva cele ale noastre și altceva cele din jurul nostru. Sufletul și rațiunea suntem noi înșine, întrucât am fost făcuți după chipul Creatorului. Trupul și simțurile trupești sunt cele ale noastre¹². Averile, priceperile și toată alcătuiala vieții sunt cele dimprejurul nostru.

– Ce spune deci această poruncă?

– Nu lua aminte la trup, nici nu urmări cu orice chip binele trupului: sănătatea, frumusețea, desfătarea cu plăceri, viața lungă; nu admira averile, slava și puterea; nu socoti mare lucru pe cele ce sunt în slujba acestei vieți trecătoare, ca nu cumva prin râvna pentru ea să disprețuiești viața ta cea adevărată, ci ia aminte de tine însuți, adică de sufletul tău. Pe el împodobește-l, de el poartă de grijă, pentru ca prin luarea-aminte să fie îndepărtată toată întinăciunea venită peste el din pricina răutății, să fie curățit de toată rușinea provenită de pe urma păcatului, să fie împodobit și să strălucească prin toată frumusețea virtuții. Cercetează-te pe tine cine ești, cunoaște-ți

---

¹⁰ Cuvântul «căprioară» (gr. δορκάς) este legat prin etimologie populară de verbul δέρκομαι «a avea privirea pătrunzătoare». (n.r.)

¹¹ *II Tim.* II, 26.

¹² Sf. Vasile pare că identifică aici în mod platonice sinele doar cu sufletul, în vreme ce trupul este un obiect. Majoritatea părinților văd într-adevăr în suflet «chipul lui Dumnezeu» din om. Totuși, trebuie remarcat că a existat și o minoritate aristoteliană, de exemplu Sf. Irineu (*Împotriva Ereziilor*, 5, 6, 1), care, scriind împotriva ereticilor, includea și trupul în ceea ce înseamnă chipul lui Dumnezeu. (n. A.M.)

firea ta! Cunoaște că trupul tău e muritor, iar sufletul nemuritor! Cunoaște că viața noastră este dublă: una, proprie trupului, iute trecătoare; alta, înrudită cu sufletul, fără de sfârșit. «*Ia aminte, deci, de tine însuși!*» Nu te alipi de cele muritoare, ca și cum ar fi veșnice, nici nu disprețui pe cele veșnice, ca și cum ar fi trecătoare. Nu te uita la trup, căci este trecător, ci poartă grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor¹³. Ia seama cu toată luarea-aminte de tine însuși, ca să știi să împarți fiecăruia ce-i de folos: trupului, hrană și îmbrăcăminte; sufletului, dogmele credinței, buna educație, practicarea virtuții, îndreptarea patimilor. Nu îngrășa mult trupul, nici nu căuta să pui pe el multă carne, pentru că «*trupul poștește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului, împotrivindu-se unul altuia*»¹⁴. Ia seama ca nu cumva îngrășând trupul să dai multă putere părții celei rele din tine. După cum la talerele balanței de îngreunezi un taler, ușurezi pe celălalt, tot așa, cu trupul și cu sufletul: mărirea unuia aduce negreșit micșorarea celuilalt. Dacă trupul e gras și îngreunat cu multă carne, mintea neapărat își îndeplinește slab și neputincios funcțiunile sale; dacă, însă, sufletul e puternic și prin îndeletnicirea cu faptele și gândurile bune se ridică la propria sa măreție, atunci e firesc ca starea trupului să se veștejească.

IV

Porunca de a lua aminte de tine însuși este folositoare și bolnavilor, dar foarte potrivită și celor sănătoși. Doctorii recomandă celor bolnavi să ia aminte de ei înșiși și să nu neglijeze nimic din cele ce slujesc la vindecarea lor. Tot așa și Cuvântul, Doctorul sufletelor noastre, vindecă, cu acest mic ajutor, sufletul îmbolnăvit de păcat.

«*Ia aminte de tine însuși*», ca după mărirea păcatului să primești și ajutorul tratamentului. Ți-e mare și greu păcatul? Ai nevoie de pocăință adâncă, de lacrimi amare, de privegheri îndelungate și de post neconținut. Ți-e ușor și mic păcatul? Să-ți fie și căința la fel cu greșeala. Numai «*ia aminte de tine însuși*», ca să cunoști când ți-e

¹³ Este evidentă influența Sfântului Vasile asupra imnografiei. (n.t.)

¹⁴ Gal. V, 17.

sănătos și când ți-e bolnav sufletul. Că mulți oameni, din pricina mării lor neluări aminte, suferă de boli grele, boli de nevindecat; și nici ei nu știu că sunt bolnavi. De aceea, mare este folosul acestei porunci chiar pentru cei sănătoși cu faptele. Deci aceeași poruncă tămăduiește pe cei bolnavi, dar desăvârșește și pe cei sănătoși.

Fiecare dintre noi, cei ce suntem ucenici ai Cuvântului, suntem slujitorii uneia dintre slujbele poruncite nouă de Evanghelie. Că în casa cea mare, în Biserica aceasta, nu sunt numai tot felul de vase, de aur, de argint, de lemn sau de lut¹⁵, ci și felurite meserii. Că are casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu¹⁶, vânători, călători, arhitecți, zidari, plugari, păstori, atleți, ostași. Porunca aceasta scurtă se potrivește tuturor acestora, îmboldindu-l pe fiecare atât pentru a săvârși cum trebuie meseria lui, cât și pentru a-i stimula voința. Ești vânător, trimis de Domnul, Care a spus: *«Iată, Eu trimit vânători mulți și ei îi vor vâna pe ei de pe orice munte»*¹⁷? Ia aminte, cu foarte multă grijă, să nu-ți scape vânatul, ci să aduci la Mântuitorul pe cei pe care, sălbăticiți de păcat, i-ai prins prin cuvântul adevărului. Ești călător? Ești la fel cu cel care spune această rugăciune: *«Îndreaptă pașii mei»*¹⁸. Ia aminte de tine însuși, să nu te rătăcești din drum, să nu te abați la dreapta sau la stânga. Mergi pe calea cea împărătească! Arhitectul să pună credinței trainică temelie, care este Iisus Hristos¹⁹. Zidarul să vadă cum zidește! Nu cu lemne, cu iarbă, cu paie, ci cu aur, argint și pietre prețioase²⁰. Ești păstor? Ia aminte să nu neglijezi ceva din îndatoririle tale de păstor! Care sunt acestea? Pe cel rătăcit întoarce-l, pe cel rănit oblojește-l, pe cel bolnav tămăduiește-l. Ești plugar? Sapă de jur-împrejur smochinul cel neroditor și dă-i toate îngrijirile ca să rodească²¹. Ești os-

¹⁵ II Tim. II, 20.

¹⁶ I Tim. III, 15.

¹⁷ Ier. XVI, 16.

¹⁸ Ps. CXVIII, 133.

¹⁹ I Cor. III, 11.

²⁰ I Cor. III, 12.

²¹ Lc. XIII, 8-9.

taș²²? Suferă pentru Evanghelie²³, luptă lupta cea bună²⁴: împotriva duhurilor răutății²⁵, împotriva patimilor trupului, luând toate armele lui Dumnezeu²⁶; nu te încurca în treburile vieții ca să plăci celui ce te-a înscris în oaste²⁷. Ești atlet? «*Ia aminte de tine însuși*» ca nu cumva să calci legile atletice, că nimeni nu este încununat dacă nu luptă după lege²⁸. Imită pe Pavel, care alerga, se lupta și lovea²⁹. Și tu, ca un bun luptător, să ai fixă privirea sufletului; acoperă părțile slabe ale trupului, apărându-te cu mâinile; fii cu privirea neconținut ațintită spre adversar! Când alergi, zorește spre cele dinainte³⁰; alege așa, ca să primești cununa³¹. Când lupți, luptă împotriva dușmanilor nevăzuți. Așa te vrea să fii toată viața această poruncă a Scripturii! Să nu cazi în luptă, să nu dormi, ci să fii în frunte, cum-pătat și cu luare-aminte de tine însuși.

V

Nu-mi va ajunge ziua să povestesc câtă putere are această poruncă din Scriptură și cât este de potrivită tuturor celor ce slujesc Evangheliei lui Hristos. «*Ia aminte de tine însuși!*» Fii treaz, sfătuiește-te, păzește cele prezente, poartă grijă de cele viitoare! Nu lăsa să scape, din pricina lenei, cele de față și nici nu-ți închipui că ai în mână cele ce nu sunt și poate nici nu vor fi. Nu este oare o greșeală firească la tineri, din pricina ușurătății minții lor, de a socoti că au tot ce nădăjduiesc? În liniștea nopții sau când au răgaz își fac pla-

---

²² II Tim. II, 3.

²³ II Tim. I, 8.

²⁴ I Tim. I, 18.

²⁵ Ef. VI, 12.

²⁶ Ef. VI, 13.

²⁷ II Tim. II, 4.

²⁸ II Tim. II, 5.

²⁹ I Cor. IX, 26.

³⁰ Filip. III, 14.

³¹ I Cor. IX, 24.

nuri irealizabile și, cu ușurătatea minții lor, sunt purtați de colo-colo; își imaginează viață strălucită, căsătorie bogată, copii mulți, bătrâneți adânci, cinste de la toți oamenii. Apoi, pentru că nimic nu le poate opri nădejtile, se înalță cu mintea la cele mai mărețe situații pe care le pot avea oamenii: își închipuie că au să aibă case frumoase și mari, pline cu tot felul de obiecte de preț; le înconjoară cu atâta pământ cât imaginația lor deșartă poate să-l taie din tot pământul lumii, iar recoltele bogate ale acestor întinse domenii le strâng în hambare imagine. La acestea mai adaugă cirezi de vite, mulțime nenumărată de slugi, demnități politice, stăpânire peste popoare, conducere de oștiri, războaie, trofee și chiar demnitatea de împărat. Terminând toate acestea, prin plăsmuirile goale ale minții lor, în nebunia lor mare, par că se și desfată de cele nădăjduite, ca și cum ar și fi prezente și le-ar sta la picioare. Boala tipică unui suflet trândav și ușuratic: să viseze cu ochii deschiși.

Potolind dar această îngâmfare a minții și înflăcărare a gândurilor și oprind ca prin frâu nestatornicia minții, Scriptura dă această mare și înțeleaptă poruncă: «*Ia aminte de tine însuși!*» Nu-ți imagina cele ce nu există, ci întrebuițează spre folosul tău cele ce sunt!

Cred însă că Legiuitorul a dat acest îndemn și ca să smulgă un alt cusur omenesc. În adevăr, fiecăruia îi place să se intereseze mai mult de treburile altuia decât de propriile lui griji. Și, ca să scăpăm de acest cusur, porunca spune: Încetează de a te interesa de păcatele altuia! Nu mai da răgaz gândurilor să se ocupe de cusururile altora, ci «*Ia aminte de tine însuși!*», adică: întoarce-ți ochiul sufletului spre cercetarea propriilor tale cusururi. Da, mulți oameni, după cuvântul Domnului, văd paiul din ochiul fratelui, dar nu văd bârna din ochiul lor³². Nu înceta deci de a te cerceta pe tine însuși, ca să vezi dacă viața ta merge după poruncile Domnului; dar nici nu te uita în jur la ceilalți oameni, ca să vezi dacă ai putea găsi vreo pată la cineva, așa cum a făcut fariseul acela grav și îngâmfat, care stătea și-și

---

³² Mt. VII, 3.

dădea dreptate, iar pe vameș îl defăima³³, ci cercetează-te necontenit pe tine însuși să vezi dacă nu cumva ai păcătuit cu gândul, dacă nu cumva limba a alunecat, luând-o înaintea minții, dacă nu cumva ai săvârșit cu mâinile ceva nesocotit. De vei găsi în viața ta multe păcate – și vei găsi negreșit, că ești om –, spune ca vameșul: «*Dumnezeule, milostiv fi mie, păcătosul*»³⁴. Așadar, «*ia aminte de tine însuși*»!

Aceste cuvinte îți vor fi de folos și dacă ai o stare înfloritoare și strălucită, iar viața ta curge fără de piedică. Ele îți vor fi un bun sfătuitor; îți vor aduce aminte de nestatornicia lucrurilor omenești. Iar dacă ești strâmtorat de nenorociri, cuvintele acestea îți vor răsună la timp în inima ta. Ele te vor face să nu te înalți cu îngâmfare mândrindu-te fără margini, dar nici să cazi, de deznădejde, în mare descurajare. Te mândrești cu bogăția? Te lauzi cu strămoșii? Te fâlești cu patria, cu frumusețea trupului și cu cinstea ce ți-o dau oamenii? «*Ia aminte de tine însuși*», că ești muritor! «*Pământ ești și în pământ te vei întoarce*»³⁵. Privește la cei care înaintea ta s-au bucurat de aceeași viață strălucită! Unde sunt cei investiți cu înalte demnități politice? Unde sunt retorii cei neîntrețuți? Unde sunt cei care organizau și subvenționau serbările populare? Unde sunt străluciții crescători de cai de curse, generalii, satrapii, tiranii? Nu sunt toți pulbere? Nu sunt toți basm? Nu se reduce amintirea vieții lor la câteva oase? Uită-te în morminte și deosebește, dacă poți, cine e sluga și cine e stăpânul, cine e săracul și cine e bogatul³⁶! Deosebește, deși stă în putere, pe întemnițat de împărat, pe cel puternic de cel neputincios, pe cel frumos de cel urât! Dar dacă ai să-ți amintești de firea ta omenească, n-ai să te mândrești nicicând, ci ai să-ți aduci aminte de tine însuși, dacă «*iei aminte de tine însuși*».

³³ Lc. XVIII, 11-12.

³⁴ Lc. XVIII, 13.

³⁵ Fac. III, 19.

³⁶ Iarăși un text care a influențat imnografia. (n.t.)

VI

Iarăși, ești de neam umil și fără slavă, sărac din părinți săraci, fără casă, fără patrie, bolnav, lipsit de cele de trebuință zilei, plin de frică în fața autorităților, disprețuit de toți din pricina smereniei vieții tale? Chiar Scriptura o spune: «Pe sărac nu îl paște amenințarea»³⁷. Deci nu renunța la tine însuși și nu-ți pierde nădejdea că n-ai nimic din cele râvnite de oameni! Dimpotrivă, înalță-ți sufletul și la bunătățile pe care le ai de pe acum de la Dumnezeu, dar și la cele ce-ți sunt păstrate, prin făgăduință, pentru mai târziu. Mai întâi ești om, singurul dintre viețuitoare făcut cu mâna lui Dumnezeu³⁸. Oare, dacă judeci drept, nu-i de ajuns aceasta, ca să te bucuri cel mai mult că ai fost făcut de mâinile lui Dumnezeu, Cel ce a creat totul? Mai mult încă: fiind făcut după chipul Creatorului tău, vei putea, printr-o bună-viețuire, să te înalți până la aceeași cinste cu îngerii. Ai primit suflet rațional. Cu el cunoști pe Dumnezeu. Cu mintea contempli natura ființelor; cu ea, alegi fructul cel preaplăcut al înțelepciunii. Toate animalele de pe pământ, domestice și sălbatice, toate câte trăiesc în apă și câte zboară prin văzduh îți sunt roabe și supuse³⁹. N-ai inventat tu, omule, artele și meseriile? N-ai întemeiat tu orașele? N-ai născocit tu toate câte-s de trebuință și câte-s spre desfătare? Nu poți trece mărire datorită rațiunii tale? Nu slujesc vieții tale pământul și marea? Nu-ți arată văzduhul, cerul și corurile de stele ordinea lor? Pentru ce îți faci inimă rea că nu ai cal cu frâu de argint? Ai, însă, soarele, care, prin alergarea lui cea iute, te luminează ca o făclie în fiecare zi! N-ai strălucirile argintului și ale aurului? Ai, însă, luna, care, prin strălucirea ei, te scaldă cu nemăsurata ei lumină! Nu umbli în trăsuri aurite? Dar picioarele tale îți sunt cea mai potrivită trăsură! Pentru ce, dar, ferești pe cei cu punga plină, dar care au trebuință de picioarele altora ca să se miște? Nu dormi pe pat de fildeș? Ai, însă, pământul mult mai de preț decât fildeșul, care-ți face odihna dulce, somnul grabnic și lipsit de griji! Nu locuiești sub acoperiș de aur? Ai, însă, cerul care strălucește cu frumuse-

³⁷ Pr. XIII, 8.

³⁸ Fac. II, 7.

³⁹ Fac. I, 28.

țile de nedescris ale stelelor! Și toate acestea sunt numai bunătățile cele omenеști! Dar sunt altele și mai mari! Pentru tine, Dumnezeu între oameni⁴⁰; pentru tine, împărțirea Duhului⁴¹; pentru tine, nimicirea morții⁴²; pentru tine, nădejdea învierii⁴³; pentru tine, poruncile dumnezeiești, care-ți desăvârșesc viața; pentru tine, calea către Dumnezeu, prin împlinirea poruncilor⁴⁴; pentru tine, pregătită Împărăția cerurilor⁴⁵; pentru tine, cununile dreptății⁴⁶ gătite ție, celui ce, pentru virtute, nu fugi de ostenele virtuții.

VII

Dacă vei lua aminte de tine însuși, vei găsi în jurul tău mai multe frumuseți și bunătăți decât acestea. Te vei desfăta cu cele ce ai și nu te vei supăra de cele ce-ți lipsesc. Să ai neconținut înaintea ochilor porunca aceasta! Ți va fi de mare ajutor. De pildă: a pus mânia stăpânire pe gândurile tale și, împins de furie, rostești cuvinte necuviincioase și faci fapte cumplite și sălbatice? Dacă vei lua aminte de tine însuși, vei potoli mânia ca pe un mânz năvălaș și neînfrânat, atingând-o cu lovitura rațiunii ca și cum ai atinge-o cu o biciușcă; îți vei stăpâni limba și nu-ți vei îndrepta mâinile spre cel ce te-a mâniat. Iarăși: năvălesc poftе rele și, ca un tăun, îți ațâță sufletul spre porniri nestăpânite și desfrânate? Dacă vei lua aminte de tine însuși, îți vei aminti că plăcerea de acum va avea sfârșit amar, că gâdilarea de acum din trupul tău, pricinuită de plăcere, va naște viermele cel înveninat⁴⁷ care te va munci în veci în iad, și că înflăcărarea trupului va ajunge mama focului veșnic⁴⁸. Ei bine, atunci plăcerile vor pleca

---

⁴⁰ *In.* I, 14.

⁴¹ *Evr.* II, 4; *Fap.* II, 3.

⁴² *I Cor.* XV, 26, 55.

⁴³ *I Cor.* XV, 12, 22.

⁴⁴ *Mt.* XIX, 17, 21.

⁴⁵ *Mt.* XXV, 34.

⁴⁶ *II Tim.* IV, 8.

⁴⁷ *Is.* LXVI, 24; *Mc.* IX, 44, 46, 48.

⁴⁸ *Mt.* XXV, 41.

îndată, fugărite; și minunată potolire și liniște se va pogori în sufletul tău, așa cum se potolește gălăgia unor slujnice zburdalnice la sosirea unei stăpâne înțelepte.

«*La aminte, dar, de tine însuși!*» Cunoaște că o parte a sufletului tău este rațională și cugetătoare, iar alta, irațională și pătimasă. E firesc ca prima să conducă, iar cealaltă să asculte și să se supună rațiunii⁴⁹. Deci, să nu lași ca rațiunea, fiind robită, să ajungă sclava patimilor, dar iarăși, nici să îngădui patimilor să se ridice împotriva rațiunii și să pună stăpânire pe suflet.

Mai mult, luarea-aminte și studierea atentă a propriei tale persoane te va conduce și la cunoașterea lui Dumnezeu. Dacă iei aminte la tine însuși, nu mai ai nevoie să descoperi pe Creator în celelalte creaturi; vei contempla în tine însuși, ca într-un microcosmos⁵⁰, marea înțelepciune a Creatorului tău. Din sufletul tău necorporal vei cunoaște că și Dumnezeu este necorporal; că nu e circumscris în spațiu, pentru că nici mintea ta nu avea mai înainte ședere în spațiu, ci ajunge în spațiu prin unirea sa cu trupul. Vei crede că Dumnezeu este nevăzut, gândindu-te la sufletul tău; că și el nu poate fi văzut cu ochii trupului. Da, sufletul n-are nici culoare, nici formă, nici nu poate fi definit prin vreo caracterizare materială, ci se cunoaște numai din funcțiunile sale. Tot așa și Dumnezeu: nu căuta să-L înțelegi cu ajutorul ochilor, ci, îngăduindu-i minții credința, caută să ai o înțelegere spirituală despre El! Admiră pe Meșter pentru chipul minunat prin care a legat sufletul tău cu trupul, încât sufletul să se întindă până la extremitățile trupului, unind și întovărășind mădulele cele mai deosebite ale trupului. Gândește-te la puterea pe care sufletul o dă trupului, la compătımirea trupului înspre suflet: trupul primește de la suflet viața, iar sufletul de la trup, durerile. Gândește-te ce minunate cămăruțe are sufletul pentru păstrarea cunoștințe-

---

⁴⁹ Imaginea este oarecum simplificată. De obicei, sufletul avea trei aspecte: mintea sau partea conducătoare, iuțimea sau curajul și pasiunea. Cf. Platon, *Republica* 4.434d-442b; *Timaios* 69c-70a. (n. A.M.)

⁵⁰ Ideea ar apărut prima dată la filozofii greci Pitagora (sec. VI î.d.Hr.) și Democrit (sec. V î.d.Hr.), dar a fost prezentată dezvoltat la Platon (cf. *Philebos* 28d-30d). Termenul de «microcosmos» (μικρὸς κόσμος) a apărut prima dată abia la Aristotel (*Fizica* 8.2, 252b.26) (cf. M.C. Horowitz (ed.), *New Dictionary of the History of Ideas*, vol. 4, Thomson Gale, Detroit, 2005, p. 1440) (n. A.M.)

lor! Cunoștințele noi dobândite nu întunecă pe cele de mai înainte, ci sunt păstrate neamestecate și clare, înscrise în partea conducătoare a sufletului ca pe o coloană de aramă. Gândește-te, apoi, că sufletul își pierde propria frumusețe dacă alunecă spre patimile trupului; și iarăși, dacă se curăță de urâtenia pricinuită de viciu, se înalță prin virtute la asemănarea cu Creatorul.

VIII

Dacă vrei, după ce ai privit sufletul, privește și alcătuirea trupului și admiră ce locaș potrivit a meșteșugit Dumnezeu sufletului rațional. Dintre toate viețuitoarele numai pe om l-a creat Dumnezeu cu facultatea de a sta drept⁵¹. Ca să cunoști, din poziția lui, că viața ta este o origine dumnezeiască. Toate patrupedele sunt plecate spre pânțele; numai omul are privirea gata spre cer, ca să nu se îndeletnicească cu pânțele, nici cu pasiunile cele de sub pânțele, ci să aibă toată pornirea lui spre înălțime. Apoi, așezând capul în partea cea mai de sus a trupului, a pus în el cele mai alese simțiri. Acolo sunt vederea, auzul, gustul și mirosul, așezate toate aproape unele de altele. Și cu toate că sunt înghesuite într-un loc foarte îngust, nici una dintre ele nu împiedică funcțiunea celei din vecinătate⁵². Ochii au luat locul cel mai înalt, ca niciuna din părțile trupului să nu le stea în cale; stau sub o mică ieșitură a sprâncenelor și-și îndreaptă privirile drept înainte din cel mai înalt punct al trupului. Urechile, iarăși, nu se deschid în linie dreaptă, ci primesc sunetele din aer printr-un drum întortochiat. Și acesta-i tot semn de cea mai înaltă înțelepciune! Pe de o parte, ca sunetul să pătrundă în ureche neîmpiedicat și să răsunе mai bine izbindu-se de cotiturile urechii, iar pe de altă parte, ca să nu cadă în ureche ceva din afară spre a împiedica simțul auzului. Uită-te și la limbă! Cât e de moale și cât de ușor se întoarce și într-o parte și în alta, ca prin varietatea mișcărilor ei să

⁵¹ Denumirea de «om» (ἄνθρωπος) era derivat de către antici de la ἄνωθεν «sus» și ὄψις «vedere», în sensul că el este singurul care stă drept și privește în sus. (n. A.M.)

⁵² În rugăciunea de la tunderea părului din slujba botezului se simte influența Sfântului Vasile cel Mare. (n.t.)

îndeplinească toate nevoile vorbirii! Dinții, la rândul lor, sunt și organele vorbirii – că dau limbii sprijin puternic –, dar și slujitorii hranei, că unii o taie, iar alții o fărâmițează. Și așa, dacă vei cerceta cu atenția cuvenită și toate celelalte organe ale trupului, dacă vei cunoaște bine cum este tras aerul în plămâni, cum este păstrată căldura în inimă, dacă vei cunoaște organele mistuirii și canalele prin care circulă sângele, atunci din toate vei vedea adâncă înțelepciune a Creatorului tău și vei spune și tu ca profetul: «*Minunată este știința Ta, mai presus de mine*»⁵³. Așadar, «*ia aminte la tine însuși*», ca să iei aminte la Dumnezeu, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

⁵³ Ps. CXXXVIII, 6.

OMILIA A IV-A Despre mulțumire

I

Ați auzit cuvintele spuse de apostol tesalonicenilor, în care le dă legi pentru întreaga viață. Pavel a dat învățătura sa celor din jurul său, dar folosul ei se întinde la întreaga viață omenească. «*Bucurați-vă pururea, a spus Pavel, rugați-vă neîncetat, dați mulțumire în toate!*»¹. Ce înseamnă a ne bucura, care-i folosul ce-l avem de aici și cum e cu putință să ne rugăm neîncetat și să mulțumim lui Dumnezeu în toate împrejurările, vă voi spune pe cât voi putea puțin mai târziu. Acum însă trebuie, mai întâi, să vă vorbesc de cele ce spun potrivitii noștri, care ne învinuiesc că este cu neputință de îndeplinit porunca aceasta.

Ce virtute este, spun ei, să petrecem ziua și noaptea veseli și bucuroși, într-o necontenită veselie sufletească? Cum e cu putință să facem asta, când, fără voia noastră, ne înconjoară mii și mii de necazuri care coboară neapărat tristețe în sufletul nostru, din pricina căreia a ne bucura și a ne veseli este cu mult mai cu neputință decât a nu simți usturime când stăm pe cărbuni aprinși și a nu suferi când suntem înțepați? Poate că unii dintre cei de aici, suferind de această boală de gândire, găsesc astfel de dezvinovățiri pentru păcate² și, din pricina fricii lor de a păzi poruncile, încearcă să-l hulească pe Legiuitor că dă porunci cu neputință de îndeplinit.

Cum e cu putință să mă bucur pururea, spun aceștia, când pricinile bucuriei nu sunt în stăpânirea mea? Cele ce ne fac să ne bucurăm sunt în afară de noi și nu stau în puterea noastră. De pildă: prezența unui prieten, traiul îndelungat cu părinții, găsirea banilor

---

¹ *I Tes. V, 16-18.*

² *Ps. CXL, 4.*

pierduți, cinstea ce ne-o dau oamenii, însănătoșirea după o boală grea și toate celelalte, care fac fericirea vieții noastre: o casă îmbelșugată cu de toate, o masă plină, tovărășii în stare să ne înveselească, discuții și priveliști care ne fac plăcere, sănătatea rudelor și prietenilor noștri; într-un cuvânt, tot ce ne aduce fericire în viață. Ne întristează nu numai durerile noastre, ci și durerile prietenilor și rudelor noastre, încât toate acestea ne micșorează neapărat bucuria și veselia sufletului. Pe lângă acestea, dacă ai vedea căderea vrăjmașului, nenorocirile venite asupra prigonitorilor, răsplata binefăcătorilor și, pe scurt, dacă n-ar tulbura viața noastră niciunul din necazurile prezente sau viitoare, atunci da, ar fi cu puțință să se nască în sufletul nostru bucuria. Deci, pentru ce ni s-a dat o astfel de poruncă a cărei îndeplinire nu stă în puterea voii noastre, ci este consecința unor fapte care ne depășesc? Apoi, cum mă voi ruga neîncetat, când trebuințele trupului trag neapărat spre el gândurile sufletului, nefiind cu puțință ca mintea să se împartă în același timp și spre rugăciune, și spre trebuințele trupului?

II

Dar mi s-a poruncit să și mulțumesc în toate împrejurările. Voi mulțumi oare când sunt torturat, când sunt chinuit, când sunt tras pe roată, când mi se scot ochii? Voi mulțumi când sunt rănit pe nedrept de cel ce mă urăște, când deger de frig, când mor de foame, când sunt pus în butuci, când rămân dintr-o dată fără copii, când mi se prăpădește femeia, când sărăcesc de pe urma scufundării corabei, când cad în mâna piraților pe mare sau a tâlharilor pe uscat, când sunt rănit, când sunt clevetit, când rătăcesc ca un cerșetor, când stau în închisoare?

Acestea și încă mai multe ca acestea izvodesc ei, hulind pe Legiutor. Socotesc că-și pregătesc o apărare a păcatelor lor prin hula pe care o aduc poruncilor date nouă, spunând că sunt cu neputință de împlinit.

Ce le vom răspunde?

Apostolul urmărește altceva, anume să ne ridice sufletele noastre de jos la înălțime, să ne mute la o viețuire cerească; dar cei care

nu pot ajunge la înălțimea de cugetare a Legiuitorului, legați de pământ și de trup, ca viermii de mocirlă, târându-se prin patimile trupului, pun în discuție puțința împlinirii poruncilor apostolice.

Apostolul însă nu îndeamnă pe orice om, la întâmplare, să se bucure pururea, ci numai pe cel asemenea lui, pe cel care nu mai trăiește în trup, ci are pe Hristos cel Viu în el³, pentru că strânsa legătură cu binele cel mai înalt nu îl mai lasă să simtă relele care tulbură trupul. Ba chiar dacă unuia ca acesta carnea i s-ar tăia în bucăți, durerea tăieturii nu ar rămâne decât în partea sensibilă a trupului, deoarece durerea nu ar putea trece până la partea rațională a sufletului. Dacă, după sfatul apostolului, am omorât mădularele noastre cele pământești⁴ și purtăm în trup omorârea lui Hristos⁵, atunci neapărat rana primită de trupul cel omorât nu ajunge la suflet, pentru că el a pierdut orice legătură cu trupul. Înjosirile, pagubele, moartea celor dragi nu se vor sui până la minte și înălțimea sufletului nu o vor prăbuși până într-acolo încât să sufere pentru cele lumești. Dacă cei care cad în necazuri gândesc la fel cu apostolul, nu vor pricinui dureri nici altora, pentru că nu suferă din pricina celor ce li se întâmplă; iar dacă trăiesc după trup⁶, nu vor provoca atât suferință, cât milă, și nu atât din pricina nenorocirilor în care au căzut, cât din pricină că n-au ales să facă ce trebuia. Pe scurt, sufletul care-i legat cu dorul de a fi împreună cu Creatorul și este obișnuit să se lumineze de frumusețile cele de Sus nu schimbă bucuria și veselia lui cu nestatornicia de multe feluri a pasiunilor trupești; dimpotrivă, pe cele ce sunt pentru alții supărătoare, el le face adaos de bucurie. Așa era apostolul: se bucura în neputințe, în strâmătorări, în prigoniri, în nevoi și-și preschimba în laude lipsurile sale⁷; se bucura în foamete, în sete, în frig, în goliciune, în prigoniri,

---

³ Gal. II, 20.

⁴ Col. III, 5.

⁵ II Cor. IV, 10.

⁶ Rom. VIII, 13.

⁷ II Cor. XII, 9-10.

în strâmtorări; de cele din a căror pricină alții erau nemulțumiți și-și pierdeau nădejdea în viață, de acelea el se bucura⁸.

Da, cei care nu cunosc gândirea apostolului Pavel și nici nu înțeleg că el ne cheamă la o viațuire evanghelică îndrăznesc să-l acuze pe Pavel că ne-a poruncit lucruri cu neputință de îndeplinit.

Să afle, însă, aceștia cât de multe prilejuri de bucurie binecuvântată ne stau înaintea prin dărnicia lui Dumnezeu! Din neexistență am fost aduși la existență; am fost făcuți după chipul Ziditorului⁹; avem minte și cuvânt, care ne completează firea; cu ajutorul lor L-am cunoscut pe Dumnezeu. Dacă cercetăm cu luare-aminte frumusețile creației, atunci prin ele citim, ca pe litere, marea înțelepciune și purtarea de grijă de toate a lui Dumnezeu. Suntem în stare să deosebim binele de rău; însăși natura ne învață să alegem ce ne este de folos și să evităm ce ne vatămă. Înstrăinându-ne de Dumnezeu prin păcat, am fost chemați iarăși la înrudirea cu El, fiind izbăviți din necinstita robie prin sângele Unuia-Născut; ne stau înaintea nădejțile învierii, desfătările bunătăților îngerești, Împărăția cea din ceruri, bunătățile făgăduite, care depășesc puterea minții și a cuvântului.

III

Pentru ce nu se cuvine, dar, să socotim acestea îndestulătoare pricini de veselie fără de sfârșit și de bucurie neconținută, ci să socotim că duce o viață vrednică de bucurie cel ce slujește pântecelui, cel ce se veselește în cântece și cel ce se tăvălește și sforăie într-un pat moale? După părerea mea, aceștia ar trebui plânși de cei ce au minte, și, dimpotrivă, fericiți cei ce-și petrec viața de aici în nădejdea veacului ce va să fie, schimbând pe cele prezente cu cele veșnice, chiar dacă cei uniți cu Dumnezeu ar trăi în foc, precum cei trei tineri în Babilon¹⁰, chiar dacă ar fi închiși cu leii¹¹, chiar dacă ar fi

⁸ II Cor. XI, 27.

⁹ Fac. I, 26.

¹⁰ Dan. III, 21.

¹¹ Dan. VI, 17-24.

înghițiți de chiți¹²; aceștia trebuie să fie fericiți de noi, că ei trăiesc cu bucurie; nu se întristează din pricina greutăților de față, ci se bucură întru nădejdea celor ce ne sunt păstrate pentru mai târziu. Pe acel luptător îl socotesc bun, care, odată intrat în stadionul credinței, suferă cu bărbăție loviturile vrăjmașilor cu nădejdea slavei încununării. La concursurile atletice, cei ce s-au obișnuit cu ostenele în locurile de exerciții nu dau înapoi în fața durerii, ci, disprețuind oboselile de o clipă, pornesc să lupte de aproape cu adversarii lor, cu dorința de a fi proclamați învingători. Tot așa și cel râvnitor: chiar dacă ar veni peste el un necaz din cele mai mari, bucuria nu i se va întuneca, pentru că «suferința aduce răbdare; răbdarea încercare; încercarea nădejde; iar nădejdea nu rușinează»¹³. Pentru aceea ni s-a și poruncit de către Pavel în altă parte să răbdăm în necaz și să ne bucurăm întru nădejde¹⁴. Nădejdea este, dar, aceea care face ca bucuria să locuiască în sufletul celui râvnitor. Dar același apostol ne poruncește să plângem cu cei ce plâng¹⁵, iar galatenilor le spune că plângea pentru vrăjmașii crucii lui Hristos¹⁶. Pentru ce să mai spunem că Ieremia plângea¹⁷, că Iezechiel a scris din porunca lui Dumnezeu plângerile conducătorilor¹⁸ și că mulți sfinți plângeau? «Vai, mamă, pentru ce m-ai născut?»¹⁹; și: «Vai, că a pierit cel cuvios de pe pământ și nu mai este între oameni cel ce face bine»²⁰; «Vai, că m-am făcut ca cel ce adună paie la seceriș!»²¹. Și, ca să spun pe scurt, cercează toate cuvintele dreptilor și te vei convinge că toți plâng lumea

---

¹² Iona II, 1.

¹³ Rom. V, 3-5.

¹⁴ Rom. XII, 12.

¹⁵ Rom. XII, 15.

¹⁶ Sfântul Vasile citează din memorie; pasajul la care face aluzie se găsește în scrisoarea adresată de Sf. Apostol Pavel nu galatenilor, ci filipenilor (*Filip.* III, 18). (n.r.)

¹⁷ Plâng. I, 1.

¹⁸ Iez. II, 10.

¹⁹ Ier. XV, 10.

²⁰ Mih. VII, 2.

²¹ Mih. VII, 1.

aceasta și viața aceasta nefericită din lume. «*Vai, că șederea mea în țară străină s-a prelungit!*»²². Apostolul Pavel avea dorința să i se despartă sufletul de trup, ca să fie împreună cu Hristos²³. Se plângea de prelungirea rămânerii pe pământ ca de o piedică în calea bucuriei. David ne-a lăsat în versuri plângere pentru prietenul său Ionatan; tot în versuri plângea și pe dușmanul lui: «*Rău îmi pare de tine, frațele meu Ionatan!*»²⁴; și: «*Plângeți pe Saul, fiicele lui Israel!*»²⁵. Pe Saul îl plânge că a murit în păcat, iar pe Ionatan, pentru că a fost tovarăș cu el până la sfârșitul vieții. Dar pentru ce să mai dau și alte exemple? Și Domnul a plâns pentru Lazăr²⁶, a plâns și pentru Ierusalim²⁷ și fericește pe cei ce jelesc și pe cei ce plâng²⁸.

IV

Cum se împacă exemplele de mai sus, mi s-ar putea spune, cu cuvintele apostolului: «*Bucurați-vă pururea*»²⁹? Lacrima și bucuria nu se nasc din aceleași pricini: lacrima se naște de obicei când un fapt fără de veste izbește și apasă sufletul ca o lovitură, strâmtorând aerul dimprejurul inimii³⁰; bucuria este ca o tresărire a sufletului care se veselește de cele ce s-au întâmplat după voia sa. Din această pricină se și deosebesc semnele trupești ale lacrimilor și ale bucuriei: cei întristați au corpul galben, vânat și rece, pe când cei veseli au o stare trupească roșu-înfloritoare, aproape să le sară sufletul și să iasă afară de plăcere.

Față de acestea, vom spune că plânsul și lacrimile sfinților luau naștere din pricina dragostei de Dumnezeu. Uitându-se neconținut

---

²² Ps. CXIX, 5.

²³ Filip. I, 23.

²⁴ II Reg. I, 26.

²⁵ II Reg. I, 24.

²⁶ In. XI, 35.

²⁷ Lc. XIX, 41.

²⁸ Mt. V, 4; Lc. VI, 21.

²⁹ I Tes. V, 16; Filip. V, 4.

³⁰ Explicație fiziologică ce ținea cont de cunoștințele medicale de atunci. (n. A.M.)

la Cel iubit și înmulțindu-și de aici bucuria, se îngrijeau și de starea sufletească a semenilor lor; plângeau pentru păcătoși și-i îndreptau cu lacrimile lor. După cum cei ce stau pe țărm suferă împreună cu cei ce sunt pe cale să se înece în mare, dar nu pierd din vedere propria lor siguranță când scapă de la înec pe cei în primejdii, tot așa și cei care suspină pentru păcatele semenilor lor nu-și pierd propria lor veselie; dimpotrivă, își măresc și mai mult bucuria, căci sunt învredniciți de bucuria Domnului datorită lacrimilor vărsate pentru frați. De aceea sunt fericiți cei ce plâng, sunt fericiți cei ce jelesc, că aceia vor fi mângâiați³¹, aceia vor râde³². Iar râs aici nu numește zgomotul care iese prin obraji datorită înfierbântării sângelui, ci veselia aceea curată și lipsită de orice umbră de tristețe. Apostolul îngăduie, dar, să plângem cu cei ce plâng³³, pentru că lacrimile acestea sunt ca o sămânță și un împrumut al bucuriei veșnice. Urcă-mi-te cu mintea și vezi dacă se potrivește vieții îngerilor o altfel de viață decât una de bucurie și de veselie, că au fost învredniciți să stea înaintea lui Dumnezeu și să se bucure de frumusețea nespusă a slavei Ziditorului nostru! Către viața îngerească îndemnându-ne apostolul, ne-a poruncit să ne bucurăm pururea.

V

Iar despre aceea că Domnul a plâns pentru Lazăr și pentru Ierusalim, acestea avem a spune: Domnul a mâncat și a băut nu pentru că avea nevoie să mănânce și să bea, ci pentru a-ți lăsa măsuri și hotare pentru pasiunile cele de neapărată trebuință ale sufletului. Tot așa a și lacrimat, ca să îndrepte starea nefericită și zguduitoare a celor înclinați spre tânguire și iubitori de plâns. Și lacrimile, ca orice altceva, au nevoie de măsură: pentru cine trebuie să plângi, cât de mult trebuie să plângi, când și cum trebuie să plângi. Plânsul Domnului nu era un plâns pătimaș, ci un plâns învățătoresc. Aceasta se vede din cuvintele Sale: «Lazăr, prietenul nostru, a adormit! Să merg

³¹ Mt. V, 4.

³² Lc. VI, 21.

³³ Rom. XII, 15.

să-l deștept!»³⁴. Care dintre noi plânge un prieten adormit, pe care îl așteaptă să se trezească puțin mai târziu? «Lazăre, vino afară!»³⁵. Cel mort capătă viață, cel cu picioarele legate merge. Minune în minune. Picioarele îi erau legate cu feșe, dar nu-i împiedicau mișcarea. Era mai mare Cel care întărea decât ceea ce îl împiedica să meargă. Pentru ce, dar, Cel care avea să săvârșească o astfel de minune a socotit vrednică de lacrimi moartea lui Lazăr? Nu este oare lămurit că Domnul, văzând neputința noastră, a îngrădit, cu măsuri și cu hotărre, pasiunile noastre firești? A îndepărtat neomenia, ca pe ceva sălbatic, dar a înlăturat și dragostea de tristețe și plânsul prea mult, ca pe ceva josnic. Pentru aceea Domnul, lăcrimând pentru prietenul Lui, a arătat că participă în întregime la firea omenească și ne-a eliberat și de o exagerare, și de alta: nu ne îngăduie nici să fim copleșiți de dureri, dar nici să fim nesimțitori față de întristări. Astfel, după cum Domnul a primit să flămânzească, după ce se mistuia mâncarea, după cum a primit să-i fie sete, după ce se pierdea umezeala din trup, și după cum a obosit, slăbindu-I-se mușchii și nervii din pricina călătoriei³⁶, fără însă ca Dumnezeuirea să fie biruită de oboseală, ci pentru că trupul Său arăta semnele firești ale naturii Sale omenești, tot așa a primit să și lăcrimeze, îngăduind trupului să arate un semn firesc al său, care se întâmplă când cavitățile encefalului, pline de aburii provocați de întristare, dau afară, ca prin niște canale, prin porii ochilor, greutatea umezelii. Pentru aceasta, când aflăm pe neașteptate vreo veste tristă, auzim tot felul de țiuitori, avem amețeli, întunecimi și ne vuiște capul, fiind zguduit de aburii pe care îi trimite în sus căldura strânsă în adânc. Socotesc, apoi, că după cum norul dă naștere picăturilor de ploaie, tot așa și desimea aburilor din cap dă naștere lacrimilor. Din această pricină capătă oarecare ușurare cei ce plâng, pentru că prin plâns li se goleşte pe nesimțite greutatea ce apasă asupra lor³⁷. Cele ce se petrec în viață

³⁴ In. XI, 11.

³⁵ In. XI, 43.

³⁶ In. IV, 6.

³⁷ Iarăși, o explicație fiziologică din punctul de vedere al medicinei antice. (n. A.M.)

adeveresc spusele mele. Am cunoscut mulți oameni căzuți în grele nenorociri, care, oprindu-și cu forța curgerea lacrimilor, au căzut mai târziu în boli incurabile, damba și paralizie, iar alții chiar au murit, pentru că, sub povara durerilor, puterea lor s-a frânt ca o slabă proptea. Același lucru se poate vedea la flacăra: ea se stinge când e înăbușită de propriul ei fum, care n-are pe unde să iasă și se întoarce asupra ei; tot așa se întâmplă și cu puterea care ține în viață ființele: dacă nu pot să răsuflă în afară, se veștejesc de durere și se sting.

VI

Să nu invoce, dar, plângăreții, lacrimile Domnului pentru a-și acoperi patima lor! Că după cum mâncarea pe care a mâncat-o Domnul nu este pentru noi pricină de îmbuibare, ci, dimpotrivă, cea mai înaltă pildă de înfrânare și cumpătare, tot așa și lacrimile Sale nu sunt o lege pentru plâns, ci o măsură cuviincioasă și o regulă precisă, potrivit căreia se cuvine să suferim cu demnitate și cu bună-cuviință supărările, rămânând în hotarele firii. Așadar, nu este îngăduit nici femeilor, nici bărbaților să jelească și să plângă fără măsură, ci să se întristeze atât cât trebuie din pricina durerilor, să verse câteva lacrimi, și pe acestea în tăcere, fără să scoată strigăte, fără să se bocească, fără să-și rupă hainele, fără să-și presare țărână pe cap și fără să facă ceva necuvenit, la fel cu cei care nu sunt instruiți pentru ceruri. Cel curățit prin dumnezeiasca învățătură trebuie să fie îngăduit, ca de un zid tare, de dreapta rațiune, ca să respingă cu vitejie și cu tărie atacurile unor astfel de patimi și să nu aștepte, refugiat într-un suflet umil și slab precum într-un loc povârnit, ca mulțimea pasiunilor să se năpustească asupra lui. Numai un suflet lipsit de bărbăție, care nu are tăria ce i-o dă nădejdea în Dumnezeu, poate fi sfâșiat și zdrobit de dureri. Că, precum viermii se înmulțesc mai ales în lemnele cele mai slabe, tot așa supărările se lipsesc de oamenii cu caractere slabe. Era oare de diamant inima lui Iov? Erau oare de piatră măruntaiele lui? Într-o clipită de vreme i-au murit cei zece copii, fiind striviți, cu o singură lovitură, în casa veseliei, în timp ce se desfătau, dărâmând

diavolul casa peste copii³⁸. A văzut masa plină de sânge, a văzut pe copiii săi, născuți de-a lungul anilor, morți în același timp; nu s-a văitat, nu și-a smuls părul din cap, n-a dat drumul la strigăte nepotrivite, ci a rostit acea mulțumire vestită, pe care toți o laudă: «*Domnul a dat, Domnul a luat! Cum a hotărât Domnul, așa s-a întâmplat! Fie numele Domnului binecuvântat!*»³⁹. Era oare Iov fără milă? Dar cum se poate spune una ca asta, când el însuși spune despre el: «*Am plâns de mila oricărui năpăstuit*»⁴⁰? Oare mințea spunând acestea? Nu, pentru că adevărul mărturisește despre el că, pe lângă celelalte virtuți, avea și pe aceasta, de a spune adevărul: «*Omul era fără prihană, zice Scriptura, drept, cinstitor de Dumnezeu și spunea adevărul*»⁴¹. Tu însă jelești cu cântece de jale și încerci să-ți înmoui sufletul cu bocete! Și precum actorii iau altă înfățișare și alte haine când intră pe scenă, tot așa socotești și tu că se cuvine să apară și cel care jelește: să aibă haină neagră, părul murdar, în casă întuneric, mizerie, praf și cântece de jale, care să păstreze mereu vie în suflet rana durerii. Pe toate acestea lasă-le să le facă cei ce n-au nădejde⁴². Tu, însă, ai fost învățat despre cei adormiți în Hristos⁴³ că «*se seamănă întru stricăciune, și se scoală întru nestricăciune; se seamănă întru slăbiciune, și se scoală întru putere; se seamănă trup sufletesc, și se scoală trup duhovnicesc*»⁴⁴. Pentru ce, dar, plângi pe cel ce a plecat să-și schimbe îmbrăcămintea? Nici pe tine nu te plânge că ai fost lipsit de un ajutor în viață! «*Este mai bine să nădăjduiești în Domnul decât să nădăjduiești în om*»⁴⁵. Nu-l plânge pe cel mort, ca și cum ar fi suferit ceva cumplit. Puțin mai târziu îl va deștepta trâmbița din ceruri și-l vei vedea stând înaintea scaunului de judecată a lui Hristos. Nu mai slobozi, deci, cuvinte josnice și fără de minte, ca acestea: «*Vai ce nenorocire neaștep-*

---

³⁸ Iov I, 18-19.

³⁹ Iov I, 21.

⁴⁰ Iov XXX, 25.

⁴¹ Iov I, 1.

⁴² I Tes. IV, 13.

⁴³ Apoc. XIV, 13.

⁴⁴ I Cor. XV, 42-44.

⁴⁵ Ps. CXVII, 9.

tată a venit peste mine!»), sau: «Cine s-ar fi gândit să mi se întâmple asta!», sau: «Nici când nu m-aş fi aşteptat să ascund în pământ cel mai iubit cap al meu!». Chiar când am auzit pe altul rostind astfel de cuvinte, ar trebui să roşim, pentru că am învăţat atât din amintirea celor trecute, cât şi din experienţa celor prezente că durerile sunt legate în chip necesar de firea noastră.

VII

Aşadar, nici morţile înainte de vreme, nici alte nenorociri ce cad pe neaşteptate peste noi nu ne vor înspăimânta vreodată dacă suntem povăţuiţi de învăţătura dreptei credinţe. De pildă: am avut un copil, singurul moştenitor, mângâierea bătrâneţilor, fala neamului, floarea celor de o vârstă cu el, sprijinul casei; era în cei mai frumoşi ani ai vieţii lui; copilul mi-a fost răpit şi s-a dus; a ajuns pământ şi ţărână cel care cu puţin înainte rostea cuvinte dulci la auz, care era cea mai plăcută privelişte ochilor mei, cel ce l-am născut⁴⁶. Ce voi face? Îmi voi rupe haina, mă voi tăvăli pe jos, voi boci, mă voi văita, mă voi arăta celor din jur ca un copil care ţipă şi se zbate din pricina loviturilor, sau, dimpotrivă, uitându-mă la necesitatea celor întâmplate, că legea morţii este neînduplecată, că se întinde egal peste toate vârstele şi că le desface pe rând pe toate cele alcătuite, voi mai fi oare tulburat de ce mi s-a întâmplat, îmi voi mai chinui mintea ca şi cum ar fi zdruncinată de o lovitură neaşteptată, odată ce am fost învăţat mai dinainte că, fiind muritor, am copil muritor şi că nimic din cele omeneşti nu e statornic şi nici nu rămâne necontenit la cei ce le au? Dar şi oraşe mari şi renumite prin strălucirea clădirilor, prin puterea locuitorilor, vestite şi prin belşugul ţinutului şi al pieţei, au dispărut, iar azi numai ruinele mai poartă simbolurile vechii lor străluciri. Corăbii, scăpate de multe ori din naufragii, care au străbătut mările de multe ori şi au transportat pentru negustori multe încărcături, au dispărut la o suflare de vânt. Oştiri, care au biruit adeseori în lupte pe duş-

⁴⁶ Textul acesta a influenţat pe autorul slujbei înmormântării pruncilor. (n.t.)

mani, schimbându-li-se steaua norocului, au ajuns priveliște și povestire vrednică de plâns. Popoare întregi și insule, ajunse la mare putere, care au ridicat trofee multe pe uscat și pe mare, care au adunat multă bogăție din prăzile de război, sau au fost măcinate de timp, sau, ajungând în robie, au schimbat libertatea cu sclavia. Și, pe scurt, chiar de mi-ai vorbi de cele mai mari și mai cumplite rele, viața, luând-o înainte, îți dă alte nenumărate pilde.

Așadar, după cum cunoaștem greutatea unui lucru după înclinările talerelor balanței și după cum verificăm calitatea aurului frecându-l de piatră, tot așa și noi, dacă vom avea în minte măsurile puse nouă de Domnul, nu vom depăși niciodată hotarele cumpătării. Dacă vreodată se va abate asupra ta vreo întâmplare din cele nedorite, să nu te tulburi, mai ales că mintea ți-e pregătită mai dinainte; apoi, ușurează greutatea celor prezente cu nădejdea celor viitoare. După cum cei bolnavi de ochi își întorc privirile de la obiectele foarte strălucitoare odihnindu-le pe flori și pe câmpiile înverzite, tot așa și sufletul nu trebuie să privească neconținut la cele ce pricinuesc întristare, nici să se lipească de nenorocirile prezente, ci să-și plimbe privirea spre contemplarea adevăratelor bunătăți. Și vei reuși să te bucuri pururea dacă vei privi neconținut la Dumnezeu; iar nădejdea răsplătirii va ușura necazurile vieții. Ai fost batjocorit? Caută la slava pe care o ai păstrată în ceruri pentru răbdarea ta! Ai suferit vreo pagubă? Uită-te la bogăția cea cerească și la comoara pe care ți-ai agonisit-o prin faptele tale bune! Ai fost alungat din patrie? Dar ai patrie Ierusalimul cel ceresc! Ai pierdut copilul? Ai însă îngeri, împreună cu care vei dănuți împrejurul tronului lui Dumnezeu și te vei veseli cu o veselie veșnică!

Astfel, punând față în față necazurile prezente cu bunătățile nădăjduite, îți vei păstra sufletul neîndurerat și netulburat, așa cum ne îndeamnă legea apostolului. Să nu se veselească peste măsură sufletul tău de cele ce fac bucurie oamenilor, dar nici să fie doborât și umilit de tristeți și descurajări din pricina nenorocirilor. Dacă ai să te obișnuiești așa în toate împrejurările vieții, atunci vei duce o viață nebântuită și netulburată de valuri. Și vei reuși cu ușurință aceasta dacă va

locui împreună cu tine porunca ce te îndeamnă să te bucuri pururea, dacă vei îndepărta cele ce tulbură trupul, dacă vei aduna cele ce veselesc sufletul, dacă nu vei pune la inimă nimic din cele din lumea aceasta și dacă vei avea mintea ațintită la nădejdea bunătăților celor veșnice; numai gândul la aceste bunătăți este îndestulător să umple sufletul de bucurie și să facă să sălășluiască în inimile noastre o veselie îngerească, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia slava și stăpânirea în veci. Amin!

OMILIA A V-A
La Mucenița Iulita
(Completare la omilia
rostită mai înainte despre mulțumire)

I

Prăznuirea fericitei mucenițe Iulita este pricina slujbei bisericesti de azi! V-am vestit ziua, pentru că în această zi se face pomenire de marea luptă dusă în trup femeiesc de Iulita, cea mai fericită dintre femei, dacă este bine să numim femeie pe aceea care, prin măreția sufletului ei, a lăsat în urmă slăbiciunea firii omenești. A dus cea mai vitejească luptă. A umplut de uimire atât pe cei ce au fost de față la lupta ei, cât și pe cei care mai târziu au auzit istorisirea încercărilor la care a fost supusă.

Socot că Iulita a rănit mai ales pe diavol, vrăjmașul nostru obștesc, care nu suferă să fie biruit de femei. Diavolul, care se laudă că va zgudui lumea, că va pune mâna pe lume ca pe un cuib, că va ridica lumea ca pe niște ouă părăsite¹ și că va pustii orașele, el s-a văzut biruit de vârtutea unei femei. Căuta să dovedească, în vreme de prigoană, că Iulita nu poate, din pricina slăbiciunii firii femeiești, să păstreze până la sfârșit credința sa în Dumnezeu; dar a aflat, prin încercarea la care a fost supusă, că Iulita și-a întrecut firea, că și-a bătut joc de amenințările lui tot atât pe cât diavolul se aștepta să se plece în fața chinurilor.

Iulita avea un proces cu unul dintre puternicii orașului, bărbat lacom și violent, care-și adunase averea prin jaf și prin răpire. Acesta, după ce-i răpise Iulitei mult pământ și după ce pusese mâna pe moșiile, satele, vitele și slugile ei și pe toată averea mobilă a femeii, a dat-o în judecată, sprijinindu-se pe calomniatori, pe martori falși

---

¹ Is. X, 14.

și pe judecători cumpărați. În ziua judecății, după ce crainicul a chemat pe împricinați, iar apărătorii erau gata, Iulita a început să vorbească despre tirania omului. Și pe când voia să spună că de la început a fost stăpâna averii și că o stăpânește de vreme îndelungată, pe când, deci, voia să se plângă de silnicia și lăcomia lui, acela s-a sculat și a spus: «Judecata nu mai poate avea loc pentru că legea nu îngăduie să se bucure de drepturile civile cei care nu se închină zeilor, împăraților și nu se leapădă de credința în Hristos». Judecătorul a socotit că sunt drepte spusele lui și că propunerea trebuie neapărat îndeplinită. Au fost aduse îndată tămâie și cărbune. Judecătorul a promis împricinaților că, dacă vor tăgădui pe Hristos, se vor bucura de legi și de toate avantajele legale; dar dacă nu-și vor părăsi credința, nu se vor putea bucura nici de tribunale, nici de legi și nici de celelalte drepturi cetățenești, pentru că s-au dovedit a fi nedemni de legile stăpânitorilor vremii.

II

Ce s-a întâmplat după aceasta? A fost oare Iulita ademenită de bogăție? Și-a neglijat oare folosul ei, din ambiție față de cel ce a nedreptățit-o? S-a speriat oare de primejdia ce atârna asupra ei din partea judecătorilor? Deloc, ci a spus: «Ducă-se viața! Piară avuția! Mai bine să-mi piară trupul decât să rostesc un cuvânt împotriva Dumnezeului Care m-a creat!». Și cu cât vedea că judecătorul este cuprins de mai multă furie la auzul acestor cuvinte și era aprins de cumplită mânie împotriva ei, cu atât mai mult mulțumea lui Dumnezeu că, punându-i-se la îndoială stăpânirea asupra unor averi stricătioase, i s-a dat prilejul să ajungă stăpâna bunătăților cerești. Are să i se ia pământul, ca să dobândească raiul; are să fie osândită cu necinste, ca să fie învrednicită de cununile slavei! Are să-i fie torturat trupul și are să i se ia viața cea trecătoare, ca să primească nădejtile cele fericite, ca să fie cu toți sfinții în bucuria Împărăției cerurilor! A fost întrebată de multe ori, și tot de atâtea ori a dat același răspuns; și, spunând că este roaba lui Hristos, blestema pe cei ce o îndemneau să se lepede de Hristos. Atunci judecătorul nedreptății a

lipsit-o nu numai de averile sale, care-i fuseseră răpite pe nedrept și împotriva legilor, dar a osândit-o, după socoteala sa, la moarte, dând-o focului. Iar Iulita n-a alergat cu atâta grabă la niciuna din bucuriile vieții cât a alergat la foc. Pe fața ei, în înfățișarea ei, în vorbele ce le rostea și în veselia ce înflorea din întreaga sa făptură, era zăgrăvită bucuria sufletului ei. Prin toate îndemna pe femeile care erau de față să nu se moleșească atunci când este vorba să îndure suferințe pentru credință și nici să nu se scuze că sunt făpturi slabe. Ea spunea: «Suntem din același aluat ca și bărbații; am fost făcute ca și ei după chipul lui Dumnezeu; destoinice spre virtute, la fel ca pe bărbat le-a creat Dumnezeu și pe femei! Oare nu suntem întru totul înrudite cu bărbații? Dumnezeu n-a luat numai carne când a făcut-o pe femeie, ci și os din oasele lui². De aceea suntem și noi, ca și bărbații, datoare Stăpânului cu statornicie, cu tărie de caracter și cu răbdare!». Spunând acestea, a sărit în foc, iar focul, învăluind trupul sfintei ca o cămară de nuntă luminoasă, a trimis sufletul ei la cer și la moștenirea cuvenită ei, iar cinstitul ei trup l-a păstrat nevătămat pentru cei apropiați ai ei. Acesta, așezat în cea mai frumoasă biserică a orașului³, sfințește și locul și sfințește și pe cei care se apropie de el; iar pământul, binecuvântat prin petrecerea sfintei Iulita pe el, a izvorât din sânurile sale apă plăcută la gust. Astfel fericita, ajungând în loc de mamă muceniță, hrănește pe locuitorii orașului cu apă, ca și cum i-ar hrăni cu lapte. Apa aceasta este păzitoare pentru cei sănătoși, povățuitoare celor ce se bucură cu cumpătate de plăceri și mângâiere celor bolnavi. Harul dat de proorocul Elisei locuitorilor din Ierihon⁴ ni l-a dat și nouă mucenița, că, prin binecuvântarea ei, apele sărate din jurul locului muceniei sale s-au prefăcut în ape dulci, bune și plăcute⁵.

² *Fac.* II, 21-23.

³ Orașul este chiar capitala Capadociei, Cezareea (n. A.M.)

⁴ *IV Reg.* II, 21.

⁵ Pe locul martiriului se găsea un izvor. (n. A.M.)

Bărbaților, să nu vă arătați în credință mai prejos decât femeile! Femeilor, să nu rămâneți în urma pildei date de sfânta Iulita, ci, hotărâte, stăruiți în credință! Ați văzut din mucenicia sfintei că slăbiciunea firii nu vă este piedică pentru săvârșirea virtuților.

Multe aveam de gând să vă vorbesc despre muceniță! Dar cuvântarea începută ieri și rămasă neterminată nu-mi îngăduie să lungesc mai mult cuvântul. Îmi displace tot ce nu-i dus până la capăt. Este lipsit de farmec un portret care nu seamănă decât pe jumătate cu originalul; sunt zadarnice oboselile unei călătorii dacă nu ajungi la sfârșitul călătoriei hotărâte și nici la punctele de oprire fixate; un vânat foarte mic este ca și cum n-ar fi vânat, iar cei ce aleargă în arenă pierd premiul dacă rămân chiar numai cu un pas în urmă. Și eu, deci, explicând ieri cuvintele apostolului, nădăjduiam că voi putea tălmăci în puține cuvinte înțelesul lor; dar am văzut că am lăsat la o parte mai multe decât am spus. De aceea socot că trebuie să completez cele ce lipsesc.

Apostolul spunea: «*Bucurați-vă pururea, rugați-vă neîncetat, dați mulțumire în toate!*»⁶.

Că trebuie să ne bucurăm pururea, am spus îndeajuns în cuvântarea de ieri, deși nu îndeșulător față de subiect. Dar dacă trebuie să ne rugăm neîncetat și dacă este cu puțință de împlinit această poruncă, voi să fiți gata să mi-o cereți, iar eu voi face după puțință apologia acestei porunci.

Rugăciunea este o cerere făcută lui Dumnezeu de credincioși pentru dobândirea unui bine. Nu e nevoie negreșit ca cererea să se facă numai prin cuvinte și nici nu socotesc că Dumnezeu are trebuință să-I amintim prin cuvinte de dorințele noastre, pentru că El știe cele ce ne sunt de folos, chiar dacă noi nu-I cerem. Ce vreau să spun? Că nu trebuie să facem rugăciunile rostind silabele cuvintelor, ci mai bine împlinind puterea rugăciunii prin libera voință a sufletului nostru și prin fapte de virtute, care să se întindă pe tot cursul vieții noastre. «*Ori de mâncați, spune apostolul, ori de beți, ori*

⁶ *I Tes. V, 16-18.*

*altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.»*⁷ Când te așezi la masă, roagă-te; când iei pâinea și o mănânci, înalță mulțumiri către Cel ce ți-a dat-o; când întărești cu vin slăbiciunea trupului⁸, adu-ți aminte de Cel ce ți-a dat darul spre veselia inimii⁹ și mângâierea bolilor. Te-ai săturat? Să nu uiți de Binefacător! Când îți pui cămașa, mulțumește Celui ce ți-a dat-o! Când te îmbraci cu haina, să ți se mărească dragostea către Dumnezeu, Care ne-a dăruit îmbrăcăminte potrivită și pentru iarnă și pentru vară, îmbrăcăminte care ne păstrează și viața, dar ne acoperă și rușinea! A trecut ziua? Mulțumește Celui ce ne-a dăruit soarele spre slujba lucrurilor celor din timpul zilei, Celui ce ne-a dat focul ca să lumineze noaptea și să slujească celorlalte nevoi ale vieții. Noaptea să-ți dea alte pricini de rugăciune. Când ridici ochii la cer și privești frumusețea stelelor, roagă-te Stăpânului celor văzute și închină-te lui Dumnezeu, preabunul Meșter al universului, Care a făcut pe toate cu înțelepciune¹⁰. Când vezi că toate viețuitoarele sunt cuprinse de somn, închină-te iarăși Celui ce ne-a îngăduit, chiar fără voia noastră, să încetăm lucrul, datorită somnului, și, prin puțină odihnă, să ne reînnoim puterile de muncă.

IV

Să nu-ți fie însă întreaga noapte sortită somnului și nici să accepți să-ți faci nefolositoare jumătate din viață lăsându-te în voia somnului, ci împarte-ți timpul nopții între somn și rugăciune. Visele chiar să-ți dea prilej de gândire cu privire la credință. Că de cele mai multe ori în chipurile din vis sunt ecouri ale preocupărilor din timpul zilei. Ce preocupări avem ziua, pe acelea le avem și în vis. Așa făcând, «*te vei ruga neîncetat*». Nu-ți faci rugăciunea cu cuvinte,

---

⁷ I Cor. X, 31.

⁸ I Tim. V, 23.

⁹ Ps. CIII, 16.

¹⁰ Ps. CIII, 25.

dar unindu-te tot timpul vieții tale cu Dumnezeu prin purtarea ta, viața ta va fi o rugăciune continuă și neîntreruptă.

Apostolul a mai spus: «*Dați mulțumire în toate*».

Cum este cu putință să se împlinească această poruncă, mă vei întreba, cum este cu putință ca un suflet îndurerat din pricina nenorocirilor și oarecum străpuns de dureri, să nu izbucnească în plânsete și lacrimi, ci să aducă mulțumiri ca pentru niște bunătăți adevărate? Am suferit de pe urma blestemelor vrăjmașului meu! Cum voi putea să mulțumesc pentru asta? A fost răpit un copil înainte de vreme și dureri mai cumplite decât ale nașterii rănesc pe îndurerata mamă pentru iubitul ei copil. Cum? Va lăsa oare plânsetul și va rosti cuvinte de mulțumire? Cum e cu putință asta?

Da, dacă se va gândi că Dumnezeu este un tată mai bun pentru copilul pe care l-a născut, un chivernisitor și un sprijinitor mai înțelept al vieții copilului ei. Pentru ce nu îngăduim înțeleptului Stăpân să-și chivernisească așa cum crede făpturile Sale, ci ne indignăm, ca și cum am fi lipsiți de niște bunuri ale noastre, și suferim pentru cei ce au murit, ca și cum ar fi fost nedreptățiți? Tu însă gândește-te că n-a murit copilul tău, ci a fost dat înapoi; n-a răposat prietenul tău, ci a plecat într-o călătorie îndepărtată și a pornit cu puțin mai înainte pe drumul pe care va trebui să mergem și noi. Să-ți fie porunca lui Dumnezeu tovarăș de casă, să-ți fie ca o lumină și ca o strălucire care să-ți dea neconținut puterea de a pătrunde în esența lucrurilor. Dacă porunca lui Dumnezeu a supravegheat dintru început sufletul tău și dacă sufletul tău are despre fiecare lucru părerea cea adevărată, atunci nimic din cele ce vin peste tine nu te poate schimba; dimpotrivă, pregătit mai dinainte, sufletul tău va rezista ca o stâncă de la țarmul mării, neșovăielnic și neclătinat nici de vânturile cele puternice, nici de năpăstuirea valurilor. Pentru ce nu te-ai obișnuit mai dinainte să socotești muritor pe cel muritor? Pentru ce ai lăsat să primești pe nepregătite moartea neașteptată a copilului tău? Dacă te-ar fi întrebat cineva, când ți s-a vestit la început nașterea copilului: «Ce este noul născut?», ce ai fi răspuns? Ai fi spus, oare, altceva decât că cel născut este om? Iar dacă este om, atunci negreșit este și muritor! Ce lucru de mirare este, deci, dacă a murit cel muritor? Nu vezi că soarele răsare și apune? Nu vezi că luna crește, apoi

descrește? Nu vezi pământul că înverzește, apoi se usucă? Care lucru din cele din jurul nostru dăinuiește veșnic? Care lucru are o natură nemișcată și neschimbătoare? Uită-te la cer! Uită-te la pământ! Nici ele nu dăinuiesc veșnic! «*Cerul și pământul vor trece, spune Domnul; stelele vor cădea din cer, soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina sa*»¹¹. Pentru ce este, dar, de mirare dacă și noi, care suntem o părticică din lume, participăm la aceeași soartă cu întreaga lume? Văzând toate acestea, când va veni peste tine o parte din cele comune întregului univers, suferă în tăcere, nu fără durere, nici cu nesimțire – că ce răsplată are nesimțirea? –, ci cu adevărată durere și cu nenumărate suferințe. Suferă, însă, ca un luptător viteaz care-și arată tăria și vitejia lui nu numai prin loviturile date dușmanilor, ci și prin tăria cu care suferă rănile primite. Suferă ca un căpitan de corabie înțelept și netulburat, care, datorită îndelungatei lui experiențe în conducerea corabiei, își păstrează sufletul drept, nedoborât și mai presus de orice furtună. Pierderea unui copil iubit, sau a soției, sau a altcuiva de care suntem legați printr-o mare dragoste, nu pricinuieste durere celui care are mai dinainte pregătită mintea, celui căruia dreapta rațiune îi conduce viața, celui care nu merge pe calea bătătorită a obișnuinței. Chiar animalelor le este dureroasă despărțirea. Însumi am văzut odată un bou plângând la iesle moartea tovarășului său de pășune și de jug. Poți vedea și la celelalte animale cât de puternică este obișnuința. Tu, însă, n-ai fost învățat așa, nici n-ai fost instruit așa! Nu-i nepotrivit ca începutul prieteniei să se facă printr-o lungă conviețuire și printr-o îndelungată obișnuință; dar e cu totul lipsit de judecată să plângem o despărțire pentru motivul că am conviețuit multă vreme cu cineva.

V

De pildă: Ți-a făcut parte Dumnezeu de o tovarășă de viață, care-ți face plăcută viața, care este creatoarea veseliei căminului tău și pricinuitoarea bucuriilor tale, care înmulțește bunurile casei tale, iar

¹¹ Mt. XXIV, 35, 29.

în necazuri îndepărtează cea mai mare parte din supărări. Ei bine, soția ta ți-a fost răpită dintr-o dată! Durerea să nu te scoată din minți! Nici să spui că cele petrecute se datorează întâmplării, ca și cum n-ar fi un Ocrotitor care cârmuiește lumea! Din pricina marii tale dureri, să nu născoci unele învățături greșite și să afirmi că există un Creator rău, nici să cazi din hotarele buneii-credețe. Pentru că voi, cei doi, ați ajuns un singur trup¹², îți este îngăduit să primești cu durere tăierea și despărțirea legăturii dintre voi; dar asta nu-ți dă dreptul să gândești ce nu se cade sau să rostești ceva ce nu ți-e de folos. Gândește-te că Dumnezeu, Care ne-a plăsmuit și ne-a dat sufletul, a dat fiecărui suflet o anumită dănuire a vieții și fiecărui i-a fixat un alt termen al ieșirii din viață. Unuia i-a dat să rămână mai mult timp în trup; altuia i-a poruncit să i se desfacă mai curând legăturile trupului, potrivit pricinilor cu neputință de spus ale înțelepciunii și dreptății Lui. După cum unii dintre cei din închisori stau mai mult în mizeria temnițelor, iar alții scapă de această nenorocire mai repede, tot așa și cu sufletul¹³: unele suflete stau mai mult, iar altele mai puțin în viața aceasta, după măsura vredniciei fiecărui și după cum a hotărât mai dinainte Creatorul pentru fiecare dintre noi, cu înțelepciune și adânc și cu neputință de înțeles de mîntea omenească. N-ai auzit ce spune David: «*Scoate din temniță sufletul meu*»¹⁴? N-ai auzit despre sfânt că i-a fost slobozit sufletul lui¹⁵? Ce a făcut Simeon când a primit în brațe pe Domnul nostru? Căror cuvinte le-a dat drumul? N-a spus: «*Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne*»¹⁶? Pentru cel ce se grăbește spre viața de Sus, viețuirea în trup îi este mai împovărătoare decât temnița și închisoarea. Nu căuta deci ca hotărârile date de Dumnezeu să urmeze dorinței tale! Gândește-te că cei care au fost uniți în viața aceasta, apoi au

---

¹² *Fac.* II, 24; *Mt.* XIX, 5.

¹³ Este sugerată aici ideea platoniciană a trupului (σῶμα) comparat cu un mormânt (σῆμα) al sufletului. Cf. Platon, *Gorgias* 493a. (n. A.M.)

¹⁴ *Ps.* 141, 7.

¹⁵ *Tob.* III, 6.

¹⁶ *Lc.* II, 29.

fost despărțiți prin moarte sunt asemenea unor călători care merg pe același drum: călătorind împreună mai multă vreme, obișnuința unuia cu altul îi unește; dar după ce au terminat drumul pe care-l aveau de făcut împreună, și, deci, după ce drumurile li se despart, pentru că nevoia îi mână pe fiecare pe alt drum, nu mai rămân împreună de dragul obișnuinței și nici nu pierd din vedere scopul călătoriei lor, ci, aducându-și aminte de pricina care dintru început i-a pornit la drum, fiecare pornește cu grabă spre propria sa țintă. Așadar, după cum alta le era ținta călătoriei lor, dar s-au împrietenit datorită obișnuinței călătoriei lor împreună, tot așa și celor uniți prin căsătorie sau prin altă legătură socială le stă negreșit înaintea un sfârșit deosebit al vieții; iar sfârșitul vieții, mai dinainte hotărât, desparte negreșit pe cei uniți.

VI

Deci, dacă ești chibzuit, nu trebuie să te întristezi din pricina despărțirii, ci să mulțumești lui Dumnezeu, Care dintru început ți-a făcut parte de o căsnicie fericită. Dar tu, chiar pe când îți trăia soția sau prietenul sau copilul sau altcineva, pentru care acum bocești, nu mulțumeai Celui ce ți-a dat aceste daruri, ci-L învinuiai de cele ce-ți lipseau. Dacă erai numai cu femeia ta, Îl învinuiai că nu ai copiii pe care-i voiai; dacă aveai copii, Îl învinuiai că nu ești destul de bogat sau că vedeai pe vrăjmașii tăi fericiți. Vezi, dar, ca nu cumva noi înșine să fim pricina pierderilor celor iubiți ai noștri, ignorându-i când sunt lângă noi, și dorindu-i după ce s-au dus. Și pentru că nu mulțumim lui Dumnezeu pentru bunătățile ce ni le-a dat, pierdem neapărat pe cei dragi nouă, spre a le simți lipsa. După cum ochii nu pot vedea obiectele când acestea sunt așezate foarte aproape de ei, ci au nevoie de o anumită distanță, tot așa și sufletele cele nemulțumitoare, numai când pierd bunurile simt harul pe care l-au avut. Când se bucurau de cele mai mari daruri, nu știau să dea mulțumire Dătătorului; după ce le-au pierdut, laudă ce-au avut. Nimeni dintre noi, dacă vrea să fie socotit înțelept, să nu uite să mulțumească pentru tot ce i se întâmplă în viață. Dacă am cerceta adânc viața noastră, am vedea că este plină de farmec; dar pentru a-i vedea farmecul,

trebuie să acceptăm să ne uităm la cei ce sunt în urma noastră; și astfel, din compararea vieții noastre cu a lor, vom putea să ne dăm seama ce valoare au bunurile pe care le avem.

Ești slugă? Este un altul într-o stare mai umilă decât a ta! Mulțumește lui Dumnezeu că ești mai sus decât altul, că nu ești osândit să învârți piatra morii, că nu ești bătut. Dar niciunui ca acesta nu-i lipsesc pricinile de a mulțumi lui Dumnezeu. Nu poartă lanțuri, nu-i sunt picioarele puse în butuci. Cel întemnițat are îndestulătoare pricină să mulțumească: trăiește, vede soarele, respiră aerul! Să mulțumească pentru aceasta! Ai fost osândit pe nedrept? Bucură-te, cu nădejdea bunătăților viitoare! Ai fost osândit pe bună-dreptate? Și acum mulțumește! Ești pedepsit aici pe pământ pentru cele ce-ai făcut, și nu vei mai fi păstrat pentru pedeapsa veșnică, pentru toate păcatele tale!

Astfel, cel înțelept poate să înalțe binefăcătorului Dumnezeu nenumărate mulțumiri în întreaga sa viață și în orice stare s-ar găsi. Dar așa, cei mai mulți oameni fac la fel cu cei nemulțumitori: disprețuiesc cele ce au și doresc cele ce le lipsesc; nu numără pe cei din urma lor, spre a mulțumi Binefăcătorului pentru cele ce au, ci, prin comparație cu cei dinaintea lor, socotesc cât le lipsește și se supără și se necăjesc din pricina bunurilor altora, ca și cum aceia i-ar fi lipsit de propriile lor bunuri.

Robul e nemulțumit că nu-i liber. Cel născut liber e nemulțumit că nu s-a născut în altă țară mai cu vază, că nu-i dintr-o familie renumită prin noblețe, că nu-și poate număra neamul până la al șaptelea străbun, care să fi fost celebru crescător de cai de cursă sau care să-și fi cheltuit averea în luptele de gladiatori. Cel de neam slăvit se plânge că nu-i putred de bogat; cel bogat se întristează și se jelește că nu-i stăpân peste orașe și popoare; generalul se plânge că nu-i împărat, împăratul se plânge că nu stăpânește toată lumea de sub soare, ci mai sunt încă popoare nesupuse sceptrului său. Toate acestea îi conving că nu trebuie să mulțumească Binefăcătorului pentru ceva.

Noi însă, lăsând la o parte supărarea pentru cele ce ne lipsesc, să ne învățăm să mulțumim lui Dumnezeu pentru cele ce avem.

În împrejurările grele ale vieții, să spunem înțeleptului Doctor: «Întru necaz mic, pedeapsa Ta spre noi»¹⁷. Să spunem: «Bine este mie că m-ai smerit!»¹⁸. Să spunem: «Suferințele din vremea de acum nu sunt vrednice de slava care ni se va descoperi»¹⁹. Să spunem: «Puțin am fost bătuti pentru cele ce-am păcătuit!»²⁰. Să rugăm pe Domnul: «Ceartă-ne, Doamne, dar cu judecată, nu cu mânie!»²¹; «Fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea»²².

Dacă ducem o viață strălucită, să spunem cuvintele lui David: «Ce voi da în schimb Domnului pentru toate câte mi-a răsplătit mie?»²³. Ne-a adus de la neființă la ființă; ne-a cinstit cu rațiune; ne-a dăruit meseriile ca ajutoare ale vieții; ne scoate hrana din pământ²⁴; ne-a dat animale ca să ne slujească²⁵; pentru noi, ploile; pentru noi, soarele; pentru noi, frumusețile munților și ale șesurilor; pentru noi sunt pregătite refugiile din înălțimile munților; pentru noi curg râurile; pentru noi izvorăsc izvoarele; pentru noi se întinde cât vezi cu ochii marea, pentru a face comerț; pentru noi, bogățiile din mine și tot felul de desfătări. Toată creația ne oferă daruri, datorită harului bogat și îmbelșugat făcut nouă de Dumnezeu, Binefăcătorul nostru.

VII

Dar pentru ce să vorbim de binefacerile cele mici ale lui Dumnezeu? Pentru noi, Dumnezeu între oameni²⁶; pentru trupul cel

¹⁷ Is. XXVI, 16.

¹⁸ Ps. CXVIII, 71.

¹⁹ Rom. VIII, 18.

²⁰ Iov XV, 11.

²¹ Ier. X, 24.

²² I Cor. XI, 32.

²³ Ps. CXV, 3.

²⁴ Ps. CIII, 16.

²⁵ Fac. I, 28.

²⁶ Bar. III, 38.

stricat «Cuvântul S-a făcut trup și a locuit între noi»²⁷; cu noi, cei nerecunoscători, Binefăcătorul; la cei ce locuiesc în întuneric²⁸, Soarele dreptății²⁹; pe cruce, Cel fără patimă; în moarte, Viața³⁰; în iad, Lumina³¹; pentru cei căzuți, Învierea³², Duhul înfierii³³, împărțirea darurilor, făgăduința cununilor și toate celelalte, pe care nici nu-i ușor să le numeri, pentru care sunt potrivite cuvintele profetului: «*Ce vom da în schimb Domnului pentru toate câte ne-a răsplătit nouă?*»³⁴. Mai mult, în aceste cuvinte nu se spune că marele Dăruitor «a dat», ci că «a răsplătit», ca și cum n-ar fi El Cel ce a dăruit pentru prima dată, ci ca și cum El ar răsplăti pe cei care I-au oferit Lui daruri, că mulțumirea pentru cele primite este socotită tot o binefacere. Dumnezeu, Care ți-a dat averea, îți cere milostenie prin mâna săracului; deși Dumnezeu primește înapoi bunurile Sale, totuși îți mulțumește pe deplin, ca și cum ai fi făcut milostenia din propriile tale bunuri. Așadar, «*ce vom da în schimb Domnului pentru toate câte ne-a răsplătit nouă?*». Voi mai stărui încă asupra cuvintelor profetului; profetul, văzându-și sărăcia, era, pe bună dreptate, nedumerit că nu are nimic vrednic prin care să răsplătească binefacerile Domnului. Da, Dumnezeu, pe lângă binefacerile acestea, atât de mari și de strălucite, care cu adevărat sunt covârșitoare, ne-a făgăduit pentru mai târziu mult mai multe binefaceri: desfătarea raiului, slava din Împărăția cerurilor, aceeași cinste cu îngerii, vederea lui Dumnezeu, care este pentru cei învredniciți culmea bunătăților, după care tânjește orice fire rațională, pe care să dea Dumnezeu să o dobândim și noi, după ce ne vom curăți de patimile trupului.

---

²⁷ *In.* I, 14.

²⁸ *Is.* IX, 1; *Mt.* IV, 16.

²⁹ *Mal.* IV, 2.

³⁰ *In.* XI, 25; *In.* I, 4.

³¹ *In.* I, 4.

³² *In.* XI, 25.

³³ *Rom.* VIII, 15.

³⁴ *Ps.* CXV, 3.

Dar poate că cineva mă va întreba:

– Cum îmi voi arăta față de aproapele meu prietenia și dragostea? (Căci dragostea este cea dintâi și cea mai desăvârșită dintre virtuți, pentru că dragostea este plinirea legii)³⁵. Cum? Ducându-ne la cei peste care au venit mari nenorociri, să nu plângem cu ei, să nu vărsăm lacrimi alături de ei, ci să dau mulțumire lui Dumnezeu pentru cele ce li s-au întâmplat? A suferi cu mulțumire propria ta nenorocire este un semn de răbdare și de tărie de caracter; dar a mulțumi lui Dumnezeu pentru nenorocirile altora înseamnă a te bucura de nenorocirile lor și a mânia pe cei îndurerăți, mai ales că apostolul ne-a poruncit să plângem cu cei ce plâng³⁶.

Ce vom răspunde unor astfel de cuvinte?

Este iarăși nevoie să amintim cuvintele Domnului, prin care ne-a poruncit pentru cine să ne bucurăm și pentru cine să plângem. «Bucurați-vă, spune Domnul, și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri»³⁷. Și iarăși: «Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci plângeți pe copiii voștri»³⁸. Deci, dumnezeiescul Cuvânt ne poruncește să săltăm și să ne veselim împreună cu dreptii, dar să jelim și să ne tânguim împreună cu cei ce varsă lacrimi de pocăință, sau să plângem pe cei ce nu-și cunosc păcatul, că ei nici măcar nu știu că pier.

VIII

Nu trebuie să socotești că îndeplinește porunca dragostei cel ce plânge la moartea oamenilor sau cel ce jelește împreună cu cei ce bocesc. Nu laud pe doctorul care, în loc să ajute pe bolnavi, el însuși se umple de boli, nici pe căpitanul unei corăbii, care, în loc să întărească pe cei din corabie, în loc să lupte cu vânturile, în loc să biruiască valurile și în loc să încurajeze pe cei înfricoșați, are rău de ma-

---

³⁵ Rom. XIII, 10.

³⁶ Rom. XII, 15.

³⁷ Mt. V, 12.

³⁸ Lc. XXIII, 28.

re și se sperie la fel cu cei care n-au mai călătorit pe mare. Tot așa este și cel care, ducându-se la cei ce plâng, nu le dă ajutorul cuvântului său, ci el însuși se împărtășește cu urâtenia patimilor acelora. Este firesc să te întristeze nenorocirile celor ce plâng; arăți că iei parte la durerea lor dacă nu te bucuri de nenorocirea lor și nici nu ești nepăsător față de suferința lor; dar nu trebuie să fii târât mai departe împreună cu cei îndoliați, să te vaiți sau să bocești împreună cu cel ce jalește sau să-l imiți și să cauți să fii la fel cu cel înnegrit de suferință, de pildă, să te închizi în casă, să te îmbraci în negru, să te culci pe jos, să nu-ți tai părul. Cu acestea mai mult mărești durerea decât o potolești. Nu vezi oare că durerea crește dacă pe lângă răni mai ai și ganglionii umflați și dacă frigurilor li se adaugă durerile de splină, iar mâinile, cu atingerea lor plăcută, micșorează durerea? Așadar, tu să nu mărești cu purtarea ta durerea celui alt, dar nici să nu cazi în aceeași durere ca și el. Cel ce ridică pe cel ce zace jos trebuie să fie mai sus decât cel căzut; dar dacă zace jos ca și celălalt, are și el nevoie de un altul care să-l ridice. Se cuvine să fii mișcat de cele întâmplate și să te întristezi în tăcere de nenorociri, arătându-ți durerea sufletească prin tulburarea obrazului și prin respectul ce-l ai în fața durerii; și iarăși, dacă vorbești, nu se cade să sari imediat la muștrări, ca și cum ai vrea să insulti și să calci în picioare pe cei doborâți de dureri (că sunt împovărătoare muștrările pentru cei cu sufletul chinuit de dureri, iar cuvintele celor nesimțitori la durerile altora sunt și anevoie de primit și fără de mângâiere pentru cei ce suferă), ci trebuie să îngădui celui îndurerat să se vait, să se plângă și să spună cuvinte goale și nefolositoare; mai târziu însă, după ce durerea s-a micșorat și s-a potolit, caută să-l mângâi cu grijă și cu blândețe. Tot așa fac și îmblânzitorii de cai: nu pun hățuri de la început cailor tineri, nici nu-i înfrânează (că așa i-ar învăța să se ridice în două picioare și să trântască pe călăreț), ci la început îi lasă să meargă și să alerge după voia lor; apoi, când văd că și-au cheltuit toată furia, datorită propriilor alergări și iuțeli, atunci, fiind domoliți, pun mâna pe ei și-i fac ascultători prin meșteșugul

lor. Dacă vei face și tu așa, va fi după cuvântul lui Solomon: «*Mai bine este a merge în casa plângerii decât în casa ospățului*»³⁹; dacă te vei folosi de cuvinte chibzuite și blânde, vei da celui în suferință din sănătatea ta și nu te vei îmbolnăvi nici tu de durerea lui, ca la bolile de ochi.

IX

Plângeți, dar, cu cei ce plâng! Când vei vedea pe fratele tău că varsă lacrimi de pocăință pentru păcatele sale, plângi împreună cu el, ia parte la durerea lui! Așa vei putea să-ți îndrepti propriile tale păcate prin păcatele altora. Că cel care varsă lacrimi fierbinți pentru păcatele semenului său se vindecă pe sine însuși cu lacrimile vărsate pentru fratele său. Așa era cel ce a spus: «*Mâhnire m-a cuprins pentru păcătoșii care părăsesc legea Ta!*»⁴⁰. Plângi pentru păcat! Păcatul este o boală a sufletului. Păcatul este moartea suflăturii nemuritor. Păcatul este vrednic de plâns și de tânguire fără tăcere. Pentru păcat să curgă orice lacrimă, iar suspinul să nu înceteze a ieși din adâncul inimii. Pavel plângea pentru vrăjmașii crucii lui Hristos⁴¹. Ieremia plângea pentru cei ce piereau din popor; și pentru că nu-i erau îndestulătoare lacrimile ochilor săi, căuta izvor de lacrimi și cel mai îndepărtat loc de popas: «*Și voi ședea, spune el, și voi plânge pe poporul acesta zile multe, voi plânge pe cei pierduți*»⁴².

Astfel de lacrimi și astfel de plânset fericește Domnul⁴³. Domnul nu fericește pe cel ce varsă cu ușurință lacrimi pentru orice înfrustrare și-i înclinat cu ușurință spre plâns în orice împrejurare. Nu de mult am văzut pe unii, cărora le plac petrecerile, că se îmbată pe motiv că sunt îndurerăți și încearcă să-și îndreptățească neînfrânarea lor prin cuvintele lui Solomon, care spune: «*Dați vin celor îndu-*

³⁹ Eccl. VII, 3.

⁴⁰ Ps. CXVIII, 53.

⁴¹ Filip. III, 18.

⁴² Ier. IX, 1.

⁴³ Mt. V, 4.

re^{rați}»⁴⁴. Proverbul acesta nu îngăduie beția, ci îndeamnă la conservarea vieții omenești. Să las însă la o parte sensul tainic al acestui proverb, în care vinul înseamnă veselia cea spirituală! Dar chiar sensul literal⁴⁵ al cuvântului arată marea purtare de grijă de oameni a lui Dumnezeu, și anume, ca nu cumva să nu se mai îngrijească de hrană cei greu de mângâiat și adânc îndurerați, fiind doborâți de marea lor durere, Dumnezeu le poruncește acestora cu pâine să-și întărească inima zdrobită de durere și să-și sprijine cu vin puterea lor înfrântă. Se știe doar că iubitorii de vin și bețivii nu-și alină cu vin durerea, ci schimbă un rău cu alt rău; sunt niște zarafi vicleni care schimbă bolile trupului cu bolile sufletului; imitând pe cei care vor să echilibreze talerele unei balanțe, își scad durerea pe cât își măresc plăcerea. Socot, însă, că vinul trebuie să vină în ajutorul firii; nu se cade ca cei îndurerați să bea atât de mult vin curat, încât să li se întunece mintea; durerea nu se scurge odată cu vinul, ci adaugă sufletului și urmările rele ale beției. Iar dacă rațiunea este doctorul durerii, atunci beția va fi socotită cea mai mare nenorocire, pentru că împiedică vindecarea sufletului.

Cercetează, dar, amănunțit cu mintea cele spuse și vei vedea că porunca apostolului este și cu puțință de îndeplinit, și folositoare. De vei asculta de dreapta rațiune, vei ști cum să te bucuri pururea, cum să te rogi neîncetat, cum să mulțumești pentru toate, în ce chip să mângâi pe cei îndurerați, ca în toate privințele să fii desăvârșit, cu ajutorul Sfântului Duh și cu sălășuirea harului Domnului nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

⁴⁴ Pr. XXXI, 6.

⁴⁵ Sf. Vasile arată că exegeza creștină trebuie să îmbine atât sensul duhovnicesc (αἰνιγματώδης), cât și sensul literal imediat (πρόχειρος). (n. A.M.)

OMILIA A VI-A
La cuvintele Evangheliei după Luca: «*Strica-voi
jitnițele mele și mai mari le voi zidi*»¹
și despre lăcomie

I

Suntem ispitiți în două chipuri: fie prin necazurile care încearcă inimile noastre, ca pe aur în cuptor, vădind, prin răbdarea în suferințe, tăria inimilor noastre, fie adeseori chiar prin bunăstarea materială, care pentru mulți este o astfel de încercare a tăriei inimilor noastre. Că-i la fel de greu să-ți păstrezi sufletul neînfrânt când ești în necazuri, ca și să nu te mândrești, umilind pe alții, când ești bogat și ai de toate.

Pildă de cel dintâi fel de încercare este marele Iov, luptătorul cel neînving, care a primit, cu inimă necutremurată și cu gânduri neschimbate, asaltul diavolului, pornit asupra lui cu furia unui torrent. S-a arătat cu atât mai mare decât ispitele diavolului, cu cât atacurile date de dușman păreau mai mari și mai de neînving.

Printre alte multe pilde de ispite care ne vin de pe urma unei vieți înfloritoare și pline de belșug este și bogatul despre care ni s-a citit azi din Evanghelie.

Bogatul acesta avea bogăție, dar mai nădăjduia alta. Și Dumnezeu cel iubitor de oameni nu l-a osândit de la început pentru purtarea lui lipsită de recunoștință, ci mereu îi adăuga altă bogăție la bogăția de mai înainte, doar-doar îl va sătura odată și-i va îndupleca sufletul să fie darnic și milostiv.

«Unui bogat, spune Evanghelia, *i-a rodit țarina; și cugeta întru sine, zicând: Ce voi face? Strica-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi*»².

---

¹Lc. XII, 18.

– Dar pentru ce a rodit țarina unui om care nu avea de gând să facă niciun fel de bine din belșugul roadelor sale?

– Ca să se vadă și mai bine îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, Care-Și întinde bunătatea Sa chiar și asupra unor astfel de oameni. Că Dumnezeu plouă peste drepti și peste nedrepti și răsare soarele Său peste răi și peste buni³. Dar o astfel de bunătate a lui Dumnezeu adună mai multă osândă pe capul celor răi.

Dumnezeu a adus ploaie peste pământul lucrat de mâinile la-comilor; a dat soarele, ca să încâlzească semințele și să înmulțească roadele prin buna rodire a pământului. De la Dumnezeu sunt unele ca acestea: pământ roditor, vremi potrivite, belșug de roade, ajutorul animalelor de muncă și altele, prin care înflorește lucrarea pământului. Dar de la bogat, ce? Purtare aspră, ură de oameni, lipsă de dărnicie. Acestea le dă bogatul în schimb Binefăcătorului său. Nu și-a adus aminte că are aceeași fire ca și ceilalți oameni. Nu s-a gândit că trebuie să-și împartă prisosul bogăției sale cu cei săraci. N-a ținut seamă de poruncile: «Nu zăbovi de a face bine celui sărac»⁴; și: «Milosteniile și credința să nu-ți lipsească»⁵; și: «Frânge cu cel flămând pâinea ta»⁶. N-a ascultat nici strigătul profeților, nici al învățătorilor. Jitnițele lui plesneau, apăsate de mulțimea celor puse în ele, dar inima sa cea lacomă nu se mai umplea. Adăugând mereu noi avuții la cele vechi, mărindu-și averea cu adaosurile din fiecare an, a căzut în această încurcătură, din care nu putea ieși: din pricina lăcomiei, inima nu-l lăsa să se lipsească de roadele din anii trecuți, iar din pricina mulțimii noilor roade, nu mai avea unde să le pună. De asta chibzuielile sale erau fără de sfârșit, iar grijile lui de netrecut. De asta zicea întru sine: «Ce voi face?»

Cărui om nu i-ar fi milă de un suflet atât de chinuit? Nefericit, din pricina belșugurilor țarinilor sale; nefericit, din pricina bogății-

² Lc. XII, 16-18.

³ Mt. V, 45.

⁴ Pr. III, 27.

⁵ Pr. III, 3.

⁶ Is. LVIII, 7.

lor pe care le avea; și mai nefericit, din pricina celor așteptate. Pământul nu-i produce roade, ci-i odrăslește suspine; nu-i adună belșug de roade, ci griji, necazuri și neputință groaznică. Se plânge la fel cu cei săraci. Oare cel strămtorat de sărăcie nu dă drumul aceluiași strigăt: «Ce voi face? De unde hrană? De unde haine?» Aceleași cuvinte le rostește și bogatul: «Ce voi face?». Se tânguie, măcinându-i-se inima de griji. Ceea ce bucură pe alții, aceea îl mistuie pe lacom. Nu-l bucură toate bogățiile de care îi este plină gospodăria, ci îi încearcă sufletul bogăția ce stă pe afară și nu mai încapă în hambarele sale, ca nu cumva, aruncându-și privirea la cei din jurul lui, să aibă prilej să facă vreun bine celor nevoiași.

II

Mi se pare că boala sufletului lacomului se aseamănă cu patima mâncăcioșilor care voiesc mai bine să crape de prea multă mâncare decât să dea celor lipsiți ceea ce le rămâne.

Gândește-te, omule, la Cel care ți-a dat bogăția! Adu-ți aminte de tine însuși, cine ești, ce administrezi, de la cine ai luat bogățiile tale și pentru ce ai fost preferat multor oameni! Ești slujitorul bunului Dumnezeu, iconomul semenilor tăi. Să nu-ți închipui că toate bunurile ce le ai au fost pregătite numai pentru pânțelele tău! Ai față de bogățiile ce le stăpânești aceeași părere pe care o ai față de bogățiile străine. Bogățiile te bucură pentru puțină vreme, dar apoi dispar fără urmă și ți se va cere de ele socoteală exactă. Tu, dimpotrivă! Încui toate avuțiile tale cu uși și cu zăvoare; și după ce le-ai sigilat cu peceteți, priveghezi, cuprins de griji, te sfătuești cu tine însuși, luându-ți un sfetnic nebun, pe tine însuși, și te întrebi: «Ce voi face?». Ușor îți era să răspunzi așa: «Voi sătura sufletele celor flămânzi, voi deschide hambarele și voi chema pe toți nevoiașii. Voi imita pe Iosif în predica sa despre iubirea de oameni»⁷. Voi rosti acele cuvinte pline de mărinimie: «*Veniți la mine toți cei lipsiți de pâine! Fiecare din voi să ia cât îi trebuie, ca dintr-un izvor obștesc, din*

⁷ Fac. XLVII, 16-17.

bunătățile date mie de Dumnezeu». Dar tu, bogatul, nu spui așa! Da' de unde! Din pricina invidiei, nu dorești ca ceilalți oameni să se bucure de aceeași bunăstare ca și tine; și, făcând în adâncul sufletului tău acest sfat viclean, te gândești nu cum să dai fiecărui om nevoiaș cele de care are nevoie, ci cum să strângi toate, ca pe toți să-i lipsești de folosul lor.

Stăteau lângă bogat cei ce îi cereau sufletul⁸, iar el se sfătuiua cu sufletul său cum să-și mănânce averile! Avea să fie luat din lume în noaptea aceea, iar el se gândea la mulți ani de desfătare!

Dumnezeu i-a îngăduit să se sfătuiască în toată voia și să-și dea la iveală gândurile, pentru ca să primească pedeapsa vrednică de alegerea sa.

III

Să dea Dumnezeu să nu pățești și tu ca acest bogat! Pentru asta s-a scris în Evanghelie pilda bogatului, ca să fugim de asemănarea cu el.

Imită, omule, pământul! Fă roade ca el! Nu te arăta mai rău decât pământul cel neînsuflețit! Pământul nu dă roade pentru propria lui desfătare, ci pentru ca roadele sale să-ți slujească ție. Și tu, dacă vei arăta rod de binefacere, rodul acesta ți-l aduni pentru tine, că mulțumirile pentru faptele bune se întorc la săvârșitorii lor. Ai dat celui flămând; dar ce ai dat rămâne tot al tău și ți se întoarce cu adaos. După cum grâul care cade în pământ dă rod celui ce l-a aruncat, tot așa și pâinea dată celui flămând aduce mult folos mai târziu. Să dea Dumnezeu ca sfârșitul lucrării pământului tău să fie început al însămânțării cerești! «*Semănați*, spune Scriptura, *pentru voi înșivă întru dreptate.*»⁹ Pentru ce te chinui, pentru ce te muncești, străduindu-te să închizi bogăția în ziduri de lut și de cărămidă? «*Mai bun este un nume bun decât bogăție multă*»¹⁰. Iar dacă ți-s

---

⁸ Lc. XII, 20.

⁹ Os. X, 12.

¹⁰ Pr. XXII, 1.

dragii banii pentru cinstea ce o ai de pe urma lor, gândește-te că este mai de folos, pentru slava ta, să fii numit tată a nenumărați copii decât să ai nenumărate monede în pungă. Banii îi vei lăsa pe pământ, chiar dacă nu vrei; dar cinstea ce o ai de pe urma faptelor bune o vei duce înaintea Stăpânului, când tot poporul, stând împrejurul Judecătorului obștesc, te va numi hrănitorul și binefăcătorul lui și te va numi cu toate numele ce se cuvin iubirii de oameni. Nu vezi pe cei care-și cheltuiesc, de dragul unei cinstiri de scurtă durată și de dragul aclamațiilor și al aplauzelor mulțimii, averea lor în teatre, cu luptători de lupte libere, cu măscărici și cu luptători cu fiare sălbatice, spectacole de care ar trebui să ne scârbim privindu-le? Și tu te zgârcești să cheltuiești averea ta, prin care te vei urca la o slavă atât de mare? Dumnezeu te va primi, îngerii te vor aplauda, toți oamenii, câți sunt de la începutul lumii, te vor ferici; slava veșnică, cununa dreptății, Împărăția cerurilor vor fi răsplățile bunei administrări a acestor bogății stricăcioase. Dar la niciuna din ele nu te gândești! De dragul celor de aici, disprețuiești pe cele nădăduite! Hai-de, deci, împarte-ți în felurite chipuri bogăția! Fii generos, fii strălucitor când dai averea ta celor lipsiți! Să se spună și despre tine cuvintele Scripturii: «*A risipit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veac!*»¹¹. Nu scumpi produsele tale îngreunând nevoile celor lipsiți! Nu aștepta să lipsească grâul de pe piață, ca să-ți deschizi hambarele, că «*cel ce scumpește prețul grâului este blestemat de popor*»¹². Nu aștepta vremuri de foamete, din dragostea de aur! Nu aștepta o lipsă generală, ca să-ți înmulțești averile! Nu face comerț cu nenorocirile oamenilor! Nu prefăce mânia lui Dumnezeu în prilej de înmulțire a averilor tale! Nu înrăutăți, cu biciul neomeniei tale, rănilor celor în suferință! Te uiți la aur, dar la frate nu te uiți! Cunoști bine ce scrie pe monede, deosebești moneda falsă de cea bună, dar nu cunoști deloc pe fratele tău în vreme de nevoie.

---

¹¹ Ps. CXI, 8.

¹² Pr. XI, 26.

IV

Lucirea aurului te desfată, dar nu te gândești câte suspine ale nevoiașului te urmăresc. Cum să-ți pun sub ochi suferințele săracului? Săracul se uită de jur-împrejur în casa lui și vede că în ea nu-i aur și nici nu va fi vreodată. Mobilele și hainele lui, toate în valoare de câțiva bănuți, sunt singura avere a săracului. Ce să facă? Își aruncă în sfârșit ochii la propriii săi copii și se hotărăște să-i ducă în piață și să-i vândă, ca prin ei să scape de moartea ce-l amenință. Gândește-te acum ce luptă se dă în sufletul lui: între foamea care-l amenință și dragostea părintească! Foamea îl amenință cu cea mai crudă moarte, iar firea se împotrivește, sfătuindu-l să moară împreună cu copiii lui. Pornește de multe ori de-acasă să-și înfăptuiască gândul, și tot de atâtea ori se întoarce. În cele din urmă, însă, este biruit, silit de nevoie și de trebuințe peste care nu poate trece. Care-s gândurile ce chinuiesc pe tată? «Pe care dintre copii, își spune el, să-l vând mai întâi? Care dintre copiii mei va plăcea mai mult vânzătorului de grâu? Să-l duc pe cel mai mare? Dar vârsta lui mă rușinează! Să-l duc pe cel mai tânăr? Dar mi-e milă de tinerețea lui, că nici nu-și dă seama de nenorocirile care îl amenință! Copilul acesta seamănă mult cu părinții; celălalt învață bine. Vai, în ce încurcătură sunt! Ce să mă fac? La care dintre copii să mă reped? Ce suflet de fiară să iau? Cum să-mi ascund firea de om? Dacă-i voi opri pe toți, îi voi vedea pe toți morți de foame; dacă voi vinde pe unul dintre ei, cu ce ochi mă voi uita la ceilalți, când ei nu mai au încredere în mine? Cum voi mai sta într-o casă, pe care mi-am clădit-o lipsindu-mă de copii? Cum mă voi așeza la masă, când mi-am dobândit mâncarea de pe masă cu un astfel de preț?». Și în urmă săracul, cu ochii plini de lacrimi, merge totuși să-și vândă pe cel mai iubit dintre copii.

Pe tine, bogatele, nu te mișcă suferința lui, nu iei în seamă că și el e de aceeași fire cu tine. Foamea îl strânge de gât pe nenorocit, și tu îl duci cu vorba, îl iei în râs, îi mărești și mai mult nenorocirea. Săracul își vinde rodul propriilor sale măruntaie, ca să-și cumpere cele ale gurii, iar ție nu numai că nu-ți amorțește mâna care primește prețul unor astfel de nenorociri, ci, mai mult încă, te târguiești asupra prețului, te tocmești ca să dai cât mai puțin și să iei cât mai

mult și, în toate chipurile, cauți să îi îngreunezi nefericitului nenorocirea. Lacrimile lui nu te mișcă, iar suspinul lui nu-ți înmoaie inima; rămâi neînduplecat și aspru. Numai aur vezi, numai aur îți închipui. Aur visezi când dormi și la aur te gândești când ești treaz. După cum nebunii nu văd lucrurile cum sunt, ci cum și le închipuie nebunia lor, tot așa și sufletul tău, stăpânit de dragostea de bani, vede numai aur, vede numai argint. Ți-e mai plăcut la vedere aurul decât soarele. N-ai altă dorință decât ca totul să se prefacă în aur și născocoști orice ca să ți se împlinească dorința.

V

Ce nu faci de dragul aurului? În mâinile tale grâul se preface în aur, vinul în aur, lâna în aur. Orice afacere, orice gând îți aduce aur; chiar aurul pe care-l dai cu împrumut se înmulțește prin dobândă. Nu te mai sature de aur și pofta ta de aur nu are hotar.

De multe ori dăm copiilor lacomi să mănânce cât vor din mâncărurile ce le plac, pentru ca, prin mâncatul peste sațiu, să-i dezgustăm de ele. Cu lacomul nu putem face așa; lacomul, cu cât se îndoa-pă mai mult, cu atât dorește mai mult.

«*De-ar curge în valuri bogăția*, spune Scriptura, *nu vă lipiți inima de ea*»¹³. Tu însă, bogatul, pui stavilă bogăției care se revarsă, astupi găurile prin care poate să iasă. Ce-ți face însă bogăția stăvilită și închisă? Pentru că-i închisă cu sila înlăuntrul și-i prea multă, rupe stăvilarele, sfărâmă hambarele bogatului și dă rădăcină jitnițele lui întocmai ca năvala dușmanilor. Bogatul însă nu se dă bătut; zidește alte hambare mai mari, și nu-i sigur de nu le va lăsa tot stricate moștenitorului lui. Ba se poate, mai degrabă, să fie el smuls din viață și să plece mai înainte de a le ridica, așa cum dorea sufletul său lacom. Iar bogatul din Evanghelie și-a găsit un sfârșit pe măsura sfătuirilor sale rele.

Voi, dacă vreți să mă ascultați, deschideți toate ușile hambarelor voastre, dați drumul bogăției să curgă cu îmbelșugare! După cum apele unui râu mare când străbat pământul prin numeroase

¹³ Ps. LXI, 10.

canale îl fac roditor, tot așa și voi, dați drumul pe felurite căi bogăției să se reverse în casele săracilor! Dacă fântânile sunt sleite din când în când, dau mai multă apă. Dar dacă se lasă apa în fântână, apa se strică. Tot așa și bogăția: dacă stă pe loc, este nefolositoare; dar dacă se mișcă și-i dată și altora, este și folositoare tuturor, și rodnică. O, cât este de mare lauda primită de la cei cărora le-a făcut bine! Să n-o disprețuiești! Cât este de mare lauda primită de la dreptul Judecător! Să n-o pui la îndoială! Pretutindeni să-ți stea în față pilda bogatului osândit din Evanghelia de azi! Își păzea cu grijă bogățiile pe care le avea și se neliniștea pentru bogățiile nădăjduite, cu toate că nu știa precis de va mai trăi mâine. Se gândea la ziua de mâine, dar astăzi o lua înainte cu păcatul. Nu venise încă nimeni să-i ceară ceva, dar i-o lua înainte, arătându-și sălbăticia sufletului său. Nu-și strânsese încă de pe câmp roadele, și era și osândit pentru lăcomia lui. Pământul lui îl întâmpina cu roadele sale: arăta în brazde holde bogate de grâu, scotea la iveală pe coardele viței struguri mulți, făcea ca măslinul să fie încărcat de rod, iar pomii făgăduiau toată desfătarea fructelor; dar stăpânul pământului era lipsit de dărnicie și fără rod; nu strânsese încă de pe câmp roadele pământului și se chinuia ca cei nevoiași! Și totuși, câte primejdii nu-l mai pășteau până la strângerea recoltei! Grindina putea s-o nimicească, arșița să i-o răpească din mâini, iar ploaia căzută din nori, la timp nepotrivit, să distrugă roadele. Pentru ce nu te rogi Domnului să ducă la bun sfârșit darurile Sale? Tu însă, luându-I-o înainte, te faci nevrednic de primirea darurilor pe care ți le-a arătat.

VI

Vorbești într-o ascuns cu tine însuși, dar cuvintele tale sunt judecate în cer. De-asta, de acolo îți vin și răspunsurile.

- Care sunt cuvintele bogatului? Ce spune?

- «Suflete, ai multe bunătăți strânse! Mănâncă, bea, veselește-te în fiecare zi!»¹⁴.

Ce nebunie! De-ai avea suflet de porc, n-ai putea să-i făgăduiești sufletului altceva! Atât de dobitoc ești, atât de neînțelegător

---

¹⁴ Lc. XII, 19.

față de bunătățile sufletești, încât dai sufletului mâncărurile destinate trupului și toate câte le primește latrina tu le trimiți către suflet! De ți-ar fi sufletul virtuos, de-ai fi plin de fapte bune, de-ai fi prieten cu Dumnezeu, de-ai avea multe virtuți, da, atunci ai avea dreptul să spui sufletului tău să se bucure! Dar pentru că te gândești la cele pământești, pentru că pânțele ți-e dumnezeu, pentru că ești cu totul trupesc, rob al patimilor, ascultă-ți numele ce ți se poartă, nume pe care nu ți l-au pus oamenii, ci însuși Domnul: «Nebune, în această noapte, îți vor cere sufletul tău de la tine! Iar cele ce-ai gătit ale cui vor fi?»¹⁵.

Batjocura cuvenită nebuliei lui e mai mare ca osânda cea veșnică. Avea să fie luat de pe pământ după puțină vreme, și totuși își făcea planuri de viitor, spunând: «Strica-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi!»¹⁶.

Foarte bine faci, i-aș spune. Merită să fie stricate hambarele nedreptății. Dărâma, cu propriile tale mâini, pe cele pe care le-ai zidit rău! Distruge jitnițele tale, de la care nimeni n-a plecat vreodată mângâiat! Dărâma casa, care a fost paznicul lăcomiei tale! Desfă acoperișurile, dărâma zidurile, arată soarelui grâul mucezit! Scoate din închisoare bogăția înlănțuită! Pune în văzul lumii cămările cele întunecate ale lui mamona!

«Strica-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi!».

De le vei umple pe acestea, ce vei mai născoci oare? Le vei strica din nou și iar le vei zidi? Poate fi oare o mai mare nebulie să te chinui mereu să zidești cu zel și să dărâmi cu zel? De vrei, ai jitnițe! Casele săracilor. «Strânge-ți comoară în ceruri!»¹⁷ Comorile strânse acolo nu le mănâncă moliile, nu le strică putreziciunea, nu le fură hoții¹⁸.

— Voi da săracilor, îmi răspunzi tu, după ce voi umple hambarele cele noi!

— Mulți ani ți-ai mai hotărât vieții tale! Ia aminte, însă, ca nu cumva moartea să se grăbească și s-o ia înaintea planurilor tale! Fă-

¹⁵ Lc. XII, 20.

¹⁶ Lc. XII, 18.

¹⁷ Mt. VI, 20.

¹⁸ Mt. VI, 20.

găduința ta nu-i dovada bunătății tale, ci a vicleniei tale! Făgăduiești nu pentru ca să dai mai târziu, ci ca să amâni pentru moment datul. Că, în sfârșit, ce te împiedică să dai acum? Nu-i nici un nevoieaș? Nu-ți sunt pline hambarele? Nu te așteaptă răsplata? Nu este clară porunca? Cel flămând se topește de foame, cel gol îngheață, datornicul este dus la închisoare. Tu însă amâni milostenia ta pe mâine! Ascultă ce-ți spune Solomon: «Nu zice: *Du-te și vino mai târziu și-ți voi da mâine, că nu știi ce aduce ziua de mâine!*»¹⁹. Cât de mari porunci disprețuiești, pentru că urechile îți sunt astupate de iubirea de argint! Cât de mult ar trebui să mulțumești bunului Dumnezeu, Binefăcătorului tău, cât de vesel ar trebui să fii, cât de mândru de cinstea ce ți se dă, că nu tulburi ușile altora, ci alții vin la ale tale! Dar așa, ești abătut, respingător, te ferești să întâlnești pe cineva, ca nu cumva să fii silit să-ți scape ceva din mâini. Nu cunoști alt răspuns decât acesta: «N-am! Nu dau! Și eu sunt sărac!».

Da, ești cu adevărat sărac și lipsit de orice faptă bună! Ești sărac în iubirea de oameni, sărac în credința în Dumnezeu, sărac în nădejdea vieții veșnice!

Împarte grâul tău fraților tăi! Dă astăzi nevoieașului ceea ce mâine e putred! Cel mai cumplit chip de zgârcenie e acela să nu dai celor nevoieași din cele ce se strică!

VII

– Dar pe cine nedreptățesc dacă țin bogățiile mele?

– Spune-mi, bogatul, care sunt bogățiile tale, de unde le-ai luat și le-ai adus în viață? Bogații se aseamănă cu un om care, ocupând un loc în teatru, ar opri pe alții să mai intre deoarece socotește că spectacolul este numai pentru desfătarea lui, și nicidecum pentru desfătarea tuturor. Bogații consideră averile, care sunt comune tuturor oamenilor, ca ale lor, pentru că ei au pus mâna mai întâi pe ele. Dacă fiecare om și-ar opri pentru sine numai atât cât îi trebuie pentru satisfacerea nevoilor sale și dacă ar da ce-i prisosește celui nevoieaș, atunci nimeni n-ar mai fi bogat, nimeni sărac. N-ai ieșit gol din pânțele? Nu te vei întoarce iarăși gol în pământ? De unde este,

¹⁹ Pr. III, 28.

dar, bogăția ta? De spui că o ai datorită întâmplării, atunci ești un necredincios, nu cunoști pe Creatorul tău și nu mulțumești Celui ce ți-a dat bogăția. De mărturisești că o ai de la Dumnezeu, spune-mi motivul pentru care ai primit-o de la El. Nu este oare nedrept Dumnezeu că a făcut între oameni o repartitie inegală a bunurilor? Pentru ce tu ești bogat, și acela sărac? Negreșit, pentru ca tu să-ți primești răsplata bunătății tale și a administrării credincioase a bogăției, iar acela să fie cinstit cu marile răsplătiri ale răbdării. Tu, care bagi totul în sânurile nesaturate ale zgârceniei, cum poți socoti că nu nedreptățești pe nimeni când lipsești de cele de trai pe atâția nevoiași? Cine-i lacom? Acela care nu se mulțumește când are îndeajuns! Cine-i hoț? Acela care ia cele ce sunt ale fiecăruia dintre noi! Oare nu ești lacom, nu ești hoț când îți însușești cele ce ți-au fost date în administrarea ta? Cel care dezbracă pe cel îmbrăcat se numește borfaș. Merită oare alt nume cel care nu îmbracă pe cel gol, odată ce poate face asta? Pâinea, pe care o ții tu; este a celui flămând; haina, pe care o păstrezi în lăzile tale, este a celui dezbrăcat; încălțăminte, care se strică în casele tale, este a celui desculț; argintul, pe care-l ții îngropat, este al celui nevoiaș. Deci, pe atâția oameni nedreptățești câtor ai putea să le dai din avuțiile tale.

VIII

– Frumoase cuvinte, dar mai frumos e aurul!

Tot așa răspund și desfrânații când le vorbim de cumpătare. Că acelora, când le vorbim de rău pe femeia cu care trăiesc, pomenirea ei le ațâță și mai mult pofta.

Cum să-ți pun sub ochi toate suferințele săracilor, ca să cunoști din câte suspine îți strângi averile tale? O, ce mare preț vei pune în ziua judecății pe aceste cuvinte: «*Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau; gol am fost și M-ați îmbrăcat*»²⁰! Și câtă frică, sudoare și întu-neric te va cuprinde când vei auzi osânda: «*Duceți-vă de la Mine,*

²⁰ Mt. XXV, 34-36.

blestemaților, în întunericul cel mai din afară, cel gătit diavolului și îngerilor lui. Că am flămânzit și nu Mi-ați dat să mănânc; am însetat și nu Mi-ați dat să beau; gol am fost și nu M-ați îmbrăcat»²¹! În ziua judecății nu-i acuzat răpitorul, ci cel ce nu și-a împărțit averile!

Ți-am spus cele ce am socotit că-ți sunt de folos. De crezi spusesele mele, îți stau în față bunătățile făgăduite; de nu ascuți de cuvintele mele, amenințarea este scrisă, de care mă rog lui Dumnezeu să scapi, ajungând la gânduri mai bune, ca să fie bogăția ta preț de răscumpărare păcatelor tale și să te îndrepte spre bunătățile cerești ce-ți sunt pregătite, cu harul Celui ce ne-a chemat pe toți la Împărăția Lui, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

²¹ Mt. XXV, 41-43.

OMILIA A VII-A Către bogați

I

Am vorbit și mai demult despre tânărul acesta¹, iar cel care s-a ostenit să mă asculte își amintește negreșit cele spuse atunci. Mai întâi, că tânărul acesta nu-i același cu legiuitorul de la Luca²; învățătorul de lege era un ispititor și punea întrebări viclene Mântuitorului; tânărul acesta l-a întrebat cu gând curat pe Domnul, dar n-a primit cu inima deschisă învățătura Lui. Dacă ar fi pus întrebările cu gând viclean, n-ar fi plecat întristat în urma răspunsurilor Domnului³! Pentru aceea, Scriptura ne-a înfățișat sufletul lui oarecum amestecat: pe de o parte vrednic de laudă, iar pe de altă parte nefericit și foarte deznădăjduit. Era vrednic de laudă, că a cunoscut pe adevăratul Învățător, că, părăsind înșelătoria fariseilor, mândria legiuitorilor și mulțimea cărturarilor, a dat acest nume singurului Învățător bun și adevărat; era iarăși vrednic de laudă și că s-a interesat cum ar putea să moștenească viața veșnică. Dar ceea ce vădește că în adâncul sufletului lui nu urmărea adevăratul bine, ci căuta ce place celor mulți, este aceea că, deși a aflat de la adevăratul Dascăl învățături mântuitoare, nu le-a înscris în inima sa, nici n-a împlinit cu fapta sfaturile date, ci a plecat întristat, fiind întunecat de patima dragostei de avuție. Aceasta vădește ciudățenia purtării sale și dezacordul cu sine însuși.

Îl numești învățător, și nu te porți ca un ucenic? Mărturisești că este bun, și respingi sfaturile pe care ți le dă? Și doar Cel bun oferă lucruri bune! Îl întrebi de viața veșnică, dar arăți că ești cu totul

---

¹ Mt. XIX, 16-24.

² Lc. X, 25-37.

³ Mt. XIX, 22.

prins de desfătarea vieții de aici! Ce poruncă anevoioasă, grea sau peste puteri ți-a dat Învățătorul? A spus: «*Vinde-ți averile tale și dă-le săracilor!*»⁴. Dacă ți-ar fi spus să te ostenești muncind pe ogoare, sau să înfrunți primejdiile comerțului pe mare, sau să ai toate necazurile celor care fac afaceri, da, atunci ar fi trebuit să te întristezi, că porunca ar fi fost greu de împlinit; dar dacă-ți făgăduiește să te facă moștenitor al vieții celei veșnice pe o cale atât de lesnicioasă, care nu are nici osteneală, nici sudoare, nu te bucuri de ușurința mântuirii, ci pleci jelind și întristat la suflet și-ți faci nefolositoare toate virtuțile pentru care te-ai ostenit până acum. Dacă, după cum spui, nici n-ai ucis, nici n-ai desfrânat, nici n-ai furat, nici n-ai dat mărturie mincinoasă împotriva cuiva⁵, zadarnică ți-e râvna pentru săvârșirea acestor virtuți, pentru că nu adaugi și virtutea ce-ți lipsește, fără de care nu vei putea intra în Împărăția lui Dumnezeu. Nu te-ai bucura oare mult când ai auzi că un doctor ți-ar făgădui să-ți îndrepte mădularele strâmbe fie din naștere, fie din pricina vreunei boli? Negreșit! Dar când marele Doctor al sufletelor vrea să te facă desăvârșit în cele mai de seamă virtuți ce-ți lipsesc, nu primești binefacere, ci te superi și te tânguiești! E lămurit deci că ești departe de porunca dragostei de aproapele și fals ai mărturisit când ai spus că iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Că iată, porunca dată ție de Domnul te vădește cu totul lipsit de adevărata dragoste. Dacă ar fi fost adevărat ce spuneai, că ai păzit din tinerețe porunca dragostei și că ai dat fiecăruia tot atât cât ți-ai dat ție, de unde ai această mulțime de averi? Îngrijirea celor nevoiași risipește bogăția. Dacă toți și-ar împărți averile lor și le-ar da celor nevoiași, atunci fiecare ar primi câte puțin pentru îndestularea nevoilor sale. Deci, cel care iubește pe aproapele său ca pe sine însuși n-ar avea mai mult decât semenul său. Or, se vede că tu ai multe bogății! De unde-s acestea? De acolo că ți-e mai dragă propria-ți desfătare decât ajutorarea celor mulți. Da, cu cât ai mai multă bogăție, cu atât ai mai puțină dragoste. Dacă ai fi iubit pe semenul tău, de mult te-ai fi gândit la înstrăinarea ave-

⁴ Mt. XIX, 21.

⁵ Mt. XIX, 20.

rilor tale; dar așa, averile îți sunt mai lipite de tine decât mădularele de trup, iar despărțirea de averi te doare mai mult decât tăierea celor mai de seamă mădulare. Dacă ai fi îmbrăcat pe cel gol, dacă ai fi dat pâinea ta celui flămând, dacă ai fi deschis ușa ta oricărui străin, dacă ai fi fost tatăl orfanilor, dacă ai fi luat parte la suferințele celui neputincios, pentru care avuții te-ai mai fi întristat acum? Oare te-ai mai întrista să dai ce-a mai rămas dacă de multă vreme te-ai fi gândit să împarți celor săraci averea? La târg nimeni nu se întristea-ză când dă ce are la schimb cu cele ce-i lipsesc; ba, dimpotrivă, cu cât primește la un preț mai mic lucruri de valoare mai mare, cu atât se bucură mai mult că a făcut o afacere strălucită. Tu însă te întristezi când dai aur, argint și moșii, adică piatră și lut, ca să dobândești viața cea fericită!

II

La ce-ți vei întrebuința bogăția? Ca să te îmbraci cu o haină scumpă? Dar ți-s de ajuns doi coți de pânză ca să-ți faci o cămașă, iar o haină pe deasupra îți împlinește toată nevoia de îmbrăcăminte. Îți vei folosi bogăția pentru hrană? Dar ți-e de ajuns o pâine ca să-ți umpli stomacul! Pentru ce, deci, te întristezi? Că ești lipsit de ceva? Că ești lipsit de slava pe care ți-o dă averea? Dar dacă nu vei umbla după slava aceasta de jos, vei găsi slava cea adevărată și strălucitoare, care te duce în Împărăția cerurilor.

– Îmi place să am avere, mi se poate spune, chiar dacă nu-mi aduce niciun folos.

– Dar știe oricine că numai un om fără minte umblă după lucruri nefolositoare!

Ți se vor părea poate ciudate cuvintele ce-am să ți le spun, deși sunt întru totul prea-adevărate. Bogăția pe care o împarți, așa cum spune Domnul, de obicei rămâne; dar, dacă o păstrezi, se înstrăinează; dacă o păzești, nu o vei avea; dar nu o vei pierde dacă o vei

împărți. «A împărțit, a dat săracilor, spune Scriptura, dreptatea lui rămâne în veac.»⁶

Mulțor oameni, însă, nu le este dragă bogăția pentru haine și pentru mâncare, ci s-a născocit de către diavol un vicleșug care bagă în capul bogaților mii de prilejuri care să-i facă să socotească drept necesare cele de prisos și nefolositoare, ca să-și închipuie că nu le e de ajuns bogăția pentru nevoile pe care le au, ci își împart averea și pentru nevoia lor prezentă, dar și pentru cea din viitor; o parte și-o pun alături pentru ei înșiși, altă parte pentru copii; în sfârșit, își împart averea pentru fel de fel de cheltuieli.

Ascultă ce hotărâri iau!

«O parte din avuția noastră, spun ei, să ne fie pentru nevoile noastre zilnice, iar alta s-o punem deoparte; bogăția pentru nevoile zilnice, însă, să depășească hotarul trebuințelor: o parte să ne fie pentru luxul din casă, o altă parte să fie pusă în slujba fastului exterior; o parte să o dăm pentru călătorii luxoase, iar altă parte să o întrebuițăm pentru strălucirea și luxul căminului nostru!»

Te miri de unde mai născocesc atâtea lucruri nefolositoare! Au nenumărate trăsuri: unele pentru bagaje, altele pentru ei, îmbrăcate în aramă și argint; au o sumedenie de cai, care, ca și oamenii, își au genealogia lor, după noblețea părinților; unii îi desfată pe bogați în plimbările prin oraș, alții merg cu ei la vânătoare, iar alții sunt deprinși pentru călătorii; frâurile, chingile și ciucurii din jurul gâtului sunt toate din argint, toate brodate cu aur; stofe de purpură împodobesc caii ca pe miri. Au o mulțime de catări împărțiți după culoare; însoțitorii lor se înșiră unii după alții: unii merg înaintea, iar alții în urmă. Numărul celorlalte slugi este nesfârșit, ca să le fie de ajuns pentru tot luxul lor: administratori, casieri, grădinari; oameni iscușiți în tot felul de meserii născocite de bogați fie pentru probleme de neapărată nevoie, fie pentru desfătarea și bunul lor trai: bucătari, brutari, paharnici, vânători, sculptori, pictori și alți oameni, meșteri în a face fel de fel de lucruri spre desfătarea bogaților. Au turme de cămile, unele puse la cărat, altele trimise la păscut; herghelii de cai,

---

⁶ Ps. CXI, 8.

cirezi de vite, turme de oi, de porci; toate cu paznicii lor. Pământ, din destul, ca să dea hrană tuturor acestor animale, ba încă, prin veniturile lui, să mai înmulțească bogăția: băi în orașe, băi la țară; case strălucitoare construite din marmură de diferite feluri, una din piatră de Frigia, alta din piatră de Laconia și de Tesalia, unele călduroase iarna, altele răcoroase vara; pardoseala împodobită cu mozaic, iar acoperișul aurit; când pereții acestor case nu sunt acoperiți cu plăci, sunt împodobiți cu picturi florale.

III

Dar pentru că bogăția mai prisosește, deși a fost cheltuită în mii și mii de feluri, atunci prisosul se îngroapă în pământ și se păstrează în locuri tainice. Că își spun bogații: «Viitorul este nesigur; pot să dea peste noi nevoi nebănuite!». Da, e nesigur dacă vei ajunge să folosești aurul îngropat! Dar cu totul sigură este pedeapsa pentru purtarea ta neomenoasă! Când n-ai putut să-ți cheltuiesti bogăția cu nenumăratele tale născociri, ai îngropat-o în pământ! Ce cumplită nebunie! Atâta vreme cât aurul era ascuns în inima pământului, scormoneai pământul să-l scoți la iveală; dar când a ajuns la lumină, îl ascunzi iarăși în pământ. În sfârșit, sunt de părere că, îngropându-ți bogăția, ți-ai îngropat odată cu ea și inima, că «unde este comoara ta, spune Domnul, acolo este și inima ta»⁷.

De aceea poruncile Domnului întristează pe bogați și le fac traiful netrai, pentru că îi opresc să facă cheltuieli nefolositoare.

Mi se pare că soarta tânărului din Evanghelie, ca și a celor la fel cu el, se aseamănă cu a unui călător care, în dorința de a vedea un oraș, străbate cu râvnă tot drumul până la el; în urmă, însă, se oprește la unul din hanurile de dinaintea zidurilor orașului și, din lenea unei puține mișcări, face de prisos toată osteneala de până atunci, lipsindu-se de vederea frumuseților orașului. Tot așa sunt și oamenii care primesc să facă celelalte porunci, dar se împotrivesc când e vorba de averi. Cunosc mulți oameni care postesc, se roagă,

---

⁷ Mt. VI, 21.

suspină, arată o evlavie fără sfârșit, dar nu scot din pungă un bănuț pentru cei nevoiași. Ce folos au ei de celelalte virtuți? Împărăția cerurilor nu-i primește. «Că mai ușor intră cămila prin urechile acului, spune Domnul, decât bogatul în Împărăția cerurilor»⁸. Opreliștea este clară, Cel care a rostit-o este nemincinos, dar rari sunt cei care Îi dau crezare.

– Dar cum vom trăi, întreabă bogații, dacă vom părăsi totul? Care va fi înfățișarea vieții dacă toți oamenii își vor vinde și părăsi bunurile?

– Nu mă întreba pe mine de înțelesul poruncilor Stăpânului! A știut Legiuitorul să împace cu legea ceea ce pare cu neputință! Inima ta stă ca în balanță, nedumerită în care parte să încline: spre viața cea adevărată sau spre desfătarea din lumea aceasta. Dar oamenii care judecă înțelept trebuie să fie încredințați că avuția le e dată spre administrare, și nu spre desfătare; iar când se despart de ea, trebuie să se bucure ca unii care se despart de bunuri străine, și nu să se întristeze ca și cum ar pierde bunurile proprii.

Pentru ce te întristezi, pentru ce sufletul îți plânge când auzi: «Vinde-ți averile tale!»? Nici chiar dacă bogăția te-ar însoți în viața viitoare, n-ar trebui să-ți fie atât de dragă, căci o întunecă bunătățile de acolo. Iar dacă bogăția rămâne neapărat aici, pentru ce să n-o vinzi, ca să o câștigi? Când dai aur ca să-ți cumperi un cal, nu te întristezi; dar când le dai pe cele trecătoare, ca să iei în schimb Împărăția cerurilor, plângi, întorci spatele celui ce-ți cere, amâni datul, născocind nenumărate pricini de nevoi.

IV

Ce vei răspunde Judecătorului, tu, care-ți îmbraci pereții caselor, dar nu îmbraci pe om, tu, care împodobești caii, dar treci cu vederea pe fratele îmbrăcat în zdrențe, tu, care lași grâul de putrezește, dar nu-l hrănești pe cel flămând, tu, care îngropi aurul, dar disprețuiești pe cel sugrumat de sărăcie?

⁸ Lc. XVIII, 25.

Dacă se întâmplă ca și soția ta să fie iubitoare de averi, atunci boala este îndoită; îți ațâță pofta după desfătări și-ți mărește dorința de plăceri; bagă în sufletul tău ghimpii unor dorințe ciudate: se gândește la pietre prețioase, la mărgăritare, la smaralde, la hiacint, la aur, din care o parte să-l prefacă în bijuterii, iar altă parte s-o țeasă în haine; și, prin tot felul de idei lipsite de gust, îți mărește boala. Râvna femeilor pentru podoabele acestea nu-i ceva trecător, ci zi și noapte se gândesc numai la ele. Nenumărați lingușitori întrețin poftele lor: le aduc boiangii, giuvaergii, parfumeri, negustori de stofe, negustori de broderii. Nu-i lasă timp bărbatului să răsuflă din pricina neîncetărilor ei porunci. Nicio bogăție nu-i îndestulătoare să satisfacă poftele femeiești, de-ar curge bogăția râuri. Doresc parfumuri din cele mai îndepărtate țări, cum ar dori untdelemnul ce se vinde-n piață; iar stofele fabricate din flori marine, purpura, perlele, sunt pentru ele ca și lâna oilor. Aurul, încrustat cu pietre prețioase, împodobește fruntea și gâtul femeilor; alt aur, la cordoane și alt aur le leagă mâinile și picioarele. Se bucură femeile iubitoare de aur să fie legate și de mâini și de picioare, numai dacă aurul le leagă. Când mai are, oare, vreme să se îngrijească de sufletul său un bărbat care slujește poftele femeiești? După cum valurile furioase și furtunile mării scufundă corăbiile șubrede, tot așa și gusturile rele ale femeilor îneacă sufletele slabe ale bărbaților.

În atâtea părți este tras aurul și de bărbat, și de femeie! Se iau la întrecere unul cu altul în a descoperi noi și noi prilejuri de cheltuieli zadarnice, încât, pe bună dreptate, nu mai au timp să privească și la cei din jur.

Dacă auzi, bogatul, spunându-ți-se: «Vinde-ți averile tale și dă-le săracilor, ca să ai merinde pentru desfătarea veșnică!», pleci întristat; dar dacă auzi spunându-ți-se: «Dă-ți averile tale femeilor iubitoare de podoabe, dă-le sculptorilor, negustorilor de mobile, mozaicarilor, pictorilor!», te bucuri ca și cum ai dobândi ceva mai prețios decât averile.

Nu vezi aceste ziduri măcinate de vreme, ale căror resturi se ridică în întreg orașul, ca niște stânci ieșite din mare? Câți săraci nu erau în oraș când au fost ridicate zidurile acestea? Dar ei n-au fost băgați în seamă de bogații din vremea aceea, care erau cuprinși de

zelul ridicării acestor zidării! Unde-i acum construcția strălucitoare a lucrărilor? Unde-i cel care nu mai contenea cu lauda măreției clădirilor lui? Nu s-au dărâmat, n-au dispărut întocmai ca jucăriile copiilor făcute în nisip? Nu stă, oare, în iad cel care le-a ridicat, căindu-se de zelul pus de el pentru niște zădărnicii? Sufletul să-ți fie mare; zidurile, fie mici, fie mari, împlinesc aceeași trebuință!

Când trec pe lângă casa unui om de curând îmbogățit, lipsit de gust, și-i văd casa plină cu tot felul de podoabe, știu că omul acela n-are altceva mai de preț decât cele ce se văd; știu că împodobeste cele neînsuflețite, dar sufletul îi este neîmpodobit.

Spune-mi, ce folos mai mare îți dau paturile de argint, mesele de argint, canapelele de fildeș, scaunele de fildeș, pentru ca bogăția să nu treacă din pricina acestora la săracii care stau cu miile la ușa casei tale și scot glasuri vrednice de milă? Dar nu vrei să dai, spunând că ți-e cu neputință să îndestulezi pe toți care îți cer. Cu limba te juri, dar mâna te vădește. Mâna tace, dar te face mincinos cu inelul care strălucește în degetul tău. Pe câți oameni nu poate scăpa de datorii un singur inel de-al tău? Câte familii căzute în mizerie nu poate să ridice? Un singur dulap de-al tău cu haine poate să îmbrace un întreg popor înghețat de frig! Dar lași pe sărac să plece cu mâinile goale, netemându-te de dreapta răsplată a Judecătorului. N-ai milă? Nu vei fi miluit! N-ai deschis casa? Vei fi dat afară din Împărăție! N-ai dat pâine? Nu vei primi viața veșnică!

V

Spui că ești sărac! O spun și eu, că acela-i sărac, care are nevoie de multe. Poftele voastre nesățurate vă fac să aveți multe nevoi. La cei zece talanți⁹ te străduiești să mai adaugi alți zece; când au ajuns douăzeci, cauți alții, tot pe atâția; și așa, adăugând mereu talant lângă talant, nu te oprești, ci ți se aprinde pofta și mai mult. După cum bețivii cu cât beau, cu atât doresc să bea mai mult, tot așa și noii îmbogățiiți, cu cât au dobândit mai mult, cu atât doresc mai

---

⁹ Un talant are 34,5 kg (n. A.M.)

mult, iar ceea ce adaugă mereu întreține boala. Râvna lor după avuții îi duce la simțăminte potrivnice celor de la început; nu se mai bucură atât de ce au, cât se întristează de ce le lipsește sau își închiuie că le-ar lipsi. Așa că sufletul lor este mereu mistuit de griji, că se iau la întrecere cu cei care-i depășesc în bogății. Ar trebui să se bucure și să aducă mulțumiri lui Dumnezeu că sunt mai avuți decât atâția alții; dar nu, ei sunt neliniștiți și suferă că sunt în urma unuia sau a doi oameni mai bogați ca ei. Când ajung la fel de bogați ca bogații aceia, îndată se ambiționează să egaleze pe un altul și mai bogat; dacă l-au ajuns și pe acela, își mută ambiția spre altul. După cum cei care urcă scările pășesc mereu din treaptă în treaptă și nu se opresc până nu ajung la cea mai de sus, tot așa și acești bogați nu pun capăt pornirii lor după putere, până când, ajunși sus de tot, își frâng gâtul prin căderea lor de la o înălțime atât de mare. Făcătorul universului a făcut ca pasărea seleuciană¹⁰ să nu mai aibă sațiu niciodată spre binefacerea omului; tu, însă, ți-ai făcut nesățios sufletul spre vătămarea oamenilor. Câte-i vede ochiul, atâtea poștește lacomul. «Ochiul nu se va sătura de a vedea»¹¹, iar iubitorul de argint, de a lua. Iadul n-a spus: «Ajunge!»¹², nici lacomul n-a spus vreodată: «Ajunge!».

Când te vei folosi de cele ce ai, când te vei desfăta de ele, odată ce ești neconținut cuprins de ostenele de a aduna mereu? «Vai de cei ce lipesc casă lângă casă și împreună țarină cu țarină, ca să ia ceva de la vecin!»¹³. Tu ce faci? Nu vii cu mii și mii de pretexte ca să iei bunurile vecinului? «Casa vecinului, spui tu, o întunecă pe a mea! Este zgomotoasă! Ține în ea vagabonzi!». Sau îi găsește bogatul alte pricini, oricare. Îl împinge, îl alungă, îl silește, îi face necazuri și nu

---

¹⁰ Pasărea seleuciană este menționată de Sfântul Vasile și în Hexaemeron (*Omilia* 8: VIII.7.55). Era celebră pentru tenacitatea cu care urmărea norii de lăcuste și voracitatea cu care le consuma. (n.r.) Numită în greacă și *seleukis*, este identificată cu «sturzul» în *Omilia* 8 la Hexaemeron în trad. pr. D. Fecioru. Ea însă trebuie identificată cu «graurul», *pastor roseus* sau *sturnus roseus* (cf. Liddell-Scott). (n. A.M.)

¹¹ *Eccl.* I, 8.

¹² *Pr.* XXVII, 20; *Pr.* XXX, 16.

¹³ *Is.* V, 9.

se oprește până nu-l silește să se mute. Ce l-a ucis pe israelitul Nabot¹⁴? Oare nu dorința lui Ahab de a-i lua via? Lacomul este vecin rău și la oraș, și la țară. Marea își cunoaște hotarele ei, noaptea nu depășește vechile ei margini, dar lacomul nu respectă timpul, nu cunoaște margine, nu îngăduie să se păstreze o ordine în lume, ci imită furia focului: cuprinde totul, arde totul. După cum fluviile, din mici, cum au pornit de la izvor, ajung neînchipuit de mari prin adăugirile de apă ce le primesc treptat și târăsc cu ele, din pricina iuțelii apei, tot ce le stă în cale, tot așa și cei care ajung de au mare putere capătă și mai mult puterea de a nedreptăți chiar cu ajutorul celor împilați și robesc pe ceilalți oameni prin cei nedreptățiți mai înainte; și așa, creșterea puterii ajunge prilej de mai mare răutate. Cei nedreptățiți mai înainte dau, de voie de nevoie, ajutor bogaților, ca să vatăme și să nedreptățească și pe alții. Care-i vecinul, care-i ruda, care-i omul de afaceri, care să nu fi fost tras pe sfoară de bogat? Nimic nu poate sta în calea silniciei bogătaşului! Toate se supun tiraniei lui, toate tremură în fața puterii lui. Cei nedreptățiți de bogat se gândesc mai mult cum să facă să nu mai sufere alte rele de la acesta, decât să se răzbune pentru nedreptățile pe care li le-a făcut. Bogatul înjugă boi străini, ară, seamănă și culege cele ce nu-i aparțin. Dacă i te împotrivești, te lovește; dacă te plângi, te dă în judecată că l-ai insultat; dacă îl aduci în fața judecătorului, tu ești cel băgat în închisoare, că are martori falși, gata pregătiți, care-ți pun viața în primejdie. Ai fi mai bucuros să mai dai ceva numai ca să scapi de necazurile în care te bagă.

VI

Aș vrea să mai răsuflă puțin, să contenești o clipă de a nedreptăți, ca să dai răgaz gândurilor tale să-și amintească la ce sfârșit te duce râvna faptelor tale. Ai atâtea și atâtea hectare de pământ de arătură, tot atâtea hectare de grădină, munți, câmpii, imașuri, râuri, livezi. Ce-ți rămâne din toate acestea? Nu te așteaptă, oare, tot trei

¹⁴ III Reg. XXI, 1-15.

coți de pământ? Nu va fi de ajuns greutatea câtorva pietre pentru paza ticălosului tău trup? Pentru ce te frământă? Pentru ce faci fără-delegi? Pentru ce culegi cu mâinile tale cele ce n-au rod? De-ar da Dumnezeu să fie numai fără de rod, și nu materie pentru focul veșnic! Nu te trezești odată din beția asta? Nu ți se însănoșesc odată gândurile tale? Nu-ți vii în simțiri? N-ai înaintea ochilor judecata lui Hristos? Ce vei răspunde când cei nedreptățiți vor sta în jurul tău și vor striga împotriva ta dreptului Judecător? Ce vei face? Ce apărători vei tocmi? Ce martori vei aduce? Cum vei convinge pe Judecătorul Care nu Se poate înșela? Nu poate fi acolo vorbitor măiestru! Nu poți întrebuința acolo cuvinte frumoase, care să poată acoperi adevărul în fața Judecătorului! Acolo nu te mai însoțesc lingușitorii, nici banii, nici mândria funcției tale! Ești fără prieteni, fără ajutoare, fără sprijin, fără apărare. Rămâi rușinat, trist, abătut, singur, fără de nicio îndrăzneală. Oriunde ți-ai întoarce ochii, n-ai să vezi decât mărturiile învederate ale răutății tale: aici lacrimile orfanului, dincolo suspinele văduvei; în altă parte săracii care au fost alungați în pumni de la casa ta, slugile pe care le-ai bătut, vecinii pe care i-ai supărat. Toți se vor scula împotriva ta! Mulțimea faptelor tale rele te va înconjura. Că după cum umbra merge după trup, tot așa și păcatele merg după suflet și înfățișează lămurit faptele. De aceea, acolo nu se poate tăgădui nimic, ci chiar gura cea mai nerușinată este astupată. Înseși faptele vor da mărturie împotriva fiecărui om; nu vor da glas, dar se vor înfățișa așa cum le-am săvârșit. Cum voi putea să-ți pun sub ochi grozăviile ce se vor petrece atunci?

Dacă asculți, deci, cuvintele mele, dacă te lași, deci, convins, adu-ți aminte de ziua în care se va descoperi mânia lui Dumnezeu din cer¹⁵. Adu-ți aminte de venirea slăvită a lui Hristos, când «*vor învia cei ce au făcut cele bune întru învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, întru învierea osândeii*»¹⁶. Atunci rușine veșnică îi va cuprinde pe păcătoși, «*și urgia focului va mistui pe cei potrivnici*»¹⁷. Ce-

¹⁵ Rom. I, 18.

¹⁶ In. V, 29.

¹⁷ Evr. X, 27.

le ce se vor petrece atunci să te întristeze, nu porunca de a-ți vinde averile și de a le da săracilor! Cum te voi convinge? Ce să grăiesc? Nu dorești nici Împărăția cerurilor și nici de gheenă nu te temi! Unde să găsec vindecare sufletului tău? Dacă cele îngrozitoare nu te înfricoșează, dacă cele vesele nu te îndeamnă, atunci vorbesc unei inimi de piatră!

VII

Uită-te, omule, la natura bogăției! Ce te face să te minunezi atât de aur? Piatră este aurul, piatră argintul, piatră mărgăritarul, piatră fiecare dintre pietrele prețioase: topazul, smaraldul, agata, hiacintul, ametistul și jaspul. Acestea-s florile bogăției! Pe unele le dorești, ascunzându-le și acoperind cu întuneric strălucirea pietrelor, iar pe altele le porți, fudulindu-te cu strălucirea și marea lor valoare. Spune-mi, ce folos ai arătându-ți pretutindeni mâna, împodobită strălucitor cu pietre prețioase? Nu roșești poftind la niște pietre, așa cum fac femeile însărcinate? Acestea rod uneori pietricele, dar și tu ești lacom după cele mai frumoase pietre, căutând sardonix, jasp, ametist. Care om dornic de podoabe a putut să-și prelungească viața cu o singură zi? Pe cine l-a cruțat moartea fiindcă a fost bogat? De cine s-a îndepărtat boala fiindcă a avut bani? Până când aurul va sugruma sufletele, până când va fi undița morții, până când va fi momeala păcatului? Până când bogăția va fi pricina războaielor, pentru care se făuresc arme și se ascut săbii? Din pricina bogăției, rudele nu mai țin seamă de rude, frații se uită cu ochi ucigași la frați. Din pricina bogăției, pustiile sunt pline de ucigași, marea de pirăți și orașele de calomniatori. Cine-i tatăl minciunii? Cine-i făcătorul actelor false? Cine-i părintele jurământului fals? Nu-i oare bogăția? Nu-i râvna după bogăție? Pentru ce, oamenilor, vă supuneți voi înșivă la chinuri? Cine a prefăcut bunurile voastre în arme împotriva voastră? Bani v-au fost dați să vă ajute să trăiți, și nu să vă ajungă rezervă de păcate. Bogăția v-a fost dată să vă puteți răscumpara sufletul, nu ca să vă fie pricină de pierzare.

- Am nevoie de bogăție pentru copiii mei, mi s-ar putea spune.

- Pretext cu aparență de adevăr pentru acoperirea lăcomiei! Puneți înainte pe copii, pentru a vă satisface pofta inimii. Nu aruncați vina pe cel nevinovat! Copiii voștri au Stăpânul lor, au Îngrijitorul lor. De la Acesta au primit viața și tot de la El așteaptă și mijloacele de trai. Oare nu și pentru cei însurați s-a scris porunca aceasta a Evangheliei: «*Dacă vrei să fii desăvârșit, vinde-ți averile tale și dă-le săracilor*»¹⁸? Când cereai Domnului copii, când te rugai să ajungi tată, adăugai oare și aceste cuvinte: «*Dă-mi copii, ca să nu ascult de poruncile Tale? Dă-mi copii, ca să nu ajung în Împărăția cerurilor?*». Cine-ți garantează că fiul tău va avea gânduri bune, că va întrebuița cum trebuie averea ce i-o vei lăsa? Pentru mulți, bogăția a ajuns prilej de desfrânare. Sau n-ai auzit pe Ecclesiast zicând: «*Am văzut o boală cumplită: bogatul care-și păzește bogăția spre răul său*»¹⁹; și iarăși: «*Las averea mea omului ce va veni după mine! Dar cine poate ști de va fi înțelept sau nebun?*»²⁰. Bagă de seamă ca nu cumva bogăția strânsă de tine cu mii și mii de osteleni să o prefaci în materie de păcate pentru copiii tăi și apoi să fii pedepsit de două ori: o dată pentru păcatele pe care însuși le-ai făcut și, a doua oară, pentru acelea cu care ai împovărat pe alții. Nu ți-e oare sufletul mai apropiat decât copilul? Nu ți-e oare sufletul mai apropiat decât orice lucru? Dă-i deci sufletului întâietate la moștenirea ta! Dă-i lui mai întâi bogate prilejuri pentru dobândirea vieții veșnice! După aceea împarte și copiilor ce ți-a mai rămas. Unii copii, deși n-au moștenit nimic de la părinți, și-au făcut totuși de multe ori case; dar dacă sufletul e părăsit de tine, de cine va fi miluit?

VIII

S-au spus cele ce-am spus către bogații care au copii. Dar bogații care n-au copii, ce scuză vrednică de crezare ne vor aduce pentru zgârcenia lor?

---

¹⁸ Mt. XIX, 21.

¹⁹ Eccl. V, 12.

²⁰ Eccl. II, 18-19.

- Nu-mi vând averile, spun ei, nici nu le dau celor săraci, că-mi sunt necesare pentru nevoile vieții.

- Deci, nu-i Domnul Învățătorul tău și nici Evanghelia nu-ți rânduiește viața, ci tu însuți dai legi vieții tale. Dar privește bine în ce primejdie cazi când judeci așa! Dacă Domnul a dat porunci, care ne sunt de neapărată trebuință, iar tu le socotești cu neputință de îndeplinit, atunci nu spui altceva decât că ești mai înțelept decât Legiuitorul.

- După ce mă voi bucura, mi se răspunde, de avuții toată viața mea, la sfârșitul vieții îi voi lăsa pe săraci moștenitorii mei; cu zapise și testamente îi voi pune stăpâni pe toate bunurile mele.

- Deci, atunci vei fi iubitor de oameni, când nu vei mai fi printre oameni! Atunci, și eu te voi numi iubitor de oameni când te voi vedea mort! Multă mulțumire se cuvine dărniceii tale, că ai ajuns darnic și mărinimos când zaci în mormânt și ești făcut pământ! Spune-mi, pentru care timp ceri să fii răsplătit: pentru cel petrecut pe pământ sau pentru cel de după moarte? Dar pe vremea când trăiai, când te aruncai cu totul plăcerilor din viață și erai înconjurat numai de desfătări, nici nu voiai să-i vezi pe săraci! Ce faptă mai poți săvârși după ce-ai murit? Ce răsplată se cuvine faptelor tale? Arată-mi faptele și cere răsplata! Nimeni nu mai face negoț după spartul târgului, nici nu este încoronat cel care vine după terminarea luptelor atletice și nici fapte de bravură nu se mai pot face după ce s-a terminat războiul. Este lămurit, deci, că nici după ce ai părăsit viața aceasta nu mai poți să faci fapte de evlavie. Făgăduiești că ai să orânduiești binefacerile tale prin testament? Dar cine te va vesti când ai să mori? Cine-ți va garanta felul morții tale? Câți oameni n-au pierit în accidente groaznice, fără să poată scoate de durere un cuvânt măcar? Pe câți nu i-au făcut să delireze temperaturile mari? Pentru ce mai aștepti un timp în care de multe ori nici nu mai ești stăpân pe gândurile tale? Noapte adâncă, boală grea și ajutor de nicăieri. Cel care stă de veghe la căpătâiul tău se pregătește să te moștenească orânduind totul spre folosul lui, zădărnicipând hotărârile tale. Tu te uiți în jurul tău, într-o parte și alta, și vezi pustiul ce te înconjoară. Ei bine, atunci vei simți nesocotința ta, atunci vei plânge nebunia ta! Că ai lăsat împlinirea poruncii pentru un timp în care

limba nu se mișcă, iar mâna tremură scuturată de spasme și nu mai poți să-ți arăți gândurile nici cu vocea, nici cu scrisul. Dar, chiar dacă le-ai fi rânduie în testament pe toate și chiar dacă ți-ai fi spus lămurit gândurile tale, e de ajuns un singur rând adăugat, ca să schimbe hotărârea ta, o singură pecete falsificată, doi sau trei martori mincinoși, ca să mute toată moștenirea ta asupra altora.

IX

Pentru ce te înșeli singur, rânduind rău pentru timpul de acum, bogăția spre desfătarea trupului și făgăduind pentru mai târziu acelea care nu vor mai fi în puterea ta?

Dar, după cum ți-am arătat, viclean e sfatul ce ți-l dai când spui: «Mă voi desfăta de plăceri cât trăiesc! După ce voi muri, voi face ce mi s-a poruncit!». Îți va spune însă și Avraam: «*Ai luat cele bune în viața ta!*»²¹. Calea cea strâmtă și îngustă²² nu te primește dacă nu lepezi povara bogăției. Ai plecat din viață purtând-o pe umeri și n-ai aruncat-o, cum ți s-a poruncit. Pe când trăiai, te puneai pe tine înaintea poruncii Domnului; după ce ai murit și te-ai descompus, preferi dușmanilor porunca Domnului, spunând: «Ca să nu-mi ia cutare averea, s-o ia Domnul!». Cum să numesc acest gând? Răzbunare pe dușmani sau dragoste de aproapele? Citește-ți testamentul!

– Voiam să mai trăiesc, mi se poate spune iarăși, ca să mă bucur de averile mele!

– Atunci, se cuvine morții mulțumire, și nu ție! Dacă ai fi nemuritor, nici nu ți-ai mai aduce aminte de porunci. «*Nu vă amăgiți! Dumnezeu nu Se lasă batjocorit!*»²³. La altar nu se aduc mortăciuni! Du la altar jertfă vie! Darul ce se aduce din ce prisosește nu-i bine primit! Iar tu aduci Binefăcătorului cele ce ți-au mai rămas, după ce ți s-a scurs viața. Dacă nu îndrăznești să servești pe oamenii de seamă cu resturile de la masa ta, cum îndrăznești să crezi că faci milostiv pe Dumnezeu cu rămășițele averii tale?

²¹ Lc. XVI, 25.

²² Mt. VII, 14.

²³ Gal. VI, 7.

Vedeți, bogaților, ce sfârșit are iubirea de avuții și încetați de a mai fi împătimiți după averi! Cu cât ești mai iubitor de avuție, cu atât caută mai mult să nu lași după tine nimic din cele ce ai. Fă ca toate să fie ale tale! Ia-le pe toate cu tine! Nu lăsa străinilor bogăția ta! Se poate ca slugile tale să nu-ți împodobească mormântul nici cu cea mai proastă podoabă și să nu-ți facă o înmormântare pompoasă, ca să câștige bunăvoința moștenitorilor. Sau poate că vor și filosofa atunci pe socoteala ta, spunând: «Este o prostie să împodobim un mort, să ducem la groapă cu atâta risipă de cheltuieli pe unul care nu mai știe ce se petrece în jurul lui! Nu-i mai bine să împodobim pe cei vii cu aceste haine scumpe și frumoase decât să putrezească odată cu mortul bogățiile îmbrăcăminteii? La ce folos cavou măreț, înmormântare costisitoare și cheltuieli fără de rost? Se cuvine ca de acești bani să se folosească, pentru nevoile vieții, cei ce rămân după el!». Așa vor grăi și spre a se răzbuna pentru asprimea cu care te-ai purtat cu ei, dar și spre a dăruii cele ale tale spre placul moștenitorilor. Ia-le-o înainte, dar și înmormântează-te singur! O frumoasă înmormântare este evlavia. Pleacă din lume îmbrăcat cu toate bogățiile tale! Fă-ți podoabă bogăția ce o ai! Să o ai cu tine! Ai încredere în bunul sfătuitor, în Hristos, Care te-a iubit, Care a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogățim cu sărăcia Lui²⁴, Care S-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru noi²⁵. Să ne supunem Lui, pentru că fiind înțelept cunoaște ce ne este de folos; să-L primim, pentru că ne iubește; să-I fim recunoscători, pentru că este Binefăcătorul nostru! Într-un cuvânt, să facem ce ne-a poruncit, ca să ajungem moștenitori ai vieții veșnice, celei întru Hristos, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

²⁴ *II Cor. VIII, 9.*

²⁵ *I Tim. II, 6.*

OMILIA A VIII-A
Rostită în timp de foamete și secetă

I

«Leul va rage, și cine nu se va înfricoșa? Domnul Dumnezeu a grăit, și cine nu va profeti?»¹ Cu aceste cuvinte profetice să facem începutul cuvântării noastre și să luăm în ajutor, în nevoia de acum, pe proorocul Amos, cel insuflat de Dumnezeu, care a vindecat nenorociri asemănătoare cu cele ce ne supără pe noi, ca să vă fac cunoscute gândurile și sfaturile mele spre a vă fi de folos. Că și acest profet, în vremurile de mai înainte, când poporul evreu a părăsit credința strămoșească, atunci când a călcat în picioare sfințenia legilor și a alunecat spre slujirea de idoli, a ajuns predicatorul pocăinței, îndemnându-l să se întoarcă de pe calea rătăcirii lui și amenințându-l cu pedepse.

Mă rog lui Dumnezeu să-mi dea și mie o parte din zelul pe care l-a folosit acest profet în timpul vechii istorii a evreilor, dar să nu dea Dumnezeu să văd că păcatele noastre vor avea același sfârșit ca și păcatele iudeilor. Că poporul iudeu, ca un cal rău și nărăvaș care-și mușcă frâul, nu s-a lăsat condus spre cele de folos, ci, îndepărtându-se de calea cea dreaptă, a alergat după voia lui, s-a împotrivit cu semeție conducătorului, până ce, căzând în râpe și în prăpăstii, a suferit o pierzanie vrednică de neascultarea sa.

Să dea Dumnezeu să nu se întâmple aceasta cu noi, copiii mei, pe care v-am născut prin Evanghelie² și pe care v-am înfășat cu binecuvântarea mâinilor mele. Să vă fie auzul curat și sufletul supus, ca să primească plin de dragoste sfaturile mele. Primiți-mi cuvintele cum primește ceara pecetea, ca, prin râvna mea și a voastră, eu să

---

¹ Am. III, 8.

² I Cor. IV, 15.

iau rod îmbucurător pentru ostenele mele, iar voi, când veți fi scăpat de nenorociri, să lăudați sfatul ce vi l-am dat.

Dar care-i subiectul cuvântului meu, pe care întârzii a vi-l face cunoscut și care ține încă suspendate sufletele voastre cu nădejdea de a-l auzi?

II

Vedem, fraților, cerul senin, gol și fără de nori. Dar seninătatea lui este dată de uscăciune și curățenia lui ne mângâiește, deși le doream mai înainte, când cerul era acoperit de nori, când era întunecat și ne lipsea de razele soarelui. Acum pământul, neînchipuit de uscat, este urât la înfățișare, sterp și neroditor, crăpat în bucăți, iar razele arzătoare ale soarelui intră adânc în el. Izvoarele, altădată bogate și neîntrerupte, ne-au părăsit; fluviile cele mari și-au pierdut apele, încât chiar copiii mici umblă cu picioarele prin ele, iar femeile le trec încărcate cu poverile lor. Mulți dintre noi n-au nici ce să bea și ne e viața în primejdie. Am ajuns niște noi israeliți care caută un nou Moise și un toiag făcător de minuni ca să lovească pietrele spre a potoli nevoia însetatului popor³; avem iarăși nevoie de nori minunați, care să picure oamenilor mană, hrana cea neobișnuită. Să avem grijă să n-ajungem pentru urmașii noștri pildă nouă de foame și pedeapsă.

Am văzut ogoarele și am lăcrimat pentru nerodirea lor; am vărsat lacrimi pentru că ploaia nu s-a vărsat peste noi. Unele semințe s-au uscat înainte de a încolți, rămânând sub bulgării de pământ, așa cum le-a acoperit plugul, iar altele au răsărit puțin și, așa răsărite, s-au veștejit jalnic din pricina arșiței. Așa că acum este potrivit să schimbăm cuvintele evanghelice⁴ și să spunem: «Secerători sunt mulți, dar seceriș nu este nici puțin». Plugarii, așezați jos pe ogoare, cu mâinile încrucișate pe genunchi – așa cum stau toți cei sfâșiați de mari dureri –, plâng ostenele lor zadarnice; se uită la copilașii lor și

³ *Ieș.* XVII, 6; *Nm.* XX, 11.

⁴ *Lc.* X, 2.

se tânguie; își îndreaptă privirile spre soții și se jelesc; ating și pipăie paiele uscate ale semănăturilor și scot vaiete mari, întocmai ca părinții cărora le-au murit copiii în floarea vârstei.

Să ni se spună și nouă, de același profet amintit la început, aceleași cuvinte ca și iudeilor: *«Eu am oprit de la voi ploaia cu trei luni înainte de seceriș; voi ploua peste o cetate, iar peste altă cetate nu voi ploua; o parte se va uda, iar altă parte peste care nu voi ploua se va usca. Și se vor aduna două sau trei cetăți la o cetate ca să bea apă, și nu se vor sătura, că nu v-ați întors spre Mine, zice Domnul»*⁵.

Să cunoaștem, dar, că Dumnezeu ne trimite aceste nenorociri pentru că ne-am îndepărtat de El și ne-am lenevit; nu caută să ne zdrobească, ci Se silește să ne îndrepte, așa cum fac părinții cu copiii lor neascultători: se mânie și se supără pe copii nu ca să le facă rău, ci ca să-i abată de la copilăriile și păcatele tinereții spre o purtare bună.

Uitați-vă, dar, că mulțimea păcatelor noastre a scos și anotimpurile, din propriile lor hotare și a schimbat vremurile în altele cu totul neobișnuite. Iarna n-a mai avut umezeala obișnuită, unită cu uscăciunea, ci a înghețat toată umezeala, a uscat-o, și a trecut fără de zăpadă și fără de ploi. Tot așa și primăvara: ne-a arătat numai o parte din însușirile ei, adică numai căldura, fără să fie însoțită și de umezeală. Arșița și gerul, depășind într-un chip nou hotarele firii și unindu-se rău spre paguba noastră, izgonesc pe oameni din trai și din viață.

Care-i pricina acestei neorânduiei și tulburări? Ce înseamnă această nouă înfățișare a vremurilor? Să o cercetăm, că avem minte; să o judecăm, că doar suntem înzestrați cu rațiune! Oare nu mai este un Conducător al universului? Oare Dumnezeu, Creatorul universului, a uitat să mai poarte grijă de lume? Oare I s-au luat stăpânirea și puterea? Sau, dacă are aceeași putere și n-a pierdut stăpânirea, S-a făcut cumva aspru și Și-a schimbat marea Lui bunătate și grija de oameni în ură față de ei? Niciun om cu judecată n-ar putea spune asta, pentru că sunt vădite și lămurite pricinile pentru care

⁵ Am. IV, 7-8.

nu mai suntem ocârmuiți ca de obicei. Când primim de la Dumnezeu, nu dăm și altora; lăudăm binefacerea, dar lipsim de binefacere pe cei nevoiași. Robi fiind, am fost eliberați, dar n-avem milă de tovarășii noștri de robie. Flămânzi fiind, Dumnezeu ne-a hrănit, dar trecem cu vederea pe cel lipsit. Avem pe Dumnezeu dătător și vistiernic neîmpuținat, dar suntem zgârciți și nu facem părtași la cele ale noastre și pe cei săraci. Oile ne-au făcut mulțime de miei, dar cei goi sunt mai mulți ca oile! Hambarele ne gem de mulțimea grânelor, dar pe cel strâmtorat de nevoie nu-l miluim! Pentru asta ne și amenință dreptul Judecător! Pentru asta nici Dumnezeu nu-și deschide mâna, pentru că noi ne-am închis-o iubirii de frați. Pentru asta sunt uscate ogoarele, pentru că s-a răcit dragostea.

III

În zadar sunt strigătele celor ce se roagă! Se risipesc în aer! Pentru ce? Pentru că nici noi n-am auzit glasurile celor ce ne roagă!

Dar cum este cererea, rugăciunea noastră? Voi, bărbaților, afară de câțiva, vă ocupați cu negustoria; iar voi, femeilor, slujiți bărbaților la lucrul lui mamona! Puțini sunt cu mine și cu rugăciunea! Dar și aceștia se plictisesc, cască, se întorc adeseori și pândesc timpul când își va termina cântărețul cântarea și când vor scăpa, ca dintr-o închisoare, din biserică și de la îndatorirea rugăciunii. Cu noi în biserică sunt acești copilași, care și-au lăsat tăblițele la școală și au venit să cânte aici împreună cu noi; iau necazul nostru drept recreație și joacă și fac sărbătoare din nenorocirea noastră, pentru că au scăpat pentru puțină vreme de un dascăl supărător și de grija lecțiilor. Mulțimea bărbaților în puterea vârstei, poporul cel vinovat, cel care poartă în suflete pricina relelor, cel care a lucrat și a adus nenorocirea, se plimbă în voie și vesel prin oraș, iar copilandrii neștiutori și nevinovați se adună în biserică și se grăbesc la mărturisire, ei, care nu sunt nici pricina nenorocirilor și nici nu au cunoștința sau puterea să se roage cum trebuie. Vino în biserică, tu, bărbat în puterea vârstei, tu, care ești plin de păcate! Cazi tu cu fața la pământ! Plângi și suspină și lasă pe copii să facă cele potrivite vârstei lor! Pentru ce te ascunzi, tu, care ești vinovat, și aduci într-o apărare ta pe cel ne-

vinovat? Crezi oare că poți înșela pe Judecător punând în locul tău pe altcineva? Trebuie să fie negreșit aici, împreună cu tine, și copilul, dar nicidecum numai el singur.

Află că și ninivitenii au îmblânzit pe Dumnezeu prin pocăință și prin jelirea păcatelor pe care le-a strigat lor Iona după ce a ieșit din mare și din chit. Ninivitenii n-au pus numai pe copii să facă pocăință, în timp ce ei își petreceau viața în desfătări și ospețe, ci ei, părinții, cei care au păcătuit, s-au pus sub jugul postului; ei, părinții, au suferit pedeapsa și apoi, ca un adaos, au silit și pe copii să jelească, pentru ca întristarea să cuprindă toate vârstele; atât cei conștienți de păcate, cât și cei ce nu-și dădeau seama de păcate; unii de voie, ceilalți de nevoie. Și, astfel, Dumnezeu, văzându-i că s-au smerit și s-au osândit pe ei înșiși cu o pedeapsă ce a cuprins toate vârstele, a pus capăt suferinței, a ridicat osânda și a dăruit bucurie celor ce plânseseră așa de adânc⁶. Ce pocăință potrivită! Ce plânset înțelept și deplin! Nici vitele nu le-au lăsat în afara pedepsei, ci au găsit mijlocul să le facă și pe ele să strige de nevoie: au despărțit vițelul de vacă, au izgonit mielul de la ugerul oii. Chiar pruncul de sân nu mai era în brațele celei ce l-a născut. Cele ce au născut erau închise în locuri deosebite, iar cei născuți, în alte locuri. Strigăte pline de jale se auzeau și răsunau și dintr-o parte, și din alta. Cei de curând născuți căutau izvoarele laptelui, iar mamele lor, chinuite de dureri firești, își chemau cu voci pline de milă odraslele. Copiii de țâță, înfomețați în același chip, rămâneau cu gurile deschise și-și pierdeau răsuflarea de prea mult plânset, iar maicile erau cu sufletul sfâșiat de durere. Pentru aceasta Scriptura cea de Dumnezeu insuflată a păstrat în scris pocăința ninivitenilor, ca să fie de învățătură întregii lumi. Cel bătrân plângea, își trăgea și-și smulgea părul alb, cel tânăr și în floarea vârstei mai tare se văita; săracul suspina; bogatul, uitând de desfătări, socotea suferința drept înfrânare. Împăratul lor și-a schimbat în înjosire strălucirea și slava împărătească; și-a dat jos coroana și și-a presărat cenușă pe cap; și-a aruncat haina de purpură și s-a îmbrăcat cu sac; și-a lăsat tronul cel înalt și, în chip vrednic de

---

⁶ Iona III, 3-10.

plâns, se târa pe pământ; a părăsit toată desfătarea împărătească și a plâns împreună cu poporul; a ajuns ca unul din cei mulți când L-a văzut mâniat pe Stăpânul de obște al tuturor.

IV

Așa gândesc oamenii chibzuiți și cu judecată! Așa este pocăința celor ce s-au făcut vinovați de păcate! Dar noi săvârșim cu osârdie păcatul și privim pocăința cu dispreț și ușurătate. Care dintre noi, rugându-se, varsă lacrimi pentru a primi ploaie la vreme potrivită? Care dintre noi, ca să-și șteargă păcatele, și-a udat patul cu lacrimi, după pilda fericitului David?⁷ Care dintre noi a spălat picioarele străinilor și a șters praful călătoriei lor, ca să îmblânzească la vreme pe Dumnezeu, cerându-l să curme seceta? Care dintre noi a hrănit pe copilul lipsit de tată, ca Dumnezeu să ne hrănească acum holdele rămase ca niște orfani⁸, biciuite de asprimea vânturilor? Care dintre noi a purtat de grijă văduvei chinuite de necazurile vieții, ca Dumnezeu să-i dea acum, cu aceeași măsură, hrana de care are nevoie? Rupe contractele nedrepte⁹, ca să ți se dezlege păcatul! Distruge polițele care odrăslesc grele dobânzi, ca pământul să odrăslească roadele sale obișnuite! Aurul și arama, ce-s sterpe, rodesc împotriva firii lor, iar pământul, care odrăsleşte în chip firesc, ajunge sterp, osândit să nu rodească, pentru a pedepsi pe cei ce-l locuiesc.

Să ne arate, deci, cei ce pun preț pe lăcomie și cei ce adună averi cu nemiluita, ce putere au avuțiile adunate sau care-i folosul lor dacă Dumnezeu, mâniindu-Se, prelungește mai multă vreme pedeapsa? Cei ce strâng aur vor ajunge mai galbeni decât aurul de nu vor avea pâinea pe care până mai ieri-alaltăieri o disprețuiau, pentru că o puteau avea la îndemână pe bani puțini! Spune-mi, la ce vor mai servi pungile pline cu galbeni de nu va mai fi grâu în jitnițe și nici negustori care să vândă grâul? Nu vei fi oare îngropat împre-

⁷ Ps. VI, 6.

⁸ Mal. III, 5.

⁹ Is. LVIII, 6.

ună cu aurul? Nu este oare pământ aurul? Nu va sta oare o bucată de lut netrebnică lângă trupul tău, care nu-i decât tot lut? Ai dobândit totul, dar n-ai un singur lucru de trebuință: puțința de a te hrăni. Cu toată bogăția ta, fă un singur nor, fă să cadă câteva picături de ploaie, silește pământul să rodească, îndepărtează nenorocirea cu bogăția ta mândră și semeață! Poate că vei ruga vreun om evlavios, ca Ilie Tesviteanul¹⁰, să te scape de nenorociri, un om sărac, galben la față, desculț, fără casă, fără masă, sărman, îmbrăcat cu o singură haină, ca Ilie cu cojocul, având tovarăși de viață și de masă rugăciunea și înfrânarea. Iar dacă rugându-te de un om ca acesta vei dobândi ajutor, oare nu vei râde de avuțiile pline de nenumărate griji? Nu vei scuipa aurul? Nu vei azvârli ca pe un gunoi argintul pe care-l numeai mai înainte atotputernic și prieten foarte iubit, iar acum, slab ajutor la nevoie? Din pricina ta ne-a pedepsit Dumnezeu cu această nenorocire, pentru că, deși aveai, nu dădeai; pentru că treceai cu vederea pe cei flămânzi, pentru că nu te întorceai spre cei ce se tânguiau, pentru că nu miluiai când ți se cerea. Din pricina câtorva inși a venit nenorocirea peste un întreg popor, iar din pricina răutății unuia singur, s-a vătămat tot poporul. Acan a furat cele sfinte, și toată armata a fost pedepsită¹¹. Zimri a făcut desfrânare cu madianita¹², și poporul lui Israel a fost pedepsit.

V

Cu toții, deci, și îndeosebi și față de toți, să ne cercetăm viața. Seceta să ne fie un dascăl care ne aduce aminte fiecăruia de păcatele noastre. Să spunem și noi cuvintele acelea chibzuite ale vrednicului Iov: «*Mâna Domnului este aceea care s-a atins de mine*»¹³. Și, mai cu seamă, să socotim nenorocirea de acum în primul rând ca o urmare a păcatelor noastre.

¹⁰ III Reg. XVIII, 1-45.

¹¹ Ios. VII, 1.

¹² Num. XXV, 6-18.

¹³ Iov XIX, 21.

Iar dacă mai trebuie să mai adaug o pricină, apoi iat-o: uneori vin peste oameni, pentru încercarea sufletelor lor, astfel de nenorociri ale vieții, pentru ca prin necazuri să se vadăscă cei vrednici, fie săraci, fie bogați, că și unii și alții prin răbdare sunt încercați desăvârșit. Mai ales într-un timp ca acesta de foamete se vădesc: unul dacă este mare la suflet și iubitor de frați, iar altul dacă este mulțumitor și nu, dimpotrivă, hulitor, schimbându-și iute sentimentele după împrejurările vieții.

Cunosc mulți oameni – și o știu nu din auzite, ci din proprie experiență – care atâta vreme cât trăiau în belșug și erau, după cum se spune, în ape bune, mulțumeau Binefăcătorului, dacă nu desăvârșit, cel puțin pe jumătate; dar dacă oarecum lucrurile i se întorc împotriva, iar cel bogat ajunge sărac, cel cu trupul sănătos, bolnav, cel slăvit și strălucit, acoperit de rușine și necinste, atunci sunt nemulțumiți, rostesc hule și pregetă la rugăciune; se plâng împotriva lui Dumnezeu ca împotriva unui datornic rău de plată și nu se poartă ca față de un Stăpân care S-a supărat pe ei. Dar departe de mintea voastră un gând ca acesta!

Când vezi că Dumnezeu nu-ți dăruiește darurile obișnuite, ai putea cugeta așa în tine însuți: Oare Dumnezeu nu ne poate da hrană? Cum e cu puțință, când El este Domnul cerului și al întregii podoabe a lumii, când El este înțeleptul Ocârmuitor al anotimpurilor și al vremii? El – conducătorul universului, Cel ce a rânduit ca anotimpurile și schimbările atmosferice să urmeze unele altora, ca într-un dans bine rânduit, ca prin varietatea lor să ne ajute la feluritele noastre trebuințe: la vreme să vină umezeala, apoi să urmeze căldura; frigul să se amestece în cursul unui an, dar să nu fim lipsiți nici de trebuința ce o avem de la vremea uscată. Prin urmare, Dumnezeu este puternic. Fiind deci recunoscut ca puternic, nu cumva Îi lipsește bunătatea? Nu se poate spune! Că dacă nu-i bun, ce nevoie L-a făcut pe Cel care nu este bun să zidească la început pe om? Cine L-a silit pe Ziditor să ia, chiar împotriva voinței Lui, țărână, și din lut să dea chip unei frumuseți ca aceasta? Cine L-a constrâns să dăruiască omului, după chipul Său, rațiune, ca prin ea să învețe artele și meseriile, să învețe a filosofa despre lucrurile cele mai înalte, pe care nu le poate atinge cu simțurile? Dacă vei cugeta așa, vei găsi că Dum-

nezeu este prin fire bun și că nu-I lipsește bunătatea nici chiar acum, în nenorocirea de față. Spune-mi, te rog, ce L-a oprit să nu dea numai seceta ce o vedem, ci un pârjol desăvârșit? Dacă soarele și-ar fi schimbat puțin drumul său obișnuit și s-ar fi apropiat de cele de pe pământ, n-ar fi ars într-o clipă tot ce se vede, sau dacă Dumnezeu ar fi plouat foc din cer, așa cum pedepsise odată pe păcătoși¹⁴?

Vino-ți în fire, omule! Nu te purta ca și copiii fără de minte care, fiind muștrați de dascăli, îi rup cărțile, sau fiind oprți de părinți, spre folosul lor, de la mâncare, sfâșie haina tatălui și zgârie cu unghiile fața mamei.

Furtuna mării pune la încercare și verifică pe căpitanul corabiei; stadionul, pe atlet; lupta, pe general; nenorocirea, pe omul tare la suflet; ispita, pe creștin. Necazurile încearcă sufletele ca focul aurul. Ești sărac? Nu te mâhni! Că întristarea prea mare ajunge pricină de păcat; mâhnirea cufundă mintea, încurcăturile ameteșc, iar nedumerirea naște nerecunoștință. Ai însă nădejde în Dumnezeu! Oare Dumnezeu nu vede strâmtorarea ta? În mâna Lui are hrana ta, dar amână datul, ca să-ți pună la încercare tăria, ca să-ți cunoască gândul, de nu cumva este ca al celor răi și nemulțumitori. Că aceia, atâta vreme cât au în gură bucatele, laudă, lingușesc și nu încetează a se minuna, dar dacă sunt îndepărtați puțin de la masă, aruncă cu insultele, ca și cu niște pietre, asupra celor cărora cu puțin mai înainte li se închinau, din pricina plăcerii, ca lui Dumnezeu.

Cercetați Vechiul și Noul Testament, și veți găsi în fiecare din ele mulți oameni care au fost hrăniți de Dumnezeu în felurite chipuri. Carmelul, munte înalt și nelocuit, avea pe Ilie, pustiu, pe pustnic; toată averea dreptului era sufletul lui, iar merinde pentru viață, nădejdea în Dumnezeu. Cu toate că trăia așa, n-a pierit de foame; dimpotrivă, păsările cele mai răpitoare și mai ales cele mai lacome îi aduceau hrană și au ajuns slugile dreptului în ce privește hrana, ele, care de obicei răpesc hrana altora; prin porunca lui Dumnezeu și-au schimbat firea, ajungând păzitori credincioși ai

---

¹⁴ Fac. XIX, 24.

pâinii și ai cărnii. Din Sfânta Scriptură știm că lui Ilie corbii i-au adus de mâncare¹⁵. Groapa din Babilon avea în ea un tânăr israelit; era rob prin necazul venit asupra lui, dar liber cu sufletul și cu cugețul. Ce s-a întâmplat? Leii, împotriva firii lor, posteau¹⁶, iar Avacum, cel care-l hrănea pe tânărul israelit, era purtat prin văzduh, adus fiind de înger, atât el, cât și merindele. Și ca să nu moară de foame tânărul cel drept, profetul Avacum străbătea în scurt timp drumul care se întindea peste atâta pământ și mare, din Iudeea până în Babilon¹⁷.

VI

Ce a fost iarăși în pustie cu poporul pe care îl conducea Moise? Cum i-a purtat de grijă Dumnezeu vreme de patruzeci de ani? În pustie nu era om care să semene, nici bou care să tragă plugul, nici arie, nici teasc, nici hambar, și totuși poporul avea hrană fără să are și fără să semene; piatra, care mai înainte nu avea apă, a izvorât apă, și apa ieșea când era nevoie. Nu mai înșir, una câte una, binefacerile pe care Dumnezeu, ca un Părinte, le-a făcut, cu purtarea Sa de grijă, oamenilor în nenumărate rânduri!

Rabdă și tu puțin în vreme de necaz, ca viteazul Iov. Să nu fi doborât de furtună și nici să lepezi ceva din averea de virtuți pe care o porți. Păstrează în suflet, ca pe o comoară de mare preț, mulțumirea ce o datorezi lui Dumnezeu, și vei primi și tu daruri îndoite de desfătări pentru mulțumirea ce o arăți. Adu-ți aminte de cuvântul apostolului: «*Dați mulțumire în toate!*»¹⁸. Ești sărac? Este altul negreșit mai sărac decât tine. Ai hrană numai pentru zece zile? Altul are numai pentru o singură zi. Ca un om bun și mulțumitor, împarte prisosul tău cu cel lipsit. Nu pregeta să dai din puținul tău. Nu pune folosul tău mai înainte de primejdia obștească. Chiar dacă ai

¹⁵ III Reg. XVII, 6.

¹⁶ Dan. VI, 16-23.

¹⁷ Bel și bal. I, 40-46.

¹⁸ I Tes. V, 18.

avea pentru hrana ta numai o singură pâine și de-ar veni la ușa ta cineva să-ți ceară de mâncare, scoate din cămară acea singură pâine și, luând-o în mâini, caută la cer și spune aceste cuvinte pline de milă, dar și de mulțumire: «Am, Doamne, o singură pâine, pe care o vezi, și primejdia îmi stă în față; dar pun porunca Ta mai presus de mine; și, din puținul ce-l am, dau fratelui înfometat. Dă și Tu robului care-i în primejdie! Știi bunătatea Ta; am încredere și în puterea Ta. Tu nu amâni multă vreme harurile Tale, ci împarți când vrei darurile!». Dacă vei spune și vei face așa, pâinea pe care o dai în strâmtorarea ta ajunge sămânță pentru ogoarele tale, dă rod îmbelșugat, este arvună pentru hrană și pricinuitoare de milă dumnezeiască. Spune și tu cuvintele văduvei din Sidon, rostite în niște vremuri ca acestea: – adu-ți aminte la timp potrivit de această istorie! – «*Viu este Domnul, că numai atât am în casă pentru hrana mea și a copiilor mei*»¹⁹. Dacă vei da din puținul tău, vei avea și tu, prin harul lui Dumnezeu, izvor în urciorul cu untdelemn și neîmpuținată copaia cu făină. Pentru că harul îmbelșugat al lui Dumnezeu se întoarce îndoit la cei credincioși și se aseamănă cu fântânile care nu seacă niciodată, cu toate că se scoate mereu apă din ele. Tu, cel sărac, împrumută pe Dumnezeu cel bogat! Ai încredere în Cel ce primește în locul celui nevoiaș, în Cel ce dă din ale Sale harul. Este un chezaș demn de încredere și are bogățiile Sale întinse pretutindeni, pe pământ și mare. De-I ceri datoria, când călătorești pe mare, chiar atunci, în mijlocul mării, primești capitalul la un loc cu dobânda, că Ți place să dea cu adaos.

VII

Foamea, boala înfometatului, este chin plin de jale. Foamea este capul nenorocirilor omenești; moartea prin foamete este cea mai cruntă moarte. Căci în toate celelalte primejdii de moarte sfârșitul vine îndată: ascuțișul sabiei pune iute capăt vieții; furia focului stinge îndată viața; dinții fiarelor sălbatice sfâșie mădularele cele mai de

¹⁹ III Reg. XVII, 12.

seamă și nu îngăduie să se prelungescă deloc chinurile. Foamea, însă, este un chin prelungit, o suferință care durează, o boală încuibărită în noi înșine, ce nu mai dispare, o moarte veșnic prezentă și veșnic amânată. Foamea usucă umezeala firească a trupului, îi împuținează greutatea și-i sleiește puțin câte puțin puterea. Carnea se înfășoară împrejurul oaselor ca o pânză de păianjen; fața își pierde culoarea; roșeața din obraji dispare, că se topește sângele; albeața feței piere, că slăbiciunea o înnegrește; trupul se învinețește, că din pricina suferinței ajunge un trist amestec de gălbeneală și negrea-lă²⁰; genunchii tremură și se mișcă greu; glasul este subțire și slab; ochii, slăbiți în găurile lor, stau în zadar în orbite, ca miezurile de nucă acoperite în cojile lor; burta, goală, scofâlcită, fără formă și volum, cu măruntaiele care și-au pierdut elasticitatea firească, lipită de oasele spatelui.

De câte pedepse nu-i vrednic oare unul care trece cu vederea un astfel de trup? Există oare cruzime mai mare ca aceasta? Nu este vrednic, oare, să fie numărat printre fiarele sălbatice și să fie privit ca un blestemat și osândit ca un ucigaș cel care poate vindeca un rău atât de mare, dar, de bună voie, întârzie să ajute din pricina zgârceniei? Chinul foamei a silit adeseori pe mulți să calce chiar legile firii, să mănânce adică trupurile celor de același neam cu ei, mama să-și mănânce copilul, să bage neomenos iarăși în pânțece pe cel pe care l-a scos din pânțece²¹. O grozăvie ca aceasta este povestită în *Istoria iudeilor*²², scrisă de celebrul Iosif²³, atunci când nenoro-

---

²⁰ Anticii considerau că trupul este format din patru umori: sânge, fiere galbenă, fiere neagră și flegmă. Teoria umorală a fost aplicată și în medicină, începând chiar cu părintele medicinei, Hipocrate. Ulterior, a fost folosită și în psihologie, la teoria celor patru temperamente umane, care pleacă de la cele patru umori. Sf. Vasile caută aici și o descriere a efectelor foametei plecând de la cunoștințele medicale de atunci: sângele și flegma dispar din organism, iar acesta rămâne doar cu «gălbeneala» și «negrea». (n. A.M.)

²¹ *IV Reg.* VI, 25-30.

²² Flavius Josephus, *Istoria războiului iudeilor*, Ed. Hasefer, București 1997, pp. 464-466, trad. de Gheneli Wolf și Ion Acsan. (n.r.)

ciri cumplite au venit peste ierusalimiteni spre a-i pedepsi pentru nelegiuirea săvârșită asupra Domnului.

Însuși Dumnezeu nostru trece adeseori cu vederea alte suferințe, dar Îl cuprinde mila de cei flămânzi. «*Mi-e milă de popor*»²⁴, a spus Hristos. De aceea, la judecata din urmă, când Domnul va chema pe cei drepecți, locul cel dintâi îl are cel darnic; cel care a hrănit pe cei flămânzi este în fruntea celor cinstiți de Dumnezeu; cel care a dat pâine este chemat înaintea tuturor; cel bun și larg la inimă este trimis înaintea celorlalți drepecți în viața veșnică²⁵, pe când cel care n-a împărțit nimănui din avuția sa și cel zgârcit este dat focului înaintea tuturor păcătoșilor²⁶.

Timpul de secetă și foamete de acum te cheamă la milostenie, mama poruncilor. Ai mare grijă să nu treacă cumva timpul iarmarocului și al vremii unor bune afaceri! Timpul se duce și nu așteaptă pe cel ce zăbovește. Zilele se grăbesc și trec pe alături de cel trândav. Și, după cum nu-i cu puțință să oprești cursul unui râu, afară numai dacă îi oprești curgerea încă de la început și întrebuințezi apa pentru nevoile tale, tot așa și cu timpul; nu-i cu puțință să-l oprești când este mânat de forța unor perioade, și nici să-l întorci înapoi odată ce a trecut, afară numai dacă îl întâmpini când se apropie. De aceea, oprește porunca, pentru că fuge, împlinește-o, ia-o și strânge-o la piept cu amândouă brațele! Dă puțin, ca să capeți mult! Nimicește cel dintâi păcat făcut de om, dăruind celui flămând hrană! Că după cum Adam, mâncând rău, ne-a lăsat moștenire păcatul, tot așa și noi, dacă potolim nevoia și foamea fratelui nostru, nimicim mâncarea cea aducătoare de moarte.

---

²³ Flavius Josephus, istoric evreu, descendent dintr-o familie sacerdotală, s-a născut la Ierusalim în anul 37 și a murit la Roma în anul 100. Se afla în Ierusalim în timpul asediului. Lucrările lui: *Autobiografie*, *Istoria veche a iudeilor*, *Istoria războiului iudeilor*, *Istoria muceniciei Macabeilor*, *Răspuns lui Apion pentru justificarea vechii istorii a iudeilor*. (n.t.)

²⁴ Mt. XV, 32.

²⁵ Mt. XXV, 34-36.

²⁶ Mt. XXV, 41-43.

VIII

Popoare, ascultați! Creștini, plecați urechea, că acestea zice Domnul, nu grăind cu gura Sa, ci glăsuind prin gurile robilor Săi, ca prin niște instrumente muzicale! Să nu ne arătăm noi, cei înzestrați cu rațiune, mai cruzi decât animalele lipsite de rațiune. Animalele se folosesc în comun de cele ce răsar în chip firesc din pământ. Turme de oi pasc pe unul și același munte; nenumărați cai își culeg hrana pe una și aceeași câmpie; și toate celelalte animale lasă unele altora hrana de care au nevoie. Dar noi, oamenii, ne însușim bunurile comune tuturor și ne facem singuri stăpâni pe cele ce sunt ale celor mulți. Să ne rușineze și pildele pline de iubire de oameni pe care ni le dau păgânii. La unii dintre greci²⁷ este o lege a iubirii de oameni de a avea o singură masă, de a fi comune bucatele, de a face aproape un singur cămin dintr-o mare mulțime de oameni.

Dar să lăsăm pe păgâni și să ne întoarcem la exemplul dat de cei trei mii de bărbați! Să imităm prima adunare a creștinilor²⁸! Aceia aveau toate în comun: viața, sufletul, înțelegerea; masa le era comună, frăția nezdruncinată, dragostea nefățarnică; multele trupuri făceau un singur trup; felurile suflete erau unite într-o singură înțelegere.

Multe exemple de iubire frățească ai în Vechiul și Noul Testament! De vezi un bătrân că suferă de foame, cheamă-l și hrănește-l ca și Iosif pe Iacov²⁹. De întâlnești un vrăjmaș strâmtorat de nevoie, nu te lăsa doborât de ura ce te stăpânește ca să te răzbuni, ci hrănește-l ca și Iosif pe frații care-l vânduseră³⁰. De dai de un tânăr cuprins de dureri și de griji, plângi și tu cum a plâns Iosif pe Veniamin³¹, el, fiul bătrâneților lui Iacov³². Te ispitește poate și pe tine lă-

²⁷ Spartanii, de exemplu, participau la mese obștești, așa-numitele «sisitii». Ele erau obligatorii pentru toți cetățenii adulți și aveau caracter politico-educativ. (n.r.)

²⁸ *Fac.* II, 44.

²⁹ *Fac.* XLVII, 12.

³⁰ *Fac.* XXXVII, 28.

³¹ *Fac.* XLIII, 30.

³² *Fac.* XXXVII, 3.

comia, cum îl ispitea pe Iosif stăpâna lui, și te trage de haină³³, ca să disprețuiești porunca lui Dumnezeu și să iubești mai mult porunca cea iubitoare de aur și de lume decât porunca Stăpânului! Ei bine, când îți vine în minte un gând care dă luptă cu porunca dumnezeiască, gând ce trage mintea ta curată la iubirea de argint, care te silește să lași iubirea de frați și să te alipești de ea, atunci aruncă și tu hainele și fugi cuprins de mânie. Păstrează față de Domnul credința așa cum a păstrat-o Iosif față de Putifar³⁴. Poartă grijă de cei lipsiți un singur an, ca Iosif șapte ani³⁵!

Nu-ți întrebuița toate averile tale pentru plăceri, ci dă ceva și sufletului! Închipuie-ți că ai două fete: plăcerea cea de pe pământ și viața cea din ceruri. Dacă nu vrei să dai toată avuția fiicei tale celei mai bune, împarte-o cel puțin deopotrivă între cea neînfrănată și cea cumpătată, ca nu cumva, când va trebui să te înfățișezi înaintea lui Hristos și să vii în fața Judecătorului, să arăți pe una îmbrăcată foarte bogat, iar pe cealaltă, pe cea cu înfățișarea de mireasă și nymirea de viețuire virtuoasă, să o arăți goală și îmbrăcată în zdrențe. Să nu înfățișezi, dar, Mirelui mireasa lipsită de frumusețe și de podoabă, pentru ca nu cumva Mirele privind-o, să-și întoarcă fața, și văzând-o, să o urască și să nu se apropie de ea, ci împodobește-o cu podoabă cuvenită și păstrează-o frumoasă până în ziua nunții, pentru ca și ea, împreună cu fecioarele cele înțelepte, să aprindă candela³⁶, având nestinsă lumina cunoștinței și nelipsit untdelemnul faptelor bune, ca prin fapte să se adeverească profeția dumnezeiască și să se potrivească și sufletului tău cuvintele: «*Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și înfrumusețată. Ascultă, fică, și vezi și pleacă-ți urechea ta, și va pofti Împăratul frumusețea ta*»³⁷. Psalmistul, e drept, a vorbit aici de frumusețea trupului, dar spusele

³³ Fac. XXXIX, 12.

³⁴ Fac. XXXIX, 6-12.

³⁵ Fac. XLI, 54.

³⁶ Mt. XXV, 4, 7.

³⁷ Ps. XLIV, 11-13.

lui se potrivesc și pentru sufletul fiecărui credincios, pentru că adunarea Bisericii e formată și din trupuri, și din suflete.

IX

Gândește-te mai dinainte cu chibzuială la prezentul și viitorul pe care-l trădezi pentru un câștig rușinos! Te va părăsi trupul, la care crezi că se mărginește viața! Dar la arătarea Judecătorului așteptat – iar venirea Lui este neîndoielnică –, tu singur îți vei închide cinstea și slava cerească și-ți vei deschide foc nestins, gheenă, chinuri și veacuri amare de dureri, în locul unei vieți fericite, îndelungate. Să nu-ți închipui că încerc să te sperii cu gogorițe mincinoase, cum fac mamele și doicile cu copiii care plâng fără noimă și neînterupt, liniștindu-i cu povestiri născocite. Cele ce vă spun nu sunt basme, ci adevăr propovăduit mai dinainte de o gură nemincinoasă. Să fii pe deplin încredințat că după spusa evanghelică, nici o iotă sau cirtă nu va trece din cuvintele Domnului³⁸. Va învia și trupul cel topit în sicriu, iar sufletul însuși, care prin moarte s-a despărțit de trup, va locui iarăși în trup și va fi martor nemincinos al celor săvârșite în viață; nu le vor mărturisi alții, ci însăși conștiința noastră le va mărturisi. Și fiecăruia i se va măsura de dreptul Judecător după merit. Lui se cuvine slava, puterea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin!

---

³⁸ Mt. V, 18.

OMILIA A IX-A

Despre faptul că Dumnezeu nu este autorul relelor

I

Multe sunt felurile învățăturilor; ne-au fost arătate prin David, sfântul psalmist, de Duhul, Care a lucrat prin el. Uneori profetul David ne istorisește propriile sale suferințe, spunându-ne că a suferit cu bărbăție necazurile abătute asupra lui, iar, prin exemplul său, ne lasă o învățătură învederată de răbdare, ca atunci când spune: «Doamne, pentru ce s-au înmulțit cei ce mă prigonesc?»¹; alteori ne arată bunătatea lui Dumnezeu și iuțea ajutorului Lui dat celor care-L caută cu adevărat, zicând: «Când Te-am chemat, m-ai auzit, Dumnezeul dreptății mele»², rostind cuvinte care au aceeași putere ca și cele ale profetului Isaia, care zice: «Încă grăind tu, va zice: Iată, aici sunt!»³, adică: «N-am terminat de a-L chema, că Dumnezeu m-a și auzit înainte de sfârșitul chemării mele». Iarăși David, aducând rugăciuni și cereri lui Dumnezeu, ne învață chipul în care păcătoșii trebuie să-L îmblânzească pe Dumnezeu: «Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri, nici cu urgia Ta să mă cerți»⁴. În Psalmul al doisprezecelea arată prelungirea încercării, când spune: «Până când, Doamne, mă vei uita până în sfârșit?»⁵. Și în tot psalmul acesta ne învață să nu ne descurajăm când suntem în necazuri, ci să așteptăm bunătatea lui Dumnezeu și să știm că Dumnezeu, printr-o iconomie oarecare, ne lasă în necazuri, hotărând măsura suferințelor după credința pe care o are fiecare. După ce David a spus: «Până când, Doamne, mă

---

¹ Ps. III, 1.

² Ps. IV, 1.

³ Is. LVIII, 9.

⁴ Ps. VI, 1.

⁵ Ps. XII, 1.

vei uita până în sfârșit?» și: «Până când Îți vei întoarce fața Ta de la mine?»⁶, se îndreaptă îndată spre ticăloșia celor fără niciun Dumnezeu, care, dacă au o mică piedică în viață, nu mai pot suferi starea grea în care se găsesc și încep să se îndoiască în mintea lor, întrebându-se dacă există un Dumnezeu, Care poartă grijă de cele de aici, dacă vede viața fiecăruia, dacă împarte fiecăruia după merit. Apoi, când văd că situația lor nedorită se prelungește, încolțește în ei gândul cel rău și hotărăsc în inimile lor că nu există Dumnezeu: «Zis-a cel nebun întru inima sa: „Nu este Dumnezeu!”»⁷. Vârându-și, deci, acest gând în minte, încep să păcătuiască fără să mai țină seama de nimic. Dacă nu este cineva care să supravegheze lumea, dacă nu este cineva care să răsplătească după merit cele săvârșite în viață, cine-i mai poate împiedica să asuprească pe sărac, săucidă pe orfani, să omoare pe văduvă și pe străin, să îndrăznească orice faptă nelegiuită, murdărindu-se cu patimi necurate și ticăloase și cu toate poftetele dobitocești? De aceea David, ca o urmare a ideii nebunești că nu există Dumnezeu, a adăugat: «Stricatu-s-au oamenii și urâți s-au făcut în îndeletniciri»⁸. Că e cu neputință ca cei ce se îndepărtează de calea cea dreaptă să nu aibă în sufletele lor boala uitării de Dumnezeu.

II

Pentru ce popoarele păgâne au fost lăsate în seama minții lor calpe și fac ceea ce nu se cade⁹? Nu pentru că au spus: «Nu este Dumnezeu»? Pentru ce au căzut în patimi rușinoase, pentru ce femeile au schimbat întrebuintărea firească a firii în una împotriva firii, iar bărbații au săvârșit lucruri rușinoase cu bărbații¹⁰? Nu pentru că au schimbat slava nesticăciosului Dumnezeu în închipuiri de

⁶ Ps. XII, 1.

⁷ Ps. XIII, 1.

⁸ Ps. XIII, 1.

⁹ Rom. I, 28.

¹⁰ Rom. I, 26-27.

pasări, de animale cu patru picioare și de târâtoare¹¹? Cu adevărat, deci, cel care spune că «nu este Dumnezeu» este nebun, lipsit de minte și de înțelegere.

Asemănător acestuia și tot atât de nebun este și acela care spune că Dumnezeu este autorul relelor. Spun că amândoi săvârșesc un păcat tot atât de mare, pentru că amândoi tăgăduiesc pe Cel Bun: unul spunând că nu există Dumnezeu, iar celălalt hotărând că Dumnezeu nu este bun. Dacă Dumnezeu este cauza relelor, atunci e evident că nu e bun și, deci, și o afirmație și alta duc tot la tăgăduirea existenței lui Dumnezeu.

De unde bolile?, se întreabă ei. De unde morțile premature? De unde distrugerile complete ale orașelor? De unde naufragiile, războaiele, molima? Acestea sunt rele, spun ei, și sunt toate fapte ale lui Dumnezeu. Deci, pe cine altul putem socoti pricinuitor al acestor rele dacă nu pe Dumnezeu?

Haide, dar, pentru că am dat de o problemă mult dezbătută, să încercăm să-i dăm o explicație clară și lipsită de confuzie, după ce vom pune mai întâi ca bază a discuției un principiu recunoscut de toată lumea, cercetând această problemă cu cea mai mare grijă.

III

Un lucru trebuie să avem clar în mințile noastre: că odată ce suntem făptura bunului Dumnezeu, că odată ce suntem păziți de El, Care rânduiește pentru noi și pe cele mici și pe cele mari, urmează că nu putem suferi ceva fără voia lui Dumnezeu și că niciuna dintre suferințele noastre nu este spre vătămarea noastră sau spre ceva asemănător; și deci nu trebuie să ne închipuim pentru noi o situație mai bună.

Morțile vin de la Dumnezeu; dar moartea nu este un lucru rău, afară numai dacă-mi vorbești de moartea păcătosului; că pentru păcătos eliberarea de suferințele de pe pământ este început al chinurilor din iad, iar suferințele din iad nu au autor pe Dumnezeu, ci pe

¹¹ Rom. I, 23.

noi înșine. Începutul și rădăcina păcatului stă în noi și în libertatea voinței noastre. Am putea să nu avem nici o suferință dacă ne-am îndepărta de viciu; dar pentru că noi înșine, prin plăcere, ne-am lăsat ademeniți de păcat, ce motiv serios am putea invoca încât să nu fim noi înșine autorii suferințelor noastre?

Răul este de două feluri: răul raportat la simțirea noastră și răul în sine.

Răul în sine depinde de noi, de pildă: nedreptatea, desfrânarea, prostia, frica, invidia, uciderile, otrăvirile, escrocheriile și toate patimile înrudite cu ele, care întinează sufletul făcut după chipul Creatorului și-i întunecă frumusețea.

Răul raportat la noi provoacă durere și suferință simțirii noastre, de pildă: boala trupului, rănila trupului, lipsa celor necesare traiului, viața lipsită de slavă, paguba de bani și pierderea celor scumpi nouă. Fiecare din aceste rele este adus asupra noastră de înțeleptul și bunul Stăpân spre folosul nostru. Se ia bogăția celor care au întrebuințat-o rău, ca să strice unealta cu care săvârșeau nedreptate; trimite boală celor cărora le este mai de folos să le fie mădularele legate decât să le aibă libere, spre a ne îndepărta de păcat; aduce moarte când se termină firul vieții, pe care dreapta judecată a lui Dumnezeu l-a fixat dintru început pentru fiecare, deoarece Dumnezeu vede de departe ce este de folos fiecăruia din noi. Foametea, seceta, ploaia prea multă sunt plăgi obștești abătute asupra orașelor și popoarelor, spre a le pedepsi când răutatea lor a depășit orice măsură. După cum doctorul este un binefăcător chiar dacă produce dureri și suferințe trupului (căci se luptă cu boala, nu cu bolnavul), tot așa Dumnezeu este bun când prin pedepse date unora Se îngrijește de mântuirea tuturor. Nu acuzi pe doctor când pe unele din părțile trupului tău le taie, pe altele le arde, iar pe altele le scoate cu totul, ci îi mai dai și bani și-l numești mântuitorul tău pentru că a oprit boala într-o mică parte a trupului, înainte de a se întinde în tot corpul. Dar când vezi că un oraș se dărâmă peste locuitorii lui din pricina cutremurului sau că o corabie se scufundă în mare cu toți călătorii, nu zăbovești să-ți pornești limba hulitoare împotriva adevăratului Doctor și Mântuitor. Și totuși ar trebui să înțelegi că, atunci când bolile oamenilor sunt mărunte și ușor de vindecat, este sufici-

ent să se țină un tratament făcut cu grijă; dar când boala se dovedește mai puternică decât tratamentul, atunci este necesară îndepărtarea cangrenei, pentru ca nu cumva, întinzându-se boala, să cuprindă și organele vitale. Așadar, după cum nu-i de vină doctorul dacă-ți taie sau îți arde o parte din trup, ci boala, tot așa și distrugerile orașelor își au originea în păcatele oamenilor, care, depășind orice măsură, îl dezleagă pe Dumnezeu de hulă!

IV

Mi s-ar putea spune:

– Dacă Dumnezeu nu este autorul relelor, pentru ce se spune în Scriptură: «*Eu sunt Cel ce am întocmit lumina și am făcut întunericul, făcând pace și zidind rele*»¹²; și iarăși: «*S-au pogorât de la Domnul rele peste porțile Ierusalimului*»¹³; și: «*Nu este răutate în oraș, pe care să n-o fi făcut Domnul*»¹⁴; iar cântarea cea mare a lui Moise spune: «*Vedeți, vedeți că Eu sunt și nu este Dumnezeu afară de Mine; Eu voi omorî și Eu voi face viu; Eu voi bate și Eu voi vindeca*»¹⁵?

– Pentru un om care înțelege sensul Scripturii, niciunul dintre aceste texte nu cuprinde vreo acuzație împotriva lui Dumnezeu, că El ar fi autorul și făcătorul răului.

Când spune: «*Eu sunt Cel ce am întocmit lumina și am făcut întunericul*», Dumnezeu Se arată pe Sine Creator al zidirii, dar nu autor al răului. Ca să nu crezi cumva că altul este creatorul luminii și altul creatorul întunericului, a spus că El este Făcătorul și Meșterul a două elemente aparent potrivnice în natură, ca să nu cauți un alt creator pentru foc, altul pentru apă, altul pentru aer și altul pentru pământ, pentru că aceste elemente sunt aparent contrare în virtutea contrarietății calităților lor. Unii, pornind de la această idee, au căzut în politeism.

---

¹² Is. XLV, 7.

¹³ Mih. I, 12.

¹⁴ Am. III, 6.

¹⁵ Deut. XXXII, 39.

«Dumnezeu face pace și zidește rele». Face pace mai cu seamă în tine, când îți liniștește mintea printr-o învățătură bună și-ți potolește patimile care se ridică împotriva sufletului. «Zidește rele», adică le preschimbă și le aduce într-o stare mai bună, în așa fel că încetează de a mai fi rele și îmbracă natura binelui. «Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule»¹⁶, adică: «Nu-mi crea acum inima, ci înnoiește inima mea cea învechită din pricina răutății», și: «Ca din cei doi să zidească un om nou»¹⁷; aici cuvântul «să zidească» nu are sensul unei aduceri de la neființă la ființă, ci al unei preschimbări în bine a celor deja existente; și: «Dacă cineva este în Hristos, este făptură nouă»¹⁸; și, iarăși, Moise spune: «Nu este oare Acesta Însuși Părintele tău Care te-a agonisit, te-a făcut și te-a zidit?»¹⁹; faptul că aici cuvântul «zidire» este așezat după cuvântul «facere», ne arată lămurit că termenul «zidire», ca de cele mai multe ori unde este întrebuițat acest cuvânt, are sensul unei îmbunătățiri. Deci, când Dumnezeu face pace, face pace în a zidi pe cele rele, adică a le transforma și a le aduce spre o stare mai bună. Apoi, dacă înțelegi prin cuvântul «pace» ușurarea ce o avem la terminarea războaielor, iar prin cuvântul «rele», toate necazurile și nenorocirile ce însoțesc războaiele, cum sunt: expedițiile în afara granițelor țării, oboselile, stările de veghe, neliniștile, sudoarea, rănille, măcelurile, căderile orașelor, luările în robie, surghiunurile, priveliștile pline de jale ale celor duși în robie și, într-un cuvânt, toate nenorocirile ce însoțesc războaiele, atunci spunem că toate acestea se întâmplă prin dreapta judecată a lui Dumnezeu, Care pedepsește prin războaie pe cei vrednici de pedeapsă. Ai fi vrut oare să nu mai fie arsă Sodoma²⁰, după toate acele nelegiuiri? Sau ai fi vrut să nu fie distrus Ierusalimul și nici să fie pustiit templul după cutremurătoarea nebunie săvârșită de iudei

¹⁶ Ps. L, 11.

¹⁷ Ef. II, 15.

¹⁸ II Cor. V, 17.

¹⁹ Deut. XXXII, 6.

²⁰ Fac. XIX, 24-25.

împotriva Domnului? De altfel, nu era drept, oare, să se săvârșească acestea tocmai prin mâinile romanilor, cărora iudeii, dușmanii propriei lor vieți, L-au vândut pe Domnul nostru? Deci, nenorocirile războiului cad adesea și, pe bună dreptate, peste cei care le merită.

Cuvintele «*Eu voi omorî și Eu voi face viu*» interpretează-le, dacă vrei, în sensul lor obișnuit, că frica zidește pe cei simpli.

«*Voi bate și voi vindeca*». Aceste cuvinte, chiar interpretate literal, au un sens plin de folos sufletesc, căci prin bătaie sădesc în noi frica de Dumnezeu, iar prin vindecare ne îndeamnă să-L iubim pe Dumnezeu.

Dar cuvintele acestea pot fi interpretate și într-un sens mai înalt: «*Eu voi omorî*» pentru păcat, și «*voi face viu*» pentru dreptate. Că, în măsura în care omul nostru cel din afară se trece, în aceeași măsură cel dinăuntru se înnoiește²¹. Dumnezeu nu omoară pe unul și face viu pe altul, ci pe același om îl face viu prin cele cu care îl omoară, și-l vindecă prin cele cu care îl bate, potrivit proverbului care spune: «*Tu îl vei bate cu nuiava, dar vei izbăvi sufletul lui de moarte*»²². Așadar, este bătut trupul, ca să fie vindecat sufletul; este omorât păcatul, ca să trăiască dreptatea.

Cuvintele: «*S-au pogorât de la Dumnezeu rele peste porțile Ierusalimului*» se interpretează prin ele însele.

– Ce rele?

– Zgomotul carelor de război și al călăreților.

Când auzi cuvintele: «*Nu este răutate în oraș, pe care să n-o fi făcut Domnul*», gândește-te la cuvântul «*răutate*»! Scriptura vorbește aici de răutate în sensul de necaz adus asupra păcătoșilor pentru îndreptarea greșelilor lor, potrivit celor spuse de Dumnezeu: «*Că te-am necăjit și te-am înfometat ca să-ți fac bine*»²³. Înainte de a ajunge nedreptatea peste măsură de mare, Dumnezeu o oprește, după cum este oprit cursul unei ape cu stăvilare sau zăgazuri.

²¹ II Cor. IV, 16.

²² Pr. XXIII, 13.

²³ Deut. VIII, 3.

Pentru aceasta epidemiile care se abat asupra orașelor și popoarelor, uscăciunea văzduhului, nerodirea pământului, ca și toate celelalte nenorociri, care se întâmplă în viața fiecăruia, au scopul de a opri creșterea răutății. Deci, Dumnezeu trimite niște nenorociri ca acestea, ca să înlăture nașterea adevăratelor nenorociri. Bolile trupești și nenorocirile din afară sunt făcute pentru zăgăzuirea păcatului. Deci, Dumnezeu distruge răul; dar răul nu este de la Dumnezeu. Pentru că și doctorul înlătură boala, dar nu bagă în trup boala. Distrugerile orașelor, cutremurele, inundațiile, zdrobirea armatelor, naufragiile și pieirea a nenumărate vieți omenești, pricinuite de pământ, de mare, de văzduh, de foc sau de oricare altă cauză, se întâmplă spre înțeleptirea supraviețuitorilor, că Dumnezeu înțelepțește prin pedepse obștești răutatea oamenilor. Propriu vorbind, rău este numai păcatul; păcatul, mai ales, merită denumirea de rău; iar păcatul depinde de voința noastră; stă în puterea noastră de a ne depărta de răutate sau de a fi răi. Unele rele ne sunt date de Dumnezeu ca niște încercări, pentru arătarea bărbăției noastre, ca lui Iov, care a fost lipsit de copii, a pierdut într-o clipită toată averea sa²⁴ și a fost lovit cu bube²⁵; alte rele sunt trimise de Dumnezeu pentru vindecarea păcatelor, ca lui David care, aducând rușine asupra casei lui, a fost pedepsit pentru pofta lui nelegiuită²⁶. Cunoaștem iarăși un alt fel de rele înfricoșătoare aduse asupra oamenilor de dreapta judecată a lui Dumnezeu, pentru a-i înțelepți pe cei care alunecă ușor în păcat, ca Datan și Abiron, pe care i-a înghițit pământul, deschizându-se sub ei gropi și crăpături²⁷. Prin acest fel de pedeapsă ei n-au devenit mai buni – cum ar fi fost cu putință pentru cei coborâți în iad? –, ci, prin pilda lor, au înțelepțit pe cei rămași în viață. Tot așa și Faraon a fost înecat cu toată oastea lui²⁸. Tot așa au

²⁴ *Iov* I, 14-19.

²⁵ *Iov* II, 7.

²⁶ *II Reg.* XI, 27.

²⁷ *Num.* XVI, 31-33.

²⁸ *Ieș.* XIV, 28.

fost nimiciți vechii locuitori ai Palestinei. Deci, când auzim că apostolul spune cândva despre Faraon: «vase ale mâniei gătite spre piere»²⁹, să nu înțelegem cumva că Faraon a fost rău creat de Dumnezeu (că atunci ar fi mai drept ca vina să fie mutată asupra Creatorului), ci, când auzi cuvântul «vase», înțelege că fiecare din noi a fost făcut spre ceva folositor. După cum într-o casă mare sunt vase de aur, de argint, de lut și de lemn³⁰ (că libertatea de voință a fiecăruia dă asemănarea cu aceste materiale: vas de aur este cel care are o viață curată și lipsită de viclenie; vas de argint, potrivit valorii sale, este mai jos decât cel dintâi; vas de lut este omul care gândește cele pământești și se sfârâmă cu ușurință, iar vas de lemn este omul care se întinează lesne cu păcatul și ajunge materie pentru focul veșnic), tot așa și vas al mâniei este omul care primește în el, ca într-un vas, orice lucrare a diavolului și din pricina mirosului greu din el, din pricina stricăciunii, nu mai poate fi folosit, ci este vrednic numai de distrugere și piere. De aceea, pentru că Faraon trebuia să fie sfârâmat, Dumnezeu, Iconomul cel priceput și înțelept al sufletelor, a rânduit să i se ducă vestea și să ajungă cunoscut tuturor, ca, prin pățania lui, să fie de folos celorlalți oameni; că Faraon nu mai putea fi vindecat din pricina mării lui răutăți. Dumnezeu i-a învârtoșat inima, iar prin îndelunga Sa răbdare și prin amânarea pedepsei a mărit răutatea lui, pentru ca, după ce răutatea lui va depăși orice margine, să fie învederată tuturor dreptatea pedepsei dumnezeiești. Deși Dumnezeu a gradat neconținut pedepsele date lui Faraon, de la cele mai mici până la cele mai mari, totuși nu i-a slăbit cerbicia, ci a văzut că Faraon disprețuiește îngăduința Sa, obișnuindu-se cu nenorocirile venite asupra lui. Dar nici așa Dumnezeu nu l-a dat morții, până ce nu și-a găsit singur moartea prin înec, îndrăznind, în mândria inimii sale, să meargă pe drumul celor drepți, cu credința că Marea Roșie va fi și pentru el, ca și pentru poporul lui Dumnezeu, cale bătută.

---

²⁹ Rom. IX, 22.

³⁰ II Tim. II, 20.

Aflând deci acestea de la Dumnezeu și putând singur să știi câte feluri de rele există, cunoscând ce este cu adevărat răul și că rău este păcatul, al cărui sfârșit este pieirea, cunoscând că relele care produc dureri simțurilor sunt rele aparente, că ele au, în realitate, puterea de a face bine, cum sunt de pildă suferințele abătute asupra noastră pentru încetarea păcatului, a căror roadă este mântuirea veșnică a sufletelor, încetează de a mai murmura împotriva celor rânduite de Dumnezeu! Și, în general, nu socoti pe Dumnezeu autor al existenței răului și nici nu-ți închipui că răul are o existență proprie. Răul nu există aparte, ca o ființă oarecare, și nici nu putem să ni-l imaginăm ca o ființă independentă și de-sine-stătătoare. Răul nu este decât lipsa binelui. Ochii au fost creați; orbirea are loc prin pierderea ochilor. Deci, dacă ochiul n-ar fi fost făcut dintr-o natură supusă stricăciunii, orbirea n-ar fi avut loc. Tot așa și răul: nu există prin el însuși, ci este o consecință a beteșugurilor sufletului. Răul nu este necreat, după cum susțin necredincioșii³¹, care acordă răului aceeași valoare ca și naturii binelui, ca și când și binele și răul ar fi fără de început și veșnice și anterioare creației lumii; dar nici creat. Dacă toate sunt de la Dumnezeu, cum e cu puțință ca răul să derive din bine? Nici urâtul nu derivă din frumos și nici viciul din virtute. Citește Cartea Facerii lumii! Vei găsi acolo scris că «*toate erau bune și bune foarte*»³². Deci răul n-a fost creat împreună cu cele bune. Dar nici creaturile spirituale, făcute de Creator, n-au fost aduse la existență amestecate cu răul. Dacă în momentul creației, creaturile materiale nu au avut în ele însele răul, cum ar fi putut creaturile spirituale, care se deosebesc atât de mult de cele materiale, și prin curățenie și prin sfințenie, să aibă vreo părtășie cu răul?

Dar mi se poate spune: Răul este o realitate și efectele lui se văd răspândite din belșug de-a lungul întregii vieți. De unde-și are, dar, existența, dacă răul nu-i nici necreat, nici creat?

³¹ Maniheismul considera că există două principii opuse, ambele necreate și fără început: binele și răul sau lumina și întunericul (cf. Mani, *Pragmateia* (?) în: I. Gardiner / S.N.C. Lieu (ed.), *Manichaean Texts from the Roman Empire*, Cambridge University Press, Cambridge/New York, 2004, p. 161). (n. A.M.)

³² *Fac.* I, 31.

VI

Cei care cercetează unele ca acestea să răspundă la următoarele întrebări: De unde vin bolile? De unde beteșugurile trupului? Că nu se poate spune că boala este necreată, dar nici că este creație a lui Dumnezeu. Nu! Ființele au fost create cu o structură naturală potrivit firii lor și au fost aduse la viață având desăvârșite toate mădulele; se îmbolnăvesc atunci când își pierd starea naturală de viețuire; își pierd sănătatea fie printr-o viețuire rea, fie dintr-o pricină oarecare ce aduce îmbolnăvirea trupului. Deci Dumnezeu a făcut trupul, nu boala; a făcut sufletul, nu păcatul; sufletul se înrăiește când se îndepărtează de starea lui naturală.

– Dar în ce constă pentru suflet binele pe care îl avea înaintea de a se înrăi?

– În aceea că era aproape de Dumnezeu și unit cu El prin dragoste. După ce sufletul a căzut din această stare, a fost stricat de fel de fel de boli.

– Dar, pe scurt, pentru ce sufletul primește răul?

– Pentru că este înzestrat cu voință liberă, lucru care se cuvine mai cu seamă unei ființe raționale. Liber de orice constrângere și creat de Creator cu libertate de alegere – pentru că a fost făcut după chipul lui Dumnezeu –, sufletul concepe binele, cunoaște desfătarea ce vine din săvârșirea binelui; are capacitatea și puterea de a-și păstra starea sa naturală, dacă stăruie în contemplarea binelui și în desfătarea bunătăților spirituale; dar are și capacitatea de a se îndepărta uneori de bine; aceasta i se întâmplă când, săturat de desfătările cele duhovnicești, ca îngreunat de somn și alunecat de la cele de Sus, se amestecă cu trupul, spre a se desfăta cu plăceri rușinoase.

VII

Odinioară Adam era sus nu în ce privește locul, ci prin libertatea voinței sale; când, abia însuflețit, și-a aruncat privirile spre cer, s-a bucurat de cele văzute și a iubit nespus de mult pe Binefăcătorul său, Care-i dăruise desfătarea vieții veșnice, îl așezase în desfătarea Raiului, îi dăduse aceeași stăpânire pe care o aveau îngerii, îl făcuse să aibă același fel de viețuire cu arhanghelii și să audă glas dumne-

zeiesc. Pe lângă toate acestea, era sub paza lui Dumnezeu și se desfăta cu bunătățile Lui. Dar iute s-a umplut de toate aceste bunătăți; și, ca unul care și-a pierdut bunul simț din cauza sațiului, a preferat frumuseții spirituale ceea ce părea plăcut ochilor trupului și a prețuit mai mult săturarea pântecelui decât desfătările cele duhovnicești. De aceea, a fost izgonit îndată din rai, a pierdut acea viețuire fericită și a ajuns rău nu din constrângere, ci din nesocotință. A păcătuit pentru că a întrebuițat rău voința sa liberă și a murit din pricina păcatului, «*că plata păcatului este moartea*»³³. Cu cât se depărta de viață, cu atât se apropia de moarte. Căci Dumnezeu este viață, iar lipsa vieții, moarte. Deci Adam, prin depărtarea sa de Dumnezeu, și-a pricinuit moartea, potrivit celor scrise: «*Iată, vor pieri cei care se depărtează de Tine*»³⁴. Astfel, nu Dumnezeu a creat moartea, ci noi, prin voința noastră rea, am atras-o asupra noastră. Pentru pricinile de mai sus, Dumnezeu a îngăduit desfacerea trupului, ca să nu se păstreze pentru noi nemuritoare boala³⁵, întocmai ca un olar care nu vrea să bage în foc un vas de lut stricat, înainte de a îndrepta, prin refacerea lui, stricăciunea pe care o are.

– Dar pentru ce n-am fost creați, aș putea fi întrebare, cu capacitatea de a nu mai păcătui, încât să nu mai putem păcătui chiar dacă am voi?

– Dar și tu socotești bune slugile tale, când le vezi că îți îndeplinesc sarcinile de bună voie, nu când le ai sub lanțuri! Așadar, și lui Dumnezeu nu-I este dragă fapta săvârșită prin constrângere, ci aceea săvârșită prin virtute; iar virtutea se îndeplinește prin libera alegere, și nu prin constrângere; iar alegerea depinde de noi, și ceea ce depinde de noi este tocmai liberul arbitru. Așadar, cel care hulește pe Creator, [spunând] că nu ne-a făcut infailibili prin fire, nu face altceva decât să prefere firii raționale pe cea irațională, firii libere și active pe cea imobilă și lipsită de inițiativă.

---

³³ Rom. VI, 23.

³⁴ Ps. LXXII, 26.

³⁵ Locul acesta a inspirat pe autorul molitfei celei mari de la slujba înmormântării. (n.t.)

Am făcut o digresiune de la subiect, dar era necesară pentru ca nu cumva, căzând în adânc de gânduri, să simți și lipsa lui Dumnezeu pe lângă lipsa dorurilor tale. Să încetăm, dar, a îndrepta pe Cel înțelept. Să încetăm a căuta ceva mai bun decât ceea ce a făcut El. Chiar dacă scapă puterii noastre de pătrundere pricinile rânduielilor mărunte ale lui Dumnezeu cu privire la viața noastră, totuși să fie nestrămutată în sufletele noastre învățătura că de la Cel bun nu vine nimic rău.

VIII

Ca urmare a ideii de mai sus se pune și problema diavolului. De unde diavolul, dacă relele nu vin de la Dumnezeu? Ce vom răspunde?

Același răspuns dat despre răutatea oamenilor este îndestulător și pentru această întrebare.

- Din ce pricină este rău omul?

- Din propria sa voință liberă.

- Din ce pricină a ajuns diavolul rău?

- Din aceeași pricină, pentru că și el avea libertatea voinței și era în puterea lui fie să rămână lângă Dumnezeu, fie să se înstrăineze de bine. Gavriil a fost înger și a rămas neconținut lângă Dumnezeu; Satan a fost tot înger, și a căzut cu totul din ceata sa. Voința liberă l-a păstrat pe unul între cele de Sus și tot libertatea voinței l-a aruncat pe celălalt din cer. Era cu puțință ca și Gavriil să apostazieze, iar Satan să nu cadă. Dar pe unul l-a salvat dragostea fără sațiu de Dumnezeu, iar pe celălalt îndepărtarea de Dumnezeu l-a arătat vrednic de a fi aruncat în adânc. Acesta este răul: înstrăinarea de Dumnezeu. O mică întoarcere de ochi ne face să fim fie cu lumina soarelui, fie cu umbra trupului nostru; dacă ne uităm la soare, soarele este gata să ne lumineze; dar dacă ne întoarcem spre umbră, ne cuprinde neapărat întunericul. Tot așa și diavolul, este rău pentru că își are răutatea din libertatea voinței, și nu pentru că firea lui era vrăjmașă binelui.

- Dar pentru ce se războiește cu noi?

– Pentru că, fiind vas plin de toată răutatea, a primit și boala invidiei și ne-a pizmuit cinstea. Nu suferea să ne vadă că ducem în rai o viață fără de durere. Și, prin viclenii și meșteșugiri, l-a înșelat pe om; folosindu-se, pentru amăgire, tot de dorința pe care o avea și el de a fi asemenea cu Dumnezeu, i-a arătat pomul cunoștinței binelui și răului și i-a făgăduit că prin mâncarea fructului acestuia va ajunge asemenea lui Dumnezeu: «*Dacă veți mânca dintr-însul, veți fi ca niște dumnezei, cunoscând binele și răul*»³⁶. N-a fost făcut, deci, dușman al nostru; dar din pricina invidiei, a ajuns în dușmănie cu noi. Văzându-se aruncat jos dintre îngeri, n-a suferit să vadă pe pământean înălțat, prin propășirea în virtute, la vrednicia îngerilor.

IX

Dar pentru că a ajuns dușmanul nostru, Dumnezeu ne-a păstrat împotrivirea față de el, prin cuvintele spuse șarpelui, instrumentul lui; amenințarea pronunțată asupra șarpelui se referă la diavol: «*Vrăjmășie voi pune între tine și sămânța ei*»³⁷. Împăcarea cu răutatea este într-adevăr vătămătoare, că de obicei legea prieteniei face ca cei ce se unesc să se asemene. De aceea, pe bună dreptate s-a spus: «*Tovărășiile rele strică obiceiurile bune*»³⁸. După cum aerul respirat în locuri infectate de boală transmite, pe nesimțite, celor sănătoși boala, tot așa tovarășii rele pricinuiesc mare rău sufletelor, chiar dacă nu se simte îndată vătămarea. Pentru asta este neîmpăcătă dușmănia noastră față de șarpe. Așadar, dacă unealta de care s-a slujit diavolul merită atâta ură, cât de mult trebuie să urâm pe cel care s-a slujit de șarpe³⁹!

³⁶ *Fac.* III, 5.

³⁷ *Fac.* III, 15.

³⁸ *I Cor.* XV, 33.

³⁹ Textul biblic de la *Facere* nu precizează identitatea șarpelui care i-a amăgit pe Adam și Eva. El era doar cel mai viclean dintre animale (*Fac.* III, 1). Literatura intertestamentară arată însă că ispititorul a fost chiar diavolul (*Înțel. Sol.* II, 24), iar în Noul Testament șarpele însuși este identificat cu satan (*Apoc.* XII, 9). Sf. Vasile inter-

Aș putea fi întreat:

– Pentru ce a fost așezat în rai acest pom cu ajutorul căruia avea să reușească diavolul în încercarea lui împotriva noastră? Dacă n-ar fi avut această momeală pentru ispită, cum ar fi putut diavolul să ne ducă, prin neascultare, la moarte?

– Trebuia să fie o poruncă prin care să ni se pună la încercare ascultarea. De aceea era în rai un pom încărcat cu fructe frumoase, pentru ca, arătând virtutea înfrânării prin abținerea de la ceea ce-i plăcut, să fim învredniciți cu dreptate de cununile răbdării.

Mâncarea din pomul cunoașterii binelui și răului a avut ca urmare nu numai călcarea poruncii, ci și cunoașterea goliciunii. «*Au mâncat, spune Scriptura, și li s-au deschis ochii lor și au cunoscut că sunt goi*»⁴⁰. Trebuia ca omul să nu-și observe goliciunea, pentru ca nu cumva mintea lui să fie atrasă a-și împlini lipsa, iar prin născocierea de îmbrăcăminte și prin grija de trup, să fie sustras cu totul de la contemplarea lui Dumnezeu.

– Dar pentru ce n-au fost făcute odată cu facerea omului și veșmintele?

– Pentru că omul nu trebuia să aibă îmbrăcăminte; nici naturală, nici confecționată. Îmbrăcăminte naturală este proprie animalelor necuvântătoare, cum sunt penele, părul, grosimea pieilor, care iarna pot să le acopere, iar vara le ajută să suporte căldura. În acestea nu se deosebește animal de animal, pentru că natura este la fel de bună cu toate; omul, însă, trebuia să aibă deosebite darurile bunătaților, potrivit dragostei lui de Dumnezeu. Îndeletnicirile cu meseriile i-ar fi răpit omului tot timpul său liber; iar acest lucru trebuia evitat ca vătămător omului. De aceea și Domnul, vrând să ne cheme din nou la o viață paradisiacă, îndepărtează din suflete grija, spunând: «*Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca*»⁴¹. Așadar omul nu trebuia să

---

pretează aici că șarpele era un animal obișnuit, de care însă diavolul s-a folosit ca de un instrument. (n. A.M.)

⁴⁰ *Fac.* III, 6-7.

⁴¹ *Mt.* VI, 25.

aibă nici îmbrăcăminte naturală, nici confecționată; ci altă îmbrăcăminte îi era pregătită lui, dacă stăruia în virtute; o îmbrăcăminte care avea să înflorească peste om harul lui Dumnezeu și avea să strălucească prin veșminte luminoase ca acelea ale îngerilor, mai frumoase decât varietatea florilor și mai luminoase și mai strălucitoare decât stelele. De aceea Dumnezeu nu i-a dat îndată omului îmbrăcăminte, pentru că îmbrăcăminte rezervată lui trebuia să fie o recompensă a virtuții sale; dar la această îmbrăcăminte omul n-a putut ajunge din pricina ispitei diavolului.

Așadar, vrăjmaș ne este diavolul din pricina căderii ce ne-a adus-o atunci prin ispita lui. Domnul, însă, a rânduit să luptăm împotriva lui, ca, ascultând de poruncile Sale, să reparăm greșeala printr-o nouă luptă și, biruind pe dușman, să fim încununăți. Bine ar fi fost dacă îngerul luminat n-ar fi ajuns diavol, ci ar fi rămas în ceata în care a fost rânduit de Dumnezeu dintru început! Dar, pentru că a ajuns apostat, este dușman și al lui Dumnezeu, dar dușman și al oamenilor, făcuți după chipul lui Dumnezeu (că pentru aceasta este urător de om, pentru că este și luptător împotriva lui Dumnezeu; ne urăște și ca bunuri ale Stăpânului, dar ne urăște și ca asemănări ale lui Dumnezeu). Înțeleptul chivernisitor și purtător de grijă de cele omenești, însă, S-a folosit de răutatea diavolului pentru exercitarea sufletelor noastre întocmai ca un doctor care întrebuintează veninul viperei pentru pregătirea medicamentelor mântuitoare.

– Cine este deci diavolul? Ce rang are? Care e dregătoria lui? De unde, în sfârșit, și-a căpătat numele de Satan?

– Se numește Satan pentru că se împotrivește binelui. Acest sens îl are în limba ebraică⁴², după cum cunoaștem din Cărțile Regilor: «Și a ridicat Domnul satan (potrivnic) lui Solomon pe Hadad, re-

---

⁴² În limba ebraică verbul *satan* înseamnă «a fi potrivnic, dușman, a se opune». Substantivul *satan*, care derivă de aici, înseamnă pur și simplu «potrivnicul». El a devenit în literatura vechi-testamentară mai târziu nume propriu al făpturii cerești potrivnice omului (*I Paral.* XXI, 1; *Zah.* III, 1 ș.u.; *Iov* I-II). (n. A.M.)

gele sirienilor»⁴³. Se numește diavol pentru că este în același timp și colaborator al păcatului nostru, și acuzator⁴⁴; se bucură de pierderea noastră, dar și denunță faptele noastre. Firea lui este necorporală, potrivit cuvintelor apostolului: «*Lupta noastră nu este împotriva sângelui și trupului, ci împotriva [...] duhurilor răutății*»⁴⁵. Dregătoria lui este de conducător, tot potrivit cuvintelor apostolului: «*Lupta noastră este împotriva începătorilor, împotriva stăpânitorilor întunericii acestuia*»⁴⁶. Locul în care-și are sediul conducerea lui este văzduhul, după cum spune același apostol: «*Potrivit stăpânitorului puterii văzduhului, a duhului care lucrează acum în fiii neascultării*»⁴⁷. De aceea se numește și conducător al lumii, deoarece conducerea lui se exercită în jurul pământului. Așa spune Domnul: «*Acum este judecata lumii acesteia; acum conducătorul lumii acesteia se va izgoni afară*»⁴⁸; și iarăși: «*Vine conducătorul lumii acesteia, și în Mine nu va găsi nimic*»⁴⁹.

X

Dar pentru că s-a spus despre oastea diavolului că «*sunt duhuri ale răutății întru cele cerești*»⁵⁰, trebuie să se știe că Scriptura numește de obicei văzduhul cer, ca în următoarele texte: «*Pasările cerului*»⁵¹ și: «*Se suie până la ceruri*»⁵², adică se suie până în ținuturile

---

⁴³ *III Reg.* XI, 14. Textul masoretic îl numește Hadad, pe când Septuaginta Ader, plecând de la confuzia între literele ebraice *reš* și *dalet*. Hadad însă nu este rege al sirienilor, cum îl numește aici Sf. Vasile, ci era descendent din spița regală a edomiților. Dar pentru că Septuaginta îl numește «fiul lui Ader» pe un alt personaj, Ben-Hadad (*III Reg.* XV, 18), care era într-adevăr rege sirian, Sf. Vasile îl identifică pe tatăl acestuia cu Ader edomitul. De aceea consideră că Ader a ajuns rege al sirienilor. (n. A.M.)

⁴⁴ Gr. δίαβολος înseamnă «calomniator». (n. A.M.)

⁴⁵ *Ef.* VI, 12.

⁴⁶ *Ef.* VI, 12.

⁴⁷ *Ef.* II, 2.

⁴⁸ *In.* XII, 31.

⁴⁹ *In.* XIV, 30.

⁵⁰ *Ef.* VI, 12.

⁵¹ *Mt.* VI, 26.

cele mai înalte ale văzduhului. Pentru aceea și Domnul «a văzut pe Satan ca un fulger căzând din cer»⁵³, adică a căzut din propria sa conducere și a ajuns jos, ca să fie călcat în picioare de cei care nădăjduiesc în Hristos. Căci Domnul «a dat putere ucenicilor Lui să calce peste șerpi și peste scorpioni și peste toată puterea vrăjmașului»⁵⁴.

Așadar, pentru că a fost doborâtă tirania diavolului, iar spațiul din jurul pământului a fost curățit prin patima cea mântuitoare, «care a împăcat cele de pe pământ și cele din cer»⁵⁵, ni se făgăduiește Împărăția cerurilor. Ioan Botezătorul a spus: «S-a apropiat Împărăția cerurilor»⁵⁶, iar Domnul, în toate cuvântările Lui, predică «Evanghelia Împărăției»⁵⁷. Chiar mai înainte îngerii au strigat: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace»⁵⁸. Chiar și cei care se bucurau la intrarea Domnului nostru în Ierusalim strigau: «Pace în ceruri și slavă întru cei de sus»⁵⁹. Și, pe scurt, nenumărate sunt strigătele de biruință care vestesc completa zdrobire a dușmanului; așa că întru cele de sus noi nu mai avem de dus vreo luptă; nu mai există niciun potrivnic care să ne îndepărteze de viața cea fericită; o putem moșteni pe viitor nesupărați, putem să ne bucurăm neconținut de pomul vieții, din care la început am fost împiedicați să ne împărtășim din pricina vicleniei șarpelui. Căci «a pus Dumnezeu sabie de foc ca să păzească drumul către pomul vieții»⁶⁰, pe care trecându-l fără nicio piedică să dea Dumnezeu să ne desfătăm de bunătăți, în Hristos Iisus Domnul nostru, a Căruia este slava și puterea în veci. Amin!

⁵² Ps. CVI, 26.

⁵³ Lc. X, 18.

⁵⁴ Lc. X, 19.

⁵⁵ Col. I, 20.

⁵⁶ Mt. III, 2.

⁵⁷ Mt. IV, 23; IX, 35; XXIV, 14.

⁵⁸ Lc. II, 14.

⁵⁹ Lc. XIX, 38.

⁶⁰ Fac. III, 24.

OMILIA A X-A Împotriva celor care se mânia

I

După cum folosul prescripțiilor medicale, date just și după toate regulile științei medicale, se vedește mai ales după ce ele au fost puse în practică, tot așa și îndemnurile duhovnicești își vădesc înțelepciunea și folosul lor, pentru îndreptarea vieții și desăvârșirea celor ce ascultă, mai ales atunci când preceptele lor dau rezultate recunoscute în viața de toate zilele.

Auzim că *Proverbele* declară în termeni preciși: «*Mânia pierde și pe cei înțelepți*»¹; auzim și îndemnurile apostolului: «*Toată mânia și furia și strigarea cu toată răutatea să fie depărtate de la voi*»²; auzim și pe Domnul spunând: «*Cel care se mânia în deșert pe fratele său este vinovat judecării*»³. Când, însă, facem experiența acestei patimi nu atunci când are loc în sufletul nostru, ci atunci când se năpustește din afară asupra noastră ca o furtună neașteptată, atunci cunoaștem minunata înțelepciune a preceptelor dumnezeiești. Dacă noi înșine facem loc mâniei și o lăsăm să treacă asemenea unui torent vijelios, sau dacă examinăm în liniște tulburarea care urâștește pe cei cuprinși de această patimă, atunci cunoaștem din experiență dreptatea cuvintelor Scripturii: «*Bărbatul mânios nu are înfățișare cuvințioasă*»⁴.

Când această patimă a izgonit rațiunea și a pus stăpânire pe suflet, face din om o adevărată fiară și nu-i mai îngăduie să fie om, că

¹ Pr. XV, 1.

² Ef. IV, 31.

³ Mt. V, 22.

⁴ Pr. XI, 25.

nu mai are ajutorul rațiunii. Ce este otrava în animalele veninoase, aceea este mânia în oamenii cuprinși de furia ei. Turbează precum câinii, atacă întocmai ca scorpionii, mușcă asemeni șerpilor. Scriptura obișnuiește să numească prin nume de animale pe cei stăpâniți de patima mâniei, deoarece aceștia, prin răutatea lor, se aseamănă cu ele. Scriptura îi numește câini muți⁵, șerpi, pui de năpârcă⁶, și alte asemenea nume. Că cei care sunt gata să se distrugă unii pe alții și să vatăme pe cei de aceeași seminție cu ei pot, pe bună dreptate, să fie numărați între fiarele și animalele veninoase, care au prin fire o ură neîmpăcată față de oameni. Din pricina mâniei: limbă neînfrânată, gură nepăzită, mâini nestăpânite, insulte, ocări, acuze, bătăi; și altele, câte nu se pot număra, apucăturile rele, toate sunt născute din mânie și iuțime. Din pricina mâniei se ascute sabia, se săvârșește uciderea omului prin mână omenească. Din pricina mâniei nu se mai cunosc frații între ei, părinții și copiii uită legătura firii. Mânioșii, în primul rând, nu se cunosc pe ei înșiși, apoi nu-și mai cunosc nici rudele, nici cunoscuții. După cum puhoaietele care se reped la vale târăsc cu ele tot ce întâlnesc în cale, tot așa și pornirile violente și nestăpânite ale mânioșilor se năpustesc împotriva tuturor, fără deosebire. Pentru cei mânioși nu impun respect nici părul alb, nici virtutea vieții, nici înrudirea, nici binefacerile de mai înainte, nimic din tot ce trebuie respectat și prețuit. Mânia este o nebunie de scurtă durată. Adeseori mânioșii se târăsc pe ei înșiși într-un rău evident; și, din dorința de răzbunare, neglijează binele lor personal. Când își aduc aminte de cele ce i-au ofensat, se simt pișcați ca de un tăun; mânia se zbate, saltă în ei și nu se potolesc înainte de a face vreun rău celui care i-a mâniat, chiar dacă întâmplător și-ar face lor rău; cum se întâmplă adeseori cu obiectele aruncate cu violență în altele din fața lor: suferă ele mai multă pagubă decât pricinuesc altora, pentru că se sfărâmă pe ele însele.

---

⁵ *Is.* LVI, 10.

⁶ *Mt.* XXIII, 33.

Cine ar putea zugrăvi mânia? Cine ar putea descrie chipul în care mânioșii dau drumul mâniei din pricini cu totul întâmplătoare? Țipă, se sălbătesc, se năpustesc cu tot atâta furie ca animalele veninoase și nu se opresc înainte de a-și fi vărsat focul prin săvârșirea unui rău mai mare și de nevindecat, în urma căruia mânia se sparge în ei ca o bășică de apă, umoarea din ea risipindu-se. Nici ascuțișul sabiei, nici focul, nici altceva înfricoșător nu-i în stare să rețină un suflet orbit de mânie; e tot atât de greu de oprit ca și furia celor stăpâniți de demoni; mâniosul nu se deosebește întru nimic de demonizat, nici în privința manifestărilor exterioare, nici în privința stării sufletești. Din pricina dorinței de răzbunare, sângele mâniosului clocotește în jurul inimii, ca și cum ar fi pus în mișcare și frământat de un foc puternic; îi îmbujorează obraji și-i dă mâniosului o altă înfățișare, acesta schimbându-și figura obișnuită și cunoscută tuturor, ca și actorul care-și pune mască pe scenă. La mânioși ochii își pierd căutătura lor, nu mai sunt cei obișnuiți, sunt de nerecunoscut; privirea le tremură și aruncă foc. Scrâșnesc din dinți ca și porcii mistreți care se năpustesc spre atac. Fața le este vânătă și pătată cu sânge; volumul trupului li se mărește, venele le plesnesc, răsuflarea le este agitată din pricina furtunii interioare; vocea le e aspră și țipătoare; cuvântul le este nearticulat, vine pe buze la întâmplare, iese din gură fără șir, fără ordine, fără claritate. Când, însă, dau cu ochii de cei pe care sunt mâniați, furia lor se aprinde din ce în ce mai mult, întocmai ca o flacăra care are din belșug material de ars; într-adevăr, atunci se poate vedea o priveliște ce nu se poate descrie nici în cuvinte și nu se poate suporta nici cu privirea. Mâinile se ridică împotriva semenului său și lovesc trupul oriunde nimeresc; picioarele izbesc fără cruțare părțile cele mai însemnate ale trupului; tot ce vede ajunge o armă în mâna furiei. Dacă găsește însă un potrivnic care să-i opună o pasiune egală lui, atunci apare altă mânie și furie de aceeași violență. Se luptă piept la piept și, căzând, își fac unul altuia tot răul cu putință și, cum e de așteptat, suferă toate câte suferă cei călăuziți de un astfel de demon. Ciuntirea mădularelor și adeseori moartea sunt răsplățile mâniei pe care le câștigă cei încăie-

rați. Primul își ridică mâinile sale nedrepte; celălalt se apără; cel dintâi i-o întoarce, al doilea nu cedează. Trupul este brăzdat de răni, dar mânia face ca durerea să nu se mai simtă. Nu mai au răgaz să mai simtă durerile, căci sufletul lor le este în întregime îndreptat spre răzbunarea insultei.

III

Nu vindecați răul cu rău și nici nu vă luați la întrecere în a vă nenoroci unul pe altul! În întrecerile în rău, biruitorul este cel mai nefericit, că el pleacă de pe câmpul de luptă mai plin de păcate. Nu plăti deci răul cu rău, și nici nu răsplăți o datorie rea cu una mai rea. Te-a insultat cineva când era mânios? Potolește răul prin tăcere! Faci așa? Nu! Dimpotrivă, primești ca pe un șuvoi mânia lui în propria-ți inimă și imiți vântul, care prin suflarea lui întoarce obiectele ce merg în contra lui. Nu folosi ca dascăl pe vrăjmaș, nici nu imita ceea ce urăști. Nu fi oglindă pentru mânios, reflectând în tine chipul lui. Acela-i cu fața roșie. Nu te-ai înroșit și tu? Ochii lui sunt însângerați! Spune-mi, ai tăi privesc liniștit? Vocea lui e aspră! Este a ta mai blândă? Nici ecoul din pustie nu se întoarce atât de desăvârșit la cel ce a grăit cum se întorc insultele la cel ce insultă. Mai mult chiar: ecoul reproduce același sunet; insulta, însă, se întoarce cu adaos. Ce insultă își spun unii altora? Unul spune celuilalt că e om de nimic și de neam umil; celălalt îl face sclav, neam de sclavi. Cel dintâi îl numește sărăntoc; acesta, la rândul lui, îl face vagabond. Primul îl face prost; al doilea îi spune că-i țicnit. Și continuă să se insulte până își termină insultele, cum își termină arcașii săgețile. Apoi, după ce au terminat a se insulta cu limba, pornesc să-și răz-bune insultele cu fapta. Că mânia dă naștere la ceartă; cearta aduce insulte; insultele, lovături; loviturile, răni; iar din răni, de multe ori moartea.

Să oprim deci chiar de la început acest rău, izgonind din suflete, prin orice mijloc, mânia. Făcând așa, vom putea tăia odată cu această patimă, care e un fel de rădăcină și izvor, cele mai multe dintre rele. Te-a insultat? Binecuvântează! Te-a lovit? Suferă! Te scuiă și

te socotește om de nimica? Gândește-te că ai fost făcut din pământ și în pământ te vei întoarce⁷!

Cel care își are ocupată mintea cu astfel de idei va găsi că orice insultă este inferioară adevărului. Făcând așa, nu-i vei da dușmanului prilej de răzbunare, că te vădești invulnerabil insultelor; îți vei prilejui marea cunună a răbdării, că ți-ai făcut din furia altuia prilej de înțelepțire proprie.

Astfel, dacă ai da ascultare cuvintelor mele, tu însuți ai căuta să-ți înmulțești insultele aduse de alții. Îți spune că ești de neam umil, fără nicio slavă, o nimica, venit de nu știi unde? Tu, însă, numește-te pe tine pulbere și cenușă. Poți să-ți dai aceste nume, că nu ești mai ilustru decât părintele nostru Avraam, care s-a numit cu astfel de nume⁸. Te face prost, sărac și de nimic vrednic? Tu, însă, numește-te vierme, spune că din gunoi ți-e originea, așa cum spunea despre el David⁹. La acestea adaugă și cuvintele potrivite spuse de Moise. Acesta, insultat de Aaron și Mariam, nu s-a plâns lui Dumnezeu împotriva lor, ci s-a rugat pentru ei¹⁰. Al cui ucenic vrei să fii? Al acestor bărbați fericiți și iubitori de Dumnezeu sau al celor plini de duhul răutății? Când ești ispășit să insulti pe cineva, gândește-te că ești în situația de a hotărî în care parte ai să te îndrepti: să te apropii, prin îndelungă-răbdare, de Dumnezeu, sau să te alături, prin mânie, dușmanului. Lasă timp gândurilor tale să aleagă partea cea bună. Căci, fie vei fi de folos și aceluia prin exemplul blândeții tale, fie te vei răzbuna și mai cumplit pe el, tocmai prin aceea că primești cu dispreț ocările lui. Într-adevăr, ce poate fi mai dureros pentru un dușman decât să vadă că dușmanul său este mai presus de insultele lui? Nu-ți pleca sufletul abătut și nu te lăsa atins de cel ce te insultă. Lasă-l să latre fără folos, să crape în el de ciudă. Cel care lovește un obiect nesimțitor se pedepsește pe sine, că nu se răzbună nici pe dușman, dar nu-și pune capăt nici mâniei. Astfel,

⁷ *Fac.* III, 19.

⁸ *Fac.* XVIII, 27.

⁹ *Ps.* XXI, 6.

¹⁰ *Num.* XII, 1-6.

cel care insultă pe unul ce nu bagă în seamă insulta nu poate să-și găsească ușurare patimii sale. Ba, dimpotrivă, crapă de ciudă, după cum am spus. Ce nume vor da fiecăruia dintre voi cei care au fost de față la o astfel de scenă? Pe el îl vor numi un calomniator, pe tine, un om cu suflet mare; pe el, un om plin de mânie și nesuferit; pe tine, om plin de răbdare și blând. El se va căi de cele rostite, dar ție nu-ți va părea rău niciodată de virtutea de care ai dat dovadă.

IV

Este nevoie să mai adaug ceva? Insulta a închis Împărăția cerurilor, căci «*batjocoritorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu*»¹¹; tu însă, prin tăcere, ți-ai pregătit Împărăția. Că «*cel care va răbda până în sfârșit, acela se va mântui*»¹². Ce scuză vei găsi dacă și tu te vei apăra și te vei împotrivi insultătorului tot cu același fel de insulte? Vei spune că el a început să te insulte? Aceasta nu-i o scuză vrednică de iertare. Nu merită o osândă mai mică nici desfrânatul care aruncă vina pe o femeie de moravuri ușoare, ca provocatoare a păcatului său. Nu există cununi fără concurenți și nici înfrângeri fără dușmani. Ascultă pe David ce spune: «*Când păcătosul a stat împotriva mea*»¹³, nu m-am mâniat, nici nu m-am apărat, ci «*am amuțit și m-am smerit și nici de bine n-am grăit*»¹⁴. Te mâni la auzul unei insulte ca la auzul unui rău; dar imiți pe cel care insultă, ca și cum ar fi făcut un lucru bun. Iată, săvârșești ce acuzi. Oare vezi numaidecât răul săvârșit de altul, dar nu dai nicio importanță faptei tale rușinoase? Spui că e un lucru rău insulta? Caută să n-o imiți! Nu este o scuză îndestulătoare dacă altul a început să insulte. După părerea mea este mai normal ca mânia lui să crească, din moment ce n-a dat peste un exemplu care să-l înțelepțească; tu, însă, când ai văzut pe mânios că se schimbă la față, nu te-ai ferit de a te asemăna

---

¹¹ I Cor. VI, 10.

¹² Mt. X, 22.

¹³ Ps. XXXVIII, 2.

¹⁴ Ps. XXXVIII, 3.

cu el, ci te-ai supărat și tu, te enervezi și te mânie și tu la rândul tău împotriva lui; astfel furia ta ajunge o scuză pentru cel care a început. Prin cele ce faci procuri o scuză celui alt și te osândești pe tine însuși. Dacă mânia este un lucru rău, pentru ce n-ai abătut de la tine răul? Dacă cel ce se mânie este vrednic de iertare, pentru ce superi pe cel mânios? Prin urmare, chiar dacă n-ai provocat tu cearta, totuși ești tot atât de vinovat. În luptele atletice în care se dau coroane, nu se încununează cel care a dat prima lovitură, ci acela care a biruit. Așadar, este osândit nu numai cel care a început răul, ci și cel care a urmat în păcat pe cel ce a început răul. Dacă-ți spune că ești sărac, primește adevărul spus, de spune adevărul; dacă minte însă, pentru ce te supără spusele lui? Nu te îngâmfa de laudele neadevărate, dar nici nu te supăra de insultele care nu te ating. Nu vezi că săgețile străbat de obicei corpurile solide și rezistente, dar nu pătrund prin cele moi și în cele care cedează loviturilor? Închipuie-ți că insulta este tot o săgeată. Cel care i se potrivește o primește în el însuși; cel care nu-i dă importanță și cedează prin liniștea felului său de a fi, risipește răutatea pornită împotriva lui. Pentru ce să te tulburi dacă te numește sărac? Adu-ți aminte de firea ta! Gândește-te că gol ai intrat în lume și gol ai să ieși¹⁵. Cine este mai sărac decât cel gol? N-ai auzit nimic supărător dacă cele spuse nu ți se potrivesc. Cine a fost dus la închisoare pentru că a fost sărac? Nu-i o rușine să fii sărac; dimpotrivă, este o rușine să nu suporti în chip demn sărăcia. Adu-ți aminte de Stăpânul, Care, deși era bogat, a sărăcit pentru noi¹⁶. Dacă te face nebun și prost, adu-ți aminte de batjocurile cu care iudeii insultau adevărata Înțelepciune, spunându-I: «ești samaritean și ai demon»¹⁷. Dacă te superi, dai dreptate celui ce te insultă. Ce lucru este mai prostesc decât mânia? Dar dacă nu te mânie, ai rușinat pe insultător și ți-ai arătat prin faptă înțelepciunea ta. Ai fost lovit? Dar a fost lovit și Domnul! Ai fost scuipat? Și Stă-

---

¹⁵ *Iov* I, 21.

¹⁶ *II Cor.* VIII, 9.

¹⁷ *In.* VIII, 48.

pânul nostru a fost scuipat! «Că nu și-a întors fața de la rușinea scuipărilor»¹⁸. Ai fost calomniat? Și Judecătorul a fost calomniat. Ți-au sfâșiat haina? Au dezbrăcat și pe Domnul meu și au împărțit hainele Lui lor înșiși¹⁹. Tu n-ai fost osândit ca El și nici n-ai fost răstignit! Multe-ți lipsesc ca să ajungi să-L imiți pe El!

V

Aceste gânduri să-ți intre în minte și clocotul mâniei să îl potolească. Astfel de pregătiri și de dispoziții sufletești calmează săltările și bătăile inimii, aducând echilibru și liniște gândurilor. Acesta este sensul cuvintelor lui David: «*M-am pregătit, dar nu m-am tulburat*»²⁰. Trebuia înfrânată, dar, mișcarea furioasă și nebunească a inimii prin amintirea exemplelor bărbaților fericiți. Astfel, marele David a suportat cu blândețe batjocura lui Șimei. N-a dat timp mâniei să iasă la iveală, ci și-a îndreptat gândul către Dumnezeu și a spus: «*Domnul a zis lui Șimei să blesteme pe David*»²¹. De aceea, când a auzit că-l face ucigaș și nelegiuit, nu s-a mâniat pe el, ci s-a smerit pe sine însuși, deoarece insulta îi era adresată pe merit.

Alungă din mintea ta aceste două gânduri: nu avea o părere prea bună despre tine și nici nu socoti pe ceilalți oameni mai prejos de tine. Dacă vom fi însuflețiți de aceste gânduri, niciodată mânia nu va izbucni la auzul insultelor adresate nouă. Cumplit lucru este pentru un om, care a făcut bine și căruia ar trebui să i se aducă cele mai mari mulțumiri, să primească, pe lângă nerecunoștință, încă și ocări și insulte! Într-adevăr, este cumplit lucru; dar răul este mai mare pentru cel care săvârșește insulta decât pentru cel care o suferă. Te-a insultat? Tu nu te lăsa insultat. Cuvintele ce-ți sunt adresate să-ți fie o școală pentru a învăța înțelepciunea. Dacă nu primești insulta, nu ești rănit. Dacă însă sufletul tău se tulbură, închide supă-

¹⁸ Is. I, 6.

¹⁹ Mt. XXVII, 31, 35.

²⁰ Ps. CXVIII, 60.

²¹ II Reg. XVI, 10.

rarea în tine însuși. «*În mine s-a tulburat inima mea*»²², a spus David, adică: «N-a ieșit la iveală supărarea mea, ci s-a potolit înăuntru ca un val care se sparge de țărături». Liniștește-ți inima urlătoare și înfuriată! Pasiunile să se rușineze la apariția judecății tale, ca și obrăznicia copiilor la ivirea unui bărbat venerabil.

– Cum am putea să evităm vătămarea ce o avem de pe urma mâniei?

– Dacă vom face ca mânia să nu o ia înaintea rațiunii; de aceasta mai cu seamă să avem grijă, ca niciodată mânia să nu alerge înaintea rațiunii; să o avem ca pe un cal înhămat pus în slujba noastră: să asculte de rațiune ca și calul de frâu, să nu iasă din rândul său, să fie condusă de rațiune în direcția spre care aceasta o arată. Că spre foarte multe fapte de virtute mânia este de un real folos sufletului, spre a sări în ajutorul rațiunii împotriva păcatului, întocmai ca un soldat care depune armele lângă general, dar este gata să dea ajutor la comandă. În acest caz, mânia este un nerv al sufletului, care îi dă impuls pentru săvârșirea faptelor bune. Dacă găsește vreodată sufletul moleșit de plăceri, mânia îl face, din extrem de moale și adormit, sever și energic, după cum fierul se căleşte afundându-l în apă. Că, dacă nu te-ai mânia împotriva păcatului, n-ai putea să-l urăști atât cât trebuie. Socotesc că trebuie să avem o râvnă egală pentru iubirea virtuții ca și pentru ura păcatului. Pentru acesta din urmă este mai cu seamă folositoare mânia: când urmează rațiunii cum urmează câinele pe păstor; când rămâne potolită și blândă față de tot ce este folositor; când răspunde îndată la chemarea rațiunii; când se sălbăticește față de o voce și figură străină, chiar dacă pare că este prietenoasă, dar se retrage timidă la strigătul prietenului și cunoscutului ei. Acesta este ajutorul cel mai bun și cel mai potrivit dat de patima mâniei părții raționale a sufletului. O astfel de mânie nu va face pace și nici nu va încheia armistițiu cu cei vicleni, nu va accepta o prietenie vătămătoare, ci va lătra și va sfâșia plăcerea înșelătoare ca pe un lup. Acesta este folosul mâniei pentru cei care știu să se foloseas-

²² Ps. CXLII, 4.

că de ea. De altfel, fiecare putere a sufletului devine bună sau rea după modul în care fiecare o întrebuințează. De pildă puterea dorinței: unul o întrebuințează în desfătări trupești și plăceri necurate; unul ca acesta este un ticălos și un desfrânat; altul o îndreaptă spre dragostea de Dumnezeu și spre dorirea veșnicilor bunătăți; acesta este vrednic de imitat și de fericit. Tot așa și cu rațiunea: omul care se folosește bine de rațiune este un om cu minte și înțelept; cel care își ascute mintea sa spre vătămarea aproapelui este un mișel și un nelegiuit.

VI

Să nu facem, deci, prilej de păcat cele date nouă de Creator pentru mântuirea noastră. Astfel mânia, dacă e folosită când trebuie și cum trebuie, dă naștere la curaj, la răbdare și la tărie de caracter; când însă nu-i întrebuințată după dreapta judecată, se preface în nebunie. Pentru aceasta și psalmistul ne sfătuiește: «*Mâniati-vă, dar nu păcătuiți*»²³. Domnul amenință cu osânda pe cel care se mânie în zadar²⁴, dar nu ne oprește de a ne folosi de mânie ca de un leac, acolo unde trebuie. Textele: «*Vrăjmășie voi pune între tine și șarpe*»²⁵ și: «*Fiți dușmani cu madianiții*»²⁶, ne învață că trebuie să ne slujim de mânie ca de o armă. Pentru aceasta Moise, omul cel mai blând dintre toți oamenii²⁷, pentru a pedepsi idolatria, a înarmat mâinile leviților spre uciderea fraților lor. Moise a spus: «*Puneți-vă fiecare sabia la șold și mergeți de la o poartă la cealaltă și întoarceți-vă prin tabără, și fiecare să-și omoare pe fratele lui, și fiecare pe vecinul său, și fiecare pe aproapele său*»²⁸; iar mai jos puțin: «*Și a spus Moise: „Afierosiți-vă astăzi mâinile voastre Domnului, fiecare prin fiul său ori*

---

²³ Ps. IV, 4.

²⁴ Mt. V, 22.

²⁵ Fac. III, 15.

²⁶ Num. XXV, 18.

²⁷ Num. XII, 3.

²⁸ Ieș. XXXII, 27.

prin fratele său, ca să fie dată peste voi binecuvântare”²⁹. Ce a îndreptățit pe Finees? Oare nu mânia lui cea dreaptă împotriva desfrânaților? Finees era un om foarte blând și pașnic; dar când a văzut că Zimri a făcut desfrânare pe față și fără de rușine cu o madianită și că ei nici n-au ascuns priveliștea urâtă a rușinii lor, n-a mai putut răbda, s-a folosit de mânie așa cum trebuia și a străpuns pe cei doi cu lancea³⁰. Oare Samuel n-a adus în mijloc și n-a ucis, mânat de o dreaptă mânie, pe Agag, împăratul amaleciților, salvat de Saul împotriva poruncilor lui Dumnezeu³¹? Astfel, mânia este de multe ori un bun ajutor pentru săvârșirea faptelor bune. Zelosul Ilie, printr-o mânie rațională și dreaptă, a omorât, pentru folosul întregului Israel, patru sute cincizeci de preoți ai lui Baal și patru sute de preoți ai dumbărilor³², care au mâncat la masa Izabelei³³.

Tu, însă, te mânii fără motiv pe fratele tău. Într-adevăr, cum nu te mânii fără motiv când te superi pe altul decât pe cel care a acționat prin el? Faci ca și câinii: aceștia mușcă pietrele, pentru că nu pot să muște pe cel care a aruncat cu piatra. Unealta este vrednică de milă, însă trebuie urât cel care uneltește. Într-acolo îndreaptă-ți furia, spre ucigașul de oameni, tatăl minciunii, lucrătorul păcatului; față de fratele tău ai milă chiar, pentru că dacă stăruie în păcat, va fi dat focului veșnic împreună cu diavolul.

După cum cuvintele: *furie* și *mânie* diferă unul de altul, tot așa și înțelesul lor se deosebește foarte mult. *Furia* este un fel de aprindere și abur iute al patimii; *mânia* este durere stăruitoare, o pornire continuă pentru a răsplăti cu rău pe cei care te-au nedreptățit, sufletul dorind puternic să se răzbune. Trebuie să se știe că oamenii pă-

---

²⁹ *Ieș. XXXII, 29.*

³⁰ *Num. XXV, 6-8.*

³¹ *I Reg. XV, 32-33.*

³² Este urmat aici textul Septuagintei, doar că aceia sunt numiți nu «preoți», ci «profeți». În ebraică însă cea de-a doua categorie sunt profeți «ai Așerei», zeiță canaanită, reprezentată adeseori printr-un stâlp sau arbore sacru, de aceea numele ei este transpus în Septuaginta prin «dumbravă» (ἄλλοος). (n. A.M.)

³³ *III Reg. XVIII, 22-40.*

cătuiesc în amândouă aceste stări sufletești; sau se pornesc cu nebulie și fără de judecată împotriva celor ce i-au provocat, sau uneltesc cu viclenie și pe ascuns împotriva celor ce i-au supărat; trebuie să ne ferim și de una, și de alta.

VII

Cum am putea face ca să nu dăm drumul acestei patimi atunci când nu se cade? Cum? Dacă ne vom deprinde mai întâi cu smerenia pe care Domnul ne-a poruncit-o și prin cuvânt, dar ne-a arătat-o și prin faptă; când spunând: «*Cel care vrea să fie întâiul între voi, să fie cel din urmă dintre toți*»³⁴; când răbdând liniștit și nemișcat pe cel care-L lovea³⁵. Făcătorul cerului și al pământului, Cel închinat de toată zidirea văzută și nevăzută, Cel care «*poartă universul prin cuvântul puterii Lui*»³⁶, n-a trimis de viu în iad pe cel ce L-a lovit, n-a deschis pământul sub picioarele nelegiuitului, ci îl sfătuiește și-l învață: «*Dacă am grăit rău, mărturisește despre rău; dar dacă am grăit bine, pentru ce Mă bați?*»³⁷. Dacă, potrivit poruncii Domnului, te vei obișnui să te socotești cel din urmă dintre toți, cum poți să te mai revolți că ai fost insultat? Când te insultă un copil mic, socotești insulta prilej de râs; când îți adresează cuvinte insultătoare un om ieșit din minți, îl socotești mai degrabă vrednic de milă decât de ură. Prin urmare, nu cuvintele unuia sau altuia provoacă în noi supărarea, ci mândria noastră de a ne socoti mai buni decât cel care ne-a insultat, imaginea fiecăruia despre sine însuși. Dacă vei smulge din suflet aceste două gânduri, insultele vor fi ecoul unor sunete lipsite de conținut. «*Pune deci capăt mâniei și părăsește furia*»³⁸, ca să scapi de a face cunoștință cu mânia «*care se descoperă din cer peste toată*

³⁴ Mc. IX, 35.

³⁵ In. XVIII, 22-23.

³⁶ Evr. I, 3.

³⁷ In. XVIII, 23.

³⁸ Ps. XXXVI, 8.

fărădelegea și nedreptatea oamenilor»³⁹. Că, dacă vei putea să tai cu ajutorul unei judecăți sănătoase rădăcina amară a furiei, vei tăia odată cu această rădăcină multe patimi; viclenia, bănuiala, neîncrederea, răutatea, uneltirea, îndrăzneala și tot roiul de păcate de acest fel, care sunt vlăstare ale acestui viciu. Să nu dăm sufletului nostru un rău atât de mare, care ne îmbolnăvește sufletul, ne întunecă gândurile, ne înstrăinează de Dumnezeu, ne face să nu ne mai cunoaștem rudele și cunoscuții, începe război, aduce asupra noastră mulțime de nenorociri, dă naștere în sufletul nostru demonului răutății, care pune stăpânire îndată pe toate gândurile noastre ca un chiriaș nerușinat și închide intrarea Sfântului Duh. Unde este dușmănie, ceartă, gâlceavă, care tulbură neconținut sufletele, acolo duhul blândeții nu-și găsește loc de odihnă.

Să dăm deci ascultare sfatului fericitului Pavel, alungând de la noi toată mânia și furia și strigarea, împreună cu toată răutatea⁴⁰ și să fim milostivi și buni unii cu alții, așteptând fericita nădejde făgăduită celor blânzi, căci «*fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul*»⁴¹, în Hristos Iisus Domnul nostru, a Căruia este slava și puterea în veci. Amin!

³⁹ Rom. I, 18.

⁴⁰ Ef. IV, 31.

⁴¹ Mt. V, 5.

OMILIA A XI-A Despre invidie

I

Bun este Dumnezeu și dătător de bunătăți celor vrednici; rău este diavolul și făcător a tot felul de răutăți. După cum lipsa de invidie vine de la Cel bun, tot așa invidia urmează diavolului.

Să ne păzim deci, fraților, de patima invidiei, ca nu cumva să ajungem părtași faptelor celui potrivnic și să fim osândiți odată cu el. Dacă cel mândru suferă aceeași osândă ca și diavolul, cum va scăpa invidiosul de pedeapsa pregătită diavolului?

Nu se naște în sufletele oamenilor o patimă mai pierzătoare decât invidia; supără foarte puțin pe cei din jur, dar pricinuieste în primul rând un rău personal celui stăpânit de această pornire nestăpânită. După cum rugina mănâncă fierul, tot așa și invidia roade sufletul invidiosului. Dar, mai bine spus, după cum viperele, potrivit spuselor oamenilor, mănâncă, la nașterea lor, pântecelul care le-a zămislit¹, tot așa și invidia obișnuiește să sfășie sufletele care au odrăslit-o.

Invidia este o întristare pentru bunăstarea aproapelui. Din această pricină pe invidios niciodată nu-l părăsește nici supărarea, nici mâhnirea. A rodit mult țarina vecinului? Este plină casa vecinului de tot ce-i trebuie pentru viață? Nu-l părăsește veselia? Ei bine, toate acestea întrețin boala și măresc durerea invidiosului. Așa că se aseamănă cu un om gol, lovit din toate părțile. Este cineva voinic, sănătos? Starea lui îl rănește pe invidios! Este altul mai frumos la

---

¹ După Herodot, *Istoriei* 3, 109, viperele și șerpii înaripați din Arabia se înmulțesc într-un fel aparte. Femela devorează masculul la împerechere, însă va sfârși ea însăși pradă progenerurilor care își răzbuună tatăl, devorând la naștere pântecelul mamei. Evident Herodot oferă o istorie fabuloasă, plecând de la realitatea că majoritatea speciilor de vipere sunt vivipare (nasc pui vii). (n. A.M.)

chip? Altă rană pentru invidios! Cutare depășește pe mulți prin talentele sale? Este cineva cinstit și admirat pentru înțelepciunea și darul vorbirii? Este un altul bogat, îi place nespus să dăruiască și să împărtășească din averea sa pe cei săraci? Este lăudat mult de cei cărora le face bine? Ei bine, toate acestea sunt lovituri și răni care-l lovesc drept în inimă. Și grozăvia bolii stă în aceea că nu poate să și-o mărturisească; dimpotrivă, stă cu capul aplecat, cu ochii în pământ, este buimac, plângăreț, mistuit de răutate. Dacă-l întreabă cineva de ce suferă, îi e rușine să-și mărturisească tot chinul sufletului și să spună: «Sunt un invidios și un amărât; mă roade fericirea prietenului meu; bunăstarea fratelui meu mă face să plâng de durere; nu pot suferi să văd faptele bune ale altora; orice bunăstare a altui om mă face nenorocit!». Așa ar grăi dacă ar vrea să spună adevărul. Dar nu vrea să mărturisească nimic din toate chinurile lui; ține boala în adâncul sufletului, și boala îi roade încetul cu încetul măruntaiele și-l topește.

II

Nici nu caută doctor pentru boala lui, dar nici nu poate să descopere un leac vindecător, deși sunt pline Scripturile de astfel de leacuri. Așteaptă o singură ușurare a bolii lui: să vadă căderea unuia dintre cei invidiați. Ura i se termină numai când vede pe cel invidiat nefericit din fericit cum era; când vede ajuns vrednic de milă pe cel admirat de toată lumea. Numai atunci se împacă cu el, numai atunci îi este prieten, când îl vede lăcrimând, când îl vede jelind. Nu se bucură cu cel vesel, dar plânge cu cel îndurerat. Îl căinează că i s-a schimbat soarta, că a căzut într-o stare atât de jalnică; ridică în slava cerului, prin cuvinte, starea lui fericită de mai înainte nu din dragoste de om, nici din simpatie, ci pentru a-i face și mai grea nenorocirea. Pe copil îl laudă după ce a murit și-l slăvește cu nenumărate elogii, că era frumos la chip, că era deștept, că era destoinic în toate; dacă ar trăi, n-ar întrebuința un limbaj atât de elogios. De vede însă că și alții îl acoperă cu laude, se schimbă iarăși și pizmuieste pe cel mort. Invidiosul admiră bogăția altuia după ce a pierdut-o; laudă și preaslăvește frumusețea, vigoarea și sănătatea cuiva, după

ce s-a îmbolnăvit. Și, pe scurt, invidiosul este dușman al celor prezente, dar prieten al celor pierdute.

III

Ce poate fi mai pierzător decât această boală? Este distrugerea vieții, ruină a firii, vrăjmașă a darurilor dumnezeiești, împotrivire față de Dumnezeu. Cine l-a pornit pe demon, începătorul răutății, la război împotriva oamenilor? Oare nu invidia? Prin invidie demonul s-a arătat pe față luptător împotriva lui Dumnezeu; s-a mâniat pe Dumnezeu din pricina marilor daruri date de Dumnezeu omului; și, pentru că n-a putut să se răzbune pe Dumnezeu, s-a răzbunat pe om.

Și Cain, cel dintâi ucenic al diavolului, s-a purtat la fel. Diavolul l-a învățat și invidia, și uciderea, surori una cu alta într-o nelegiuire, pe care și Pavel le-a alăturat prin cuvintele: «*Sunt plini de invidie, de ucidere*»². Ce a făcut Cain? A văzut cinstea dată de Dumnezeu fratelui său și s-a aprins de gelozie; a omorât pe cel cinstit de Dumnezeu, spre a lovi pe Cel ce l-a cinstit. Pentru că nu putea să lupte cu Dumnezeu, a schimbat lupta împotriva lui Dumnezeu în ucidere de frațe.

Să fugim, fraților, de această patimă. Ea ne învață să luptăm împotriva lui Dumnezeu, dă naștere la uciderea de oameni, încurcă firea lucrurilor, nu ține seamă de cele mai strânse legături de rudenie. Este o nenorocire cu totul nesăbuită.

Pentru ce te întristezi, omule, odată ce n-ai suferit nicio nenorocire? Pentru ce porți război împotriva celui care are unele bunuri, odată ce nu ți-a împușinat cu nimic bunurile tale?

Dacă însă te superi chiar când ți se face bine, nu urmează oare că invidiezi direct propriul tău folos?

Un astfel de om a fost Saul, care a prefăcut în pricină de luptă împotriva lui David marile binefaceri primite de la acesta. Mai întâi, deși a fost izbăvit de boală prin acea dumnezeiască și armonioasă cântare³, totuși a încercat să străpungă cu sulița pe binefăcător⁴;

² Rom. I, 29.

³ I Reg. XVI, 23.

apoi, deși a fost salvat dintre dușmani împreună cu oastea lui și a fost eliberat de rușine prin lupta lui David cu Goliat, totuși, când dănuțitoarele au atribuit lui David în cântece de biruință merit înzecat în victoria dobândită, cântând: «*David a bătut zeci de mii, iar Saul mii*»⁵, numai pentru aceste cuvinte și pentru mărturia adevărului, care era în aceste cuvinte, a încercat mai întâi să-lucidă cu propria sa mână și să-l omoare prin viclenie; apoi, David a fugit, totuși nici așa n-a pus capăt dușmăniei sale, ci în cele din urmă a cercetat pustiul, pornind împotriva lui trei mii de ostași de elită⁶. Dacă ar fi fost întrebat pentru ce a pornit acest război, negreșit că ar fi spus: «*Binefacerile primite de la David!*». Mai mult, în timpul prigoanei, chiar Saul, pe când dormea, a fost prins de David, căruia îi era ușor să-l omoare pe dușmanul său; totuși dreptul David l-a scăpat iarăși, ferindu-se de a-și ridica mâna asupra lui⁷; cu toate acestea, nici de astă dată Saul n-a fost înduplecat de această binefacere. Dimpotrivă, din nou pornește armată împotriva lui, din nou îl urmărește; până ce a doua oară este prins de David în peșteră⁸; aici virtutea unuia s-a arătat mai strălucită, iar răutatea celuilalt s-a făcut mai vădită⁹.

Invidia este un fel de dușmănie care se poate înlătura cu foarte mare greutate. Pe scurt, binefacerile îmblânzesc pe dușman; pe invidios, însă, și pe răutăcios, binefacerea făcută lui îl întărește și mai mult. Și cu cât i se face mai mult bine, cu atât se revoltă mai mult, se supără și se arată mai nemulțumit. Și este mai mare durerea pricinuită de faptul că binefăcătorul are puțința să-i facă bine decât mulțumirea de pe urma binefacerilor primite.

Pe care fiară n-o depășesc invidioșii prin răutatea lor? Pe care animal neîmblânzit nu-l întrec în sălbăticie? Căinii se îmblânzesc dacă le dai de mâncare; leii devin supuși dacă sunt îngrijiți; invidioșii, însă, se sălbătesc și mai mult dacă li se poartă de grijă.

⁴ *I Reg. XVIII, 11.*

⁵ *I Reg. XVIII, 7.*

⁶ *I Reg. XXIV, 3.*

⁷ *I Reg. XXVI, 7-12.*

⁸ *I Reg. XXIV, 4-16.*

⁹ *I Reg. XXIV, 18.*

Cine l-a făcut rob pe Iosif, care era liber prin naștere? Oare nu invidia fraților săi? Cu acest prilej este vrednic să te minunezi de nebunia acestei boli. Într-adevăr, frații lui Iosif, temându-se de împlinirea viselor, l-au făcut rob pe fratele lor¹⁰, pentru că niciodată un rob nu primește închinăciune. Dacă visele sunt adevărate, este oare vreun meșteșug prin care să se poată împiedica împlinirea lor? Dar dacă vedeniile din vise sunt mincinoase, pentru ce pizmuiți pe cel care se lasă înșelat de ele? Prin rânduiala lui Dumnezeu, însă, vicleania lor s-a întors împotriva lor. Că, prin fapta cu care socoteau că împiedică prezicerea, prin aceea au deschis drum împlinirii viselor. Într-adevăr, dacă n-ar fi fost vândut, n-ar fi ajuns în Egipt, n-ar fi căzut, datorită curăției lui, pradă uneltirilor femeii desfrânate, n-ar fi fost aruncat în temniță, nu s-ar fi împrietenit cu slujitorii lui Faraon, n-ar fi tălmăcit visele în urma cărora a primit conducerea Egiptului și nu i s-ar fi închinat frații lui, veniți la el din pricina lipsei de grâu¹¹.

Treci cu mintea la cea mai mare invidie, care a luat naștere cu prilejul celei mai mari fapte din istoria lumii; este vorba de invidia provocată de furia iudeilor împotriva Mântuitorului. Pentru ce L-au pizmuit? Pentru minunile Lui! Ce scop au avut minunile Lui? Mântuirea celor din nevoi! Flămânzii erau hrăniți, și Cel care-i hrănea era prigonit și dușmănit; morții erau înviați, și Cel ce le dădea viață era privit cu ură; demonii erau alungați, și se uneltea împotriva Celui care poruncea demonilor; leproșii erau curățiți, șchiopii umblau, surzii auzeau și orbii vedeau, iar Binefăcătorul era alungat. În cele din urmă, au dat morții pe Cel care a dăruit viața, au bătut cu bice pe Izbăvitorul oamenilor și au osândit pe Judecătorul lumii. Până acolo au dus răutățile invidiei!

Și cu această singură armă, începând de la facerea lumii și până la sfârșitul veacului, pe toți îi rănește și pe toți îi doboară diavolul, distrugătorul vieții noastre, el, care se bucură de pierderea noastră,

---

¹⁰ Fac. XXXVII, 3-28.

¹¹ Fac. XXXIX - XLV.

el, care a căzut prin invidie și vrea să ne doboare și pe noi împreună cu el prin același păcat.

Înțelept a fost, deci, Solomon, care n-a îngăduit să cineze cu omul invidios¹². Prin tovărășia la cină, înțeleptul Solomon lasă să se înțeleagă toate legăturile din viață. Că, după cum trebuie să avem grijă de a îndepărta cât mai mult de foc materialele ușor de aprins, tot așa trebuie, atât cât este cu putință, să nu avem legături de prietenie cu oamenii pizmași, pentru a ne așeza în afara săgeților invidiei. Într-adevăr, nici nu este cu putință de a veni în alt chip în contact cu invidia decât dacă ne apropiem de ea prin legături de prietenie. Că, după cuvintele lui Solomon, «*orice om este invidiat de prietenul lui*»¹³. Și așa este, scitul nu este pizmut de egiptean, ci de unul de același neam cu el; iar între cei de același neam, fiecare este pizmut nu de oameni necunoscuți, ci de cunoscuții lui; iar dintre cunoscuți, invidia ia naștere între vecini, între cei de aceeași meserie și, în general, între cei care sunt în cele mai strânse legături; și iarăși, dintre aceștia, invidia își face loc între cei de aceeași vârstă, între neamuri, între frați. Pe scurt, invidia este o boală a prieteniei, după cum mătura este boala grâului. Singurul lucru vrednic de laudă în această patimă este că invidia ajunge cu atât mai împovăraătoare pentru invidios cu cât este cultivată mai mult. După cum săgețile aruncate cu putere, se întorc asupra celui care le-a aruncat dacă se izbesc de ceva tare și rezistent, tot așa și pornirile invidiei nu supără deloc pe cel invidiat, ci sunt răni tocmai pentru invidios. Care om a micșorat cu ceva prin invidie calitățile și bunurile aproapelui său? Invidiosul se pierde pe el însuși, topindu-se de întristare. Cei care suferă de boala invidiei sunt socotiți mai distrugători chiar decât animalele veninoase; acestea introduc veninul cu ajutorul unei răni, iar acesta putrezește încetul cu încetul partea rănită; invidioșii însă, după părerea unora, vatămă chiar numai prin căutătură, încât trupuri sănătoase, în puterea și în floarea vârstei, deochete de ei, se topesc și dintr-o dată se prăpădește tot trupul, ca și cum ar izvorî

---

¹² Pr. XXIII, 6.

¹³ Eccl. IV, 4.

din ochii invidioșilor un curent distrugător care ruinează și strică. Eu însă resping această părere ca pe o părere populară, răspândită de babe printre femei; dar spun că demonii, urătorii binelui, când găsesc înclinări potrivite scopurilor lor, le folosesc în tot chipul după propria lor voință; în acest chip se folosesc și de ochii invidioșilor, spre a le sluji voinței lor¹⁴. Dacă lucrurile stau așa, nu te cutremuri oare, făcându-te slujitorul demonului distrugător, ci, dimpotrivă, primești să pună stăpânire pe tine patima invidiei, prin care ajungi nu numai dușmanul celor care nu te-au nedreptățit cu nimic, dar și dușmanul bunului și neinvidiosului Dumnezeu?

V

Să fugim de acest păcat de nesuferit. Invidia este învățătura șarpelui, născocirea demonilor, sămânța dușmanului, arvuna iadului, piedică evlaviei, cale spre gheenă, lipsire de Împărăția cerurilor.

Invidioșii se cunosc oarecum după față. Privirea le este uscată și lipsită de strălucire, obrazul posomorât, sprâncenele încruntate, sufletul tulburat de patimă, fără putință de a judeca adevărat lucrurile. Pentru ei fapta virtuoașă nu este vrednică de laudă, talentul oratoric nu-i împodobit cu bună-cuviință și eleganță retorică; pentru ei nimic nu este vrednic de urmat și de slăvit. Și după cum vulturii se îndreaptă spre locurile rău mirositoare, trecând în zborul lor peste multe livezi și peste multe locuri încântătoare și bine mirositoare, și după cum muștele trec pe lângă lucrurile sănătoase și se grăbesc spre răni, tot așa și invidioșii nu dau nicio atenție faptelor strălucite și mărețe din viață, ci se opresc asupra celor putrede. Dacă se întâmplă să greșească cineva cu ceva, cum e cazul cu multe dintre faptele oamenilor, apoi această greșeală o fac cunoscută cu intenția de a caracteriza prin ea pe cel care a săvârșit-o, ca și caricaturiștii care fac portretele celor pictați luând ca o caracteristică generală nasul lor strâmb sau o cicatrice, sau vreo schilodire provenită fie din naștere, fie de pe urma vreunei boli. Invidioșii sunt grozavi în a batjo-

¹⁴ Sf. Vasile pune deochiul pe seama acțiunilor demonice. Biserica Ortodoxă are *Rugăciune pentru deochi* (cf. *Molitfelnic*). (n. A.M.)

cori faptele vrednice de laudă prin răstălmăcirea dată lor, sunt des-
toinici în a calomnia virtutea, înfățișând-o prin viciul cu care se în-
vecinează. Pe cel curajos îl numesc obraznic, iar pe cel cuminte și
înfrânat, nesimțitor; pe cel drept îl numesc om fără de inimă, iar pe
cel chibzuit, viclean. Pe cel mărinimos îl bârfesc ca pe un om de
prost gust, iar pe cel cu inima largă, ca pe un risipitor; și, dimpotri-
vă, pe cel econom îl numesc zgârcit. Pe scurt, invidiosul nu se sfieș-
te de a da oricărui fel de virtute numele viciului potrivnic virtuții.

Ce vom face? Vom mărgini cuvântarea noastră la acuzarea aces-
tui viciu? Aceasta însă ar însemna să vindecăm boala numai pe ju-
mătate. Nu este fără de folos, într-adevăr, a arăta celui stăpânit de
acest păcat cât este de mare boala sa, spre a-l face să și-o îngrijească
după cum merită. A-l lăsa însă aici, fără a-l povățui spre o însănăto-
șire deplină, înseamnă a-l lăsa pe cel suferind pradă bolii.

Ce vom face deci? Cum vom proceda ca de la început să nu pu-
nă stăpânire pe noi această boală, sau, dacă ne stăpânește, să scă-
păm de ea?

Mai întâi, să nu socotim lucru mare și extraordinar cele ome-
nești: nici bogăția, pe care o au unii oameni, nici slava, care piere,
nici bunăstarea trupului. Că noi nu numim bunuri lucrurile trecă-
toare; noi suntem chemați să ne împărtășim de bunurile cele veșni-
ce și adevărate. Dacă vom cugeta așa, atunci bogătașul nu mai este
de invidiat din pricina bogăției sale, înalții demnitari nu mai sunt de
pizmuit din pricina mării lor dregătorii, nici cel puternic, din prici-
na tăriei trupului lui, și nici cel înțelept, din pricina superiorității lui
intelectuale. Toate acestea sunt în mâinile celor care le întrebui-
țează bine numai niște mijloace pentru săvârșirea virtuții; fericirea
nu stă în ele; dar cel care le întrebuițează în chip rău este un om
vrednic de milă, ca și cel care se rănește de bună voie cu sabia pe
care a primit-o ca să se apere de dușmani. Dacă omul întrebuițează
aceste daruri bine și după dreapta judecată și este administrator
al bunurilor primite de la Dumnezeu, fără să le păstreze pentru
propria sa desfătare, atunci este vrednic de a fi laudat și iubit și pen-
tru iubirea de frați, și pentru dărnicia firii lui.

Un altul se distinge prin deșteptăciunea sa, este un orator talen-
tat al cuvântului lui Dumnezeu și tălmăcitor al cuvintelor Sfintei
Scripturi. Să nu invidiezi pe un astfel de om și nici să nu voiești să

tacă tălmăcitorul cuvintelor dumnezeiești, dacă, prin harul Sfântului Duh, este aprobat și lăudat de ascultători. Căci el este spre binele tău și ți s-a trimis prin acel frate darul învățaturii, dacă voiești să-l primești. Mai mult, nimeni nu astupă izvorul care curge, nimeni nu-și acoperă ochii la lumina soarelui, nici nu le pizmuiește, ci dorește să se bucure de ele. Pentru ce nu ascuți cu bucurie când curge în biserică din belșug cuvântul duhovnicesc și când inimă evlavioasă izvorăște din harurile Duhului? Pentru ce nu primești cu mulțumire folosul ce-l ai în urma acestor daruri? Te mușcă însă aplauzele ascultătorilor și ai voi să nu se folosească nimeni și să nu fie nimeni care să laude? Cum îți vei dezvinovăți o astfel de purtare în fața Judecătorului inimilor noastre?

Trebuie să considerăm binele sufletesc ca o frumusețe naturală. Trebuie să iubim și să prețuim și pe cel care are multă bogăție, ca și pe cel cu funcție înaltă sau cu sănătate trupească, dacă le întrebuițează după dreapta judecată, socotindu-le mijloace obștești de trai, când dă, de pildă, cu inimă largă din averea sa celor lipsiți, când își pune trupul în slujba celor bolnavi, când socotește toată averea sa nu atât a lui, cât mai mult a oricărui om în nevoie. Dar pe un om care nu întrebuițează așa aceste mijloace obștești de trai, pe el trebuie să-l socotim mai degrabă nenorocit decât de invidiat, ca pe unul ce are mai multe prilejuri de a fi rău, căci prisosul mijloacelor de trai și de bogăție este spre pierderea lui. Dacă bogăția ajunge un mijloc pentru săvârșirea nedreptății, atunci bogatul este vrednic de plâns; dar dacă bogăția este pusă în slujba virtuții, atunci nu mai poate da loc invidiei, că foloasele bogăției sunt puse în chip obștesc la îndemâna tuturor, afară numai dacă cineva, din pricina mării lui răutăți, pizmuiește propriul său bine.

Și, pe scurt, dacă te ridici cu mintea deasupra celor omenești și privești la ceea ce este cu adevărat frumos și merită să fie lăudat, atunci niciodată nu vei socoti vrednic de fericit și de invidiat vreunul din lucrurile cele pământești și pieritoare. Dacă gândești așa și nu te minunezi de cele lumești ca de niște lucruri mari, atunci este cu neputință să te cuprindă invidia. Dar dacă dorești negreșit slava și vrei să te arăți mai presus de ceilalți oameni și nu suferi să fii al doilea – că și starea aceasta dă naștere la invidie –, atunci mută-ți ambiția ta, ca pe un curent de apă, spre dobândirea virtuții. Nu cău-

ta să te îmbogățești cu orice preț și nici să fii cu bun nume în lucrurile lumești. Toate acestea nu stau în puterea ta. Dimpotrivă, caută să fii drept, curat sufletește și trupește, înțelept, curajos și răbdător în suferințele pentru credință. Lucrând așa, te mântuiești și pe tine însuși și vei avea strălucire mai mare pentru niște bunuri mai mari. Da, virtutea stă în puterea noastră și poate fi dobândită de omul sânguitor; belșugul de avuție, însă, frumusețea trupului și înălțimea funcțiilor nu stau în puterea noastră. Așadar, dacă virtutea este un bun mai mare și mai durabil și dacă toți mărturisim că este de preferat, urmează că trebuie s-o urmăm. Dar este cu neputință să se nască în sufletul nostru virtutea dacă sufletul nu ne e curățit de celelalte patimi, și, înainte de toate, de invidie.

VI

Nu vezi cât de mare rău este fățarnicia? Și ea este un rod al invidiei. Că duplicitatea de caracter se naște în oameni mai ales din pricina invidiei, când țin în adâncul sufletului ură, iar fața lor e colorată de dragoste, ca și stâncile din mare care, acoperite de puțină apă, sunt pentru corăbierii care nu se feresc de ele un rău neprevăzut.

Așadar, dacă de pe urma invidiei curg fără încetare peste noi, ca dintr-un izvor, moartea, pierderea adevăratelor bunătăți, înstrăinarea de Dumnezeu, tulburarea legilor și în același timp răsturnarea tuturor bunurilor din viață, să ascultăm pe apostol și «să nu alergăm după slava deșartă, întărâtându-ne unii pe alții și pizmuindu-ne unii pe alții»¹⁵, ci mai degrabă să fim «buni, miloși, iertându-ne unii pe alții, după cum și Dumnezeu ne-a iertat pe noi, în Hristos Iisus»¹⁶, Domnul nostru, Căruia slavă înălțăm împreună și Tatălui și Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin!

---

¹⁵ Gal. V, 26.

¹⁶ Ef. IV, 32.

OMILIA A XII-A La începutul [cărții] *Proverbelor*

I

Bună este răsplata ascultării. Să dăm, deci, ascultare bunului nostru părinte¹, care ne-a poruncit să predicăm despre Cuvintele Duhului Sfânt. Bunul nostru părinte voiește să căpătăm experiență pe acest drum al predicării, așa cum vânătorii iscușiți deprind câinii de vânătoare purtându-i prin locuri greu de umblat.

Ne-a poruncit așadar să tălmăcim începutul Cărții *Proverbelor*. Orice om știe, chiar cel care cunoaște puțin această carte, că este greu de prins înțelesul pildelor; dar nu trebuie să dăm înapoi în fața acestei greutăți; ne punem nădejdea în Domnul, Care, prin rugăciunile părintelui nostru, ne va da cuvânt la deschiderea gurii noastre².

Știm că scrierile prea înțeleptului Solomon sunt acestea trei: Cartea aceasta a *Proverbelor*, *Ecclesiastul* și *Cântarea Cântărilor*. Fiecare dintre ele urmărește un scop deosebit, dar toate s-au scris spre folosul oamenilor.

Cartea Proverbelor s-a scris pentru înfierarea moravurilor și îndreptarea patimilor; pe scurt, este o învățătură pentru viață, cuprinzând în ea reguli scurte pentru cele ce trebuie făcute.

Ecclesiastul tratează problema naturii lucrurilor și ne descoperă deșertăciunea celor din lumea aceasta, pentru ca să nu socotim vrednice de râvnit cele trecătoare și nici să irosim strădaniile sufletului nostru cu lucruri deșarte.

---

¹ Adică: episcop. Deci omilia aceasta a fost rostită pe când Sf. Vasile cel Mare era preot. (n.t.)

² *Ef.* VI, 19.

În sfârșit, *Cântarea Cântărilor* ne arată modul desăvârșirii sufletului; înfățișează înțelegerea deplină dintre mireasă și Mire, adică legătura strânsă a sufletului cu Dumnezeu-Cuvântul³.

Dar să ne întoarcem la tema noastră.

II

«*Proverbele lui Solomon, fiul lui David, care a împărățit în Israel*»⁴.

Cuvântul «*proverb*» (παροιμία) este clasat de învățații elini printre cuvintele populare, printre cuvintele care de obicei se rostesc pe drum. Cuvântul ὄμιος înseamnă drum. De aceea învățații elini definesc proverbul: un cuvânt comun, întrebuițat de mulțime, cu putința de a fi aplicat de la cazuri singulare la multiple cazuri similare.

La noi, creștinii, proverbul este un dicton folositor, exprimat într-un chip învăluit, care cuprinde în el însuși mult folos, iar în adâncul său ascunde mult înțeles. Pentru aceea și Domnul spune: «*Acestea vi le-am spus în pilde (proverbe), dar va veni ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe față*»⁵. Deci proverbul nu-și exprimă înțelesul său pe față și direct, ci indirect, celor sprinteni la minte.

«*Proverbele lui Solomon*», deci cuvinte sfătuitoare, folositoare pe tot drumul vieții. S-a adăugat și numele autorului pentru ca, prin celebritatea persoanei, să fie atrași cei ce-i ascultă cuvintele. Că vrednicia de credință a învățătorului face să fie primit cu ușurință cuvântul său și-i face mai atenți pe cei ce se instruiesc.

Așadar, «*Proverbele lui Solomon*».

– Care Solomon?

³ Ideea apare la Origen, *Comentariul la Cântarea Cântărilor*, prolog 3, 5-8 (*Sources Chrétiennes* 375, pp. 132-133): Solomon a scris mai întâi la nivelul moral *Proverbele*, în care învață regulile de viațuire, apoi la nivelul natural *Eclesiastul*, în care se arată cum trebuie separate lucrurile zadarnice de cele folositoare, singurele ce trebuie căutate, în fine a scris la nivelul inspectiv, *Cântarea Cântărilor*, în care sufletul învață iubirea față de comuniunea cu Dumnezeu. Această concepție apare și la Sf. Grigorie de Nyssa, *Comentariu la Cântarea Cântărilor*, 1 (PG 44 765D - 767 B). (n. A.M.)

⁴ Pr. I, 1.

⁵ In. XVI, 25.

– Acela despre care Domnul a spus: «Iată, ți-am dat ție inimă înțeleaptă și pricepută; mai înainte de tine n-a fost om ca tine și după tine nu se va mai ridica asemenea ție»⁶; și iarăși: «Domnul a dat lui Solomon înțelepciune și pricepere multă foarte și lărgimea inimii ca nisipul de pe țărmul mării. Și s-a înmulțit înțelepciunea lui Solomon mai mult decât înțelepciunea tuturor oamenilor din vechime și mai mult decât toți înțelepții Egiptului»⁷. A fost deci de neapărată trebuință să se adauge numele autorului cărții.

«*Proverbele lui Solomon, fiul lui David*».

S-a adăugat și tatăl, ca să cunoști că Solomon era înțelept, născut dintr-un tată înțelept și profet; că de mic copil a fost instruit în cărțile sfinte, că n-a căpătat la sorți domnia și nici n-a luat cu forța o împărăție ce nu i se cuvenea, ci prin dreapta judecată a tatălui său și prin voia lui Dumnezeu a luat sceptrul împărătesc.

«*Solomon a fost împăratul Ierusalimului*».

Nici acest lucru nu este de prisos. Mai întâi, pentru a-l deosebi pe el de alții cu același nume, apoi, pentru zidirea celebrului templu din Ierusalim, ca să cunoști cine a construit acel templu, cine este autorul întregii rânduiei date Ierusalimului și cine este autorul legilor și al buneii rânduiei din oraș. Ajută mult la primirea sfaturilor date de *Cartea Proverbelor* și faptul că autorul cărții a fost împărat. Dacă împărăția este o autoritate legală, atunci e clar că hotărârile date de un împărat, vrednic cu adevărat de acest nume, sunt foarte bune și drepte, pentru că urmăresc folosul obștesc al tuturor cetățenilor, și nu sunt întocmite cu scopul propriului folos. Aceasta e deosebirea dintre un tiran și un împărat: tiranul urmărește totdeauna interesele sale, pe când împăratul face totul spre folosul supușilor săi.

Aici sunt enumerate și foloasele acestei cărți: care sunt și la câte pot da naștere în sufletele celor care învață aceste pilde.

---

⁶ *III Reg. III, 12.*

⁷ *III Reg. IV, 29-30.*

Și, în primul loc din *Cartea Proverbelor*, putem cunoaște: «Înțelepciunea și învățătura»⁸.

Înțelepciunea este știința lucrurilor dumnezeiești și omenești și cunoașterea cauzelor lor. Cel ce teologhisește bine cunoaște înțelepciunea, așa cum spune și fericitul Pavel: «Iar înțelepciunea o grăim celor desăvârșiți; dar nu înțelepciunea veacului acestuia, nici a stăpânitorilor veacului acestuia, care sunt pieritori, ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu într-o taină, pe cea ascunsă a lui Dumnezeu, pe care a rânduit-o Dumnezeu mai înainte de veci»⁹. Iar cel care înțelege pe Creator din facerea lumii, a cunoscut și el pe Dumnezeu din înțelepciunea cu care a fost făcută lumea. Că «cele nevăzute ale lui Dumnezeu de la facerea lumii se văd când cugeți la cele făcute de El»¹⁰.

Cartea Proverbelor ne înalță la ideea de Dumnezeu când spune: «Dumnezeu prin Înțelepciune a întemeiat pământul»¹¹; și: «Când pregătea cerul eram cu El»¹²; și: «Eram alături de El, lucrând împreună cu El; eram și Eu; și Se bucura de Mine»¹³. *Cartea Proverbelor* ne spune toate acestea despre Înțelepciune, personificând-o, pentru a ne-o face cunoscută în chip clar. Și, pe scurt, cuvintele: «Domnul M-a zidit început căilor Lui»¹⁴ vorbesc de Înțelepciunea care Se arată în lume, aproape dând glas, prin cele văzute, că de Dumnezeu s-au făcut, pentru că nu întâmplător strălucește în cele create o atât de mare înțelepciune. Că, după cum «cerurile spun slava lui Dumnezeu, iar facerea mâinilor Lui o vestește țaria»¹⁵ – și o spun fără glas – «că

⁸ Pr. I, 2.

⁹ I Cor. II, 6-7.

¹⁰ Rom. I, 20.

¹¹ Pr. III, 19.

¹² Pr. VIII, 27.

¹³ Pr. VIII, 30.

¹⁴ Pr. VIII, 22.

¹⁵ Ps. XVIII, 1.

nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă»¹⁶, tot așa sunt unele cuvinte și ale Înțelepciunii întâi-născute, care înaintea celorlalte a fost pusă temelie zidirii în timpul creației. Înțelepciunea aceasta vestește în tăcere pe Ziditorul și Domnul, ca prin ea să te urci la ideea singurului Înțelept.

IV

Există însă și o înțelepciune omenească, adică priceperea în treburile vieții, potrivit căreia numim înțelepți pe cei care cunosc în amănunțime meseriile folositoare. Pentru aceea, în cea mai mare parte a *Cărții Proverbelor*, Solomon dă sfaturi cu privire la înțelepciune. «*La răspântii înțelepciunea este lăudată, în piețe vorbește cu îndrăznire și de pe vârful zidurilor se propovăduiește*»¹⁷.

Autorul *Cărții Proverbelor*, cunoscând ambiția oamenilor și că noi cu toții iubim în mod firesc strălucirea înțelepciunii, prin laudele aduse înțelepciunii ne îndeamnă sufletele să ne-o însușim fără lenevie și fără ușurătate. Solomon spune că pretutindenii se vorbește de înțelepciune: pe drumuri, în piețe, în fortărețele cetății. Vorbește de porți, de piețe și de ziduri, tocmai pentru a arăta, prin străzi și piețe, strălucirea înțelepciunii, iar prin ziduri, folosul ei; pentru a arăta că înțelepciunea este îndestulătoare pentru întărirea vieții. Și, voind să ne-o însușim, spune: «*Zi că înțelepciunea este sora ta!*»¹⁸; și iarăși: «*Iubește-o, și te va păzi!*»¹⁹. Apoi, arătând folosul ei obștesc și că folosul ei se îndreaptă în chip egal spre toți, zice: «*Junghiat-a jertfele sale*»²⁰, adică a pregătit hrană tare pentru cei care au, prin obișnuință, simțirile sufletului deprinse cu o astfel de hrană²¹. «*A pregătit în vas vinul său*»²², «*care veselește inima omului*»²³. Numește

¹⁶ Ps. XVIII, 3.

¹⁷ Pr. I, 21-22.

¹⁸ Pr. VII, 4.

¹⁹ Pr. IV, 6.

²⁰ Pr. IX, 2.

²¹ Evr. V, 14.

²² Pr. IX, 2.

«vas» participarea obștească a întregului popor la bunuri; din acest vas este îngăduit tuturor să scoată, în deplină libertate, atât cât poate fiecare și cât îi este de folos. «Înțelepciunea și-a gătit sieși masă»²⁴. Solomon spune toate acestea în chip metaforic, arătându-ne cele duhovnicești prin cele materiale. Numește «masă» hrana spirituală a sufletului și ne poștește la această masă cu o predică înaltă, cu învățături care n-au nimic umilitor, înjositor. Înțelepciunea spune: «Cel neînțelept să se abată pe la mine»²⁵. După cum cei bolnavi au nevoie de știința medicală, tot așa cei neînțelepți au nevoie de înțelepciune. Și: «Este mai bine să faci comerț cu înțelepciunea decât cu vistierii de aur și de argint»²⁶; și: «Înțelepciunea este mai scumpă decât pietrele prețioase; niciun lucru de preț nu este vrednic de ea»²⁷, și: «Fiule, dacă vei fi înțelept, vei fi înțelept și pentru tine, și pentru aproapele tău»²⁸; și: «Fiul înțelept nu întâmpină nicio piedică în faptele sale»²⁹. Și, pe scurt, poți cunoaște adevărul acestor cuvinte dacă în ceasurile de răgaz vei citi cele spuse de Solomorî despre înțelepciune. Dar pentru că «înțelepciunea nu va intra în sufletul celui viclean»³⁰, înțelepciunea curățește mai întâi, cu frica de Dumnezeu, sufletele celor ce vor să se ocupe de ea. A arunca oricui se întâmplă tainele mântuirii și a primi fără deosebire pe toți care n-au nici viață curată și nici judecată sănătoasă și chibzuită este la fel cu a pune mir de mult preț într-un vas murdar. De aceea «începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu»³¹, iar frica este curățitoarea sufletului, potrivit rugăciunii profetului, care spune: «Străpunge cu frica Ta cărnurile mele»³². Căci unde locuiește frica, acolo se înscăunează

²³ Ps. CIII, 16.

²⁴ Pr. IX, 2.

²⁵ Pr. IX, 4.

²⁶ Pr. III, 14.

²⁷ Pr. III, 15.

²⁸ Pr. IX, 12.

²⁹ Pr. XIII, 14.

³⁰ Înț. Sol. I, 4.

³¹ Pr. I, 7.

³² Ps. CXVIII, 120.

curăția sufletească, de acolo fuge pe nesimțite orice viclenie și orice faptă nelegiuită, că, odată ce sufletul este țintuit de frică, nu poate fi mișcat spre fapte necugetate. După cum cel care are trupul străpuns de cuie nu poate să facă nimic din pricina durerilor de care e stăpânit, tot așa și cel pătruns de frica de Dumnezeu nu folosește ochiul spre ceea ce nu se cade, nu-și mișcă mâinile spre fapte neîngăduite și, într-un cuvânt, nu poate face vreo faptă mică sau mare în afară de cele ce se cuvin, fiind țintuit, ca de o durere, de așteptarea pedepselor cu care este amenințat.

V

Solomon, însă, îndepărtează de învățăturile dumnezeiești pe cei necurați și ticăloși, spunând: «*Cei fără frică de Dumnezeu se vor sălășlui la porți*»³³; și: «*Căuta-veți la cei răi înțelepciune, și nu o veți găsi*»³⁴; și: «*Căuta-Mă-vor cei răi, și nu Mă vor găsi*»³⁵, pentru că nu sunt curățiți cu frica de Dumnezeu. Deci, de voiești să dobândești înțelepciune, apropie-te cu frică mântuitoare, după ce te-ai curățit de rușinea păcatului.

Ni s-a arătat, așadar, din învățătura proverbelor și un alt bine: dobândirea fricii de Dumnezeu, pe care ne-o însușim cu ajutorul înțelepciunii.

În al doilea rând, din *Cartea Proverbelor* putem «*cunoaște certarea (παιδεία)*»³⁶.

Certarea este o disciplinare folositoare sufletului, care, cu trudă de multe ori, curățește sufletul de petele păcatului. Certarea «*nu*

---

³³ Acest text scripturistic nu se găsește sub forma citată nici în *Proverbe* și nici în altă parte a Sfintei Scripturi. Într-o formă apropiată se găsește în *Pr. XIX, 23*: «Iar cel fără frică se va sălășlui în locuri unde nu se află cunoștință», text pe care Biblia românească din 1982 îl dă sub forma aceasta: «Frica de Dumnezeu duce la viață și ne îndestulăm fără să fim loviți de nenorocire», iar Biblia lui Gala Galaction (București, 1939) îl traduce: «Frica de Dumnezeu este izvor de viață; tihniți să petrecem noaptea fără să fim loviți de vreo nenorocire». (n.t.)

³⁴ *Pr. XIV, 6.*

³⁵ *Pr. I, 28.*

³⁶ *Pr. I, 2.*

pare la început pricină de bucurie, ci de întristare; dar mai pe urmă aduce celor încercați de ea roadă pașnică spre mântuire»³⁷. A cunoaște deci această certare înseamnă să ai o minte deosebită; pentru că mulți, descurajați de asprimea certării, din pricina neștiinței, nu așteaptă folosul de pe urma certării, ci, nemulțumiți de asprimea ei, continuă să sufere mai departe ponoasele neștiinței. De aceea sunt vrednice de laudă glasurile dreptilor, care spun: «Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine, nici cu urgia Ta să mă cerți»³⁸. Profetul nu se roagă să îndepărteze Domnul certarea, ci urgia. Asemănătoare acestui text sunt și următoarele: «Ceartă-ne, Doamne, dar după dreptate și nu întru mânie»³⁹; și: «Certarea Domnului îmi deschide urechile»⁴⁰. Și după cum copiii cei mici, care nu-și fac lecțiile, ajung mai atenți și-și învață lecțiile după ce dascălii sau pedagogii lor îi bat cu nuielele; și după cum aceleași lecții, înainte de bătaie, treceau pe lângă urechile lor, dar, după suferințele pricinuite de lovitură, le intră în urechi și se păstrează în memorie, ca și cum atunci li s-ar fi deschis urechile, tot așa se petrec lucrurile și cu cei care nu ascultau învățătura dumnezeiască și disprețuiau poruncile Domnului. Dar când s-a abătut asupra lor certarea Domnului, atunci sunt primite poruncile lui Dumnezeu, totdeauna propovăduite, dar totdeauna călcate în picioare, ca și cum ar fi izbit pentru prima oară auzul lor. Pentru aceea spune Scriptura: «Certarea Domnului îmi deschide urechile». Deci, pentru că certarea învață pe cel dezordonat – cum a făcut Pavel, care a dat Satanei, ca unui călău ce torturează și biciuiește, pe cei care au căzut de la credință, ca să se învețe să nu mai hulească⁴¹, și cum a fost întors cel îndărătnic, despre care s-a spus că în urma robiei s-a pocăit⁴² –, se cuvine să cunoaștem puterea certării și spre câte este de folos.

---

³⁷ Evr. XII, 11.

³⁸ Ps. VI, 1.

³⁹ Ier. X, 24.

⁴⁰ Is. L, 6.

⁴¹ I Tim. I, 20.

⁴² Ier. XXXI, 19.

Cunoscând, dar, Solomon folosul certării, sfătuiește: «*Nu înceta a certa pe copil, că nu va muri de-l vei lovi cu nuiava. Că tu îl vei bate cu nuiava, dar vei izbăvi sufletul lui de moarte*»⁴³; iar apostolul Pavel spune: «*Care este fiul pe care tatăl nu-l ceartă?*»⁴⁴. Această disciplinare este pentru omul care judecă drept mai de preț decât multă bogăție. Pentru aceea spune Solomon: «*Luați certare, și nu argint*»⁴⁵, pentru că în vremurile grele, sau în caz de îmbolnăvire a trupului, sau când cei ai casei tale suferă, atunci să nu-ți treacă prin minte vreun gând rău despre Dumnezeu, ci cu multă răbdare primește bi-ciuirile Lui, că prin ele Dumnezeu te ceartă pentru păcatele tale; și, pentru că ai cunoscut certarea, spune și tu: «*Urgia Domnului o voi suferi, că am păcătuit înaintea Lui*»⁴⁶; și: «*Bine este mie că m-ai smerit*»⁴⁷. Un astfel de om a fost Pavel, care a spus: «*Suntem certați, dar nu omorâți*»⁴⁸; și: «*Fiind judecați, suntem certați de Domnul, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea*»⁴⁹.

VI

Dar pentru că *paideia* (παιδεία) înseamnă și învățătură, potrivit celor scrise despre Moise că «*a fost învățat în toată înțelepciunea egiptenilor*»⁵⁰, nu este de puțină importanță pentru mântuire de a nu dori dobândirea oricărei cunoștințe, la întâmplare, ci de a cunoaște cea mai folositoare învățătură. De pe acum unii au disprețuit învățătura dată de cuvintele dumnezeiești și s-au ocupat cu geometria, pe care au descoperit-o egiptenii, sau cu astrologia, în mare cinste la caldeeni, sau, în general, cu cunoștința zadarnică despre forme și umbre. Pe mulți i-au preocupat poetica, retorica și desco-

⁴³ Pr. XXIII, 13.

⁴⁴ Evr. XII, 7.

⁴⁵ Pr. VIII, 10.

⁴⁶ Mih. VII, 9.

⁴⁷ Ps. CXVIII, 71.

⁴⁸ II Cor. VI, 9.

⁴⁹ I Cor. XI, 32.

⁵⁰ Fap. VII, 22.

perirea sofismelor, al căror material este minciuna: nici poezia nu poate exista fără mit, nici retorica, fără arta vorbirii și nici sofistica, fără false raționamente. Așadar, pentru că mulți au neglijat cunoștința despre Dumnezeu, în râvna lor după dobândirea acestor cunoștințe, îmbătrânind în cercetarea unor învățături zadarnice, este necesară cunoașterea învățăturii, pentru a alege învățătura cea foloșitoare și a evita pe cea zadarnică și vătămătoare.

Cel care citește cu atenție *Cartea Proverbelor* și nu primește cu lenevie folosul lor poate înțelege «*cuvinte de chibzuință*»⁵¹.

Știm că chibzuința este una dintre virtuțile generale prin care noi, oamenii, cunoaștem ce este bine, ce este rău și ce este indiferent. Cuvântul chibzuit derivă din chibzuință⁵². Pentru ce, oare, se spune la *Facere* despre șarpe că este cel mai chibzuit dintre toate animalele?⁵³ La fel spune și Domnul: «*Fiți chibzuiți ca șerpii*»⁵⁴. Și iconomul cel nedrept a fost prudent⁵⁵. Oare nu este clar că are două înțelesuri cuvântul chibzuință? Unul se referă la păzirea propriului interes cu uneltire împotriva aproapelui, ca de pildă chibzuiala șarpelui, care își ferește capul. Acest sens al cuvântului chibzuință pare să fie cel de viclenie de caracter, cu ajutorul căreia se descoperă iute folosul propriu în dauna oamenilor mai simpli, ca de pildă chibzuiala iconomului nedrept. Chibzuința adevărată, însă, este însușirea de a cunoaște cele ce trebuie făcute și cele ce nu trebuie făcute. Omul care urmează această prevedere niciodată nu se va depărta de faptele virtuozitate, dar nici nu va fi prins în prăpădul păcatului. Așadar, cel care înțelege «*cuvinte de chibzuință*» cunoaște, pe de o parte, pe vicleni și înșelători, iar pe de altă parte, cele ce trebuie făcute în viață. Și, ca un zaraf încercat, va păstra ceea ce este bun și se va feri de orice fel de rău⁵⁶. Această chibzuință se dăruiește celui care-și clă-

⁵¹ *Pr.* I, 2.

⁵² De fapt, cele două cuvinte grecești (φρόνιμος și φρόνησις) au radical comun, nu sunt propriu-zis derivate unul din altul. (n.r.)

⁵³ *Fac.* III, 1.

⁵⁴ *Mt.* X, 16.

⁵⁵ *Lc.* XVI, 8.

⁵⁶ *I Tes.* V, 22.

dește sieși casă și pune temelia ei pe piatră, adică o fixează trainic pe credința în Hristos, încât să rămână neclintită în fața ploilor, vânturilor și revărsărilor apelor⁵⁷. Prin astfel de cuvinte, spuse înilde, Domnul ne-a învățat să rămânem netulburați în ispite, atât în cele omenești, cât și în cele ce ne vin de sus. Ne mai învață să nu neglijăm cele pe care trebuie neapărat să le facem, ci, pregătiți din timp cu provizii pentru viață, să așteptăm, cu inimă pregătită, venirea Mirelui. Că fecioarele cele înțelepte, spune Domnul, au ieșit întru întâmpinarea Mirelui pentru că au avut untdelemn în candelule lor; fecioarele cele neînțelepte, însă, pentru că n-au fost pregătite, au rămas înstrăinate de bucuria camerei de nuntă⁵⁸.

VII

Acum să vedem ce înseamnă: «*A pricepe întorsăturile cuvintelor*»⁵⁹.

Cuvântul adevărat, care iese dintr-o minte sănătoasă, este simplu și uniform, grăind totdeauna la fel despre aceleași lucruri; dar cuvântul felurit și meșteșugit este foarte întortocheat și lucrat cu grijă: ia nenumărate forme și drumuri nebănuite, schimbându-se după gustul ascultătorilor. Așadar, pentru a putea ține piept asalturilor cuvintelor meșteșugite, *Cartea Proverbelor* ne dăruiește mare folos. Că cel care citește cu luare-aminte *Cartea Proverbelor* și ascultă fără lenevire sfaturile ei, înarmat cu experiența acestora, primește fără vătămare întorsăturile cuvintelor; nu este nici fermecat de ele și nici nu se îndepărtează de adevăr. Deci, când faptele sunt într-un chip, iar cuvintele le prezintă în alt chip, atunci avem o întorsătură sau, mai bine spus, o stricare a adevărului, pricinuită de cuvânt. Iar omul care este unul în aparență, dar altul în realitate, face uz de cuvinte meșteșugite, înșelând pe cei cu care are legături, întocmai cum înșeală pe câini iepurii și vulpile care se îndreaptă într-o parte, dar apucă în altă parte. Antitezele ce vin din falsa cunoaștere sunt și ele întorsături de cuvinte. Căci oamenii care nu se mulțumesc cu sim-

---

⁵⁷ Mt. VII, 24-25.

⁵⁸ Mt. XXV, 1-12.

⁵⁹ Pr. I, 3.

plitatea învățaturii duhovnicești și care din pricina dialecticii sunt porniți spre contradicție, adeseori reduc la neant puterea adevărului prin verosimilitatea sofismelor. Dar cel întărit cu învățăturile proverbelor pricepe întorsăturile cuvintelor. Căci dacă vreodată ar da peste probleme care au argumente la fel de puternice – și pentru și contra – și în fața cărora este dificilă aflarea adevărului, totuși, datorită lecturii sârguincioase a proverbelor, mintea nu i se va tulbura, chiar dacă cei care discută par a-și aplica, cu argumentele lor, unii altora lovituri la fel de puternice.

VIII

Proverbele ne dau și puțința de «a înțelege dreptatea adevărată»⁶⁰.

Dreptatea este facultatea de a da fiecăruia ce i se cuvine. Și pentru că acest lucru este greu de realizat atât de cei care, din pricina puținătății minții lor, nu găsesc soluțiile juste de a da fiecăruia ce i se cuvine, cât și de cei care, din pricina patimilor omenești de care sunt stăpâniți, fac să dispară dreptatea, disprețuind pe săraci și neținând de rău pe cei puternici, care săvârșesc nedreptăți, de aceea *Cartea Proverbelor* făgăduiește să dea ucenicilor săi cunoștința adevăratei dreptăți. Și pentru că mulți urmăresc laudele oamenilor, preferând în realitate nedreptatea și lăcomia, ca ceva folositor, iar în aparență și prin cuvinte laudând nespun de mult egalitatea și dreptatea, de aceea cel instruit de sfaturile *Proverbelor* îi cunoaște pe acești oameni și știe care este dreptatea falsificată și coruptă, și care este dreptatea adevărată și cinstită. Dar, pentru că și înțelepții greci au vorbit mult despre dreptate și prin cuvinte asemănătoare adevărului, înșeală pe cei care nu pot să urmeze dreapta rațiune, de aceea *Cartea Proverbelor* făgăduiește să facă cunoscută adevărata dreptate, ca să scăpăm de vătămarea sofismelor. Și legile date de păgâni se deosebesc mult unele față de altele, producând o mare confuzie în mintea acelor care nu înțeleg just noțiunea de dreptate. Astfel, unii

---

⁶⁰ Pr. I, 3.

păgâni socotesc dreptă uciderea părinților; alții resping ca nelegiuit orice omor. Unii prețuiesc foarte mult curăția trupească; alții se înnebunesc după mame, fiice și surori. Și, pe scurt, mulți, stăpâniți de un vechi obicei, nu pot deosebi murdăria în faptele lor. Cartea aceasta a proverbelor, prin învățăturile sale despre adevărata dreptate, scapă pe oameni de patimile cele necugetate.

Există o dreptate omenească, care înseamnă distribuire egală. Și, chiar dacă nu reușim să facem exact această distribuire egală, totuși, dacă o facem cu cele mai drepte intenții, nu ne depărtăm de scop. Există însă și o dreptate cerească, aceea care vine de la Dreptul Judecător, fie pentru a îndrepta pe oameni, fie pentru a-i răsplăti. Această dreptate o putem înțelege cu greu, din pricina înălțimii dogmelor cuprinse în ea. Acest lucru socotesc că a vrut să-l spună psalmistul prin cuvintele: «*Dreptatea Ta, ca munții lui Dumnezeu*»⁶¹. Așadar, Solomon făgăduiește să facă cunoscută această dreptate realmente adevărată și dumnezeiască celor ce caută să studieze cu sârguință învățăturile Proverbelor.

IX

Iarăși, pentru că unele păcate se săvârșesc fără voie, iar altele cu voie rea, de aceea nici termenul de dreptate nu se aplică la fel fiecăruia dintre aceste păcate. Să presupunem că avem de judecat de păcatul desfrânării pe două femei stricate. Una dintre ele, vândută unui traficant de carne vie, săvârșește viciul constrânsă, spre a da răului ei stăpân cu trupul său câștig; cealaltă, însă, săvârșește păcatul de bună voie, pentru plăcere. Păcatul săvârșit fără voie este iertat, pe când celălalt, săvârșit cu gând rău, este osândit. Un alt exemplu: unul a păcătuit pentru că a primit din copilărie o educație proastă: a avut părinți răi și a fost crescut în cuvinte și fapte nelegiuite; altul a avut totul pentru a-l pune pe calea virtuții: educație foarte îngrijită, sfaturile părinților, învățătură aleasă, ascultarea cuvintelor dumnezeiești, trai cumpătat și tot ce îndrumă sufletul spre virtu-

⁶¹ Ps. XXXV, 6.

te; a alunecat și a săvârșit același păcat ca și celălalt. Cum să nu fie acesta, pe bună dreptate, pedepsit mai greu? Cel dintâi va fi pedepsit numai pe temeiul ideilor mântuitoare răspândite în sufletul nostru, că nu s-a folosit cum trebuie de ele; celălalt, în afară de aceasta, va fi pedepsit și pentru că n-a ținut seamă de ajutorul primit și pentru că, din pricina neluării aminte, a fost târât spre păcat. Prin urmare, «a înțelege dreptatea adevărată» este cu adevărat semn de strălucită minte și de desăvârșită gândire. Dar *Cartea Proverbelor* mai face și făgăduința că cel instruit de proverbe poate înțelege bine teologia. Că adevărata dreptate este Hristos, «*Cel ce S-a făcut pentru noi de la Dumnezeu înțelepciune, dreptate, sfințire și răscumpărare*»⁶².

Cartea Proverbelor a alăturat de cunoașterea adevăratei dreptăți și «*îndrumarea judecății pe calea cea dreaptă*»⁶³. Că este cu neputință să judece drept cazurile îndoielnice cel ce n-a fost instruit mai înainte cu privire la dreptate. Da, nici chiar Solomon, dacă n-ar fi avut cunoștințe precise de dreptate, n-ar fi putut pronunța atât de drept și de sigur acea sentință celebră în procesul pentru copil al celor două femei desfrânate⁶⁴. Și pentru că spusele amândurora nu puteau fi sprijinite cu martori, Solomon a mers la firea lucrurilor și prin ea a descoperit ceea ce nu cunoștea. Femeia care nu era mamă a primit fără durere uciderea copilului; dar adevărata mamă, pentru dragostea ei firească de copil, nici n-a vrut să audă de ucidere. Deci, cel care cunoaște adevărata dreptate și prin ea este învățat să dea fiecăruia ce este al lui, poate să îndrume judecata pe calea cea dreaptă. Căci după cum arcașul îndreaptă săgeata spre țintă în așa fel încât săgeata să nu meargă nici dincolo de țintă, nici dincoace de ea și nici să rătăcească la dreapta sau la stânga, tot așa și judecătorul trebuie să aibă în vedere numai dreptatea, fără să caute la fața oamenilor – că la procese nu-i bine să cunoști fața oamenilor⁶⁵ – și fără

⁶² I Cor. I, 30.

⁶³ Pr. I, 3.

⁶⁴ III Reg. III, 16-28.

⁶⁵ Pr. XXIV, 23.

a înclina cumpăna dreptății de partea cuiva, ci de a da hotărâri drepte și cu nepuțință de schimbat. Dacă un judecător are de judecat procesul a doi împricinați, unul care a răpit avutul, iar altul care a fost păgubit, va face dreptate între cei doi dacă va lua de la cel hrăpăreț atât cât a aflat că i s-a luat celui nedreptățit. Dar judecătorul care nu are altoită mai dinainte în sufletul său adevărata dreptate, ci este corupt prin bani sau dă hotărâri de dragul prieteniei sau se răzbună pentru vreo dușmănie sau se teme de stăpânire, nu poate să îndrume judecata pe calea cea dreaptă. Unuia ca acesta psalmistul îi spune: «*Deci, dacă graiți cu adevărat despre dreptate, judecați drept, fi ai oamenilor*»⁶⁶. Căci semnul după care se cunoaște sufletul drept este dreptatea cu care face judecata. Pentru aceea și Solomon zice în *Proverbele sale*: «*Ocaua mare și mică – amândouă sunt urâte înaintea Domnului*»⁶⁷. Prin «oca» Solomon arată metaforic injustețea hotărârilor date la procese.

Judecata cu dreptate nu este folositoare numai judecătorului, ci și nouă, când avem de luat o hotărâre asupra unei acțiuni. Pentru că avem înăscut un criteriu natural, prin care deosebim binele de rău, trebuie ca, în alegerea faptelor pe care le săvârșim, să facem o justă deosebire între ele. De pildă, un judecător cu sufletul nepărtinitor și animat de cele mai înalte sentimente de dreptate, când are de judecat între fapte morale contrarii, va da dreptate virtuții și va osândi viciul. De pildă, ai de judecat desfrânarea și castitatea. Minte ta, demnă și încrezătoare, prezidează judecata; plăcerea apără desfrânarea, iar frica de Dumnezeu asistă la proces castitatea; dacă vei osândi păcatul și vei da câștig de cauză castității, vei face o dreaptă judecată; dar dacă vei înclina spre plăcere și vei hotărî că păcatul este de preferat, ai făcut o judecată nedreaptă și vei fi supus blestemului celui care a spus: «*Vai de cei ce spun că amarul este dulce și dulcele amar; de cei ce spun că lumina este întuneric, iar întunericul lumină*»⁶⁸.

---

⁶⁶ Ps. LVII, 1.

⁶⁷ Pr. XX, 10.

⁶⁸ Is. V, 20.

X

Așadar, pentru că după Solomon «*gândurile dreptilor sunt judecăți*»⁶⁹, trebuie să ne străduim ca în forul intim al gândurilor noastre să nu ne schimbăm judecățile cu privire la lucruri, ci să avem mintea asemenea unei balanțe, cântărind fără părtinire fiecare dintre cele ce trebuie făcute. Când ai de judecat virtutea față de viciul opus ei, dă biruință legii lui Dumnezeu împotriva păcatului. Vin în fața judecății tale lăcomia și dreptatea? Dă-ți sentința împotriva dorinței răpirii bunurilor străine, și virtuții, votul tău! Sunt în ceartă ocară și îndelunga-răbdare? Condamnă ocară și preferă îndelunga-răbdare! Dușmănia și dragostea? Fă de rușine dușmănia și arunc-o cât mai departe, dar laudă dragostea și însușește-ți-o! Ai de judecat fățărnicia și sinceritatea, curajul și lașitatea, înțelepciunea și neînțelepciunea, dreptatea și strâmbătatea, castitatea și desfrânarea, și, ca să spun pe scurt, ai de judecat virtutea și viciul? Atunci, arată dreptatea judecăților tale din forul ascuns al sufletului tău și, făcându-ți porunca lui Dumnezeu un fel de ajutor de judecător, arată-ți ura față de viciu, întoarce-te cu dezgust din fața păcatului și prețuiește din toată inima virtutea! Dacă în orice faptă a ta vei face să biruiască în tine faptele cu adevărat bune, vei fi fericit «*în ziua aceea când va judeca Domnul cele ascunse ale oamenilor, când gândurile se învinovățesc și se dezvinovățesc*»⁷⁰; atunci nu vei pleca osândit pentru înclinarea ta spre rele, ci vei fi cinstit cu cununile dreptății, cu care, în tot cursul vieții tale, ai încununat virtutea.

XI

Ce ne învață *Cartea Proverbelor* pe lângă cele de mai sus?

«*Ca să dea celor fără de răutate istețime și copilului fraged simțire și înțelegere*»⁷¹.

Lipsa de răutate are două sensuri. Înseamnă fie inocența dobândită cu ajutorul rațiunii prin înstrăinarea de păcat, printr-o în-

---

⁶⁹ Pr. XII, 5.

⁷⁰ Rom. II, 16, 15.

⁷¹ Pr. I, 4.

delungă luare-aminte și studiere a faptelor bune, tăind din rădăcina viciul – astfel, inocent este cel lipsit cu totul de răutate –, fie înseamnă neexperimentarea răutății, sau din pricina tinereții, sau din pricină că n-a cunoscut încă viciul. De pildă, copilul nu știe de mândrie, nu știe de viclenie și de șiretenie; sunt apoi unii locuitori ai satelor, care nu cunosc șiretlicurile negustorești și nici întortochelile din tribunale; pe unii ca aceștia îi numim inocenți nu pentru că ar fi depărtați de rău datorită vocii lor libere, ci pentru că n-au făcut încă experiența relei deprinderi. La propriu vorbind, inocent este un om ca David, care a spus: «*Eu în nerăutatea mea am umblat*»⁷², omul care a îndepărtat din sufletul lui orice răutate prin exercitarea virtuții, omul care a fost învrednicit și de moștenirea bunătăților. Că «*Domnul nu va lipsi de bunătăți pe cei ce umblă în nerăutate*»⁷³. Unul ca acesta cu încredere va spune: «*Judecă-mă, Doamne, că eu întru nerăutatea mea am umblat*»⁷⁴; și: «*Judecă-mă după dreptatea mea și după nerăutatea care este întru mine*»⁷⁵. Simplitatea purtării, mărinimia, lipsa de vicleșug caracterizează pe inocent. Un astfel de om era Iacov, care era «*om neprefăcut, locuind în casă*»⁷⁶, adică făcea uz de simplitatea firii sale, fără să ia, ca o mască, o înfățișare făurită cu meșteșug pentru înșelarea celor din jurul său. De aici se vede că este inocent omul care n-a făcut experiența răului. Unul ca acesta, spune *Cartea Proverbelor*, are nevoie de istețimea cea vrednică de laudă, ca să dobândească pe lângă curăția sa naturală și priceperea căpătată prin experiență, astfel ca, întărit cu istețimea cea bună, ca și cu o armă, să rămână neatins de vicleniile dușmanilor. Căci consider că omul desăvârșit trebuie să fie înțelept față de bine și curat față de rău. Cei fără de rele scot din *Cartea Proverbelor*, ca dintr-un izvor, istețimea lor mântuitoare: «*Bărbatul isteț este tron al simțirii*»⁷⁷; și

⁷² Ps. XXV, 1.

⁷³ Ps. LXXXIII, 12.

⁷⁴ Ps. XXV, 1.

⁷⁵ Ps. VII, 8.

⁷⁶ Fac. XXV, 27.

⁷⁷ Pr. XII, 24.

«*cel isteț se ascunde când vin rele*»⁷⁸; și «*cel care ține seamă de muștrări este mai isteț*»⁷⁹. Istețimea este, așadar, facultatea potrivit căreia săvârșim cu dibăcie toate faptele noastre; viclenia este întrebuințată numai la săvârșirea răului. Prin urmare, pentru că omul isteț poate să se descurce cu dibăcie în toate faptele, iar printre aceste fapte sunt și fapte rele, urmează că istețimea are două înțelesuri. Omul care întrebuințează istețimea spre paguba altora este un om viclean; iar istețul, vrednic cu adevărat de laudă, este omul care descoperă iute și cu judecată ce este spre binele lui și îndepărtează relele puse cu viclenie și dușmănie la cale de alții împotriva lui. Fii, deci, atent la cuvântul istețime și cunoaște că este o facultate sufletească ce poate fi întrebuințată în două direcții: dacă un om o folosește cu gând curat, spre folosul lui și al altora, este laudat; dar dacă o întrebuințează spre paguba celor din jurul lui, este de osândit, pentru că îi dă prilej să se folosească de ea spre propria sa pierdere.

XII

Plină este istoria Vechiului Testament cu exemple de întrebuințare a istețimii și într-un chip, și în altul. Bună a fost istețimea evreilor, care au înșelat pe egipteni; au primit plată pentru lucrul lor la facerea orașelor, dar și-au procurat materiale pentru construirea cortului⁸⁰. Au lucrat cu o istețime vrednică de laudă moașele care au scăpat de la moarte pe pruncii de parte bărbătească ai evreilor⁸¹. Bună a fost istețimea Rebecăi, care a prilejuit fiului ei binecuvântarea cea mare⁸². A lucrat cu o istețime vrednică de laudă Rahab⁸³, tot atât de bine și Rahila⁸⁴; cea dintâi salvându-le pe iscoade, iar cealaltă, înșelând pe tatăl ei, a putut să scape de închinarea la idoli.

⁷⁸ Pr. XXVII, 12.

⁷⁹ Pr. XV, 5.

⁸⁰ Ieș. XII, 35.

⁸¹ Ieș. I, 17.

⁸² Fac. XXVII, 15.

⁸³ Ios. II, 4-21.

⁸⁴ Fac. XXXI, 34-35.

Ghibeoniții s-au purtat cu israeliții cu o istețime vrednică de condamnat⁸⁵. Rea a fost istețimea lui Abesalom, care, sub chipul dreptății, a atras de partea sa pe supușii tatălui său și a strâns mulțime de răzvrătiți pentru a lupta împotriva lui David⁸⁶. Sunt învinuiți unii că au făcut sfat isteț, dar viclean, împotriva poporului lui Dumnezeu⁸⁷.

În textele acestea este lăudată istețimea întrebuințată cu folos, fiind ca o armă împotriva necazurilor din viață, întărind sufletele oamenilor mai simpli. Dacă Eva ar fi avut această istețime, n-ar fi căzut cu ușurință pradă vicleniilor șarpelui⁸⁸.

Așadar, învățătura acestui verset întărește pe cel inocent, care-și schimbă cu ușurință gândurile, pentru că dă crezare oricărui cuvânt, și-i oferă folosul istețimii ca un fel de ajutor în toate împrejurările vieții.

XIII

Acum să cercetăm cum dă *Cartea Proverbelor* «copilului fraged simțire și înțelegere»⁸⁹.

Pentru că, după cum spune apostolul, omul este îndoit în fire, cel din afară și cel dinăuntru⁹⁰, cel care se vede și cel care are în ascuns gândurile sale, de aceea trebuie ca și vârsta copilăriei să o considerăm tot sub aceste două aspecte.

Ar fi aproape ridicol să susținem că un copil nou-născut poate primi simțire trupească. Că pe care dintre simțuri poate să-l dea *Cartea Proverbelor*, de vreme ce vederea, auzul, mirosul, gustul și pipăitul le avem odată cu nașterea și nu le dobândim prin instrucție, ci natura desăvârșește prin ele ființa?

---

⁸⁵ *Ios.* IX, 4-27.

⁸⁶ *II Reg.* XV, 4-8.

⁸⁷ *Ps.* LXXXII, 3.

⁸⁸ *Fac.* III, 1-5.

⁸⁹ *Pr.* I, 4.

⁹⁰ *II Cor.* IV, 16.

Prin urmare, nu trebuie să interpretăm cuvântul copil în sens literal și nici să înțelegem prin simțire unul dintre simțurile enumerate mai sus, ci vârstele să le aplicăm omului lăuntric. Multe locuri din Scriptură ne-au învățat că există o stare de copilărie a sufletului, o altă stare de tinerețe și, în sfârșit, o stare de bătrânețe a sufletului. De pildă, de la Pavel știm despre creștinii din Corint că erau copii⁹¹, pentru că aveau nevoie încă de lapte, de învățăturile introductive și simple ale Evangheliei și pentru că nu puteau lua hrana tare a dogmelor. Tânăr la suflet este omul desăvârșit în tot felul de virtuți, care fierbe cu duhul, care dorește cu înfocare să săvârșească fapte de evlavie și care are toată tăria pentru săvârșirea faptelor bune. Pe acesta Evanghelia îl numește siluitor, în stare să răpească Împărăția cerurilor⁹², iar Sfântul Duh îl primește ca pe unul ce-i destoinic să înalțe imne lui Dumnezeu. «*Tineri și fecioare, spune Scriptura, să laude numele Domnului*»⁹³, iar în profeția lui Ioil li s-a făgăduit tinerilor să vadă vedenii⁹⁴. În sfârșit, cel bătrân la suflet este omul desăvârșit în înțelepciune și pricepere. Un astfel de om a fost Daniel, care, în trup tânăr, a arătat o înțelepciune mai vrednică de respect decât a unuia cu părul alb. Din pricina aceasta, cei îmbătrâniți în zile rele i-au spus lui: «*Vino, șezi în mijlocul nostru și ne spune nouă, că ție ți-a dat Dumnezeu cinstea bătrâneților*»⁹⁵.

Astfel, în textul din Proverbe, prin copil se înțelege omul renăscut și crescut prin baia nașterii din nou⁹⁶, ajuns ca un copil; și, în această stare fiind, este propriu Împărăției cerurilor. Unui astfel de prunc de curând născut, hrănit cu laptele cel curat și rațional, *Cartea Proverbelor* îi dă simțire și înțelegere dacă se exercitează cu ajutorul lor; îi dă simțirea celor prezente și înțelegerea celor viitoare; îl învață valoarea lucrurilor omenesti și-i dă sensul întâmplărilor din viață, ca să nu slujească plăcerilor rușinoase și nici să nu rămână

---

⁹¹ *I Cor.* III, 1-2.

⁹² *Mt.* XI, 12.

⁹³ *Ps.* CXLVIII, 12.

⁹⁴ *Ioil* III, 1.

⁹⁵ *Ist. Sus.* 50.

⁹⁶ Referire la baia Sf. Botez. (n. A.M.)

înmărmurit de admirație în fața slavei deșarte a lumii acesteia. *Cartea Proverbelor* îi mai însuflă și înțelegerea veacului ce va să fie și-l apropie, prin cuvintele ei, de credința celor făgăduite.

XIV

Dar pentru că am aplicat deosebiri de vârstă la omul lăuntric, este firesc să aplicăm și numirile simțurilor la facultățile sufletului.

Astfel, când *Cartea Proverbelor* spune: «*Pleacă urechea ta la cuvintele mele*»⁹⁷, trebuie să știm că e vorba de partea ascultătoare a sufletului, ca atunci când Domnul spune: «*Cel ce are urechi de auzit să audă*»⁹⁸; și: «*Cuvântul înțelept la ureche ascultătoare*»⁹⁹. Prin aceste cuvinte și altele asemenea, *Cartea Proverbelor* dă copilului fraged un auz sănătos. Iar când spune: «*Nu te uita la femeia rea*»¹⁰⁰; și iarăși: «*Nu-ți întoarce ochii spre ea*»¹⁰¹; și: «*Ochii tăi să caute drept*»¹⁰², negreșit că proverbele acestea îi dăruiesc copilului ca un fel de vedere a sufletului. Când îl sfătuiește: «*Mănâncă miere, fiule, ca să se îndulcească gâtlejul tău*»¹⁰³, în chip figurat numește miere învățătura dumnezeiască; la fel și cuvintele psalmistului: «*Cât de dulci sunt cuvintele Tale pentru gâtlejul meu; mai mult decât mierea pentru gura mea*»¹⁰⁴. Prin aceste sfaturi proverbele urmăresc formarea unui gust duhovnicesc al sufletului, despre care s-a zis: «*Gustați și vedeți că bun este Domnul*»¹⁰⁵. Există și un simț tactil al sufletului, datorită căruia se atinge de el înțelepciunea, îmbrățișându-i oarecum virtutea, că spun Proverbele: «*Iubește înțelepciunea, ca să te*

⁹⁷ Pr. XXII, 17.

⁹⁸ Mt. XIII, 9.

⁹⁹ Pr. XXV, 12.

¹⁰⁰ Pr. V, 3.

¹⁰¹ Pr. IX, 19.

¹⁰² Pr. IV, 25.

¹⁰³ Pr. XXIV, 13.

¹⁰⁴ Ps. CXVIII, 103.

¹⁰⁵ Ps. XXXIII, 8.

îmbrățișeze»¹⁰⁶; iar Ecclesiastul zice: «*Vreme este a îmbrățișa și vreme este a te îndepărta de îmbrățișare*»¹⁰⁷. Trupurile se pângăresc prin îmbrățișări necurate, iar sufletul, prin îmbrățișarea înțelepciunii, unindu-se desăvârșit cu ea, se umple de sfințenie și curăție. Așa se dăruiește copilului simțire.

Dar cum i se dă copilului fraged înțelegere? *Proverbele* spun: «*Nu vor folosi averile în ziua cea rea*»¹⁰⁸. Aceste cuvinte aduc aminte inimii tale de ziua aceea în care nu-ți va fi îndestulătoare mulțimea averilor și nici nu te vor scăpa de pedeapsa veșnică. Sau când *Proverbele* spun: «*Cei fără de răutate vor moșteni pământul*»¹⁰⁹; vor moșteni acel pământ ai cărui moștenitori sunt cei blânzi, așa cum spune psalmistul: «*Cei blânzi vor moșteni pământul*»¹¹⁰; și după cum grăiește una dintre Fericiri: «*Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul*»¹¹¹; și iarăși: «*înțelepții vor moșteni slavă*»¹¹². Înțelegerea, deci, îmbolește sufletul să dorească bunătățile cuprinse în făgăduințe; îi dă copilului această înțelegere, pe de o parte ca să se teamă de amenințările ce vin peste păcătoși, iar pe de altă parte, să dorească făgăduințele gătite pentru cei drești.

«*Acestea auzindu-le, înțeleptul mai înțelept va fi.*»¹¹³

Cuvintele acestea dau mărturie de marea putere a *Cărții Proverbelor*, pentru că înțelepciunea lor depășește înțelepciunea înțelepților, iar învățăturile cuprinse în această carte sunt mai adânci decât învățăturile înțelepților. Nenumărați oameni care audiază învățăturile celorlalți dascăli sunt ucenici neștiutori, pe când auditorii învățăturii acestei cărți sunt înțelepți. Cuvântul înțelept aparține omonimiei, că se numesc înțelepți și înțelepții lumii acesteia, dar se

¹⁰⁶ Pr. IV, VI, 8.

¹⁰⁷ Ecl. III, 5.

¹⁰⁸ Pr. XI, 4.

¹⁰⁹ Pr. II, 21.

¹¹⁰ Ps. XXXVI, 11.

¹¹¹ Mt. V, 5.

¹¹² Pr. III, 35.

¹¹³ Pr. I, 5.

numesc înțelepți și cei care au primit Înțelepciunea cea adevărată, pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe temelul credinței în El.

Proverbul acesta vestește că vor ajunge mai înțelepți înțelepții lumii acesteia dacă se apropie de învățătura sănătoasă a *Proverbelor*; aceștia vor disprețui zadarnica lor cunoștință de mai înainte și vor muta spre adevăr admirația lor. Dar pentru că acest cuvânt, înțelept, se aplică la mai multe categorii de oameni – că se numește înțelept și cel care are dorința de a se iniția în înțelepciune, și cel care a făcut oarecare progres în sistemele de înțelepciune, și cel care este desăvârșit, potrivit stării sale sufletești –, înțeleptul de care a fost vorba mai sus, dacă citește *Cartea Proverbelor*, va ajunge mai înțelept, fie că este numai îndrăgostit de înțelepciune, fie că este înaintat în înțelepciune, pentru că pe de o parte dobândește multe cunoștințe despre dogmele dumnezeiești, iar pe de altă parte pentru că este instruit cu privire la natura lucrurilor omenești. Aceasta, pentru că *Proverbele* izgonesc în multe feluri viciul și aduc în multe chipuri în locul lui iarăși virtutea: înfrânează limba nedreaptă, instruiesc ochiul ce are căutătură vicleană și stricată, nu îngăduie ca mâini nedrepte să aibă stăpânirea în puterea lor; alungă lenea, osândesc poftile rușinoase, dau învățături cu privire la prudență și bărbăție, laudă castitatea. Așadar, cel instruit în aceste învățături are o repulsie puternică față de faptele rele, iar prin înclinarea spre mai bine, ca printr-o chemare interioară, capătă dorința binelui; și astfel cel înțelept prin firea sa ajunge mai înțelept datorită desăvârșirii dobândite din învățătura *Proverbelor*.

XV

«*Cel priceput va dobândi cârmuire.*»¹¹⁴ Cel care vrea să-și însușească o meserie sau o artă oarecare trebuie să aibă însușirile firești corespunzătoare. Atletul, un trup bine format și putere; alergătorul, armonia membrelor și sprinteneală; tot așa și cârmuitorul trebuie să aibă agerime de minte și ușurință în a urmări un lucru. De aceea *Cartea Proverbelor*, prin proverbul de mai sus, nu cheamă pe orice

---

¹¹⁴ Pr. I, 5.

om la cârmuire, ci pe cel priceput. Căci ce este cârmuirea decât o știință a sufletului despre nestatornicia lucrurilor omenești, cu ajutorul căreia învățăm cum se cuvine să o străbatem? În multe locuri din Scriptură găsim numită viața aceasta «ape» și «mare», ca de pildă în Psalmi: «*Trimis-a din înălțime și m-a luat, ridicatu-m-a din ape multe*»¹¹⁵. Este clar că numește «ape» tulburarea vieții. Căci nici situațiile fericite și căutate cu multă râvnă de majoritatea oamenilor nu sunt permanente și de lungă durată, dar nici situațiile tulburi și grele din viață nu rămân neschimbate, ci și unele și altele sunt supuse mișcării și unor schimbări neașteptate. După cum nu e cu puțință ca marea să rămână mult timp în aceeași stare, că acum este liniștită și nemișcată, și după puțin timp o vezi frământată de furia vânturilor, sălbăticită și clocotitoare din pricina furtunilor, dar apoi o profundă liniște o stăpânește, tot așa și situațiile din viață se întorc cu ușurință când într-o parte, când în alta. Pentru aceasta cârmuitorul trebuie să se aștepte la schimbări de situații în momentele liniștite ale vieții, când totul i se întâmplă după gustul său, dar nu trebuie să-și piardă nădejdea în momentele grele, ca și cum ar rămâne veșnice, și nici să se ducă la fund, înecat de o tristețe exagerată. Nu dăinuiește mult timp nici sănătatea trupului, nici floarea tinereții, nici prosperitatea gospodăriei și niciuna dintre situațiile fericite ale vieții; ci, când ești într-o astfel de stare fericită a vieții, așteaptă-te și la furtună. Va veni și boală, va veni și sărăcie; vântul nu bate totdeauna în pupa corabiei; adeseori vine necinste peste omul celebru și invidiat de toți; întâmplări nedorite, precum stâncile din mare, îi tulbură fericirea vieții; șirul nenorocirilor vine asupra ta ca niște valuri și, năpustindu-se unele după altele, îți tulbură viața și groaznică furtună îți învăluie traiul. Vei vedea însă că și acestea trec și viața se preface în veselie și într-o liniște cu adevărat încântătoare.

Așadar, cârmuitor priceput este omul care se comportă față de evenimente potrivit naturii lor, rămânând totdeauna identic cu sine

---

¹¹⁵ Ps. XVII, 19.

însuși, fără să se semețească în situațiile fericite ale vieții și fără să fie doborât în necazuri și nenorociri.

Dar ne este folositor și în alte privințe darul cârmuirii.

Știu că mai sunt și alte valuri și furtuni înfricoșătoare care năvălesc asupra sufletului, furtuni provocate de pasiunile trupului: mânia, teama, plăcerile și întristările, care cad asupra sensibilității trupului ca o vijelie puternică și îneacă adeseori sufletul necârmuit. Din această pricină mintea trebuie să fie așezată sus, deasupra pasiunilor, ca un cârmaci, să-i fie trupul ca o corabie¹¹⁶; și, întorcând cu dibăcie gândurile cum întoarce corăbierul cârma corabiei, să calce peste patimi; mintea să rămână sus, la înălțime, neatinsă de patimi, fără să fie murdărită de amărăciunea patimilor, ci totdeauna să se roage spunând: *«Izbăvește-mă de cei ce mă urăsc și de adâncurile apelor, ca să nu mă înece viforul apei, nici să mă înghită adâncul»*¹¹⁷.

XVI

Vrei să-ți vorbesc și de o altă călătorie pe mare, pentru care ne este necesar darul cârmuirii?

*«Împărăția cerurilor este asemenea unui negustor»*¹¹⁸. Toți câți mergem pe calea evanghelică suntem niște negustori care, prin săvârșirea poruncilor, neguțătorim pentru noi înșine dobândirea bunătaților cerești. Trebuie deci să ne adunăm multă și felurită bogăție cerească, dacă nu voim să fim rușinați atunci când ni se va cere să arătăm ce am lucrat, ca cei ce au primit talanții, și nici să auzim spunându-ni-se: *«Slugă vicleană și leneșă»*¹¹⁹. Să încercăm mărfurile negustorite și să străbatem viața aceasta fără a le pierde sau împruțina. Că mulți oameni și-au adunat multe bogății duhovnicești din tinerețile lor, dar când au ajuns la mijlocul vieții, năvălind asupra lor ispitele duhurilor răutății, n-au făcut față furiei furtunii, pentru

¹¹⁶ Imaginea sufletului ca un navigator, iar a trupului ca o corabie apare la Aristotel, *Despre suflet*, 2, 1, 413a.8-9. (n. A.M.)

¹¹⁷ Ps. LXVIII, 17-18.

¹¹⁸ Mt. XIII, 45.

¹¹⁹ Mt. XXV, 26.

că n-au avut alături de ei darul cârmuirii, ci au fost păgubiți de toată strânsura lor. Astfel unii «*au eșuat de la credință*»¹²⁰; alții și-au pierdut curăția trupească agonisită din tinerețe, năvălind asupra lor, ca o vijelie neașteptată, plăcerile rușinoase. Este o priveliște vrednică de cea mai mare milă ca, după post, după aspră viețuire, după rugăciuni îndelungate, după belșug de lacrimi, după înfrânare de douăzeci sau treizeci de ani, dintr-o neatenție a sufletului și dintr-o lipsă de grijă, să te vezi lipsit de toate și să te asemeni tu, care erai îmboșățit cu săvârșirea poruncilor, negustorului aceuia foarte bogat care, încântat de mulțimea mărfurilor cumpărate, străbate mări pline de primejdii, fiindu-i corabia mânată de vânturi prielnice, dar dintr-odată pierde totul, sfărâmându-i-se corabia chiar în apropierea portului. Te asemeni, deci, acestui negustor dacă și tu, printr-o ispită a diavolului, ca izbit de o furtună sălbatică, pierzi cele dobândite cu nenumărate osteneli și sudori, cufundându-te în păcat. Unuia ca acesta, care s-a înecat odată cu toată virtutea agonisită, i se potrivesc cuvintele: «*Ajuns-am în adâncurile mării și furtuna m-a înghițit*»¹²¹.

XVII

Ține, dar, cu putere în mâini cârma vieții. Cârmuiește-ți ochii, ca să nu se năpustească asupra ta, prin ochi, valul aprig al poftelor! Cârmuiește-ți auzul, ca să nu primească urechile ceva vătămător! Cârmuiește-ți limba, ca să nu rostească cuvinte neîngăduite! Să nu te răpună furia mâniei, să nu te înece loviturile fricii, nici să te doboare povara întristării! Valuri sunt patimile; dacă te ții deasupra lor, vei fi un cârmaci iscusit al vieții tale; dar dacă nu te vei feri, cu pricepere și liniște, de fiecare dintre aceste valuri, fiind purtat într-o parte și alta, ca o corabie fără lest, de toate ispitele ce vin asupra-ți, te vei pierde în oceanul păcatului. Ascultă, deci, ce te învață și arta conducerii corăbiei. Corăbierii obișnuiesc să privească la cer și de

¹²⁰ I Tim. 1, 19.

¹²¹ Ps. LXVIII, 3.

acolo știu cum să cârmuiască corabia; ziua după soare, iar noaptea după steaua polară sau după o altă stea care strălucește totdeauna; cu ajutorul lor determină direcția de plutire. Tot așa să ai și tu privirea îndreptată la cer, după cuvântul psalmistului: «*La Tine am ridicat ochii mei, Cel ce locuiești în cer*»¹²². Privește la Soarele dreptății! Și, călăuzit de poruncile Domnului ca de niște stele strălucitoare, să ai neadormită privirea! Nu da somn ochilor tăi și nici ațișeală pleoapelor tale¹²³, ca să fii neconținut condus de porunci! Că spune Scriptura: «*Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele*»¹²⁴. Dacă nu vei ațipi la cârmă atâta vreme cât ești în viața aceasta, în această nestatornicie a lucrurilor lumii, vei primi și ajutorul Duhului, Care te va împinge înainte și te va mâna cu vânturi dulci și liniștite până ce te vor duce nevătămat la limanul acela neînvăluit al voinței lui Dumnezeu, a Căruia este slava și puterea în vecii nesfârșiți ai vecilor. Amin!

---

¹²² Ps. CXXII, 1.

¹²³ Ps. CXXXI, 4.

¹²⁴ Ps. CXVIII, 105.

OMILIA A XIII-A
Îndemnătoare la Sfântul Botez

I

Înțeleptul Solomon, împărțind timpul faptelor săvârșite de om în viață și hotărând un timp potrivit pentru fiecare fapt, a spus: «Pentru toate este timp; este vreme pentru orice lucru; este vreme pentru naștere, este vreme pentru moarte»¹. Eu însă, schimbând puțin hotărârea înțeleptului Solomon, aș putea spune, rostindu-vă această predică mântuitoare, că este vreme pentru moarte, este vreme pentru naștere.

– Care este pricina acestei inversări?

– Solomon, vorbind despre cele supuse facerii și pieirii, a urmat cursul ordinii naturale și a pus nașterea înaintea morții; că este cu neputință să mori înainte de a te naște. Eu însă, voind să vorbesc de nașterea cea duhovnicească, am pus moartea înaintea vieții. Căci pentru noi morții în trup îi urmează nașterea în Duh, după cum spune și Domnul: «*Eu voi ucide și Eu voi face viu*»². Să murim, dar, ca să trăim. Să omorâm cugetul trupului, care nu poate să se supună legii lui Dumnezeu³, ca să se nască în noi puternic cugetul Duhului, prin Care iau naștere viața și pacea. Să ne înmormântăm cu Hristos, Care a murit pentru noi, ca să și înviem împreună cu Cel ce ne-a adus învierea.

Pentru fiecare dintre faptele din viață este potrivită o anumită vreme: o anumită vreme pentru somn, o anumită vreme pentru veghe; o anumită vreme pentru război, o anumită vreme pentru pace. Dar vreme pentru botez este întreaga viață a omului. Nici trupul nu

---

¹ Eccl. III, 1, 2.

² Deut. XXXII, 39.

³ Rom. VIII, 7.

poate trăi fără să respire și nici sufletul nu poate ființa fără să cunoască pe Creatorul său; că necunoașterea lui Dumnezeu este moartea sufletului. Cel care n-a fost botezat nu-i luminat; iar fără lumină, nici ochiul nu poate vedea pe cele ale sale, nici sufletul nu poate contempla pe Dumnezeu. Orice timp al vieții este potrivit pentru mântuirea prin botez: noaptea, ziua, în orice ceas, în orice clipă, chiar cel mai scurt moment. Dar cu mult mai potrivit este timpul înrudit cu semnificația botezului. Și ce moment ar fi mai înrudit cu botezul decât ziua Paștelui? Această zi este pomenirea Învierii Domnului; iar botezul ne dă puțința învierii. În ziua învierii, deci, să primim harul învierii. Pentru aceea cheamă Biserica de mult timp cu predică puternică pe fiii ei, ca să nască în această zi pe cei pentru care demult a simțit durerile nașterii, și ei să guste, după ce i-a înțărcat de la cuvintele catehezei, hrana tare a dogmelor. Ioan a predicat botezul pocăinței și se ducea la el toată Iudeea. Domnul predică botezul înfierii, și care om din cei care-și pun nădejdea în El nu va asculta? Botezul lui Ioan era unul de început; botezul acesta desăvârșește; acela era îndepărtare de păcat; acesta, unire cu Dumnezeu. Predica lui Ioan era predica unui om și atrăgea pe toți la pocăință. Tu, însă, pregeți, te gândești, amâni⁴, deși ai fost învățat de profeți: «Spălați-vă, faceți-vă curați»⁵, ai fost sfătuit de psalmi: «Apropiați-vă de El și luminați-vă»⁶, și s-a binevestit de apostoli: «Pocăiți-vă, și fiecare din voi să se boteze în numele Domnului Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor, și veți primi fagăduința Sfântului

⁴ În Biserica primară Botezul era uneori amânat, preferându-se starea de catehumen, care nu impunea o schimbare radicală a vieții. După ce creștinismul a devenit în timpul lui Teodosie religie oficială, mulți preferau să amâne efectul Botezului, ștergerea tuturor păcatelor, cât mai târziu (cf. Everett Ferguson, *Baptism in the Early Church. History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, 2009, p. 617). Dar amânarea Botezului putea fi preferată în tinerețe chiar și de persoane născute în familii creștine. De exemplu, Sf. Ioan Hrisostom s-a botezat la 25 de ani, Sf. Grigorie de Nazianz la 28, iar Sf. Vasile însuși la 26 de ani (cf. William Harmless, *Augustine and the Catechumenate*, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1995, p. 59) (n. A.M.)

⁵ Is. I, 16.

⁶ Ps. XXXIII, 5.

*Duh*⁷, ești chemat chiar de Domnul, spunându-ți: «*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni*»⁸; toate aceste cuvinte au fost citite astăzi.

De mic copil ai fost catehizat, și încă nu îmbrățișezi adevărul? Ai învățat mereu, și n-ai ajuns încă să știi? Toată viața ta ai ispitit și ai iscodit până la bătrânețe! Când ai să te creștinezi? Când vom cunoaște că ești de-al nostru? Anul trecut așteptai anul acesta; acum, iarăși, amâni pe la anul! Vezi să nu faci făgăduințe care să depășească hotarele vieții tale! Nu știi, omule, ce va naște ziua de mâine! Nu făgădui lucruri ce nu sunt în puterea ta! La viață te chemăm, omule! Pentru ce nu răspunzi la chemare? Ești chemat la împărtășirea bunătăților. Pentru ce treci cu vederea darul? Împărăția cerurilor este deschisă. Nemincinos este Cel care te cheamă. Calea este ușoară; nu-i nevoie de timp, de cheltuieli, de oboseală. Pentru ce întârzi? Pentru ce amâni? Pentru ce te temi de jug, ca o junincă nepusă la jug? «*Jugul Meu este bun; povara ușoară*»⁹. Nu strivește grumazul, ci-l slăvește. Că nu pune cu sila jugul în jurul gâtului, ci cere voință liberă de la cel care și-l pune. Uită-te că Domnul învinuiește pe Efraim, ca pe o junincă înfuriată, pentru că rătăcește pe unde nu trebuie, disprețuind jugul legii¹⁰. Supune-ți grumazul tău neîmblânzit! Pune pe grumazul tău jugul lui Hristos, pentru ca nu cumva, aruncând jugul sau trăind după capul tău, să cazi ușor pradă fiarelor!

II

«*Gustați și vedeți că bun este Domnul!*»¹¹. Dulceața mierii cum să o povestesc celor care nu o cunosc? «*Gustați și vedeți!*». Încercarea te lămurește mai bine decât orice cuvânt. Iudeul nu amâna tăierea împrejur din pricina acestei amenințări: «*Orice suflet care nu se va*

⁷ *Fap.* II, 38.

⁸ *Mt.* XI, 28.

⁹ *Mt.* XI, 30.

¹⁰ *Os.* IV, 17, 18.

¹¹ *Ps.* XXXIII, 8.

tăia împrejur în ziua a opta va fi nimicit din poporul lui»¹²; tu, însă, amâni tăierea împrejur cea nefăcută de mână omenească, cea care se săvârșește în botez prin dezbrăcarea poftelor trupului¹³, deși auzi pe Însuși Domnul spunând: «*Amin, Amin spun vouă, dacă nu se va naște cineva din apă și din Duh nu va intra întru Împărăția lui Dumnezeu*»¹⁴. Dincolo, durere și rană; aici, rouă sufletului și vindecare răniilor inimii. Te închini Celui care a murit pentru tine? Primește atunci să și fii îngropat împreună cu El prin botez¹⁵! Cum vei fi părtaș Învierii Lui dacă nu odrășlești împreună cu El prin asemănarea morții Lui¹⁶? Israel cel de demult a fost botezat de Moise în nor și în mare¹⁷, dându-ți simbolurile botezului și arătându-ți adevărul care avea să fie vădit în vremurile din urmă; tu, însă, fugi de botezul care n-a fost închipuit în mare, ci săvârșit în adevăr, care n-a fost în nor, ci în Duhul, care n-a fost săvârșit în Moise, om ca și noi, ci în Hristos, Care l-a făcut pe Moise. Israel, dacă n-ar fi trecut marea, n-ar fi scăpat de Faraon; și tu, dacă nu treci prin apă, n-ai să scapi de amara tiranie a diavolului. Dacă Israel n-ar fi fost botezat în chip simbolic, n-ar fi băut din piatra cea duhovnicească; nici ție, dacă n-ai să fii botezat în chip adevărat, nu ți se va da băutura cea adevărată. După botez Israel a mâncat pâinea îngerilor¹⁸. Tu, însă, cum vei mânca pâinea cea vie¹⁹ dacă nu vei primi mai întâi botezul? Prin botez a intrat Israel în pământul făgăduinței. Tu, însă, cum ai să te reîntorci în rai fără să fii pecetluit prin botez? Sau nu știi că sabia de foc a fost așezată ca să păzească drumul pomului vieții²⁰; sabie înfricoșătoare și arzătoare pentru cei necredincioși, iar pentru cei credincioși, prietenoasă și cu dulce strălucire? Stăpânul a făcut să se învârtă sabia

---

¹² *Fac.* XVII, 14.

¹³ *Col.* II, 11.

¹⁴ *In.* III, 5.

¹⁵ *Col.* II, 12.

¹⁶ *Rom.* VI, 5.

¹⁷ *I Cor.* X, 2.

¹⁸ *Ps.* LXXVII, 29.

¹⁹ *In.* VI, 51.

²⁰ *Fac.* III, 24.

aceea²¹; când vede un credincios, se dă la o parte; dar când vede pe unul nepecetluit prin botez, tăișul sabiei îl întâmpină.

III

Ilie nu s-a spăimântat când a venit la el căruța cea de foc și cai de foc; ci, în dorința de a se ridica la înălțime, a cutezat săvârșirea unei fapte înfricoșătoare; și cel care trăia încă în trup s-a suit cu o bucurie nespus de mare în căruța aceea cuprinsă de flăcări²². Tu, însă, n-ai să te urci la cer într-o căruță de foc, ci ai să te sui la cer prin apă și prin Duh, și nu alergi când te cheamă? Ilie a arătat puterea botezului pe altarul arderilor-de-tot, arzând complet jertfa nu cu foc, ci cu apă. Și se știe doar că natura focului este potrivnică apei; totuși, când apa a fost vărsată atunci de trei ori în chip tainic peste altar, apa a ajuns foc și a ațâțat flacăra ca untdelemnul. «*Ilie a spus: „Aduceți vase cu apă și vărsați-le peste jertfa și peste lemne”*. Și a spus: «*Turnați a doua oară!*»; și au turnat a doua oară. Și a mai spus: «*Turnați a treia oară!*»; și au turnat a treia oară»²³. Scriptura a arătat cu asta că cel care se botează se unește prin botez strâns cu Dumnezeu și că prin credința în Treime strălucește în sufletele celor care se botează lumină curată și cerească.

De-aș împărți în biserică aur, nu mi-ai spune: «*Voi veni mâine și îmi vei da mâine!*», ci te-ai grăbi să ceri, ca să se împartă aurul îndată, și te-ai supăra dacă aș amâna pe altă dată împărțirea. Dar pentru că marele Dăruitor nu-ți oferă un metal care-ți ia ochii, ci curăția sufletului, pretextezi, înșiri scuze, ca și cum ar trebui să fugi de darul ce ți se oferă. O, minune! Te înnoiești, fără să fii topit; ești plăsmuit din nou, fără să fii strivit; ești vindecat, fără să suferi dureri, și, totuși, nu te gândești ce har ți se dă! Dacă ai fi rob la oameni și s-ar prescrie libertatea pentru robi, n-ai alerga în ziua hotărâtă, tocmind avocați și rugând pe judecători ca, prin orice mijloc, să capeți liber-

---

²¹ Fac. III, 24.

²² IV Reg. II, 11.

²³ III Reg. XVIII, 34.

tatea? N-ai îndura și palma, cea din urmă lovitură care se dă robilor, numai ca să scapi de sclavie²⁴? Dar pentru că nu ești rob oamenilor, ci păcatului, când predicatorul te cheamă la libertate, ca să te slobozească de robie, să te facă cetățean cu îngerii și, înfiindu-te prin har, să te arate fiu al lui Dumnezeu și moștenitor al bunătăților lui Hristos, spui că n-a venit încă vremea să primești aceste daruri! O, piedici viclene! O, îndeletnicire rușinoasă și fără de sfârșit! Până când cu plăcerile? Până când cu desfătărilor? Am trăit destulă vreme pentru lume, să trăim, deci, și pentru noi înșine! Ce lucru este egal în valoare cu sufletul nostru? Ce este deopotrivă cu Împărăția cerurilor? Care sfătuitoare îți este mai vrednică de credință decât Dumnezeu? Cine este mai înțelept decât înțeleptul Dumnezeu sau cine ne este mai de folos decât bunul Dumnezeu? Cine este mai apropiat de noi decât Cel care ne-a făcut? Nici Eva n-a avut vreun folos dând mai mult crezare sfatului șarpelui decât sfatului lui Dumnezeu. Cât de nesăbuite sunt cuvintele pe care le rostești! «*N-am timp să mă fac sănătos! Să nu-mi arăți încă lumina! Încă să nu mă unești cu Împăratul!*». Nu spui deschis cuvintele acestea? Dar, mai bine spus, rostești cuvinte mai nesocotite ca acestea! Dacă ai avea de plătit impozite și s-ar vesti că sunt iertate datoriile datornicilor, iar apoi ar încerca cineva să lucreze spre paguba ta, ca să nu capeți această scutire, nu te-ai revolta și n-ai striga că ai fost jefuit de partea ce ți se cuvenea datorită scutirii generale? Dar când ți-au fost propovăduite mai dinainte nu numai iertarea datoriilor trecute, ci și daruri viitoare, când îți faci singur nedreptate, fără ca dușmanii tăi să se pornească împotriva ta, socotești oare că te sfătuiesti cum trebuie și gândești spre folosul tău însuși când nu primești iertare, ci cauți să mori plin de datorii? Mai cunoaște și aceasta, că cel care era dator

²⁴ După dreptul roman, eliberarea sclavilor (*manumissio*) avea trei forme, dintre care una numită *vindicta* simula redobândirea libertății de către cineva care se pretindea că ar fi fost liber mai înainte. Sclavul avea un avocat numit *adsertor libertatis* care clama libertatea prin gestul simbolic de atingere cu o nuia, pe care îl repeta și stăpânul sclavului, fără să spună nimic; textele legislative menționează și obiceiul ca stăpânul să-l lovească pe sclav cu palma peste obraz (cf. W.W. Buckland, *A Text-Book of Roman Law from Augustus to Justinian*, ed. revizuită de Peter Stein, Cambridge University Press, Cambridge/New York, ³2007, pp. 72-73, mai ales p. 73, nota 7). (n. A.M.)

cu zece mii de talanți ar fi dobândit iertare dacă nu-și reinnoia datoria lui prin neomenia arătată semenului său²⁵. Trebuie să ne ferim să nu pășim la fel; și, ca să ne rămână neluat de la noi darul botezului, să iertăm, după ce am primit harul, pe cei ce ne-au greșit.

IV

Întră în vistieria sufletului tău și adu-ți aminte de cele ce ai săvârșit! Dacă ai multe păcate, mulțimea lor să nu te deznădăduiască, «dar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul»²⁶, dacă primești harul; că celui ce datorează mult, mult i se și iartă, ca să iubească mai mult: dar dacă păcatele tale sunt mici și neînsemnate și nu sunt păcate de moarte²⁷, pentru ce te neliniștește viitorul, când n-ai dus o viață ticăloasă, deși n-ai fost povățuit de lege? Gândește-te! Sufletul tău stă acum ca într-o balanță, tras într-o parte de îngeri și în alta de demoni. Spre care îți vei înclina inima? Cine va birui în tine? Păcerea trupului sau sfințenia sufletului? Desfătarea celor prezente sau dorirea celor viitoare? Te vor primi îngerii sau te vor ține strâns cei care te stăpânesc acum? În timpul luptei generalii dau soldaților de sub conducerea lor un semn distinctiv, pentru ca ostașii lor să se poată chema ușor unii pe alții și să poată fi o deosebire precisă între ei și dușmani de s-ar amesteca în învâlmășeli. Nimeni nu te va cunoaște de ești de-al nostru sau de-al vrăjmașilor dacă nu vei arăta prin simbolurile tainice înrudirea cu noi, dacă nu va fi însemnată peste tine lumina feței Domnului²⁸. Cum are să-și ceară îngerul dreptul asupra ta? Cum are să te scoată din mâna vrăjmașilor dacă nu-ți cunoaște pecetea? Cum vei putea spune: «Sunt al lui Dumnezeu», dacă nu porți semnele lui Dumnezeu? Sau ai uitat că îngerul nimicitor a trecut pe lângă casele care erau pecetluite, iar în cele

²⁵ Mt. XVIII, 23-34.

²⁶ Rom. V, 20.

²⁷ I In. V, 17.

²⁸ Ps. IV, 6.

nepecetluite a omorât pe primii născuți²⁹? Comoara nepecetluită este cu ușurință furată de hoți, iar oaia fără semn este pândită fără de primejdie.

V

Ești tânăr? Asigură-ți tinerețea cu frâul botezului! Ai trecut de floarea vârstei? Nu-ți păgubi strânsura, nu pierde talismanul, nu cugeta despre ceasul al unsprezecelea ca despre ceasul cel dintâi³⁰! Chiar cel care începe viața se cuvine să aibă înaintea ochilor sfârșitul vieții sale. Dacă un doctor ți-ar făgădui să te facă, prin operații și noi medicamente, tânăr din bătrân cum ești, n-ai dori oare să vină ziua aceea în care să te vezi întors în floarea vârstei? Dar când botezul îți făgăduiește să-ți înflorească din nou sufletul tău, pe care tu l-ai învechit, iar din pricina fărădelegilor l-ai îmbătrânit și l-ai murdărit, disprețuiești pe Binefăcător și nu alergi la făgăduință! Nu dorești să vezi cât e de mare minunea făgăduinței? Nu dorești să vezi cum se naște din nou fără de mamă omul, cum omul cel învechit și stricat de poftete înșelăciunii³¹ ajunge iarăși plin de viață, întinerește și se reîntoarce la adevărata floare a tinereții? Botezul este răscumpărare pentru cei robiți, iertare greșelilor, moarte păcatului, renaștere sufletului, haină luminoasă, pecete ce nu poate fi ruptă, căruță către cer, apărătorul Împărăției, har al înfierii. Pui, nefericitule, plăcerea mai presus de niște bunătăți atât de mari și atât de prețioase? Îți înțeleg amânarea, chiar dacă ți-o ascunzi prin cuvinte! Faptele o strigă, chiar dacă o taci cu glasul! «Lasă-mă, îmi spui, să-mi bucur trupul cu desfătarea celor rușinoase, să mă tăvălesc în mocirla plăcerilor, să-mi murdăresc mâinile cu sânge, să răpesc bunurile străine, să umblu cu viclenie, să jur strâmb, să mint, și voi primi botezul când voi termina cu răutățile!». Dacă păcatul este un lucru bun, păstrea-

---

²⁹ *Ieș.* XII, 23.

³⁰ *Mt.* XX, 12.

³¹ *Ef.* IV, 22.

ză-l până la sfârșit! Dar dacă e păgubitor pentru cel care-l săvârșește, pentru ce stăruie în cele ce te pierd? Niciun om care caută să dea afară din stomacul său amărăciunea fierii nu și-o mărește cu mâncăruri multe și vătămătoare. Se cuvine ca trupul să se scape de durerile care-l supără, și nu să-și facă boala mai mare decât o poate suferi. Corabia stă pe linia de plutire până la o anumită încărcătură de mărfuri; la o greutate mai mare se scufundă. Teme-te ca și tu să nu pățești la fel; și, făcând păcate mai mari decât iertarea, să nu naufragiezi înainte de a ajunge în porturile pe care le nădăjduiești. Dumnezeu nu-ți vede, oare, faptele sau nu știe El gândurile tale, sau crezi că lucrează împreună cu tine la fărădelegi? «*Gândit-ai nelegiuire*, spune Scriptura, *că voi fi asemenea ție*»³². Tu, când vrei să legi prietenie cu un muritor, și-l atragi prin facere de bine, spunând și făcând acele lucruri care știi că-i fac plăcere; când, însă, e vorba să te împrietenești cu Dumnezeu și nădăjduiești să fii primit ca fiu, dar săvârșești cele potrivnice lui Dumnezeu, iar prin călcarea legii Îl necinstești, nădăjduiești oare să și-L faci prieten tocmai prin acelea prin care mai ales Îl superi? Vezi ca nu cumva în nădejdea răscumparării, adunându-ți mulțime de răutăți, să-ți înmulțești păcatul și să pierzi iertarea! «*Dumnezeu nu Se lasă batjocorit!*»³³. Nu târgui harul! Să nu spui: «Bună este legea, dar mai plăcut păcatul!». Plăcerea este o undiță a diavolului, care te trage spre pieire. Plăcerea este mama păcatului, iar păcatul este boldul morții. Plăcerea hrănește viermele cel veșnic, care la început încântă pe cel care se desfătează, dar mai pe urmă plăcerile ajung mai amare decât fierea. Nimic altceva nu strigă amânarea botezului decât un gând ca acesta: «Să domnească mai întâi păcatul în mine, apoi, cândva, va domni și Domnul! Să fac mădularele mele arme ale nedreptății întru fărădelege³⁴, apoi, cândva, voi face din ele și arme ale dreptății întru Dumnezeu!». Tot așa și-a adus jertfele și Cain: cele mai bune pentru

---

³² Ps. XLIX, 22.

³³ Gal. VI, 7.

³⁴ Rom. VI, 13.

desfătarea lui, cele proaste pentru Ziditorul, pentru Dumnezeu, Cel ce i le-a dăruit. Când ești puternic să săvârșești orice faptă, îți cheltuiești tinerețea în păcate; iar când mădularele îți sunt obosite, le oferi lui Dumnezeu, când nu mai sunt bune de nimic, când au nevoie de odihnă, pentru că și-au pierdut puterea, din pricină că bătrânețea le-a slăbit! La bătrânețe, castitatea nu mai este castitate, ci neputință; că n-ai putere să te desfrânezi. Mortul nu se încununează. Nimeni nu-i drept când n-are puterea să mai facă rău. Atâta vreme cât ești în putere, stăpânește păcatul cu ajutorul rațiunii. Virtutea stă în abaterea de la rău și în săvârșirea binelui. Neputința de a face răul nu este vrednică prin ea însăși nici de laudă, nici de pedeapsă. Dacă te lași de păcate din pricina vârstei, atunci harul se cuvine slăbiciunii trupului, și nu ție! Lăudăm pe cei care sunt buni datorită voinței lor, și nu pe cei împiedicați a săvârși răul dintr-o silnicie oarecare. Cine oare ți-a fixat hotarul vieții? Cine ți-a hotărât că ai să ajungi la adânci bătrâneți? Cine-ți poate da o garanție vrednică de credință de cele ce vor fi? Nu vezi că sunt răpiți din viață prunci, că se prăpădesc oameni în puterea vârstei? Viața nu are un termen mai dinainte hotărât. Pentru ce aștepti ca botezul să-ți fie darul îmbolnăvirii tale, atunci când nu vei mai putea rosti cuvinte mântuitoare, când, poate, nici nu vei avea putința să mai auzi limpede, că boala e cuibărită în capul tău, când nu vei putea să ridici mâinile la cer, să te ții pe picioare, să îngenunchezi la rugăciune, să fii învățat cum trebuie, să te mărturisești după rânduială, să te unești cu Dumnezeu și să te lepezi de dușman? Se poate ca nici să nu poți urmări cu mintea limpede slujba botezului, să nu-ți dai seama de cele ce se petrec cu tine, să nu-ți dai seama dacă ai simțit harul sau dacă ai primit fără simțire cele săvârșite. Dar când ai primit cu mintea limpede harul, atunci ai talantul și nu te muncești în plus.

VI

Fă ce a făcut eunucul³⁵! Acesta a găsit pe catehet și n-a disprețuit învățătura; bogatul a poftit pe sărac să se urce în căruță, cel falnic și mândru, pe omul simplu și nebăgat în seamă; a fost învățat Evanghelia Împărăției, a primit în inimă credința, dar n-a amânat pecetea Duhului; iar când a întâlnit apă, a zis: «*Iată apă!*» – cuvânt izvorât dintr-o mare bucurie sufletească –, «*Iată ce căutam! Ce mă împiedică să mă botez?*»³⁶. Unde voința este gata, nu este nicio piedică. Dumnezeu, Cel ce ne cheamă, este iubitor de oameni, slujitorul Lui la îndemână, iar harul, din belșug. Bunăvoință să fie, și nicio piedică nu va mai fi! Unul singur este cel care pune piedici! Acela care ne astupă căile mântuirii! Pe acela să-l biruim cu priceperea. Acela ne face să pregetăm; noi, însă, să ne sculăm la lucru! Acela înșeală inimile noastre cu făgăduințe deșarte; noi, însă, să cunoaștem gândurile lui! Oare nu ne spune el să facem azi păcatul și nu ne convinge să lăsăm pentru mâine fapta bună? De aceea Domnul, nimicind sfaturile lui cele viclene, spune: «*Astăzi, dacă veți auzi glasul Meu*»³⁷. Acela spune: «*Astăzi pentru mine, mâine pentru Domnul!*». Domnul strigă, dimpotrivă: «*Astăzi ascultați glasul Meu!*». Uită-te bine la dușman! Nu îndrăznește să ne sfătuiască să ne depărtăm cu totul de Dumnezeu – știe că este greu creștinilor să audă acest sfat –, ci prin meșteșugiri înșelătoare își urmărește cu plan scopul. «*Este iscusit în a face răul*»³⁸. Știe că noi oamenii căutăm să trăim timpul de acum și că orice faptă a noastră o facem pentru acest timp. Acela ne fură prin meșteșugirile sale ziua de astăzi și ne lasă nădejdiile pe ziua de mâine. Apoi, când vine ziua de mâine, vine iarăși vicleanul împărțitor al zilelor noastre și pretinde din nou pentru el ziua de astăzi, iar pentru Domnul, pe aceea de mâine. Și, tot așa, prin dorința noastră de plăceri, ne fură prezentul și lasă viitorul în nădejdi, făcându-ne să ne pierdem pe nesimțite viața.

³⁵ *Fap.* VIII, 27-39.

³⁶ *Fap.* VIII, 36.

³⁷ *Ps.* XCIV, 8.

³⁸ *Ier.* IV, 22.

Am văzut odată o viclenie ca aceasta la o pasăre istească. Pentru că puii ei, din pricina slăbiciunii lor, erau o pradă ușoară vânzătorilor, se dădea pe sine ca o pradă gata de prins; dar îndată fugea din mâinile vânzătorilor; și făcea în așa fel încât nici nu putea fi prinsă de vânzatori, dar nici nu-i făcea să-și piardă nădejdea prinderii ei, ci, ținându-i în diferite chipuri pe vânzatori cu nădejdea prinderii, le dădea prilej puilor să scape; apoi, la urmă, zbura și ea. Teme-te să nu pățești și tu la fel ca vânzătorii: în nădejdea dobândirii celor nesigure, să-ți scape din mâini cele sigure. Vino, dar, la mine! Mută-te cu totul la Domnul! Dă-ți numele tău! Înscrie-te în Biserică³⁹! Ostașul este numărat în registrele de recrutare; atletul înscris printre concurenți ia parte la întreceri; omul de rând, înscris printre cetățeni, este numărat între membrii cetății. Ești supus tuturor acestor îndatoriri, ca ostaș al lui Hristos, ca atlet al buneii credințe, ca cetățean al cerurilor. Înscrie-te în această carte, ca să fii scris în cea de Sus! Învață și învață-te viețuirea evanghelică: strictete ochilor, înfrânare limbii, înrobire trupului, gând smerit, curăție minții, stingere mâniei! Dacă te silește cineva să faci ceva, fă mai mult decât îți cere⁴⁰; dacă cineva îți ia ceva, nu te judeca cu el⁴¹; dacă te urăște cineva, iubește-l⁴²; dacă ești nedreptățit, rabdă⁴³; dacă ești hulit, roagă-te pentru hulitori⁴⁴. Fii mort pentru păcat⁴⁵; răstignește-te împreună cu Hristos; mută-ți toată dragostea spre Domnul!

---

³⁹ Acest text din *Îndemnul pentru Botez 7* este un exemplu al credinței Bisericii că registrul celor înscriși pentru Botez seamănă cu o recrutare militară sau cu un recensământ al cetățenilor unui oraș (Everett Ferguson, *Baptism in the Early Church. History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, 2009, p. 583). (n. A.M.)

⁴⁰ *Mt. V, 41.*

⁴¹ *Mt. V, 40.*

⁴² *Mt. V, 44.*

⁴³ *I Cor. IV, 12.*

⁴⁴ *Mt. V, 44.*

⁴⁵ *Rom. VI, 2.*

– Acestea, însă, sunt anevoioase!

– Dar ce e și bun, și ușor? Cine a dobândit victorii dormind? Care petrecăreț și iubitor de plăceri s-a împodobit cu cununile răbdării? Nimeni n-a luat premiul dacă n-a alergat. Ostenelile dau naștere slavei; oboselile prilejuiesc cununi. «*Prin multe necazuri se cuvine să intrăm în Împărăția cerurilor*»⁴⁶; o spun și eu; dar aceste necazuri le primește fericirea aceea din Împărăția cerurilor, pe când ostenele pentru păcat le așteaptă durerea și tristețea iadului. Omul care privește cu deosebită luare-aminte își dă seama că nici faptele diavolului nu se săvârșesc fără osteneală de lucrătorii nelegiurii. Cum sunt sudorile castității? Dar cel care trăiește în desfrânare este cu totul nădușit, că plăcerea îl topește. Slăbește, oare, înfrânarea atât de mult trupul cât îl strică neînfrânarea ticăloasă și nestăpânită? Da, anevoioase sunt nopțile nedormite ale celor care priveghează în rugăciuni, dar cu mult mai anevoioase ale celor care stau treji pentru săvârșirea răutăților! Că teama de a fi prins asupra faptului și ghimpele, care însoțește totdeauna plăcerea, alungă desăvârșit orice liniște. Dar dacă tot fugind de calea cea strâmtă, care duce la mântuire, mergi pe calea cea largă a păcatului, mă tem ca nu cumva, călătorind pe calea aceasta, să nu ajungi până la sfârșit într-un popas pe măsura ei.

– Dar comoara virtuții e greu de păzit!

– Pentru asta priveghează, frate! Dacă vrei, ai ajutoare: rugăciunea, care te păzește noaptea; postul, care-ți păzește casa; cântarea de psalmi, care-ți desfătează sufletul. Ia-le pe acestea în ajutorul tău! Ele să stea de veghe cu tine noaptea, ca să păzească odoarele vistieriei tale! Spune-mi, ce-i mai bine: să fim bogăți, și să ne neli niștim cu paza odoarelor, sau dintru început să nu avem ce să păzim? Nimeni nu aruncă bunătățile de teama pierderii lor. Că nimic din cele omenești n-ar mai exista dacă ne-am gândi că am putea pierde din lucrurile pentru care ne sârguim. Lângă lucrarea pământului stă nerodirea lui; lângă negustoria pe mare, naufragiile; lângă căsătorie, văduvia; lângă nașterea de copii, lipsa de copii. Și totuși

---

⁴⁶ *Fap. XIV, 22.*

ne apucăm de lucru; și, întemeiați pe mai bune nădejdi, lăsăm pe seama lui Dumnezeu, Cel care ne rânduieste viața, împlinirea celor ce nădăduim. Tu, prin cuvânt, ridici în slăvi sfințenia; cu fapta, însă, îți petreci timpul trăind vrednic de osândă. Vezi ca nu cumva să te căiești de relele tale sfaturi, atunci când nu-ți va mai fi de folos căința! Pilda fecioarelor să te înțeleptească⁴⁷! Acelea n-au avut untdelemn în vasele lor; atunci au văzut că le lipsea ce le era de trebuință, când trebuia să intre la nuntă odată cu Mirele. De aceea Sfânta Scriptură le-a numit nebune, deoarece, cheltuindu-și timpul sorocit folosirii untdelemnului cu umbletul pentru găsirea untdelemnului, n-au băgat de seamă că s-au îndepărtat pe ele însele de bucuria Mirelui. Să nu dea Dumnezeu ca și tu, amânând din an în an, din lună în lună și din zi în zi de a-ți lua untdelemn⁴⁸, hrana luminii, să vină peste tine ziua pe care n-o aștepți, când nu vei mai putea deloc să-ți prelungești viața, ziua în care de jur-împrejurul tău nu vor fi decât neliniște și durere fără mângâiere, când deznădăjduiți vor fi doctorii și deznădăjduite și rudele tale, când vei fi înăbușit de răsuflare uscată și grea și când fierbințeală puternică va arde și va topi cele dinăuntru tău. Atunci vei ofta din adâncul inimii, dar nu vei găsi pe nimeni care să ia parte la durerea ta; vei rosti cuvinte slabe și abia auzite, dar nimeni nu te va auzi; orice cuvânt rostit de tine va fi nebăgat în seamă, socotit o aiureală. Cine-ți va da atunci botezul? Cine-și va aminti de tine, care ești năucit de boală? Ai tăi vor fi triști, străinilor nici nu le va păsa de boala ta, iar prietenul va pregeta să-ți aducă aminte de botezarea ta, ca să nu facă tulburare: dacă doctorul se înșeală, dacă tu, din dragostea firească de viață, nu ți-ai pierdut nădejdea în viață? Noapte e în jurul tău și nu-i nimeni care să te ajute. Cel care te poate boteza nu-i lângă tine. Moartea îți stă aproape, iar cioclii dau zor. Cine să te scape din mâinile lor? Dumnezeu, Care a fost disprețuit? Ei, da, te va auzi atunci, că și tu Îl auzi acum! Îți va mai da oare răgaz? Că bine ai folosit răgazul pe care ți l-a dat!

⁴⁷ Mt. XXV, 1-13.

⁴⁸ Referire la untdelemnul Mirungerii. (n. A.M.)

VIII

«*Nimeni să nu te înșele cu vorbe deșarte!*»⁴⁹. Că pe neașteptate va veni peste tine pieirea⁵⁰, iar prăpădul se va năpusti asupra ta ca o furtună. Înger întunecat va veni să te ducă cu sila și să târască sufletul tău legat cu păcatele, întors neconținut spre cele de aici, gemând fără să poată da drumul la strigăte, că i s-a luat organul cu care plângea. O, cât de mult te vei sfâșia! Cât vei suspina! În zadar te vei căi de sfaturile ce ți le-ai dat, când vei vedea veselia dreptilor la strălucita împărțire a darurilor și tristețea în întunericul cel mai din adânc. Ce vei spune atunci, în durerea inimii tale? «Vai mie, că n-am aruncat povara aceasta grea a păcatului, care era atât de ușor de dat jos, ci am atras asupra mea șirul acestor răutăți! Vai mie, că nu mi-am spălat petele, ci sunt înfierat cu păcatele! Acum aș fi cu îngerii! Acum m-aș desfăta cu bunătățile cerești! O, viclene sfătuirii! Din pricina unei desfătări trecătoare a păcatului, mă chinui veșnic! Din pricina plăcerii trupului, sunt dat focului! Judecata lui Dumnezeu e dreaptă! Eram chemat, și nu ascultam! Eram învățat, și nu luam aminte! Mi se aduceau mărturii, și râdeam de ele!».

Acestea și astfel de cuvinte vei spune, plângându-te, dacă vei tot amâna mereu botezul. Omule, fie teme-te de gheenă, fie pretinde Împărăția! Nu disprețui chemarea! Să nu spui: «*Rogu-te să mă ierți*»⁵¹ pentru cutare și cutare pricină!». Nicio pricină nu-i îndestulătoare pentru iertare. Îmi vine să lacrimiez când socot că dorești mai mult faptele rușinoase decât marea slavă a lui Dumnezeu și, fiind strâns lipit de păcat din pricina plăcerii desfrânării, te depărtezi singur de bunătățile făgăduite, ca să nu vezi bunătățile Ierusalimului celui ceresc⁵². Acolo este mulțimea cea mare a îngerilor, adunarea celor întâi-născuți, tronurile apostolilor, scaunele întâi-stătătoare ale profeților, sceptrele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele dreptilor. Dorește să fii numărat împreună cu aceia, botezându-te și sfințindu-te potrivit darului lui Hristos, că Lui I se cuvine slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

⁴⁹ Ef. V, 6.

⁵⁰ I Tes. V, 3.

⁵¹ Lc. XIV, 18.

⁵² Ps. CXXVII, 5.

OMILIA A XIV-A
Împotriva celor care se îmbată¹

I

Cele văzute aseară mă îndeamnă să vorbesc, dar tot ele îmi opresc pornirea și-mi slăbesc osârdia, când văd că toate ostenele mele de mai înainte au rămas fără rod. Că și plugarul pregetă să mai semene a doua oară aceleași brazde dacă semințele aruncate în ele întâia oară nu au răsărit. Cu ce nădejdi să mai vorbesc eu astăzi, dacă n-am avut niciun folos de pe urma atâtor sfaturi pe care n-am încetat a vi le da mai demult, iar în timpul acestor șapte săptămâni de post² n-am încetat a vă mărturisi, zi și noapte, Evanghelia harului lui Dumnezeu? O, câte nopți n-ați privegheat în zadar! Câte zile n-ați venit în zadar la biserică! Dacă ar fi fost numai în zadar! Că cel care a propășit în fapte bune, dar se întoarce apoi la obișnuința veche, nu pierde numai plata ostenelelor lui, ci este vrednic de pedeapsă și mai grea, că după ce a gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu³, după ce a fost învrednicit de cunoașterea tainelor, a trădat totul, înșelat de o plăcere de o clipă. «*Cel mai slab, spune Solomon, are parte de milă, dar cei tari cumplit vor fi certați*»⁴. O singură seară, un singur atac al dușmanului a distrus și a nimicit toată osteneala aceea. Ce râvnă, deci, mai pot avea să vă vorbesc acum?

---

¹ Omilie rostită după Paști, care ia în discuție excesele făcute de unii cu ocazia sărbătorii. (n. A.M.)

² Prezența celor șapte săptămâni de post arată că este vorba de pregătirea catehumenilor pentru primirea Botezului chiar de Paști. Despre legătura slujbei Botezului cu liturgia pascală cf. Alexander Schmemmann, *Din apă și din Duh*, Sophia, București, 2009. (n. A.M.)

³ *Evr.* VI, 5.

⁴ *Înț. Sol.* VI, 6.

Aș fi tăcut, o știți prea bine, dacă nu m-aș fi temut de pilda lui Ieremia, care nevrând să vorbească unui popor îndărătnic, a pățimit acelea pe care însuși le-a istorisit: foc s-a aprins în măruntaiele lui, l-au părăsit toate puterile și nu mai putea să sufere⁵.

Niște femei nerușinate, uitând de frica de Dumnezeu și disprețuind focul cel veșnic, într-o zi ca aceasta, când în amintirea Învierii Domnului trebuiau să stea în casă și să se gândească la ziua aceea, în care se vor deschide cerurile, când Judecătorul ni Se va arăta din ceruri, când vor fi trâmbițele lui Dumnezeu, învierea morților, dreapta judecată și răsplata fiecăruia după fapta lui; deci, în loc să se gândească la toate acestea, să-și curățească inimile de gânduri viclene, să-și spele cu lacrimi păcatele de mai înainte și să se pregătească pentru întâmpinarea lui Hristos în ziua cea mare a arătării Lui, au scuturat jugul robiei lui Hristos, au aruncat de pe cap broboada bunei-cuviințe, au disprețuit pe Dumnezeu, au disprețuit pe îngerii Lui, s-au arătat fără de rușine în fața bărbaților, își fâlțiau părul în vânt, își ridicau rochiile și jucau cu picioarele⁶. Cu ochi poficios, cu râs desfrânat, ațâțau la dans și atrăgeau spre ele poftele desfrânate ale celor tineri. Au jucat lângă bisericile mucenicilor din afară de oraș și au făcut din acele sfinte locuri locaș al nerușinării lor. Au pângărit văzduhul cu cântece de rușine, au pângărit și pământul cu necuratele lor picioare, care duduia de jocurile lor; s-au dat în spectacol în fața mulțimii tinerilor; cu adevărat nerușinate și ieșite din minți, cu nimic mai prejos de cele mai mari furii ale nebuniei.

Cum voi tăcea despre acestea? Cum le voi plânge așa precum merită? Vinul ne-a vătămat aceste suflete! Vinul, darul lui Dumnezeu, dat celor cumpătați pentru mângâierea slăbiciunii lor, a ajuns acum în mâinile celor necumpătați armă de desfrâu.

---

⁵ *Ier. XX, 9.*

⁶ *Is. III, 16.*

II

Beția, demon primit de bunăvoie, băgat în suflete de către plăcere, beția, mamă a păcatului, vrăjmașa virtuții, face fricos pe cel viteaz, desfrânat pe cel înfrânat; nu știe de dreptate, ucide chibzuința. După cum apa stinge focul, tot așa și vinul nemăsurat întunecă mintea.

Pregetam să vorbesc împotriva beției nu pentru că ar fi un păcat mic sau că nu ar fi vrednică de disprețuit, ci pentru că niciun folos n-ar aduce cuvântul. Dacă cel care se îmbată înnebunește și se întunecă, în zadar grăiește cel ce mustră pe cel ce nu aude. Cui să vorbesc deci? Căci cel care are nevoie de sfat nu aude cele ce îi spun, iar cel înfrânat și cumpătat nu are nevoie de ajutorul cuvântului, că-i lipsit de patima beției. Ce voi face, dar, în fața acestora, dacă cuvântul e nefolositor, iar tăcerea săracă? Să nu mai îngrijim boala? Dar primejdioasă este și neîngrijirea. Să grăiesc ceva împotriva bețivilor? Dar vorbesc unor urechi moarte! Ce voi face? Voi face și eu ce fac doctorii când izbucnește ciuma: pe cei sănătoși îi feresc de îmbolnăvire cu medicamente profilactice, iar de cei bolnavi nici nu se ating. Tot așa și vouă cuvântul meu vă va fi folositor pe jumătate: va păzi pe cei nepătimași; dar nu va scăpa, nici nu va vindeca pe cei stăpâniți de patimă.

III

Prin ce te deosebești de animale, omule? Nu prin darul rațiunii, primit de la Ziditorul tău, prin care ai ajuns stăpânul și domnul întregii zidiri? Cel care prin beție se lipsește pe el de rațiune «*s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor*»⁷. Dar, mai bine spus, eu aș zice că bețivii sunt mai fără de minte chiar decât dobitoacele. Toate animalele cu patru picioare, chiar fiarele, au rânduite pornirile lor spre împreunare; dar cei cu sufletul stăpânit de beție și cu trupul plin de fierbințeală nefirească sunt ațâțați spre împreunări necurate și rușinoase și spre plăceri în orice timp și în

⁷ Ps. XLVIII, 12.

orice ceas. Beția nu-i ia omului numai judecata, ci îi schimbă și simțurile și-l face pe cel ce se îmbată mai rău decât orice dobitoc. Care vită își vatămă atâta vederea și auzul cum și le vatămă bețivul? Nu-i așa că nu-și mai cunosc cunoscuții? Nu aleargă adeseori la străini ca la niște prieteni? Nu sar de multe ori peste umbre ca peste niște șanțuri și prăpăstii? Urechile lor sunt pline de sunetele și zgomotele unei mări învălurate; li se pare că pământul se ridică drept înaintea lor și că munții li se învârt în jur. Uneori râd fără să se poată opri, alteori bocesc și plâng nemângâiați. Sunt când viteji și cutezători, când fricoși și sfioși. Somnul le este greu, împovăraător și înăbușitor, cu adevărat vecin cu moartea; iar stările de veghe, mai nesimțitoare decât visurile. Vis le este viața; n-au cămașă pe ei, n-au nici ce mânca a doua zi, dar la beție o fac pe împărații, pe generalii, zidesc orașe, împart bani. Vinul clocotește în inima lor și le umple capul cu astfel de năluciri și cu atâta amăgire. Alți bețivi cad în stări sufletești potrivnice: sunt deznădăjduiți, triști, îndurerați, plângăreți, temători și sperioși. Același vin dă naștere la diferite stări sufletești, după felul diferit al trupului: pe cei în care vinul face ca sângele să se răspândească în tot trupul și să le înflorească obrazul, îi face veseli, prietenoși și voioși; dar pe cei pe care vinul îi apasă sub povara lui, strângându-le și presându-le sângele, îi face triști și amărâți. Pentru ce trebuie să mai vorbesc de mulțimea celorlalte porniri pătimase: caracter nesuferit, pornire spre mânie, plângerea soartei, iuțea sufletului, strigătul, scandalul, ușurința de a fi înșelat, mânia nestăpânită?

IV

Neînfrânarea spre plăceri țâșnește din vin ca dintr-un izvor, iar desfrânarea merge mână în mână cu beția; și e mai mică furia animalelor spre împreunări decât pornirea pătimașă a bețivilor; că animalele cunosc hotarele firii, dar bețivii caută femeia în bărbat și bărbatul în femeie. Nu-i este ușor cuvântului să spună toate grozăviile născute din beție. Vătămările pricinuite de ciumă apar treptat la oameni, că aerul depune în trupuri încetul cu încetul stricăciunea ciumei, dar vătămările pricinuite de vin cad îndată peste ei. Bețivii

își pierd sufletul, că se mânjesc cu toate murdăriile, dar își strică și sănătatea trupului; își istovesc trupul și-l slăbesc nu numai din dorința nestăpânită de plăceri, care îi îmboldesc spre desfrâu, dar îl poartă și buhăit, fleșcăit și lipsit de putere. Ochii bețivilor sunt vineți; fața palidă; răsuflarea greoaie și scurtă; limba împleticită; vorbirea neclară; picioarele tremurătoare, ca la copiii cei mici; secreții murdare și necontrolate, ca din niște trupuri neînsuflețite. Sunt vrednici de milă din pricina beției; mai vrednici de milă decât cei cuprinși de furtună în mijlocul mării, pe care valurile, ce vin unele după altele, îi acoperă și nu le îngăduie să scape de furtună. Tot așa și sufletele bețivilor: sunt duse la fund cufundate în vin. După cum corăbiile surprinse de furtună și pe cale să se scufunde trebuie ușurate prin aruncarea încărcăturii lor, tot așa și bețivii trebuie să dea afară din ei ceea ce-i îngreunează. Abia de se eliberează de povara lor dacă varsă și-și golesc stomacul. Sunt mai nenorociți decât naufragații. Naufragații au ca pricină a nenorocirii lor vânturile, marea și necazurile din afară, pe când bețivii atrag asupra lor de bună voie furtuna pricinuită de beție. Demonizatul este vrednic de milă; bețivul însă, care suferă ca și demonizatul, nu-i vrednic nici de milă, că se luptă cu un demon pe care singur l-a ales. Bețivii își fac și leacuri de beție nu ca să scape de patima beției, ci ca să poată bea fără întrerupere. Scurtă le este ziua, scurtă și noaptea, scurte și nopțile de iarnă cât privește timpul de băut. Răul acesta nu are sfârșit. Vinul cere mereu mai mult vin. Bețivul nu se mulțumește cu cât îi e de trebuință, ci simte nevoia neapărată de a bea mai mult; le arde gâtulejul bețivilor și li se mărește mereu pofta. Și, socotind că nu și-au potolit pofta, pătimesc cu totul altceva decât ce voiau; că, tot continuând cu cheful, nu mai simt nicio plăcere de pe urma băuturii. După cum lumina prea mare întunecă vederile și după cum cei care fac mare zgomot, din pricina zgomotului nemăsurat, nu mai pot auzi nici ei nimic, tot așa și bețivii, pierd pe nesimțite plăcerea din pricina dragostei prea mari de plăcere. Vinul li se pare prost și apos, chiar de ar fi neamestecat cu apă; li se pare că are gustul searbăd al vinului nou, chiar de-ar fi vechi și curat; de-ar fi vinul rece ca ghea-

ța, nu poate să stingă flacăra ce-i arde pe dinăuntru din pricina prea multului vin. «Ale cui sunt vaietele tale? Ale cui gâlcevile? Ale cui procesele? Ale cui grețurile și sfezile? Ale cui zdrobirile zadarnice? Ai cui ochii tulburi? Nu oare ale celor care zăbovesc lângă vin și care pândesc unde se fac ospete?»⁸. Vaietul este un strigăt de jale; și vrednici de jale sunt bețivii, că «bețivii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu»⁹. Gâlceava se naște din pricina tulburării făcute de vin gândurilor. Grețurile, din pricina proastei digestii pricinuite de plăcerea băutului. Picioarele le sunt legate, legate le sunt și mâinile din pricina vinului ajuns în mâini și în picioare. Înainte de aceste suferințe, chiar în timpul când beau, vin peste ei suferințele unor oameni cuprinși de nebunie. Când membranele care acoperă creierul sunt pline de funinginea pe care aburii vinului o trimit în sus¹⁰, capul e cuprins de dureri de nesuportat; nu poate rămâne drept pe umeri, ci cade când pe unul, când pe altul, alunecând din grumaz. Sfezile, după spusele Scripturii, sunt vorbăriile de la ospete, fără măsură și cu ceartă. Zdrobiri zadarnice sunt pricinuite iubitorilor de vin, că din pricina beției nu pot să se țină pe picioare; cad la pământ în fel și fel de chipuri, încât trupul primește neapărat zadarnice zdrobiri.

V

Dar cine să spună acestea celor cuprinși de beție? Din cauza beției au capul greu, picotesc, cască, văd încețoșat, au grețuri. De aceea nici nu aud când învățătorii le strigă din toate părțile: «Nu vă îmbătați de vin, în care este pierzanie»¹¹; și iarăși: «Neînfrânat este vinul și de ocară beția»¹². Neascultând de ei, culeg roadele beției. Trupul le

---

⁸ Pr. XXIII, 29-30.

⁹ I Cor. VI, 10.

¹⁰ Explicația ține cont de cunoștințele medicale de atunci. (n. A.M.)

¹¹ Ef. V, 18.

¹² Pr. XX, 1.

e buhăit, ochii urduroși și gura uscată și aprinsă. După cum albiile torentelor de apă par pline atâta vreme cât curg prin ele din munte șuvoaiele, dar rămân uscate după ce a trecut năvala de ape, tot așa și bețivilor, atâta vreme cât gura le e lac de vin, este oarecum plină și udă, dar la puțină vreme după ce trece vinul, se vede uscată și fără umezeală. Gura, totdeauna scaldată și înecată de mulțimea vinului, își pierde și umiditatea care îi dă viață. Care om are o constituție așa de tare încât să poată ține piept relelor pricinuite de beție? Prin ce mijloc s-ar putea ca un trup, înfierbântat neconținut de vin, dar neconținut udat de vin, să nu se istovească, să nu-și piardă puterea și să nu se distrugă? De aici vin tremurăturile și bolile; duhul este tăiat de abuzul vinului, nervii își pierd tăria lor și tremur cuprinde toate mădularele trupului. Pentru ce atragi asupra ta blestemul lui Cain¹³, ca să tremuri și să te vânzolești toată viața ta¹⁴? Că trupul, dacă nu are sprijinul său firesc, trebuie neapărat să se vânzolească și să tremure.

VI

Până când vin? Până când beție? Ești în primejdia de a ajunge mocirlă în loc de om, atât de mult te-ai amestecat cu vinul și ai putrezit împreună cu el! Din pricina beției din fiecare zi, duhnești a vin, a vin stricat, ca vasele care nu mai pot fi întrebuințate. Pe aceștia îi plânge Isaia: «*Vai de cei ce se scoală dimineța și umblă după sicheră, de cei care petrec până seara, că vinul îi va arde pe ei. Beau vinul cu chitare și cu alăute, dar la lucrurile Domnului nu caută și lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*»¹⁵. Evreii numesc, de obicei,

¹³ Fac. IV, 14.

¹⁴ Fac. IV, 14 diferă puțin în textul Septuagintei («voi suspina și voi tremura») de cel ebraic («voi fi zbuciumat și fugar» – cf. și Biblia sinodală). (n. A.M.)

¹⁵ Is. V, 11-12.

sicheră orice băutură care îmbată¹⁶. Pe cei care pândesc, de cum începe ziua, unde au loc ospete, pe cei care stau în jurul prăvăliilor cu vin și a crâșmelor, pe cei care se poftesc unul pe altul la băutură și-și irosesc toată grija sufletului cu unele ca acestea, pe aceștia îi plânge profetul, că nu le mai rămâne deloc timp pentru înțelegerea minunilor lui Dumnezeu. Ochii lor nu mai au vreme să privească la cer, să contemple frumusețile lui și să cerceteze ordinea care este în natură, pentru ca din armonia naturii să-L înțeleagă pe Creator. Dimpotrivă, îndată ce se crapă de ziuă, împodobesc sălile de ospete cu felurite covoare și cu fețe de masă înflorate; arată deosebită grijă și râvnă în pregătirea paharelor; rânduiesc vase, ca să țină vinul rece, clondire și sticle, ca la banchete și ospete publice. Felurimea vaselor cu vin are scopul de a-i face să uite că s-au săturat de vin, iar schimbarea paharelor, îndemn să bea mai mult. Au oameni însărcinați cu aranjarea ospățului, paharnici-șefi și oameni care servesc la masă. S-a născocit ordine în această dezordine și rânduială într-un lucru lipsit de orice rânduială, pentru că, după cum autoritatea demnitarilor crește dacă sunt însoțiți de suite, tot așa și cu beția: se pun în slujba ei, ca a unei împărătese, atâția slujitori, ca să-i ascundă rușinea prin grija mare pe care i-o arată. În afară de acestea, coroane, flori, miruri, parfumuri și nenumărate petreceri le iau acestor oameni pierduți și mai mult timp. Apoi, pe măsură ce băutul se prelungește, au loc întreceri, dispute, lupte, silindu-se fiecare să întrecă pe celălalt în beție. Arbitrul lor este diavolul, iar premiul victoriei, păcatul. Cel care toarnă în el mai mult vin, acela învinge pe ceilalți. Cu adevărat «*slava lor stă în rușinea lor*»¹⁷. Se iau la întrecere unii cu alții, dar se pedepsesc pe ei înșiși. Ce cuvânt ar putea zugrăvi nerușinarea celor petrecute? Toate sunt pline de nesocotință, toate pline de dezordine: învinșii sunt beți, învingătorii beți, iar slugile râd. Mâna nu mai slujește, gura nu mai primește mâncarea, stomacul plesnește și răul

¹⁶ *Sichera* (*șehar*) denumea în general în limba ebraică berea, făcută de obicei din orz. (n. A.M.)

¹⁷ *Filip*, III, 19.

nu se potolește. Pierzându-și puterea sa firească, nenorocitul trup curge din toate părțile, că nu mai poate suferi silnicia care i se face din pricina prea multului vin.

VII

Priveliște vrednică de milă în ochii creștinilor ca un bărbat în floarea vârstei, cu trupul plin de putere, de frunte în mijlocul ostașilor, să fie dus pe brațe acasă pentru că nu poate să stea drept și nici nu poate să meargă pe picioarele lui. Bărbatul care se cădea să fie înfricoșător dușmanilor ajunge de râsul copiilor din piață. A fost doborât fără sabie, a fost ucis fără să fi avut dușman în față. Bărbatul înarmat, în cei mai înfloritori ani ai vieții, ajuns pradă vinului este gata să sufere de la vrăjmași tot ce vor aceia. Beția, distrugere a gândurilor, istovire a puterii, îmbătrânire înainte de vreme, moarte în scurtă vreme. Ce altceva sunt bețivii decât niște idoli ai păgânilor, că «*ochi au, dar nu văd; urechi au, dar nu aud*»¹⁸. Măinile au amorțit, picioarele au murit.

Cine a uneltit toate acestea? Cine este pricinuitorul acestor răutăți? Cine a gătit pentru noi otrava nebuniei? Ai făcut, omule, din ospăț câmp de bătălie! Scoți pe tineri duși de mână ca pe niște răniți în război! Ai ucis cu vin floarea tinereții! Chemi pe om la ospăț ca pe un prieten, dar îl scoți din casă mort, că i-ai stins cu vin viața. Iar când oaspeții socot că sunt sătui de vin, atunci încep să bea mai zdravăn; și beau ca animalele, ca dintr-un puț pregătit în grabă, care are tot atâtea teici câți oaspeți sunt. Beția se prelungește; și iată că sosește un tânăr cu umerii bine făcuți; nu este încă beat; aduce cu sine o sticlă foarte mare de vin pusă la rece; dă la o parte pe paharnic, se așează în mijloc și împarte bețivilor beția cu ajutorul unor țevi încovoiate. Năstrușnică este măsura aceasta, pusă în slujba nemăsuratei lor poftă de vin, ca să se destrăbăleze toți la fel, să nu bea unul mai mult decât altul. După ce s-au împărțit țevile și fiecare a primit țeava încovoiată în dreptul lui, beau ca boii, pe nerăsuflăte,

---

¹⁸ Ps. CXIII, 13.

ca dintr-o troacă, și se silesc să sugă cu gâturile cât le lasă prin țevile de argint vasul de sus cu vin pus la rece.

Uită-te la nenorocitul tău stomac! Vezi cât e de mare vasul care primește băutura! Are numai mărimea unui pahar! Nu te uita la vasul din care torni vinul în pahare, ca să-l golești odată, ci la stomacul tău, că e plin de mult! De aceea, «*vai de cei ce se scoală dimineața și umblă după sicheră, de cei care petrec până seara și-și cheltuiesc toată ziua în beție; nu mai au timp să caute la lucrurile Domnului și lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc. Vinul îi arde pe ei*»¹⁹; că fierbințeala vinului, ajunsă în trup, este scânteie pentru săgețile cele înfocate ale vrăjmașului. Vinul înecă rațiunea și mintea; și, ca un roi de albine, ațâță patimile și plăcerile. Care trăsură, fără vizitiu, trasă de mânji este purtată cu atâta neorânduială²⁰? Care corabie, lipsită de cârmaci și purtată la întâmplare de valuri, nu este în mai mare siguranță decât un bețiv?

VIII

Din pricina unor răutăți ca acestea, bărbații la un loc cu femeile se încing la joc unii lângă alții; își dau sufletele lor demonului iubitor de vin și se rănesc unii pe alții cu săgețile patimilor. Râsete și la unii și la alții; cântece de rușine, mișcări deșănțate, ațâțătoare la desfrâu. Spune-mi: râzi și te desfătezi cu desfătare nerușinată, tu, care ar trebui să lacrimi și să suspini pentru cele săvârșite până acum? Cânti cântece de rușine, alungând psalmii și imnele pe care le-ai învățat? Miști picioarele, sari ca un ieșit din minți și dansezi dansuri ce nu trebuie dansate, tu, care trebuie să-ți înconvoi genunchii la rugăciune? Pe cine să plâng? Pe fetele nenuntite sau pe cele care au luat jugul căsniciei? Cele dintâi s-au întors de la astfel de

---

¹⁹ *Is. V, 11-12.*

²⁰ Imaginea platonică a sufletului ca un vizitiu (rațiunea) care strunește un car (trupul) purtat de doi cai: unul viguros și ascultător (curajul sau iuțimea), iar altul slab și nestăpânit (pasiunea sau dorința) (cf. Platon, *Phaidros* 246a-254e). Este apoi completată de imaginea aristotelică a sufletului ca un cârmaci care își conduce corabia (trupul). (n. A.M.)

petreceri cu fecioria pierdută, iar celelalte n-au mai adus bărbaților lor castitatea. Chiar dacă unele au înlăturat păcatul din trup, au primit totuși negreșit stricăciunea în suflet. Același lucru am să-l spun și despre bărbați. Au văzut rău, au fost văzuți rău, că «*cel care se uită la femeie spre a o pofti pe ea a și făcut desfrânare*»²¹. Dacă întâlnirile întâmplătoare au atâta primejdie pentru cei care se uită cu curiozitate, apoi întâlnirile puse la cale de mai înainte, spre a vedea femei, care ajung nerușinate din pricina beției, care fac fel de fel de mișcări ca să ațâțe pe privitori, care cântă cântece de rușine, în stare ca numai auzite să înfigă în cei neînfricați boldul plăcerii, ce vor spune sau cum se vor apăra cei care au cules un roi de păcate din nenumărate spectacole ca acestea? Oare nu cumva pentru asta au privit, ca să li se deștepte poftetele? Deci, potrivit hotărârii de neînlăturat a Domnului, sunt vinovați de păcatul preacurviei.

Cum vă va primi praznicul Rusaliilor, când ați pângărit în acest chip Paștele? Rusaliile sunt prăznuirea venirii văzute și știute de toți a Duhului Sfânt. Tu însă, luând-o înainte, te-ai făcut locaș al duhului celui potrivnic și ai ajuns templu al idolilor în loc să ajungi templu al lui Dumnezeu prin sălășluirea în tine a Duhului celui Sfânt²². Ai atras asupra ta blestemul profetului care, din partea lui Dumnezeu, spune: «*Voi preface sărbătorile voastre în plângere*»²³. Cum veți conduce pe slugile voastre, când voi slujiți ca niște robi unor poftete rușinoase și vătămătoare? Cum veți îndruma pe copii, când voi duceți viață dezordonată și nu țineți seamă de nici o îndrumare?

Ce să fac? Să vă las numai cu cele spuse până acum? Mă tem însă ca nu cumva cel nesupus să ajungă mai nerușinat, iar cel care s-a căit să nu fie doborât de prea multă întristare²⁴. Că «*tămăduirea, spune Scriptura, pune capăt păcatelor mari*»²⁵.

²¹ Mt. V, 28.

²² I Cor. III, 16; Rom. VIII, 11.

²³ Am. VIII, 10.

²⁴ II Cor. II, 7.

²⁵ Eccl. X, 4.

Postul să tămăduiască beția! Psalmii, cântecele rușinoase! La-crima să fie leacul răsului! În loc de dans, să se încovoie genunchi-ul! În loc de bătutul din palme, să se lovească pieptul! În locul po-doabei hainelor, smerenia! Dar, peste toate, milostenia să te răs-cumpere de păcat²⁶. «Răscumpărarea bărbatului este bogăția lui»²⁷. Fă-ți tovarăși ai rugăciunii tale pe mulți din oropsiții soartei, și va fi alungat de la tine orice gând de desfrânare! Când poporul israelit s-a așezat să mănânce și să bea și s-a sculat să joace²⁸ – jocul lor era în-chinare la idoli –, atunci leviții și-au înarmat mâinile împotriva fra-ților lor și și-au sfințit mâinile pentru preoție²⁹.

Așadar, vă poruncesc vouă, care vă temeți de Dumnezeu, toți câți v-ați întristat acum din pricina necuviinței celor osândiți: Dacă-i veți vedea că se pocăiesc de nebunia faptelor săvârșite, aveți milă de ei ca de mădularele voastre bolnave; dar dacă îi veți vedea că se obrăznicesc și disprețuiesc întristarea voastră, «ieșiți din mijlocul lor, osebiți-vă de ei și nu vă atingeți de cel necurat»³⁰, ca așa ei să se rușineze și să-și recunoască păcatul lor, iar voi să primiți răsplata zelului lui Finees³¹, prin dreapta judecată a lui Dumnezeu și Mântui-torul nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava și puterea în vecii veci-lor. Amin!

²⁶ Dan. IV, 24.

²⁷ Pr. XIII, 8.

²⁸ Ieș. XXXII, 6.

²⁹ Ieș. XXXII, 27-29.

³⁰ Is. LII, 11; II Cor. VI, 17.

³¹ Num. XXV, 11.

OMILIA A XV-A Despre credință

I

Evlavios lucru și fără de sațiu este pentru un suflet iubitor de Dumnezeu să-și aducă aminte neconținut de Dumnezeu; dar îndrăzneț lucru este a trece în cuvinte de cele despre Dumnezeu, pentru că mintea nu se poate urca până la măsura vredniciei Lui, iar cuvântul, la rândul său, exprimă slab cele pe care mintea le concepe. Dacă, deci, mintea noastră este mai prejos de înțelegerea măreției lui Dumnezeu, iar cuvântul este mai prejos și decât mintea, nu este, oare, neapărată trebuință de tăcere, ca nu cumva prin slăbiciunea cuvintelor să punem în primejdie minunea vorbirii despre Dumnezeu?

Dorința de a-L slăvi pe Dumnezeu este însământată în chip firesc în toți cei înzestrați cu darul vorbirii; dar toți sunt la fel de neputincioși a vorbi după vrednicie despre Dumnezeu. În râvna pentru evlavie ne deosebim unul de altul; dar nimeni nu-i așa de orbit ca să se înșele pe el însuși atât de mult, încât să considere că s-a urcat pe cel mai înalt pisc al înțelegerii lui Dumnezeu, ci, cu cât va părea că propășește în cunoașterea lui Dumnezeu, cu atât mai mult va simți neputința lui. Aceasta a simțit-o Avraam; aceasta a simțit-o Moise. Când au putut să-L vadă pe Dumnezeu, atât cât e cu putință unui om să-L vadă, mai ales atunci s-au socotit pe ei înșiși o nimica. Avraam s-a numit pământ și cenușă¹, iar Moise a spus că este slab la glas și zăbavnic la limbă², că vedea slăbiciunea limbii lui, care nu putea sluji măreției celor gândite de mintea sa.

---

¹ *Fac.* XVIII, 27.

² *Ieș.* IV, 10.

Totuși, pentru că urechile voastre s-au deschis acum pentru auzirea vorbirii despre Dumnezeu, iar Biserica nu-i sătulă niciodată de astfel de auziri, adevărind cuvântul *Ecclesiastului*, că «nu se satură urechea de a auzi»³, este de neapărată trebuință să grăiască după putere. Voi vorbi, dar, despre Dumnezeu nu cât de mare este Dumnezeu, ci cât ne este nouă cu putință. Nu renunțăm să ne uităm la cer și să-l privim atât cât putem, deși nu putem străbate cu ochiul locul cuprins între pământ și cer! Tot așa și acum, prin slabe cuvinte, să împlinim credința, iar în tot cuvântul nostru să lăsăm să biruiască măreția firii dumnezeiești. Că nici limbile îngerilor, oricum ar fi ele, nici ale arhanghelilor, unite cu toată firea cea cuvântătoare, nu o vor ajunge decât în mică parte, necum s-o egaleze întru totul.

Iar tu, dacă vrei să vorbești sau să auzi ceva despre Dumnezeu, părăsește trupul, părăsește simțurile trupești, lasă pământul, lasă marea, lasă în urma ta văzduhul, nu mai ține seama de anotimpuri și de buna întocmire a vremurilor și nici de podoabele pământului, înalță-te mai presus de eter, treci dincolo de stele, de minunăția lor, dincolo de frumoasa lor podoabă, dincolo de măreția lor, de folosul oferit de ele întregului univers, dincolo de buna lor rânduială, dincolo de strălucirea lor, dincolo de poziția lor, de mișcarea lor, de raportul în care se găsesc unele cu altele și de depărtarea unora de altele. După ce ai străbătut cu gândul întreg universul, după ce ai depășit cerul și ai ajuns mai presus de el, privește cu mintea numai frumusețile cele de acolo, oștirile cerești, corurile îngerilor, dregătoriile arhanghelilor, slava domniilor, locurile întâi-stătătoare ale tronurilor, privește puterile, începătoriile, stăpânirile⁴. După ce ai străbătut întreg universul, după ce te-ai urcat cu gândul mai presus de toată zidirea și ți-ai înălțat mintea dincolo de toate acestea, contemplă firea dumnezeiască, identică cu sine însăși, nestrămutată, neschimbată, nepătimitoare, simplă, necompusă, neîmpărțită, lumină de neatins⁵, putere de nespus, măreție fără de hotar, slavă cu

---

³ *Eccl.* I, 8.

⁴ *Col.* I, 16; *Ef.* I, 21.

⁵ *I Tim.* VI, 16.

orbitoare strălucire, bunătate dorită, frumusețe nemeșteșugită, care copleșește sufletul inundat de ea, dar cu neputință de arătat după vrednicie prin cuvânt.

II

Acolo este Tatăl, și Fiul, și Sfântul Duh, firea necreată, vrednicia de stăpân, bunătatea firească. Tatăl, principiul tuturor, cauza existenței existențelor, rădăcina a tot ce este viu. Din El a ieșit Izvorul vieții, înțelepciunea, puterea, chipul întru totul asemenea nevăzutului Dumnezeu⁶, Fiul născut din Tatăl, Cuvântul cel viu, Care este Dumnezeu și este la Dumnezeu⁷, și nu adus la existență; existând mai înainte de toți vecii, și nu dobândit în urmă; Fiu, nu posesiune; Făcător, nu făptură; Ziditor, nu zidire; este tot ceea ce este Tatăl. Am spus: Fiu și Tată. Păstrează-mi aceste însușiri! Rămânând, deci, Fiu prin modul existenței, este totuși tot ce este Tatăl, potrivit cuvintelor Domnului, Care spune: «*Toate câte are Tatăl ale Mele sunt*»⁸. Un portret, într-adevăr, trebuie să aibă toate câte se găsesc în originalul său. «*Am văzut, spune evanghelistul, slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl*»⁹, adică minunile făcute de El nu I-au fost date prin dar și prin har, ci Fiul are vrednicia dumnezeirii părintești pe temeiul comuniunii de fire. A primi este caracteristic celui creat; a avea prin fire este propriu Celui-născut. Ca Fiu are, în chip firesc, cele pe care le are Tatăl; ca Unic-Născut, le are pe toate adunate în El Însuși, fără să le împartă cu altul. Din această numire de Fiu am fost învățați că El participă la firea Tatălui. N-a fost creat la porunca Tatălui, ci strălucește nedespărțit din ființa Tatălui, unit din veșnicie cu Tatăl, egal în bunătate, egal în putere, părtaș slavei. Ce este El altceva decât pecete și chip, care arată în El Însuși în întregime pe Tatăl?

⁶ Col. I, 15.

⁷ In. I, 2.

⁸ In. XVI, 15.

⁹ In. I, 14.

Iar toate textele care-ți vorbesc de firea Lui trupească, cu care a lucrat mântuirea oamenilor, pe care ne-a arătat-o prin venirea Lui în trup, în care El spune că a fost trimis¹⁰, că nu poate să facă de la El nimic¹¹, că a primit poruncă¹², și altele asemenea, să nu-ți dea pricini să micșorezi dumnezeirea Unuia-Născut. Pogorământul Fiului la slăbiciunea firii tale omenești nu-ți dă dreptul să micșorezi vrednicia Celui puternic, ci înțelege firea Lui așa cum se cuvine unui Dumnezeu, iar cuvintele pline de smerenie, spuse despre El, interpretează-le având în vedere întruparea Sa pentru mântuirea oamenilor. Dacă aș vrea să vorbesc acum cu de-amănuntul de lucrul acesta, aș putea aduce, uitând de mine însumi, o mulțime nesfârșită de dovezi.

III

Dar să ne întoarcem la subiectul nostru! Mintea care a reușit să se curățească de patimile cele materiale, care a putut să părăsească toată zidirea inteligibilă și, ca un pește, să iasă din adânc și să înoate la suprafața apei, ajunge în ținutul curat al creației și vede pe Duhul cel Sfânt acolo unde este Fiul și unde este Tatăl, în unire cu Ei, într-o singură ființă și într-o singură fire, avându-le pe toate: bunătatea, dreptatea, sfințenia, viața. Scriptura spune: «*Duhul Tău cel Bun*»¹³; și iarăși: «*Duh drept*»¹⁴; și iarăși: «*Duhul cel Sfânt*»¹⁵; iar apostolul spune: «*Legea Duhului vieții*»¹⁶. Niciuna dintre aceste însușiri nu este dobândită în urmă și nici adăugată mai târziu, ci, după cum căldura este nedespărțită de foc și strălucirea de lumină, tot așa sunt nedespărțite și de Duhul: sfințenia, viața, bunătatea și dreptatea. Așadar,

¹⁰ In. III, 17.

¹¹ In. V, 30.

¹² In. X, 18.

¹³ Ps. 142, 10.

¹⁴ Ps. 50, 11.

¹⁵ Ps. 50, 12.

¹⁶ Rom. VIII, 2.

Duhul este acolo – acolo, în fericita Fire – nu numărât ca o multiplimitate, ci contemplat în Treime; propovăduit ca o unitate, nu înțeles ca o ceată. Că după cum Tatăl este unul și Fiul este unul, tot așa unul este și Sfântul Duh. Duhurile slujitoare, însă, sunt mulțimi nenumărate în fiecare ceată îngerească. Nu căuta deci în creație pe Duhul Sfânt, Care este mai presus de creație! Nu pogorî pe Cel care sfințește în rândul celor sfințiți! Duhul Sfânt umple pe îngeri, umple pe arhangheli, sfințește puterile, însuflețește totul. Duhul Sfânt Se împarte în toată creația, este împărțit în chip diferit de fiecare din cele create, dar cu toate acestea Duhul nu este micșorat de cei care participă la El. Dă tuturor harul Lui; nu se termină, deși este împărțit celor care participă la el, iar cei care îl primesc sunt plini de Duhul, dar Duhul Sfânt rămâne neîmpuținat. După cum soarele nu este micșorat întru nimica de cei care se bucură de lumina și căldura sa, deși luminează corpurile și este împărțit în felurite chipuri de corpuri, tot așa și Duhul rămâne nemicșorat și neîmpărțit, cu toate că dă tuturor harul Său. Luminează pe toți pentru a înțelege pe Dumnezeu, insuflă pe profeți, înțelepțește pe legiuitori, sfințește pe preoți, întărește pe împărați, desăvârșește pe drepti, umple de cinste pe cei curați sufletește și trupește, dă harurile tămăduirilor, învie pe morți, dezleagă pe cei legați, înfiază pe cei străini. Acestea le lucrează prin nașterea de Sus¹⁷. Dacă ia un vameș care crede, îl face evangelist¹⁸; dacă Se pogoară peste un pescar, face din el un teolog¹⁹; dacă găsește un prigonitor, care se pocăiește, îl face apostol al neamurilor, predicator al credinței, vas al alegerii²⁰. Prin Duhul Sfânt cei slabi ajung puternici, cei săraci se îmbogățesc, oamenii simpli la cuvânt sunt mai înțelepți decât înțelepții. Pavel era slab, dar, prin venirea Duhului, ștergarele trupului lui vindecau pe cei care le primeau²¹. Și Petru avea un trup plin de slăbiciune, dar, prin harul Du-

---

¹⁷ *In.* III, 3.

¹⁸ *Mt.* IX, 9.

¹⁹ *Mt.* IV, 19.

²⁰ *Fap.* IX, 15.

²¹ *Fap.* XIX, 12.

hului care sălășluia în el, umbra făcută de trupul lui alunga bolile celor suferinzi²². Săraci erau Petru și Ioan, că nu aveau nici argint, nici aur²³, dar dăruiau sănătate, mai de preț decât mult aur; ologul primise aur de la mulți, dar continua să cerșească; de la Petru a primit harul și a încetat cu cerșitul, a sărit ca o căprioară, lăudând pe Dumnezeu²⁴. Ioan nu cunoștea înțelepciunea lumii, dar rostea, cu puterea Duhului, cuvinte cu care nu se poate compara nicio înțelepciune.

Sfântul Duh este în cer, și umple pământul; este de față pretutindeni, și nu-i mărginit de nimic, în fiecare locuiește în întregime, și este în întregime cu Dumnezeu. Nu administrează darurile ca un slujitor, ci împarte harurile ca un stăpân. «*Împarte, spune apostolul, îndeosebi fiecăruia, după cum voiește*»²⁵. Este trimis ca administrator al harurilor, dar lucrează cu propria Lui putere.

Să ne rugăm ca Duhul să locuiască în sufletele noastre și să nu ne părăsească nicio clipă, cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

²² *Fap.* V, 15-16.

²³ *Fap.* III, 6.

²⁴ *Fap.* III, 1-8.

²⁵ *I Cor.* XII, 11.

OMILIA A XVI-A
La cuvintele: «La început era Cuvântul»¹

I

Orice cuvânt al Evangheliei este mai de preț decât toate celelalte învățături ale Duhului, pentru că în acelea ne-a vorbit Domnul prin robii Săi, prin profeți, pe când în Evanghelii ne-a vorbit Însuși Stăpânul². Dar, dintre evangheliști, cel care are cele mai înălțătoare cuvinte ale predicării evanghelice, care a rostit cuvinte mai presus de auz, ce depășesc orice putere de înțelegere, este Ioan, fiul tunetului³.

Începutul Evangheliei lui I-am auzit citit adineauri: «*La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul*»⁴. Cunosc pe mulți, străini de cuvântul adevărului, care se laudă cu înțelepciunea lor lumească și care nu numai că au admirat cuvintele acestea de la începutul Evangheliei lui Ioan, dar au îndrăznit să le introducă în scrierile lor. Diavolul este un fur și a destăinuit învățăturile noastre ucenicilor lui. Dacă, deci, înțelepciunea trupească a admirat atât de mult puterea acestor cuvinte, ce vom păți noi, ucenicii Duhului, dacă le ascultăm fără să le dăm atenție și socotim că au mică putere în ele? Dar este oare cineva atât de nesimțitor, încât să nu rămână înmărmurit de uimire în fața unei astfel de frumuseți de gândire și în fața unei adâncimi atât de neajunse de învățături și să nu dorească înțelegerea lor adevărată? Nu este greu să admiri ce e frumos, dar e greu și cu anevoie de ajuns să înțelegi exact cele admirate. Nu-i nimeni care să nu preaslăvească soarele de pe cer, să

---

¹ *In.* I, 1.

² *Evr.* I, 2.

³ *Mc.* III, 17.

⁴ *In.* I, 1.

nu admire măreția lui, frumusețea lui, simetria razelor sale și lumina lui strălucitoare; dar dacă s-ar ambiționa să-și ațintească privirile ochilor lui pe discul soarelui, nu numai că nu va mai putea vedea frumusețea admirată, dar își va pierde și precizia vederii. Mi se pare că tot așa va păți și mintea care se ambiționează să cerceteze exact cuvintele: «*La început era Cuvântul*».

Cine va înțelege după cum se cuvine cele cu privire «*la început*»? Ce cuvinte să se găsească spre a fi în stare să înfățișeze ceea ce se gândește prin aceste cuvinte? Ioan Evanghelistul, când a voit să ne predea învățătura despre Fiul lui Dumnezeu, n-a pus alt început Evangheliei sale decât începutul facerii lumii⁵. Că Duhul cel Sfânt cunoștea pe cei care aveau să atace slava Unuia-Născut; știa mai dinainte pe cei care aveau să ne înfățișeze învățături false și viclene⁶, născocite spre pierderea ascultătorilor lor, spunând, de pildă: «Dacă a fost născut, nu exista înainte de naștere»; și: «Nu, exista înainte de a se naște»; și: «Și-a primit ipostaza din cele ce nu există». Lucruri ca acestea rostesc limbile care, prin argumente aparente, sunt mai ascuțite decât orice sabie cu două tăișuri. Dar pentru ca nimeni să nu poată grăi așa, Duhul cel Sfânt a luat-o înainte prin cuvintele Evangheliei după Ioan, spunând: «*La început era Cuvântul*». Dacă te vei ține cu tărie de aceste cuvinte, cu nimic nu te vor vătăma maestrării relelor învățături. Dacă ereticul îți spune: «Dacă a fost născut, nu exista înainte de naștere», tu spune-i: «*La început era*». Dacă-ți spune mai departe: «Cum era înainte de a se naște?», tu nu lăsa cuvântul «*era*», nu părăsi cuvintele «*La început*».

Capătul *începutului* nu se poate sesiza, nu putem descoperi ce este dincolo de început. Să nu te răătăcească multele sensuri ale acestui cuvânt. În viața aceasta numeroase sunt începăturile multor lucruri, dar există un singur început, care este înaintea tuturor celorlalte începuturi. *Proverbele* au spus: «*Început căii celei bune*»⁷, iar început căii este prima mișcare de unde începem mersul a cărui par-

⁵ Cartea *Facerii* începe cu cuvintele: «*La început*». (n.t.)

⁶ Adică: ereticii arieni. (n.t.)

⁷ Pr. XVI, 7.

te anterioară o putem găsi. Și: «Începutul înțelepciunii este frica de Domnul»⁸. Dar și acestui început îi stă altceva înaintea. Început al învățării meseriilor sunt elementele meseriei. Așadar, element al înțelepciunii este frica de Domnul; dar este ceva interior acestui început, și anume starea sufletească a celui care n-a fost încă înțelept și n-a primit în el frica de Dumnezeu. Și demnitățile politice, slujbele înalte sunt începătorii, dar aceste începătorii sunt și ele începătorii ale altor începătorii și fiecare începătorie e relativă. Începutul liniei este punctul; începutul suprafeței este linia; începutul corpului este suprafața; începutul cuvântului scris sunt literele.

II

Începutul din Evanghelia după Ioan nu este de felul acestora. Nu este legat de nimic, nu este dependent de nimeni, nu are nici un raport cu nimeni; este liber, independent, lipsit de orice legătură cu cineva; este neajuns de minte, nu poate fi depășit de gândire, nu se poate găsi ceva anterior lui. Dacă te-ai ambiționa, prin imaginația minții tale, să treci dincolo de acest început, vei vedea că el ți-o ia înaintea și stă înaintea gândurilor tale. Lasă să alerge mintea ta cât o vrea, las-o să se înalțe spre cele de sus, și vei vedea că, după ce a ră-tăcit de nenumărate ori, după ce a făcut zadarnice încercări, se întoarce din nou în ea însăși, pentru că n-a putut să lase în urma sa acest cuvânt. Aceasta pentru că «începutul» este în afară și mai presus de orice lucru inteligibil.

Așadar, «*la început era Cuvântul*». O, minune! Cum s-au unit aceste cuvinte unele cu altele, având toate aceeași valoare! Cuvântul «*era*» este la fel de puternic ca și cuvintele: «*la început*». Unde este hulitorul? Unde este limba care luptă împotriva lui Hristos, care spune: «*Era un timp când nu era?*». Ascultă Evanghelia: «*La început era*». Dacă era la început, atunci când nu era? Să plâng necredința lor sau să mă scârbesc de neștiința lor? Ereticii spun: «*Nu era înainte de a se naște*». Știi oare când S-a născut, ca să poți fixa în timp

---

⁸ Pr. 1, 7; Ps. CX, 10.

cuvintele «înainte de»? Cuvintele «înainte de» sunt cuvinte care arată timpul și situează un timp înaintea altui timp în ceea ce privește vechimea. Este oare bine gândit să spui despre Creatorul timpului că Își are nașterea în categoriile timpului? Așadar, «*la început era*». Dacă nu te depărtezi de cuvântul «era», nu vei lăsa să se strecoare în mintea ta hulă vicleană. După cum corăbierii disprețuiesc furtuna dacă sunt ancorați cu două ancore, tot așa și tu vei râde de tulburarea aceasta rea, care vine în viață din pricina duhurilor răutății și care tulbură credința multora, dacă vei avea sufletul ancorat cu tăria acestor două cuvinte, care îți duc sufletul în port.

III

Dar mintea noastră întrebă:

– Cine era la început?

– «*Cuvântul*», răspunde evanghelistul Ioan.

– Care cuvânt? Cuvântul omenesc sau cuvântul îngerilor? Că apostolul ne-a dat să înțelegem că și îngerii au propria lor limbă, când spune: «*Dacă aș grai în limbile oamenilor și ale îngerilor*»⁹.

– Termenul cuvânt are două sensuri. Unul este cuvântul rostit cu ajutorul vocii; acesta, după ce a fost pronunțat, se pierde în aer; altul este cuvântul interior, care există în inimile noastre, cuvântul conceptual; mai este și un alt fel de cuvânt: cuvântul artificial.

Bagă de seamă să nu fii cumva înșelat de multele sensuri ale termenului cuvânt. Cum ar fi putut fi la început cuvântul omenesc, când omul a luat târziu început existenței sale? Înainte de om au fost făcute fiarele, înainte de om, dobitoacele, toate târâtoarele, cele de pe uscat, cele din apă, păsările cerului, stelele, soarele, luna, ierburile, semințele, pământul, marea, cerul. Așadar, nu era la început cuvântul omenesc, dar nici cuvântul îngerilor, căci toată creația este posterioară veacurilor și și-a luat început al existenței de la Creator. Tot așa și cuvântul interior, cuvântul care este în inimă, este poste-

---

⁹ *I Cor. XIII. 1.*

rior oricărei gândiri. Înțelege deci termenul «Cuvânt» într-un chip vrednic de Dumnezeu.

Când Ioan ți-a vorbit de Unul-Născut, L-a numit «Cuvânt», așa precum mai jos puțin Îl va numi «lumină»¹⁰, «viață»¹¹, «înviere»¹². Și după cum atunci când auzi că Unul-Născut este numit «lumină», nu te gândești la lumina aceasta materială, văzută cu ochii; și după cum atunci când auzi că este numit «viață», nu te gândești la viața aceasta comună pe care o trăiesc și animalele necuvântătoare, tot așa și atunci când auzi că Unul-Născut este numit «Cuvânt», ferește-te ca nu cumva, din pricina slăbiciunii minții tale, să te cobori la gânduri pământești și josnice, ci caută să afli înțelesul acestui termen.

– Pentru ce este numit «Cuvânt»?

– Ca să-ți arate că a ieșit din minte!

– Pentru ce este numit «Cuvânt»?

– Că s-a născut fără suferință!

– Pentru ce este numit «Cuvânt»?

– Pentru că este chipul Celui care L-a născut, arătând în El Însuși, în întregime, pe Cel ce L-a născut; și fără să Se despartă întru ceva de Cel ce L-a născut, are totuși o existență desăvârșită în El Însuși, așa precum și cuvântul nostru înfățișează în întregime gândirea noastră; pe cele pe care le-am gândit în inimă, pe acelea le rostim prin cuvânt; astfel, graiul nostru este înfățișarea gândirii inimii noastre, că din prisosința inimii grăiește cuvântul¹³. Inima noastră este un fel de izvor, iar cuvântul rostit este ca un pârâiaș care curge din acest izvor. Atât curge, cât țâșnește mai întâi din izvor; și cât este ascuns, tot atâta se arată.

Așadar, Ioan L-a numit «Cuvânt», ca să-ți arate nașterea fără suferință din Tatăl, să-ți teologhisească existența desăvârșită a Fiului și să arate prin asta legătura în afară de timp a Fiului cu Tatăl. Că

¹⁰ In. I, 4.

¹¹ In. I, 4; In. XI, 25.

¹² In. XI, 25.

¹³ Mt. XII, 34.

și cuvântul nostru, născut din minte, se naște fără suferință; nici nu se taie, nici nu se împarte, nici nu curge; ci mintea, rămânând întreagă în propria sa ființă, dă naștere unui cuvânt întreg și desăvârșit; iar cuvântul, ieșind în afară, are în el toată puterea minții care l-a născut.

Ia, așadar, din termenul «*Cuvânt*» atât cât este evlavios pentru teologia Unuia-Născut și lasă la o parte și treci cu toată dibăcia peste tot ce vei găsi că este neadevărat și nepotrivit.

«*La început era Cuvântul*». Dacă evanghelistul Ioan ar fi spus: «*La început era Fiul*», ar fi introdus odată cu numirea de Fiu și ideea de suferință, pentru că la noi, oamenii, tot ce se naște se naște în timp și se naște în urma unei suferințe; de aceea Ioan, luând-o înainte, a spus «*Cuvânt*», îndreptând mai dinainte părerile nepotrivite, ca să-ți păstrezi nerănit sufletul.

IV

«*Și Cuvântul era la Dumnezeu.*» Iarăși «*era*», pentru cei care hulesc, care spun că «*nu era*».

– Unde era «*Cuvântul*»?

– Nu era într-un loc, că ceea ce este necuprins nu poate fi cuprins de loc.

– Dar unde era?

– «*La Dumnezeu!*» Nici Tatăl nu este într-un loc și nici Fiul într-un spațiu oarecare; și nici nu poate fi înțeles ca fiind cuprins de loc: Tatăl este nemărginit, nemărginit este și Fiul. Tot ce-ai gândit și oriunde te-ai duce cu duhul, vei găsi că totul este plin de Dumnezeu; și pretutindeni vei găsi alături și Ipostasul Fiului.

«*Și Cuvântul era la Dumnezeu.*» Minunează-te de precizia fiecăruia cuvânt! N-a spus: «*În Dumnezeu era Cuvântul*», ci: «*la Dumnezeu*», ca să arate particularitatea ipostasului. N-a spus: «*în Dumnezeu*», ca să nu dea prilej să se confunde ipostasul. Rea este și hula acelor care caută să le amestece pe toate, care spun că Tatăl și Fiul și Sfântul Duh sunt o singură persoană și că ar fi numai nume diferi-

te date pentru unul și același lucru¹⁴. Rea și nu mai puțin de evitat este și necredința acelor care hulesc spunând că Fiul lui Dumnezeu nu este asemenea, după ființă, lui Dumnezeu și Tatălui¹⁵.

«Și Cuvântul era la Dumnezeu». Evanghelistul, după ce a folosit termenul «Cuvânt» ca să ne înfățișeze caracterul nepătimitor al nașterii Sale, îndată a îndepărtat și toate celelalte sensuri greșite, care s-ar fi putut da termenului Cuvânt.

Și, răpind orice putință de defăimare a hulitorilor, care ar întreba: «Ce este Cuvântul?», evanghelistul a răspuns: «Și Dumnezeu era Cuvântul». Nu-mi inventa mie diferențe între cuvinte și nici nu atribui vreo hulă învățaturii Duhului din pricina relei tale științe. Ai primit respingerea¹⁶! Supune-te Domnului!

«Și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era la început la Dumnezeu»¹⁷. Iarăși este recapitulată în câteva cuvinte toată teologia pe care ne-a predat-o evanghelistul despre Unul-Născut.

– Cine este «Acesta»?

– «Acesta» este Cuvântul, Dumnezeu. După ce evanghelistul ți-a lămurit termenul de «Cuvânt», după ce prin doctrina expusă a înțipărit oarecum în sufletul tău învățături pe care nu le știai și după ce a făcut să locuiască în inima ta Cuvântul, Hristos, a spus: «Acesta».

– Ce fel este «Acesta»?

– Nu te uita în afară când cauți pe Cel arătat prin acest pronume demonstrativ, ci intră în ascunzișul sufletului tău și cunoaște pe Cel despre Care ai fost învățat că era Dumnezeu «la început», că a ieșit ca Logos, că «era la Dumnezeu»; și, minunându-te și închinându-te Stăpânului tău, Care este statornic în tine prin învățatură, cunoaște că «Acesta era la început», adică era totdeauna la Dumnezeu, Tatăl Său.

---

¹⁴ Ca ereticii sabelieni. (n.t.)

¹⁵ Ca ereticii arieni, ramura anomeilor. (n.t.)

¹⁶ Cuvintele Sfântului Evanghelist Ioan. (n.t.)

¹⁷ In. I, 1-2.

Păstrați-mi aceste puține cuvinte, întipăririndu-le ca pe o pecete în mintea voastră! Aceste cuvinte vor fi un zid de nesfârșit în fața asalturilor dușmanilor; aceste cuvinte sunt o pavăză mântuitoare pentru suflete împotriva celor care le atacă.

Dacă vine cineva și-ți spune: «Nu era, de vreme ce s-a născut! Că dacă era, cum s-a născut?», îndepărtează această hulă împotriva slavei Unuia-Născut, ca pe un cuvânt al demonilor. Tu, însă, întoarce-te și vino la cuvintele Evangheliei: «*La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era la început la Dumnezeu*». Spune pe «era» de patru ori, și vei spulbera cuvântul lor «nu era». Să rămână nezdruccinate aceste temelii ale credinței! Vom clădi, cu ajutorul lui Dumnezeu, pe temelia lor, și cealaltă învățătură a noastră.

Dar nu-i cu putință să vă vorbesc într-o singură cuvântare despre toate, ca nu cumva printr-o cuvântare prea lungă să fac fără de folos învățăturile strânse de voi cu atâta sârguință. Mintea nu-i în stare să le cuprindă dintr-odată pe toate; va păți ca și un stomac, care nu poate mistui mâncărurile din el din pricină că a mâncat prea mult. Doresc ca mâncarea să vă fie plăcută, iar mistuirea, foloșitoare. Sunt totdeauna gata spre slujirea celorlalte învățături, în Hristos Iisus Domnul nostru, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

OMILIA A XVII-A La Mucenicul Varlaam

I

Mai de mult, moartea sfinților era cinstită cu bocete și lacrimi. Iosif a plâns cu amar moartea lui Iacov¹; nu puțin au jelit iudeii și săvârșirea lui Moise²; cu multe lacrimi au cinstit iudeii și moartea lui Samuel³. Acum însă, la săvârșirea sfinților, prăznuim; că, după răstignirea Domnului, s-a schimbat firea celor pline de întristare. Nu mai însoțim cu plânsete moartea sfinților, ci la mormintele lor îi prăznuim cu dumnezeiești cântări; că somn este moartea dreptilor, dar, mai bine spus, călătorie spre o viață mai bună. De aceea săltau de bucurie mucenicii uciși, că dorul lor după o viață mai fericită făcea să piară amara durere a uciderii. Mucenicul nu vedea primejdii-le, ci cununile; nu tremura în fața loviturilor, nu număra recompensele; nu se uita la călăii care îl chinuiau aici, jos, pe pământ, ci vedea cu mintea pe îngeri, care-l aplaudau sus; nu se uita la vremelnicia chinurilor, ci la veșnicia răsplăților. Strălucită arvună culeg mucenicii și de la noi acum, că sunt slăviți de toți cu strigăte dumnezeiești de bucurie, iar din mormintele lor prind în mrejele lor nenumărate popoare.

II

Aceasta este fapta săvârșită de viteazul Varlaam astăzi. A sunat trâmbița de război a mucenicului și a adunat, după cum vedeți, pe ostașii bunei credințe. Atletul lui Hristos, care zace în mormânt, a fost vestit de crainic și a însuflețit priveliștea Bisericii. Și precum

---

¹ *Fac. L, 1.*

² *Deut. XXXIV, 8.*

³ *I Reg. XXV, 1.*

Stăpânul spunea credincioșilor: «*Cel care crede în Mine, chiar de va muri, va trăi*»⁴, și viteazul Varlaam a murit, dar strânge în jurul lui mari mulțimi de oameni; s-a prefăcut în țărână în mormânt, dar cheamă la ospăț. Acum este timpul ca și noi să strigăm: «*Unde este înțeleptul, unde este cărturarul, unde este întrebătorul veacului acestuia?*»⁵. Om de la țară era nebiruitul dascăl al credinței, prăznuit de noi astăzi; tiranul l-a atras ca pe un vânat ușor de prins, dar singur a cunoscut că are în față un ostaș de neînving; râdea de el pentru că vorbea țărănește; dar s-a cutremurat când a văzut că grăiește, cu putere de tânăr, cuvinte îngerești. Nu se ținea ca un barbar, cum îi era limba; și nici nu-și pocea gândirea odată cu cuvintele, ci era un al doilea Pavel, spunând ca și Pavel: «*Chiar dacă sunt simplu la cuvânt, dar nu și cu știința*»⁶. Călăii au obosit biciuindu-l, dar mucenicul era mai puternic decât ei; mâinile celor ce-l băteau au amortit, dar cugetul celui bătut nu s-a încovoiat. Biciuirile i-au destrămat încheieturile mădurelor, dar tăria credinței se lega mai mult. Coastele săpate de lovituri se fărâmițau, dar înflorea filosofia minții sale. Cea mai mare parte a trupului său murise, dar era puternic, ca și cum nici nu începuseră chinurile. Când dragostea de credință pune stăpânire pe sufletul cuiva, orice fel de tortură este disprețuită și toți cei care îl chinuiesc pentru dragostea sa mai mult îl mângâie decât îl lovesc. Mi-e martoră dragostea apostolilor, care făcea plăcute biciuirile primite de la iudei: «*Plecau, spun Faptele Apostolilor, din fața sinedriului, bucurându-se că au fost învredniciți să fie batjocoriți pentru numele Lui*»⁷. Un om ca acesta a fost și ostașul cântat de noi astăzi; socotea veselie chinurile; socotea că este atins cu trandafiri în loc de bice; fugea de atacurile necredinței ca de niște săgeți și socotea mânia judecătorului umbră de fum; râdea de cetele sălbăticitice ale lăncierilor; se bucura de primejdii ca de cununi; se veselea de răni ca de niște cinstiri; sălta de bucurie în fața celor mai

⁴ In. XI, 25.

⁵ I Cor. I, 20.

⁶ II Cor. XI, 6.

⁷ Fap. V, 41.

crunte pedepse ca în fața celor mai strălucite răsplăți; scuipa pe ascuțișul săbiilor; socotea mâinile călăilor mai moi ca ceara; îmbrățișa butucul chinurii ca pe un butuc al mântuirii; se bucura de zidurile temnițelor ca de livezi înflorite; era încântat de născocirea de noi chinuri ca de felurimea florilor. A avut mâna dreaptă mai puternică decât focul; că acesta a fost cel din urmă chin născocit pentru el de chinuitori. Au făcut foc pe altar ca să aducă jertfă demonilor⁸; chinuitorii stăteau lângă altar; a fost adus mucenicul; i-au poruncit să țină mâna dreaptă întinsă deasupra altarului și au făcut din palma mucenicului un fel de jertfelnic de aramă, în care au pus cu viclenie tămâie aprinsă. Nădăjduiau ca mâna să-i fie biruită de tăria focului, spre a-l sili să dea îndată drumul tămâii pe altar. Vai, cât este de felurită viclenia necredincioșilor! Își spuneau: «Dacă nu i-am încovoiat voința cu nenumăratele chinuri, să-i încovoiem prin foc măcar mâna acestui luptător dornic de biruință. Dacă nu i-am zguduit sufletul prin felurite uneltiri, să-i zguduim măcar mâna, punându-i-o în foc!». Dar ticăloșii n-au reușit nici cu această nădejde a lor. Flacăra a mâncat mâna, dar mâna a rămas ținând flacăra ca pe cenușă. N-a întors ca fugarii spatele focului ce se războia cu el, ci a rămas nemișcat, iar mâna lupta cu vitejie împotriva focului, dându-i mucenicului prilejul să spună cuvintele profetului: «*Binecuvântat este Domnul Dumnezeu meu, Cel ce învață mâinile mele la oștire și degetele mele la război!*»⁹. Focul se învâlmășea în luptă cu mâna, dar focul era cel biruit. Lupta se dădea între flacăra și mâna dreaptă a mucenicului, dar biruința mâinii drepte era o biruință necunoscută până atunci de nici o luptă; flacăra era doborâtă de mână, dar mâna era încă gata de luptă. O, mână, mai dornică de luptă decât focul! O, mână, care nu știi să te pleci în fața focului! O, foc, care ai cunoscut că poți fi biruit de mână! Fierul se înmoaie în fața tiraniei focului; arama se pleacă în fața puterii focului; de foc este biruită și tăria pietrelor; dar tăria focului, care încovoaie totul, n-a încovoiat, arzând, dreapta mucenicului.

---

⁸ Origen îi identifică pe zeii păgâni cu demonii (*Îndemn la martiriu* 45). (n. A.M.)

⁹ Ps. CXLIII, 1.

Pe bună dreptate ar fi putut striga acum mucenicul către Stăpân: «Ținutu-m-ai de mâna mea cea dreaptă, dusu-m-ai în sfatul Tău și cu slavă m-ai primit»¹⁰.

Cum te voi numi pe tine, o, viteazule ostaș al lui Hristos? Te voi numi statuie? Dar statuia e cu mult mai prejos de răbdarea ta; focul înmoaie statuia pe care o primește, dar n-a înduplecat mâna ta cea dreaptă să se miște măcar. Dacă te voi numi fier, voi găsi că și o imagine ca aceasta nu poate înfățișa desăvârșit tăria ta; că numai tu ai înduplecat flacăra să nu silească mâna; numai tu ți-ai făcut jertfelnic din mâna ta cea dreaptă, numai tu ai pălmuit obrajii demonilor cu mâna cuprinsă de flăcări. Atunci, cu mâna prefăcută în cărbune, ai topit capetele lor, iar acum, cu aceeași mână prefăcută în cenușă, orbești oștirile lor, călcându-le în picioare.

Dar pentru ce micșorez eu, cu găngureli de copil, biruința ta? Să dăm locul unor limbi mai mărețe să-l cânte pe mucenic! Să chemăm să-l laude trâmbițele mai puternice ale învățătorilor! Înălțați-mi acum, o, pictori vestiți ai marilor isprăvi ale luptătorilor, și împodobiți cu culorile artei voastre pe cel încununat, descris atât de întunecat de mine! Să plec învins de icoana pe care o veți face faptelor vitejești ale mucenicului! Să mă bucur astăzi, deși sunt învins, de o victorie ca aceasta a iscusinței voastre! Să văd zugrăvită de voi mai bine lupta mâinii cu focul! Să văd zugrăvit pe icoana voastră mai strălucitor pe luptător! Să plângă și acum demonii, loviți de faptele vitejești zugrăvite de voi ale mucenicului! Să li se arate iarăși lor mâna arsă și victorioasă! Să fie zugrăvit pe icoană și Hristos, Întâistătătorul luptelor, a Căruia este slava în vecii vecilor. Amin!

¹⁰ Ps. LXXII, 23.

OMILIA A XVIII-A La Mucenicul Gordie

I

Este o lege naturală ca albinele să nu plece din stupi înainte ca regina să-și ia zborul în fruntea roiului. Așadar și eu, pentru că am văzut poporul Domnului ieșind acum pentru întâia oară la dumnezeieștile flori, care sunt mucenicii, caut conducătorul. Cine-i cel care a pus în mișcare acest mare roi de popor? Cine-i cel care a schimbat tristețea iernii în veselie de primăvară? Acum, pentru întâia oară, poporul s-a revărsat din oraș, ca din niște stupi, și a ocupat, om lângă om, acest loc împodobit din fața orașului, acest stadion sfânt și preafrumos al mucenicilor. Minunea mucenicului m-a îmboldit și pe mine, m-a făcut să uit de boală și să vin aici. Haide, dar, și eu, atât cât îmi îngăduie vocea, să mă învârt în zumzet de albină în jurul isprăvilor mucenicului, ca în jurul unei flori, spre a face și pentru poporul de față un lucru plăcut și cuvios.

«*Când dreptul este lăudat, se vor bucura popoarele*»¹, ne spunea de curând înțeleptul Solomon. Eram nedumerit ce înțeles să dau acestor cuvinte enigmatice ale autorului Proverbelor. Oare «*se bucură popoarele*» când un orator sau un scriitor alcătuiește un discurs care uimește pe ascultători, când prin rostire elegantă încântă auzul, când ideile lui noi și aranjarea lor, frumusețea cuvintelor și armonia frazei aduc aplauze? Nu poți spune asta, pentru că Solomon nu s-a folosit niciodată de acest fel de a vorbi și nici nu putea să ne sfătuiască să întrebuițăm în cuvântările de laudă în cinstea mucenicilor cuvinte alese și căutate, el, care totdeauna a preferat cuvintele simple și vorbirea lipsită de podoabă.

– Dar ce vrea să spună Solomon?

---

¹ Pr. XXIX, 2.

– Că popoarele se bucură cu bucurie duhovnicească la singura aducere-aminte a faptelor mari săvârșite de drepti; că sunt îndemnate să râvnească și să imite faptele bune pe care le aud. Da, istoria bărbaților care au viețuit drept și cuvios este pentru cei mântuiți ca o lumină pe calea vieții lor. Când am auzit pe Duhul Sfânt istorisind viața lui Moise, îndată a pătruns în noi dorința de a râvni virtutea acelu bărbat și fiecăruia din noi i s-a arătat vrednică de urmat și de fericit blândețea purtării lui². Cuvântările de laudă în cinstea celorlalți oameni sunt alcătuite din cuvinte exagerate; în cinstea dreptilor, însă, e de ajuns numai adevărul faptelor lor spre a arăta virtutea lor covârșitoare. Astfel, când povestim viața celor care au strălucit prin bună credință, slăvim întâi pe Stăpân prin robi; lăudăm apoi pe drepti, prin mărturia faptelor pe care le știm despre ei; și, în sfârșit, bucurăm popoarele prin auzirea faptelor lor bune. Viața lui Iosif³ este un îndemn spre castitate, iar povestirea faptelor lui Samson⁴, îndemn spre vitejie.

II

Școala cea dumnezeiască nu cunoaște legi pentru alcătuirea cuvântărilor de laudă, ci mărturia faptelor; mărturia faptelor lor ține locul legilor cuvântărilor de laudă, că mărturia aceasta este îndestulătoare și pentru lauda sfinților, și de ajuns și pentru folosul celor care năzuiesc spre virtute. Legile cuvântărilor de laudă cer să fie arătată patria celui lăudat, să-i fie cercetat neamul, să-i fie povestită creșterea; legea noastră, însă, trece sub tăcere toate aceste cerințe ale legilor retorice și-i este de ajuns numai ceea ce are propriu fiecare din cei lăudați. Sunt oare mai vrednic de laudă dacă orașul în care m-am născut a avut de dus războaie grele și mari, dacă a dobândit trofee strălucitoare în luptele cu dușmanii? Întrucât sunt mai vrednic de laudă dacă patria în care m-am născut are o poziție geografică bună, prielnică și iarna și vara? Care-mi este folosul dacă patria

² Num. XII, 3.

³ Fac. XXXIX, 7-12.

⁴ Jud. XIV-XVI.

mea are o populație mare și îndestulată cât să hrănească cirezi de vite, dacă patria mea ține primul loc sub soare și în privința hergheliilor de cai? Întrucât pot aceste lucruri să ne facă mai buni pentru virtute? Să ne înșelăm oare pe noi înșine, crezând că mărim lauda adusă oamenilor dacă povestim că munții învecinați locului lor de naștere au piscuri ce trec dincolo de nori și se înalță mult în văzduh? Este de râs și de batjocură să umplem cuvântările de laudă în cinstea dreptilor cu fleacuri neluate în seamă de cei care au disprețuit întreaga lume. Ne este de-ajuns povestirea vieții lor ca să avem neconținut folos. Pentru a fi lăudați, sfinții n-au nevoie de adaosuri străine, ci noi, cei din viață, avem nevoie de pomenirea vieții lor pentru a o imita. După cum focului îi urmează de la sine lumina, iar mirului, mirosul plăcut, tot așa și faptelor bune le urmează neapărat folosul. Pentru această pricină, nu este de mică importanță cunoașterea exactă a adevărului faptelor lor de altădată.

Au ajuns până la noi puține știri care păstrează faptele de vitejie ale mucenicilor. Și mi se pare că și cu mine se întâmplă ce se întâmplă pictorilor. Aceștia, când copiază tablourile după alte tablouri, de cele mai multe ori, după cum e și firesc, se îndepărtează de originale; și pentru mine, deci, nu-i mică primejdia de a micșora adevărul, pentru că n-am fost de față la cele întâmplate. Dar pentru că a venit ziua de pomenire a mucenicului care a luptat cu strălucire pentru mărturisirea credinței în Hristos, să spun câte știu.

Acest sfânt mucenic s-a născut în orașul acesta; de aceea îl și iubim mai mult, că este podoaba noastră. După cum pomii roditori dau fructe potrivite propriului lor pământ, tot așa și mucenicul acesta, ieșind din sânurile pământului nostru și înălțându-se spre cea mai mare înălțime a slavei, a dăruit pământului care l-a născut și l-a crescut desfătarea roadelor credinței lui. Bune sunt și fructele altor regiuni, când sunt plăcute și hrănitoare; dar cu mult mai plăcute decât cele străine sunt fructele din țara noastră, cele care cresc pe pământul nostru; ne dăruiesc, pe lângă desfătare, și frumusețe, că aparțin pământului nostru.

Mucenicul făcea parte din cea mai aleasă oștire; era comandantul a sute de oameni și se distingea printre ceilalți ostași prin pute-

rea trupului și prin vitejia sufletului. Când însă tiranul de atunci⁵ și-a împins înverșunarea și cruzimea sufletului său până la război împotriva Bisericii și și-a ridicat mâna sa de Dumnezeu urătoare împotriva dreptei credințe, s-a făcut strigare pretutindeni și s-au răspândit decrete, în toate piețele și în toate locurile mai însemnate, ca nimeni să nu se mai închine lui Hristos, iar cei care se vor închina să fie omorâți; poruncă s-a mai dat ca toți să se închine idolilor și să socotească dumnezei chipurile cioplite în pietre și lemne, iar cei neînduplecați să sufere cele mai cumplite chinuri. Frământare și tulburare a fost în tot orașul: credincioșii erau jefuiți; li se răpeau averile; trupurile iubitorilor de Hristos erau pline de răni; femeile erau târate prin mijlocul orașului; nu mai era milă de tinerețe și nici respect de bătrânețe. Cei care nu erau vinovați cu nimic sufereau chinuri ca și răufăcătorii; închisorile gemeau de lume; casele rămăsese ră pustii, iar pustuirile se umpluseră de fugari. Credința era acuzația pentru care pătimeau acestea. Tatăl își trăda fiul, fiul pâra pe tată, frații se înverșunau unii împotriva altora, iar robii se răsculau împotriva stăpânilor. Noapte cumplită a cuprins viața; nu se mai cunoștea om pe om din pricina nebuniei diavolești. Bisericile erau dărâmate de mâinile nelegiuitorilor, altarele răsturnate; nu mai existau nici ofrande, nici tămâiere, nici loc unde să se slujească; tristețe cumplită, ca un nor, a cuprins totul. Slujitorii altarului erau alungați; toate adunările credinței se împrăștiaseră; demonii dăntuiau, pângărind totul cu fumul de la jertfele de grăsime și de sânge.

Atunci acest viteaz bărbat, preîntâmpinând silnicia judecătorilor, a aruncat centura militară și a fugit peste graniță. A disprețuit înalta sa slujbă, a disprețuit slava, toată bogăția, rudele, prietenii, slugile, plăcerile vieții, toate cele râvnite de oameni, și a fugit în pustietăți adânci și nestrăbătute de oameni, socotind mai potolit traiul cu fiarele sălbatice decât viețuirea cu închinătorii la idoli. A făcut ce făcuse altădată zelosul Ilie care, văzând că închinarea la idoli pune stăpânire pe Sidon, a fugit în muntele Horeb și a trăit într-o peșteră, căutând pe Dumnezeu până ce a văzut pe Cel dorit, atât cât este cu putință omului să vadă pe Dumnezeu⁶.

---

⁵ Probabil împăratul Licinius (308-324). (n.r.)

⁶ *III Reg. XIX, 1-13.*

III

Un bărbat ca Ilie a fost și Gordie. A fugit de tulburările orașului, de mulțimea din piață, de mândria înalților slujbași, de tribunale, de hulitori, de cei care vând, de cei care cumpără, de cei care jură fals, de mincinoși, de cuvinte de rușine, de glume dobitocești și de toate celelalte, pe care populația orașelor le trage după sine ca pe niște șlepuri. Și-a curățit urechile, și-a curățit ochii; dar, înainte de toate, și-a curățit inima, ca să poată vedea pe Dumnezeu și să ajungă fericit. A primit descoperiri, a fost învățat tainele, nu de la oameni, nici prin oameni, ci având mare dascăl pe Duhul adevărului. Ajungând, deci, la gândul că viața pământească este nefolositoare și zadarnică și mai șubredă decât visul și umbra, a fost însuflețit mai puternic de dorința chemării celei de Sus.

Când, ca un atlet, s-a simțit îndeajuns de antrenat și de pregătit pentru luptă, prin post, privegheri, rugăciuni, prin cugetarea continuă și neîncetată a cuvintelor Duhului, a așteptat o zi⁷ în care locuitorii întregului oraș se găseau în teatru la sărbătoarea zeului războiului⁸ spre a privi alergările de cai. Așadar, când tot poporul era adunat sus în teatru – de unde nu lipseau nici iudeul, nici păgânul, ba chiar era amestecată cu ei nu mică mulțime de creștini, care, trăind fără multă purtare de grijă de sufletul lor, «*au șezut în adunarea deșertăciunii*»⁹, și, în loc să se ferească «*de adunările celor ce viclenesc*»¹⁰, s-au dus atunci să privească la iuțeala cailor și la iscusința conducătorilor de care, acolo unde se aflau și robi, veniți cu îngădu-

⁷ Textul: «a așteptat ziua aceasta», ca și cuvintele de la sfârșitul cuvântării: «O zi ca aceasta a văzut privilegiștea aceea minunată», arată că Sfântul Vasile a ținut cuvântarea chiar în ziua în care Sfântul Mucenic Gordie a primit cununa de mucenic. În sinaxarul ortodox, unele manuscrise – cele mai multe – pun pomenirea sa la 3 ianuarie, altele la 4 ianuarie (cf. H. Delehay, *Sinaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, Bruxelles, 1902, col. 367-368). În mineiul românesc pomenirea Sfântului Mucenic Gordie este la 3 ianuarie. (n.t.)

⁸ Zeul Ares, identificat la romani cu Marte, fiul lui Zeus și al Herei, unul dintre cei doisprezece zei mari ai grecilor. (n.t.)

⁹ Ps. XXV, 4.

¹⁰ Ps. LXIII, 2.

ința stăpânilor lor, unde se aflau și copiii, care au fugit de la școală la spectacol, unde erau și femeile de rând și de proastă condiție –, deci când tot stadionul era plin și toți erau atenți să vadă întrecerea cailor, atunci acel bărbat viteaz, mare la suflet și mare la cuget, s-a coborât de sus din munți în teatru. Nu s-a spăimântat de popor, n-a ținut seamă în câte mâini dușmane se dădea, ci cu netremurătoare inimă și cuget vesel a trecut pe lângă cei care erau în stadion ca pe lângă un șir de pietroaie sau pe lângă mulțime de copaci și s-a oprit în mijlocul stadionului, adevărind cuvântul care spune: «*Dreptul ca leul îndrăznește*»¹¹. Și avea sufletul atât de curajos, încât, ajuns într-un loc al teatrului de unde putea fi văzut de toți, a strigat fără ezitare acele cuvinte pe care le-au auzit unii din cei care trăiesc până acum: «*Am fost găsit de cei care nu mă căutau; m-am arătat celor care nu întrebau de mine*»¹². Cu aceste cuvinte a arătat că n-a fost adus silit la primejdii, ci s-a dat luptei de buna sa voie. A imitat pe Stăpânul, Care, în întunecimea nopții, când iudeii nu-L recunoșteau, S-a făcut pe Sineși cunoscut¹³.

IV

Privirile întregului teatru s-au întors pe dată către acest neașteptat spectacol: un bărbat cu înfățișare sălbatică, cu părul capului murdar din pricina traiului îndelungat în munți, cu barba lungă, cu haina soioasă, cu tot trupul uscățit, cu toiag în mână și cu un sac atârnat de gât. Din toată înfățișarea lui se desprindea un farmec care-l umplea de o lumină interioară. Când a fost recunoscut, s-au înălțat fel de fel de strigăte: creștinii băteau din palme și strigau de bucurie; dușmanii adevărului îndemneau pe judecător să-l omoare și să-l osândească la moarte înainte de a-l judeca. Tot văzduhul era plin de strigăte și zarvă. Au fost uitați caii, au fost uitați conducăto-

¹¹ Pr. XXVIII, 1.

¹² Is. LXV, 1.

¹³ In. XVIII, 3-8.

rii de care; cursa carelor de întrecere în zadar mai făcea zgomot; ochiul nimănui nu mai zăbovea în altă parte decât să-l vadă pe Gordie; nici urechile nu voiau să audă altceva decât cuvintele lui Gordie. Un murmur nedeslușit, ca o suflare de vânt, străbătea prin tot teatrul și acoperea zgomotul făcut de cursele de cai.

Când crainicii au făcut poporului semn să tacă, au adormit flauetele, au tăcut și feluritele instrumente muzicale; se auzea numai Gordie, se vedea numai Gordie. A fost târât îndată în fața prefectului orașului, acolo unde stătea și conducea cursele. Prefectul l-a întrebat mai întâi, cu voce blândă și potolită, cine este și de unde este. După ce Gordie i-a spus patria de unde este, neamul, dregătoria în care a fost, pricina fugii din lume și întoarcerea sa, a adăugat:

«Sunt aici ca să-mi arăt prin faptă și disprețul ce-l am față de poruncile voastre, dar și credința ce o am în Dumnezeu în Care nădăduiesc. Am auzit, a continuat Gordie, că depășești pe mulți în cruzime. Am ales, dar, timpul acesta ca foarte potrivit spre a-mi îndeplini dorința».

Cu aceste cuvinte a aprins ca focul mânia prefectului orașului și i-a ațâțat toată furia împotriva lui.

Prefectul a spus:

- «Chemați călăii! Unde sunt plumburile? Unde sunt bicele? Să fie întins pe roată! Să fie chinuit pe lemn! Să fie aduse uneltele de chinuire! Să fie pregătite fiarele sălbatice, focul, sabia, crucea, groapa! Dar care e câștigul, a mai spus el, dacă nelegiuitul acesta moare dintr-odată?».

- «De câte nu sunt păgubit, a luat îndată Gordie cuvântul, dacă nu pot să mor de mai multe ori pentru Hristos!».

Prefectul, pe lângă cruzimea din fire, a ajuns încă mai cumplit când se uita la slujba avută de bărbat și socotea ca proprie insultă tinerețea sufletească a lui Gordie. Și cu cât îl vedea mai mult că are o inimă curajoasă, cu atât se sălbăticea mai mult și se ambiționa mai tare să înfrângă dârzenia lui Gordie prin născocirea a fel de fel de chinuri. Prefectul acestea a spus și a gândit.

V

Iar mucenicul, căutând spre Dumnezeu, rostea sfintele cuvinte ale Psalmilor, zicând:

«Domnul este ajutorul meu și nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul»¹⁴; și: «Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești!»¹⁵.

A mai spus și alte cuvinte înrudite cu acestea, care-i dădeau tărie și pe care le învățase din dumnezeieștile Scripturi. Atât de departe era de el gândul de a se da înapoi și de a se teme cei care-l amenințau, încât chema chinurile către el, spunând:

«Pentru ce șovăiți? Pentru ce stați? Să-mi fie scrijelit trupul! Să-mi fie răsucite măduarele! Să-mi fie chinuite oricât veți voi! Să nu-mi invidiați cumva fericita mea nădejde! Cu cât veți prelungi chinurile, cu atât îmi veți prilejui o răsplată mai mare! Am o înțelegere cu Stăpânul: în locul rănilor de pe trup, îmi va înflori la înviere haină luminoasă; în locul necinstirii, cununile; în locul închisorii, raiul; în locul osândirii cu răufăcătorii, traiul cu îngerii. Semănați mult în trupul meu, ca să secer de mai multe ori pe atât!».

Dar, pentru că n-au putut să-l înduplece prin amenințări și vedeau că este cu neputință, și-au schimbat purtarea față de el și au început să-l lingușească. Așa e viclenia diavolului: pe cel fricos îl înspăimântă, iar pe cel curajos îl înmoaie. Acestea au fost și uneltirile de atunci ale vicleanului. Când a văzut că nu se pleacă în fața amenințărilor, prefectul a încercat să-l ademenească prin înșelăciuni și momeli. I-a făgăduit daruri, pe unele i le dădea el, iar pe altele chezașuia că are să le primească din partea împăratului: o slujbă de frunte în oștire, belșug de bani, tot ce-ar fi voit.

VI

Când prefectul a văzut că nu i-a reușit încercarea (că fericitul bărbat la auzul făgăduințelor a râs de nebunia lui și l-a întrebat dacă socoate că i-ar putea da ceva de aceeași valoare cu Împărăția cerurilor), atunci mânia lui n-a mai cunoscut margini: și-a scos sabia, a

---

¹⁴ Ps. CXVII, 6.

¹⁵ Ps. XXII, 4.

adus pe călău alătura de el și, mânjindu-și mâna și limba, a osândit pe fericit la moarte. Toată mulțimea din teatru s-a dus la locul acela, iar locuitorii care rămăseseră în oraș s-au revărsat înaintea zidurilor orașului și priveau la priveliștea aceea mare și cumplită, minunată pentru îngeri și pentru întreaga făptură, dar dureroasă pentru diavol și înfricoșătoare pentru demoni. Orașul s-a golit de locuitori; mulțimea, ca un torent, se revărsa buluc spre locul acela. Nicio femeie, niciun bărbat, de rând sau de vază, nu înțelegea să lipsească de la acea priveliște. Păzitorii caselor și-au părăsit posturile lor; magazinele și-au închis ușile; mărfurile au rămas împrăștiate în piață; singura pază și siguranță a oamenilor era în faptul că toată lumea plecase; nici răufăcătorii nu rămăseseră în oraș. Robii au părăsit slujbele de la stăpâni; străini și băștinași erau acolo lângă bărbat. Atunci și fecioarele au îndrăznit să se arate privirilor bărbaților; chiar bătrânii și bolnavii, ținuiți pe loc de slăbiciune, erau în afara zidurilor orașului. În jurul fericitului bărbat, care se grăbea să meargă la viață prin moarte, se aflau și prietenii lui; îl îmbrățișau, îl rugau și-și luau de la el ultimul rămas bun; vărsând pentru el lacrimi calde, îl rugau să nu se dea pe el focului, să nu-și prăpădească tinerețea lui, să nu părăsească acest dulce soare. Alții, cu sfaturi ademenitoare, încercau să-i zdruncine tăria sufletului, spunându-i: «Tăgăduiește numai cu vorba pe Hristos, dar ai în suflet credința așa cum o vrei! Dumnezeu negreșit nu Se uită la cele rostite cu limba, ci la sufletul celui care vorbește. Așa vei putea împlânzi și pe judecător și-ți vei face milos-tiv și pe Dumnezeu».

VII

Gordie însă era neînduplecat, neînvins și nerănit de asaltul ispitirilor. Ai putea compara tăria sufletului lui cu casa unui om chibzuit, pe care nu poate s-o zguduie nici furia de nestăvilit a vânturilor, nici ploaia iute căzută din nori, nici puhoaiile de apă ce curg în jurul ei, pentru că este clădită pe temelie trainică de piatră¹⁶. Așa era bărbatul acesta! Avea nezdruccinată tăria credinței în Hristos. Cu

¹⁶ Mt. VII, 24-25.

ochii duhovnicești vedea pe diavol alergând împrejur: pe unii îi făcea să lăcrimeze, iar pe alții îi ajuta să-l înduplece să se lepede de Hristos.

Celor care plângeau, Gordie le spunea cuvintele Domnului:

«Nu mă plângeți pe mine¹⁷, ci plângeți pe dușmanii lui Dumnezeu care îndrăznesc unele ca acestea împotriva credincioșilor, care și adună focul gheenei prin flacăra aceasta, pe care o aprind împotriva noastră. Încetați de a mă plânge și de a-mi sfărâma inima! Sunt gata să mor pentru numele Domnului Iisus¹⁸ nu numai o dată, ci chiar de nenumărate ori, de-ar fi cu putință».

Celor care îl sfătuiau să-și tăgăduiască credința cu limba, le răspundea:

«Limba zidită de Hristos nu poate rosti ceva împotriva Ziditorului. Căci cu inima credem spre îndreptățire, iar cu gura mărturisim spre mântuire¹⁹. Nu are oare ostașul nădejde de mântuire? N-a fost oare niciun sutaș credincios? Mi-aduc aminte mai întâi de sutașul care stătea lângă crucea lui Hristos; acesta a cunoscut puterea Celui răstignit din minunile Sale; era încă fierbinte îndrăzneala iudeilor, dar sutașul nu s-a temut de mânia lor, nici nu s-a ferit de a vesti adevărul, ci a mărturisit și n-a tăgăduit că era cu adevărat Fiul lui Dumnezeu²⁰. Cunosc și un alt sutaș, care, pe când Domnul era în trup, a cunoscut că este Dumnezeu și Împărat al puterilor și în stare, numai prin porunca Lui, să trimită, prin duhurile Sale slujitoare, ajutor celor în nevoie; și credința aceuia a socotit-o Domnul mai mare decât credința întregului Israel²¹. Corneliu, care era sutaș, n-a fost oare învrednicit de vedenie îngerească și la urmă a dobândit prin Petru mântuire? Milosteniile și rugăciunile lui au fost auzite de Dumnezeu²². Ucenicul acelora vreau să fiu. Cum voi tăgădui dar pe Dumnezeul meu, Căruia m-am închinat din copilăria mea? Nu se va

¹⁷ Lc. XXIII, 28.

¹⁸ Fap. XXI, 13.

¹⁹ Rom. X, 10.

²⁰ Mt. XXVII, 54.

²¹ Mt. VIII, 8-10.

²² Fap. X, 1-48.

cutremura oare cerul de sus? Nu se vor întuneca oare din pricina mea stelele? Mă va mai ține oare pământul? „Nu vă amăgiți! Dumnezeu nu Se lasă batjocorit!”²³. După gura noastră ne judecă Dumnezeu²⁴; din cuvintele noastre ne îndreptățește și din cuvintele noastre ne osândește²⁵. N-ați citit înfricoșătoarea amenințare a Domnului: „De cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu, Cel din ceruri”²⁶.

VIII

Pentru ce mă sfătuiți să fiu viclean? Ca să obțin ce, printr-o viclenie ca aceasta? Ca să câștig câteva zile? Dar voi pierde toată veșnicia! Ca să fug de durerile trupului? Dar nu voi vedea bunătățile dreptilor! Este curată nebunie să-ți aduci cu măiestrie asupra-ți pierdere și să-ți procuri, cu șiretenie și viclenie, osânda veșnică. Vă dau un sfat: Dacă gândiți rău, dezvățați-vă de ce-ați învățat și învățați credința! Iar dacă vă schimbați cuvintele după împrejurări, atunci „lepădați minciuna și grăiți adevărul”²⁷ și spuneți: „Domn este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu Tatăl”²⁸. Aceste cuvinte le va rosti orice limbă când „în numele lui Iisus se va pleca tot genunchiul, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt”²⁹. Oamenii toți sunt muritori, dar mucenicii puțini. Să nu așteptăm să ajungem morți, ci să ne mutăm de la viață la viață. Pentru ce așteptați o moarte firească? O astfel de moarte este fără de rost, fără de câștig, comună și dobitoacelor, și oamenilor. Pe cel venit în viață, prin naștere, sau timpul îl duce la mormânt, sau boala îi pune capăt vieții, sau morțile năprasnice îl distrug. Așadar, dacă trebuie neapărat să murim, atunci să negustorim prin moarte viața. Faceți de bu-

---

²³ Gal. VI, 7.

²⁴ Lc. XIX, 22.

²⁵ Mt. XII, 37.

²⁶ Mt. X, 33.

²⁷ Ef. IV, 25.

²⁸ Filip. II, 11.

²⁹ Filip. II, 10.

năvoie ce veți face vrând-nevrând. Nu cruțați viața aceasta pământească, de care neapărat veți fi lipsiți. Chiar dacă cele pământești ar fi la fel de veșnice, și atunci ar trebui să vă sârguiți să le schimbați cu cele cerești; dar dacă cele pământești nu dăinuiesc decât puțină vreme și au atât de puțin preț, ar fi cumplită nebunie ca, în goana după ele, să pierdem fericirea gătită nădejdelor noastre.»

După ce a spus aceste cuvinte, și-a făcut semnul crucii, s-a îndreptat spre chinuri, fără să-și schimbe culoarea feței și fără să-și piardă veselia chipului. Era ca și cum n-ar fi avut de întâlnit călăul, ci ca și cum s-ar fi dat în mâinile îngerilor care aveau să-l primească îndată, nouă jertfă, spre a-l duce, ca pe Lazăr, la viața cea fericită³⁰.

Cine va putea povesti strigătul poporului? Care tunet a lăsat pe pământ din nori un bubuit atât de puternic precum cel înălțat atunci de pe pământ la cer? Acesta este stadionul celui încununat!³¹ O zi ca aceasta a văzut priveliștea aceea minunată, pe care timpul n-a înnegrit-o, obișnuința n-a veștejit-o și nici întâmplările de mai târziu n-au biruit-o. După cum admirăm neîncetat soarele, deși-l vedem neconținut, tot așa avem proaspătă amintirea aceluia bărbat. «Întru pomenire veșnică va fi dreptul»³² la cei de pe pământ, cât va fi pământul, iar în ceruri, în fața dreptului Judecător, a Căruia este slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

³⁰ Lc. XVI, 22.

³¹ Se poate conchide că biserica mucenicului a fost zidită în fostul stadion al Cezareei Capadociei, chiar pe locul unde a suferit sfântul mucenicia. (n.t.)

³² Ps. CXI, 6.

OMILIA A XIX-A

La Sfinții Patruzeci de Mucenici¹

I

S-ar putea oare îndestula iubitorul de mucenici numai cu pomenirea acestora? – Că cinstirea dată celor buni este o dovadă a dragostei noastre față de Stăpânul obștesc. – Nu, pentru că cel care laudă pe bărbații vrednici nu va întârzia a-i și imita în împrejurări asemănătoare.

Fericește, deci, cu toată inima pe cel care a suferit mucenicia, ca să fii și tu, prin voință, mucenic și să pleci din această lume învrednicit de aceleași răsplăți ca și mucenicii, fără prigoană, fără foc și fără biciuiri.

N-avem de lăudat un mucenic, nici doi, nici nu merge numărul celor fericiți până la zece, ci patruzeci de bărbați, care au avut un singur suflet în deosebite trupuri, dar toți, într-un gând și într-o unire a credinței; toți au arătat aceeași răbdare în chinuri și aceeași străduință pentru adevăr; toți, la fel unii cu alții: egali în cuget, egali în mucenicie. Pentru aceea au fost învredniciți să ia și aceleași cununi ale slavei.

Ce cuvânt ar putea egala vrednicia lor? Nici patruzeci de limbi n-ar ajunge să proslăvească virtutea atâtor bărbați. Și totuși, chiar dacă ar fi fost numai unul care ar fi trebuit prăznuit, ar fi fost destul

---

¹ Acești sfinți patruzeci de mucenici au suferit mucenicia în orașul Sevastia, pe timpul împăratului Liciniu (307-323). Numele lor după codicii Parisini 1575 și 1576 sunt acestea: Chirion, Candidos (sau Claudie), Domnos, Eutihie, Severian, Chiril, Teodul, Vivian, Anghias, Isihie, Evnoic, Meliton, Iliadis (sau Ilie), Alexandru, Sachedon (sau Sacherdon), Valens, Prisc, Hudion, Eraclie, Ecdichie, Ioan, Filictimon, Flavie, Xantie (sau Xantias), Valerie, Nicolae, Atanasie, Teofil, Lisimah, Gaie, Claudie, Smaragd, Sisinie, Leontie, Aetie, Acachie, Dometian (sau Dometie), Gorgonie, Iulian (sau Elian) și Aglaios. (n.t.)

de mare să biruiască puterea cuvintelor mele, dar încă o mulțime atât de mare, o falangă militară, o armată de nedoborât, la fel de nebiruită în războaie și de cu neputință de lăudat prin cuvânt!

II

Hai, dar, să-i aducem în mijlocul nostru, istorisindu-le viața; și înfățișând tuturor, ca într-o icoană, faptele de vitejie ale bărbaților, să dăm celor de față folosul obștesc ce-l avem de la ei. Scriitorii și pictorii înseamnă adeseori vitejiile războinicilor; unii îi împodobesc cu cuvântul, iar alții îi zugrăvesc în tablouri, încât și unii și alții au îndemnat pe mulți la fapte de vitejie; că ceea ce povestirea prezintă prin auz, aceea pictura, fără de glas, înfățișează prin imitare. Tot așa și noi, să amintim celor de față vitejia bărbaților și, aducând oarecum înaintea ochilor faptele lor, să mișcăm spre faptă pe cei mai curajoși, pe cei care sunt prin voință asemenea lor. Acesta este rodul cuvântului de laudă în cinstea mucenicilor: să îndemne la virtute pe cei adunați să le prăznuiască pomenirea.

Panegiricele întru pomenirea sfinților nu se pot supune regulilor oratorice ale cuvântărilor de laudă. Că oratorii, în discursurile lor au ca material pentru laudă faptele și întâmplările din lume; dar pentru aceia pentru care lumea a fost răstignită², cum este cu puțință ca ceva din cele din lume să le dea pricină de laudă?

Cei patruzeci de mucenici n-au avut o singură patrie; fiecare se trăgea din altă parte. Cum oare să-i numim: oameni fără patrie sau cetățeni ai întregii lumi? După cum la o petrecere cele date de fiecare sunt comune tuturor celor care au contribuit, tot așa și cu fericiții aceștia: patria fiecăruia este patria comună a tuturor, că toți au dăruit unul altuia patria lor. Dar, mai bine spus, de ce să căutăm patriile lor pământești, când putem ști care este patria lor de acum? Că patria mucenicilor este cetatea lui Dumnezeu³, al cărei meșter și

² Gal. VI, 14.

³ Evr. XII, 22.

creator este Dumnezeu⁴; este Ierusalimul cel ceresc⁵, cetatea cea liberă, mama lui Pavel și a celor asemenea lui. Fiecare din mucenicii prăznuiți era dintr-un alt neam de oameni; dar neamul cel duhovnicesc era unul pentru toți, că Dumnezeu, Tatăl lor, este obștesc, iar ei toți sunt frați; nu pentru că s-ar fi născut dintr-un bărbat și dintr-o femeie, ci pentru că s-au făcut asemenea unii altora prin înfierea Duhului întru unirea cea desăvârșită, dată de dragoste. Cor pregătit, număr mare adăugat celor ce din veci laudă pe Domnul; nu adunați unul câte unul, ci laolaltă mutați în ceata sfinților.

Dar care este chipul mutării lor? Deosebiți de toți ceilalți prin forța trupului, prin floarea și puterea vârstei, au fost rânduiți să slujească în armată. Pentru iscusința lor în război și pentru vitejia sufletului lor au căpătat cele dintâi ranguri de la împărați, iar pentru vitejia lor erau cunoscuți tuturor.

III

Când a fost dat acel edict fără de Dumnezeu și nelegiuit ca să nu se mărturisească Hristos sau să se aștepte primejdii, s-au pornit din partea judecătorilor nedreptății ură mare și sălbatică prigoană a credincioșilor, fiind amenințați cu tot felul de chinuri. S-au urzit împotriva lor curse și viclenii; au fost născocite felurite munci: călăii erau neînduplecați, focul gata, sabia ascuțită, crucea înfiptă; erau pregătite groapa, roata, bicele. Unii creștini fugeau, alții se supuneau, alții șovăiau. Unii s-au înfricoșat de amenințări înainte de începerea chinurilor; alții, care erau aproape de cei chinuiți, au leșinat; alții au intrat cu curaj în luptă, dar mai pe urmă, nemaiputând să îndure muncile până la sfârșit, au părăsit lupta la mijlocul ei, și, ca și cei surprinși pe mare de furtună, au pierdut ce câștigaseră la început prin răbdare.

Atunci acești ostași nebiruiți și viteji ai lui Hristos au pășit în mijloc; comandantul le arăta poruncile împăratului și le cerea să se

---

⁴ *Evr.* XI, 10.

⁵ *Evr.* XII, 22.

supună lor; dar ei, cu voce nestingherită, cu bărbăție și curaj, fără să se înfricoșeze de cele ce vedeau și fără să se înspăimânte de amenințări, au spus că sunt creștini.

O, fericite limbi, care ați slobozit glasul acesta! Văzduhul a fost sfințit primindu-l, îngerii l-au laudat auzindu-l, diavolul împreună cu demonii au fost răniți, iar Domnul l-a înscris în ceruri!

IV

Fiecare ostaș, când a pășit în mijloc, a spus: «Sunt creștin!». Și după cum cei care participă la luptele din stadion își spun îndată numele și apoi se îndreaptă spre locul de luptă, tot așa și aceștia atunci au aruncat numele pe care îl aveau de la naștere și s-a numit fiecare cu numele Mântuitorului obștesc. Toți au făcut așa: cel care venea în urmă se alătura celui dinainte. Astfel toți au căpătat un singur nume. Nu se mai numea unul cutare și celălalt cutare, ci toți s-au numit creștini.

Ce a făcut atunci prefectul? Și era cumplit și foarte iscusit fie prin a ademini cu cuvinte dulci, fie prin a-i îndepărta de Hristos cu amenințări. Mai întâi i-a încântat cu vorbe dulci, încercând să le slăbească tăria credinței, spunându-le: «Nu jertfiți tinerețea voastră și nici nu schimbați viața aceasta dulce cu o moarte înainte de vreme! E o nebunie ca cei obișnuiți să fie întâii în războaie, să moară de o moarte vrednică de făcătorii de rele!». Le-a făgăduit apoi averi, le-a promis onoruri din partea împăratului, le-a împărțit ranguri și căuta să-i înșele cu felurite viclenii. Dar, pentru că nu s-au lăsat înșelați de ispita aceasta, tiranul s-a îndreptat spre celălalt chip al vicleniei: i-a amenințat cu răni, cu moarte, cu chinuri cu neputință de suferit.

Tiranul aceasta a spus, dar mucenicii, ce?

«Pentru ce ne momești, au zis ei, o, dușmanule al lui Dumnezeu, să ne desparți de Dumnezeul Cel viu și să slujim demonilor pierzători, oferindu-ne bunurile tale? Ne dai oare atât de mult cât încerci să ne iei? Urâm darurile tale, prilej de pierzanie; nu primim o cinste care este mama necinstei! Ne dai averi care rămân aici și o slavă care se vestejește. Ne faci cunoscuți împăratului, dar ne înstrăinezi de adevăratul Împărat. De ce ne mai oferi cu atâta stăruință

puținele lucruri din lumea aceasta? Noi disprețuim întreaga lume! Tot ce se vede în lume n-are pentru noi un preț egal cu cele ce nădăduim. Uită-te la cerul acesta cât este de frumos la vedere și cât e de măreț! Uită-te la pământ cât este de mare! Privește și minunile din el! Nimic din toate acestea nu poate egala fericirea dreptilor. Acestea trec, dar ale noastre rămân; un singur dar dorim: cununa dreptății. O singură slavă râvnim: slava din Împărăția cerurilor. Dornici suntem să căpătăm cinstea cea de Sus; de chinul din iad ne înfricoșăm. Focul de acolo ne îngrozește; acesta, cu care voi ne amenințați, este prietenul nostru, că știe să respecte pe cei ce disprețuiesc pe idoli. Săgeți de copii socotim rănile ce ni le veți face⁶. Loviți trupul nostru, care, dacă va rezista mai mult, se va încununa cu mai multă strălucire, iar dacă se va sfârși mai repede, va pleca scăpând de niște judecători atât de silnici, care, slujind trupului, ambiționați să conduceți și sufletele; care, dacă nu vă cinstim mai mult decât pe Dumnezeu nostru, vă înfuriați ca și cum ați fi insultați cu cele mai mari insulte și ne amenințați cu aceste groaznice chinuri, socotind o crimă credința noastră în Dumnezeu. Dar nu veți întâlni oameni fricoși, nici iubitori de viața aceasta pământească și nici oameni care se înfricoșează iute, căci e vorba de dragostea de Dumnezeu. Suntem gata să suferim tot felul de chinuri: să fim trași pe roată, să fim răsuciți, să fim arși de vii!».

V

Când tiranul acela, îngâmfat și barbar, a auzit cuvintele acestea, n-a mai putut suferi curajul bărbaților. Fierbând de mânie, se gândea ce mijloc să născocească pentru a le face moartea îndelungată și crudă totodată. Și a găsit mijlocul. Uitați-vă cât de îngrozitor! Văzând că este friguroasă clima țării și că era și iarnă, a așteptat să se însereze, pentru ca frigul să fie mai puternic; sufla atunci și crivățul. A poruncit deci să fie dezbrăcați până la piele și să fie lăsați goi pe lacul din mijlocul orașului, sub cerul senin, ca să moară înghețați.

⁶ Ps. LXIII, 8.

Cei care ați încercat gerul iernii, știți negreșit că felul acesta de chin este cumplit. Că nici nu-i cu puțință să înțeleagă alții grozăvia chinului acestuia decât numai cei care l-au încercat mai înainte. Trupul supus la ger se învinețește mai întâi în întregime, că îngheață sângele; apoi se zbate, se frământă, dinții clănțane, venele se strâng și tot trupul fără voie se contractă. Durere groaznică și suferință nespusă pătrund până în măduva oaselor, pricinuind celor înghețați chinuri insuportabile. Apoi cad vârfurile mădurelor, ca și cum ar fi arse de foc; căci căldura, alungată din vârfurile trupului și îngrămădindu-se înăuntrul lui, lasă moarte măduarele din care a fugit și produce dureri și celorlalte mădule spre care a venit. Astfel, din pricina înghețării sângelui, moartea se apropie încetul cu încetul.

Au fost, așadar, osândiți să-și petreacă noaptea sub cerul liber, atunci când lacul, în jurul căruia era zidit orașul în care au pățimit sfinții aceste chinuri, era neted ca un hipodrom, înghețase complet și se întărise atât de mult din pricina gerului, încât locuitorii puteau merge fără grijă pe el; atunci când râurile, veșnic în mișcare, înlănțuite de gheață, își opresc curgerile lor, când firea nestatornică a apei dobândește tăria pietrelor, iar vânturile aspre ale crivățului omoară orice vietate.

VI

Pe o astfel de vreme deci, la auzul poruncii – și uitați-vă acum la curajul bărbaților! –, sfinții și-au aruncat cu bucurie și cea din urmă haină și s-au îndreptat la moartea prin îngheț. Se încurajau unul pe altul, ca și când ar fi fost vorba doar să ia lucrurile unui dușman căzut în luptă, spunând:

«Nu ne dezbrăcăm de haine, ci îndepărtăm pe omul cel vechi, cel stricat de poftetele înșelăciunii⁷. Îți mulțumim, Doamne, că aruncăm păcatul odată cu haina aceasta. Dacă din pricina șarpelui ne-am îmbrăcat cu păcatul⁸, să ne dezbrăcăm de el de dragul lui Hris-

⁷ Ef. IV, 22.

⁸ Fac. III, 21.

tos. Să nu ținem mai mult la haine decât la raiul pe care l-am pierdut! Ce să dăm în schimb Domnului⁹? A fost dezbrăcat și Domnul nostru. Ce lucru mare dacă robul suferă ce-a suferit Stăpânul? Dar, mai bine spus, noi suntem cei care L-am dezbrăcat pe Domnul¹⁰; că soldați erau și cei care au îndrăznit aceasta; ei L-au dezbrăcat și au împărțit hainele Lui lor înșiși¹¹. Prin fapta noastră să ștergem vina scrisă împotriva noastră! Aspră-i iarna, dar dulce-i raiul! Dureros e înghețul, dar plăcută odihna! Să suferim puțină vreme, și sânul patriarhului ne va încălzi¹²! Să schimbăm o singură noapte cu toată veșnicia! Să ardă piciorul, ca să dănțuiască veșnic cu îngerii! Să se desprindă mâna, ca să aibă îndrăzneală să se înalțe către Stăpânul! Câți dintre camarazii noștri n-au căzut în luptă ca să rămână credincioși unui împărat pământesc! Oare noi nu vom jertfi viața aceasta pentru credința în adevăratul Împărat? Câți făcători de rele n-au suferit moartea pentru că au fost surprinși săvârșind nelegiuiri? Oare noi nu vom suferi moartea pentru dreptate? Să nu ne retragem, camarazi! Să nu fugim și să întoarcem diavolului spatele! Trupurile noastre nu sunt decât trupuri! Să nu le cruțăm! Pentru că trebuie negreșit să murim, să murim ca să trăim! Fie, Doamne, jertfa noastră înaintea Ta¹³! Să fim primiți ca o jertfă vie, bine plăcută Ție¹⁴. Prin gerul acesta să ne aducem ardere-de-tot, jertfă frumoasă, ardere-de-tot nouă, mistuită nu prin foc, ci prin ger».

Spunând între ei aceste cuvinte de îndemn și încurajându-se unul pe altul, au petrecut noaptea stând de strajă ca la război. Sufereau cu bărbăție durerile de față, se bucurau de bunătățile nădăjduite și-și băteau joc de vrăjmaș. Una le-a fost rugăciunea tuturor:

«Patruzeci am intrat în luptă, patruzeci să fim încununați, Stăpâne! Să nu lipsească la număr niciunul! Cinstit este numărul! L-ai

---

⁹ Ps. 115, 3.

¹⁰ Mt. XXVII, 28.

¹¹ Mt. XXVII, 35.

¹² Sânul lui Avraam, cf. Lc. XVI, 22. (n. A.M.)

¹³ *Cântarea celor trei tineri* I, 16 (LXX Dan. III, 40). Biblia sinodală nu are adaosurile necanonice intercalate în *Daniel* canonic, ci dispuse separat în *Cântarea celor trei tineri*, *Istoria Susanei* și *Istoria omorării balaurului și a sfârâmării lui Bel*. (n. A.M.)

¹⁴ Rom. XII, 1.

cinstit cu postul cel de patruzeci de zile¹⁵. Prin el a intrat în lume legea¹⁶. Cu post de patruzeci de zile Ilie, căutând pe Domnul, a reușit să-L vadă¹⁷!».

Așa le-a fost rugăciunea! Dar unul din numărul lor, doborât de durere, a dezertat și a fugit. Jale ce nu se poate povesti a lăsat în sufletele celorlalți. Domnul însă n-a lăsat neîmplinite rugăciunile lor. Cel care era însărcinat cu paza mucenicilor și se încălzea într-un gimnaziu din apropiere privea la cele ce aveau să se întâmple. Era gata să primească pe ostașii care vor fugi. Că tiranul s-a mai gândit iarăși și la aceea de a fi o baie în apropiere, care putea da grabnic ajutor celor care aveau să-și schimbe părerea. Dar ceea ce a fost născocit cu gând viclean de dușmanii credinței, de a găsi adică un astfel de loc în apropierea locului de mucenicie, unde îngrijirea grabnică ce li se oferea putea să zdruncine statornicia luptătorilor, tocmai aceea a arătat mai strălucită răbdarea mucenicilor. Că nu este răbdător omul care, în lipsă de cele de trebuință, nu poate face altceva, ci acela care rabdă relele, deși are din belșug putința desfătării.

VII

Pe când, dar, ostașii sufereau mucenicia, paznicul, care se uita să vadă ce se va întâmpla, a văzut un spectacol straniu: niște forțe s-au pogorât din ceruri și au împărțit din partea Împăratului ceresc mari daruri ostașilor. Au împărțit daruri tuturor celorlalți; numai pe unul l-au lăsat nerăsplătit, socotindu-l nevrednic de cinstirile cerești. Era tocmai acela care în clipa aceea, doborât de dureri, fugise la dușmani.

Jalnică priveliște pentru cei drepți! Ostașul fugar, viteazul prizonier, oaia lui Hristos pradă fiarelor! Ci ceea ce-i și mai vrednic de plâns este că a pierdut și viața veșnică, și nici de aceasta pământească nu s-a bucurat; că îndată ce s-a băgat în apa cea caldă, i s-a dez-

---

¹⁵ Mt. IV, 2.

¹⁶ Ieș. XXIV, 18; Ieș. XXIV, 34, 28.

¹⁷ III Reg. XIX, 8, 12-13.

ghiocat trupul. Cel care a iubit viața aceasta pământească a murit păcătuiind fără vreun folos.

Paznicul, când l-a văzut că fuge și aleargă spre baie, a luat locul dezertorului; și-a aruncat hainele de pe el, s-a amestecat cu cei goi, strigând aceeași mărturisire ca și sfinții: «Sunt creștin!». Cu neașteptata lui schimbare a uimit pe ostași. A completat numărul; iar prin adăugarea lui le-a mângâiat durerea pricinuită de dezertor. Noul venit a imitat pe soldații așezați în ordine de luptă; aceștia, când cade unul din primul rând, îi completează îndată locul, ca nu cumva să se strice ordinea de luptă din pricina celui căzut. Așa a făcut și acesta. A văzut minunile cerești, a cunoscut adevărul, a fugit la Stăpân și a fost numărat cu mucenicii. S-au reînnoit cele întâmplăte cu ucenicii: a plecat Iuda, și în locul lui a venit Matia¹⁸. A fost următor al lui Pavel: ieri prigonitor, azi binevestitor¹⁹. Și el a avut de Sus chemarea, «*nu de la oameni, nici prin oameni*»²⁰. A crezut în numele Domnului nostru Iisus Hristos; a fost botezat în numele Lui nu de altcineva, ci de propria sa credință; nu cu apă, ci cu propriul lui sânge.

VIII

Și astfel, când s-a făcut ziuă, au fost dați focului, deși mai suflau încă, iar rămășițele focului au fost aruncate în râu, încât mucenicia fericitorilor a trecut prin întreaga fire: au luptat pe pământ, au răbdat văzduhul, au fost dați focului, apa i-a primit. Lor li se potrivesc cuvintele psalmistului: «*Am trecut prin foc și apă și ne-ai scos la odihnă*»²¹.

Aceștia sunt cei care au primit în paza lor țara noastră, care, ca niște turnuri dese, ne dau apărare tare împotriva asalturilor dușmanilor. Ei nu s-au închis într-un singur loc, ci au fost găzduiți în mul-

¹⁸ *Fap.* I, 26.

¹⁹ *Fap.* IX, 20-21.

²⁰ *Gal.* I, 1.

²¹ *Ps.* LXV, 11.

te locuri și au împodobit multe țări. Și ciudat este că nu cercetează despărțiți unul de altul pe cei care îi primesc, ci dăntuiesc uniți, amestecați unii cu alții. O, minune! Nici nu lipsesc la număr și nici nu le crește numărul. Dacă îi tai în o sută, nu depășesc numărul, iar dacă îi aduni într-unul singur, rămân tot patruzeci, ca și focul; că focul, care aprinde alt foc, rămâne așa cum era; și cei patruzeci de mucenici sunt toți împreună și toți în fiecare. Sunt binefacere îmbelșugată, har neîmputinat, ajutor grabnic creștinilor, biserică de mucenici, oaste de biruitori, cor al celor ce preaslăvesc pe Dumnezeu.

Trebuie să te ostenești oare mult, ca să găsești pe unul care să se roage pentru tine Domnului? Nu, că sunt aici patruzeci, care într-un singur glas înalță rugăciunea. «*Acolo unde sunt doi sau trei adunați în numele Domnului, acolo este și El în mijlocul lor*»²². Dar acolo unde sunt patruzeci, cine va pune la îndoială prezența lui Dumnezeu?

Cel întristat să-și caute scăparea la cei patruzeci de mucenici; cel vesel tot la ei să alerge; unul, ca să găsească izbăvire de dureri, iar celălalt, ca să-și păstreze veselia. Lângă acești sfinți mucenici găsești pe femeia credincioasă care se roagă pentru copiii ei, care cere întoarcerea soțului din călătorie și vindecarea celui bolnav.

Faceți cererile voastre împreună cu mucenicii! Tinerii să imite pe cei ce au fost de o vârstă cu ei, părinții să se roage ca să ajungă părinți ai unor asemenea copii, mamele să ia de aici pildă de bună mamă!

Că mama unuia dintre fericiții aceia, văzând pe ceilalți că și muriseră de frig, iar pe fiul ei, că încă răsufla datorită vigoriei lui și a rezistenței sale la chinuri și că fusese lăsat de călăi cu gândul că-și va schimba părerea, ea, ca adevărată mamă de mucenic, l-a ridicat cu mâinile sale și l-a pus în căruța în care se aflau și ceilalți pentru a fi duși la rug. N-a lăsat să-i curgă lacrimi nevrednice, nici n-a rostit vreo vorbă necuviincioasă și nepotrivită cu împrejurarea, ci a spus:

²² Mt. XVIII, 20.

«Du-te, copilul meu, pe drumul cel bun cu cei de o vârstă cu tine, împreună cu camarazii tăi. Nu rămâne departe de ceată! Să nu te înfățișezi Stăpânului în urma celorlalți!».

Într-adevăr, din rădăcină bună, vlăstar bun. Curajoasa mamă a arătat că a hrănit pe fiul ei mai mult cu învățăturile credinței decât cu lapte. Și cum a fost crescut, așa a și fost trimis de credincioasa lui maică.

Diavolul a plecat rușinat; a pus întreaga fire în mișcare împotriva mucenicilor, dar a văzut că toate uneltirile lui au fost biruite de vârtutea bărbaților. A fost învinsă noaptea cu vântul ei aspru, vremea geroasă a ținutului, acea perioadă a anului, goliciunea trupurilor.

Cor sfânt! Ceată sfințită! Adunare nedezbinață! Păzitori obștești ai neamului omenesc! Prieteni buni la nevoie! Ajutători în rugăciune! Mijlocitori prea puternici! Stele ale întregii lumi! Flori ale bisericilor! Pe voi pământul nu v-a acoperit, ci cerul v-a primit! Vouă vi s-au deschis porțile raiului! Priveliște vrednică de oștirea îngerilor, vrednică de patriarhi, de profeți, de dreptți! Bărbați care, în floarea vârstei, au disprețuit viața și au iubit pe Domnul mai presus de părinți, mai presus de copii. Erau la o vârstă în care viața era plină de nădejdi, dar au disprețuit viața aceasta trecătoare, ca prin mădularele lor să laude pe Dumnezeu. S-au făcut priveliște lumii, îngerilor, oamenilor²³; au ridicat pe cei căzuți, au întărit pe cei șovăielnici, au făcut de două ori mai mare celor credincioși dorința de mucenicie; cu toții au înălțat un singur trofeu al credinței în Dumnezeu și cu toții au fost împodobiți cu o singură cunună, a dreptății în Hristos Iisus, Domnul nostru, a Căruia este cinstea și puterea în vecii vecilor. Amin!

---

²³ I Cor. IV, 9.

OMILIA A XX-A Despre smerenie

I

Dacă omul ar fi rămas în slava ce i s-a rânduie de Dumnezeu, n-ar fi avut o falsă măreție, ci una adevărată. Ar fi fost înălțat de puterea lui Dumnezeu, ar fi fost luminat de înțelepciunea dumnezeiască și s-ar fi bucurat de viață veșnică și de veșnicele bunătăți. Dar pentru că și-a mutat în altă parte dorința de slava dumnezeiască, pentru că nădăjduia să fie mai mare și pentru că se grăbea să ia ce nu putea lua, a pierdut și ceea ce putea avea. De aceea, cel mai bun mijloc pentru mântuirea lui, pentru vindecarea de boală și pentru întoarcerea spre starea de la început este smerenia, adică a nu-și închipui că se poate împodobi prin propriile lui puteri cu vreo slavă oarecare, ci să o ceară de la Dumnezeu. Așa își va îndrepta greșeala, așa își va vindeca boala, așa se va întoarce la sfânta poruncă pe care a părăsit-o. Dar diavolul, care a doborât pe om cu nădejdea unei false slave, nu încetează de a-l momi cu aceleași ispite și de a născoci pentru aceasta nenumărate uneltiri. Îi înfățișează ca mare lucru strângerea de avuții, ca să-l facă să se mândrească cu ele și să se străduiască pentru ele. Și, totuși, bogăția nu-i spre slavă, ci spre mare primejduire. Strângerea de avuții este temei de lăcomie, iar stăpânirea lor nu ajută cu nimic la dobândirea unui nume bun, ci îngâmfw în zadar, mândrește în deșert, pricinuieste sufletului o boală asemănătoare inflamației. Umflarea trupurilor inflamate nu este nici sănătoasă, nici folositoare, ci semn de boală, vătămare a sănătății, început de primejduire a vieții și prilej de pieire. Așa-i și mândria pentru suflet. Mândria ia naștere nu numai de pe urma bogățiilor, că oamenii se mândresc nu numai cu traiul îmbelșugat și cu luxul îmbrăcăminte, prilejuit de bogăție (bogații întind mese îmbelșugate și costisitoare peste trebuință; se îmbracă în haine de care n-au nevoie; își constru-

iesc case mărețe și le împeștițează cu fel de fel de podoabe; târâsc după ei mulțime de slugi și cete de nenumărați lingușitori), ci se mândresc peste fire și cu dregătoriile pe care le au. Dacă poporul le dă o dregătorie, dacă sunt învredniciți cu o conducere oarecare, dacă li se acordă o demnitate deosebită, ei, cu acest prilej, ca și cum ar fi mai presus de firea omenească, cred că nu numai scaunul lor este așezat pe nori, ci socotesc pe oamenii de sub ei vrednici de a fi călcați în picioare; se semețesc față de cei care le-au dat slujba și se îngâmfa față de aceia prin care sunt ceea ce li se pare că sunt. Niște oameni ca aceștia se găsesc într-o stare sufletească plină de nebunie; că slava lor este mai trecătoare decât visul, iar strălucirea de care sunt înconjurați, mai deșartă decât nălucirile nopții; slava lor a luat ființă la o hotărâre a poporului și se destramă tot printr-o hotărâre a poporului. Așa a fost acel fiu fără de minte al lui Solomon, tânăr cu vârsta, dar mai tânăr cu mintea. Poporul i-a cerut să împărățească mai blând; el, însă, l-a amenințat cu o domnie și mai aspră; iar prin amenințare a pierdut domnia; prin ce se aștepta că va fi un împărat mai puternic, prin aceea a fost dat jos din dregătoria pe care o avea¹.

Îl mai semețește pe om și puterea mâinilor, iuțeala picioarelor, frumusețea trupului, toate nimicite de boli și veștejite de vreme. Omul nu simte că «*tot trupul este iarbă și toată slava omului, ca floarea ierbii. Uscatu-s-a iarba și floarea a căzut*»². Așa a fost semeția uriașilor cu puterea lor³, gândul nesocotitului Goliat, luptătorul împotriva lui Dumnezeu⁴; așa a fost cu Adonia, care se mândrea cu frumusețea chipului său⁵; și cu Abesalom, care se îngâmfa cu bogăția părului capului său⁶.

¹ III Reg. XII, 4, 14.

² Is. XL, 6-7.

³ Fac. VI, 4; Înț. Sol. XIV, 6.

⁴ I Reg. XVII, 4.

⁵ III Reg. I, 6.

⁶ II Reg. XIV, 26.

II

Chiar înțelepciunea și priceperea, care par cele mai mari și mai trainice bunuri pe care le au oamenii, sunt și ele zadarnice, că îngâmfa și dau omului o înălțime neadevărată; sunt o nimica dacă le lipsește înțelepciunea dată de Dumnezeu. Diavolul a fost isteț și ascuțit la minte, dar n-a reușit cu istețimea lui îndreptată împotriva omului; ceea ce meșteșugea împotriva omului, a meșteșugit, fără să-și dea seama, împotriva lui. N-a păgubit atât pe om, pe care nădăjduia să-l înstrăineze de Dumnezeu și de viața veșnică, cât s-a trădat pe sine însuși, că s-a depărtat de Dumnezeu și a fost osândit la moarte veșnică. Diavolul a fost prins și în cursa întinsă Domnului: a fost răstignit el, deși se aștepta să-L răstignească pe Domnul; a murit el, deși nădăjduia să-L nimicească prin moarte pe Domnul. Dacă, deci, stăpânitorul lumii⁷, întâiul, marele și nevăzutul maestru al înțelepciunii lumești, este prins în propriile dibăcii ale minții sale și ajunge de săvârșește cea mai mare nebunie, cu mult mai mult ucenicii, imitatorii lui, chiar de-ar născoci cu mintea lor nenumărate dibăcii, «*ajung nebuni, zicând că sunt înțelepți*»⁸. Planuri dibace a făcut Faraon pentru a pierde pe Israel; dar înțeleptului Faraon i-a venit pieirea, fără să-și dea seama, tocmai de acolo de unde nici nu se aștepta: copilul dat morții din porunca lui este crescut și ascuns chiar în palatele împărătești⁹; și acest copil a nimicit puterea lui Faraon, a întregului popor egiptean și a mântuit pe Israel¹⁰. Ucigașul Abimelec, fiul nelegitim al lui Ghedeon¹¹, a ucis pe cei șaptezeci de fii legitimi ai lui Ghedeon și socotea că a născocit cu asta un plan dibaci ca să-și întărească stăpânirea; apoi a zdrobit pe cei ce l-au ajutat la omor; dar este zdrobit de ei; și, în sfârșit, este ucis de o piatră aruncată de mâna unei femei¹². Sfat pierzător au plănuit cu dibă-

⁷ In. XII, 31.

⁸ Rom. I, 22.

⁹ Ieș. II, 5-10.

¹⁰ Ieș. XIV, 30.

¹¹ Jud. IX, 1. Ierubaal era un alt nume al lui Ghedeon (cf. Jud. VIII, 35) (n. Al.M).

¹² Jud. IX, 1-57.

cie toți iudeii împotriva Domnului, zicând în ei înșiși: «*Dacă vom lăsa lucrurile așa*¹³, toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua locul și neamul»¹⁴. Cu acest sfat au ajuns la uciderea lui Hristos; s-au gândit să-și salveze neamul și țara, dar planurile lor i-au pierdut: au fost alungați din țara lor și s-au înstrăinat și de legile lor, și de religia lor. Într-un cuvânt, din nenumărate pilde poți vedea că este șubredă înțelepciunea omenească, că este, mai bine spus, mică și umilă decât mare și înaltă.

III

Așa că niciun om cu mintea limpede nu se va mândri nici cu înțelepciunea lui și nici cu cele de care am vorbit mai înainte, ci va da crezare sfatului foarte bun al fericitei Ana și al profetului Ieremia: «*Să nu se laude înțeleptul cu înțelepciunea lui; să nu se laude puternicul cu puterea lui; să nu se laude bogatul cu bogăția lui!*»¹⁵.

– Dar care este lauda cea adevărată? Prin ce este mare omul?

– «*În aceasta să se laude cel ce se laudă, spune Dumnezeu, în a înțelege și a cunoaște că Eu sunt Domnul!*»¹⁶. Aceasta-i înălțimea omului; aceasta-i slava și măreția lui: să cunoască ce-i cu adevărat mare, să se lipească strâns de Dumnezeu și să caute slava lui în slava care vine de la Domnul. Apostolul spune: «*Cel ce se laudă, în Domnul să se laude*»¹⁷, atunci când a spus: «*Hristos S-a făcut pentru noi înțelepciune de la Dumnezeu, îndreptățire, sfințire și răscumpărare, pentru ca, precum este scris: „Cel ce se laudă, în Domnul să se laude”*»¹⁸. Atunci este laudă desăvârșită și completă în Dumnezeu, când omul nu se laudă nici cu îndreptățirea lui proprie, ci cunoaște că este lipsit de orice îndreptățire adevărată și că îndreptățirea lui se

---

¹³ În textul Evangheliei: «*Dacă-l vom lăsa așa*». (n.t.)

¹⁴ *In.* XI, 48.

¹⁵ *Ier.* IX, 23; *I Reg.* II, 3.

¹⁶ *Ier.* IX, 24.

¹⁷ *I Cor.* I, 31.

¹⁸ *I Cor.* I, 30-31.

săvârșește numai prin credința în Hristos. Și Pavel se lăuda cu aceea că nu ținea seamă de faptele de dreptate săvârșite de el, ci căuta îndreptățirea în Hristos, dobândită de la Dumnezeu pe temeiul credinței: o căuta în cunoașterea lui Hristos, în puterea Învierii Lui, în participarea la patimile Lui, în asemănarea cu moartea Lui, ca să ajungă la învierea din morți¹⁹. Cu astfel de gânduri Pavel a doborât orice înălțare a mândriei.

Nu-ți mai rămâne deci nimic cu ce să te mândrești, o, omule! Că lauda și nădejdea ta stau în a-ți omorî toate ale tale și în a căuta viața viitoare în Hristos, a cărei pârgă o avem chiar acum, când suntem în viața aceasta pământească, pentru că trăim în întregime prin harul și darul lui Dumnezeu. «Că Dumnezeu este Cel care lucrează în noi a voi și a lucra spre bunăvoirea Lui»²⁰. Dumnezeu descoperă prin Duhul Lui²¹ înțelepciunea Sa rânduită mai dinainte spre slava noastră²²; Dumnezeu dă puteri celor care lucrează. Pavel spune: «Mai mult decât toți m-am ostenit, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu, care este în mine»²³. Dumnezeu izbăvește de primejdii împotriva oricărei așteptări omenești. «Noi înșine ne-am socotit, spune Pavel, osândiți la moarte, ca să nu ne încredem în noi înșine, ci în Dumnezeu, Care înviază morții, Care ne-a izbăvit și ne izbăvește de la o moarte ca aceasta și în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi»²⁴.

IV

Spune-mi, deci, pentru ce te mândrești cu bunurile tale ca de propriile tale bunuri, în loc să mulțumești pentru aceste daruri Celui ce ți le-a dat? «Și ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai pri-

---

¹⁹ Filip. III, 9-11.

²⁰ Filip. II, 13.

²¹ I Cor. II, 10.

²² I Cor. II, 7.

²³ I Cor. XV, 10.

²⁴ II Cor. I, 9-10.

mit, de ce te făleşti, ca și cum nu l-ai fi primit?»²⁵. Nu prin dreptatea ta ai cunoscut pe Dumnezeu, ci Dumnezeu te-a cunoscut datorită bunătății Lui. Pavel a spus: «Cunoscând pe Dumnezeu, dar, mai bine spus, fiind cunoscuți de Dumnezeu»²⁶. Nu prin virtutea ta ai prins pe Hristos, ci Hristos te-a prins pe tine prin venirea Lui. Pavel spune: «O urmăresc, ca doar o voi prinde pe aceea pentru care și eu am fost prins de Hristos»²⁷; iar Domnul spune: «Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi»²⁸. Te mândrești că ai fost cinstit și iei milostivirea lui Dumnezeu pricină de îngâmfare? Atunci te vei cunoaște cine ești, când vei fi alungat din rai ca Adam²⁹, când vei fi părăsit de Duhul ca Saul³⁰, când vei fi tăiat din rădăcina cea sfântă ca Israel³¹. Scriptura spune: «Prin credință stai; nu te îngâmfă, ci teme-te!»³². După har urmează judecata; iar Judecătorul va cerceta cum ai întrebuițat cele dăruite ție.

Dar dacă nu înțelegi nici aceea, că ai primit har de la Dumnezeu, ci, dimpotrivă, din pricina unei neînchipuite nesimțiri, faci din harul dat propria ta faptă, gândește-te că nu ești mai de preț ca apostolul Petru. Nu poți întrece în dragostea ta de Domnul pe Petru, care L-a iubit atât de puternic, încât voia să moară pentru El. Și totuși, când Petru a rostit cu mândrie cuvintele: «Dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti»³³, a fost lăsat de Domnul pradă lașității omenești; și atunci a căzut și s-a lepădat de Hristos³⁴. Prin păcatul său, Petru a fost înțelepțit spre evlavie și a fost învățat să fie și înțelegător față de cei slabi, dar să-și vadă și

²⁵ I Cor. IV, 7.

²⁶ Gal. IV, 9.

²⁷ Filip. III, 12.

²⁸ In. XV, 16.

²⁹ Fac. III, 23-24.

³⁰ I Reg. XVI, 14.

³¹ Rom. XI, 16-18.

³² Rom. XI, 20.

³³ Mt. XXVI, 33.

³⁴ Mt. XXVI, 69-75.

propria lui slăbiciune, cunoscând bine că, după cum atunci când era să se înece în mare, a fost izbăvit de dreapta lui Hristos³⁵, tot așa și în furtuna smintelii, în primejdie de a pieri prin necredință, a fost păzit de puterea lui Hristos, Care chiar i-a prezis cele ce aveau să i se întâmple, spunându-i: «*Simone, Simone, iată Satana a cerut să vă cearnă ca pe grâu; dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta, și tu, întorcându-te, întărește pe frații tăi*»³⁶. Și Petru, certat în acest chip, a fost pe bună dreptate ajutat, că a fost învățat să arunce din sufletul său mândria și să fie înțelegător cu cei slabi.

Fariseul acela nesuferit și peste măsură de îngâmfat, care vorbea cu neobrăzare nu numai de el, ci defăima înaintea lui Dumnezeu și pe vameș, a pierdut lauda dreptății din pricina păcatului mândriei. Vameșul, însă, s-a coborât de la templu îndreptățit, pentru că a slăvit pe Dumnezeu cel Sfânt, pentru că nici nu îndrăzne să-și ridice privirea la cer, ci cerea numai milostivire de la Dumnezeu, învinuindu-se pe sine și prin chipul în care stătea în biserică, și prin lovirea pieptului, și prin aceea că n-a cerut nimic altceva decât milostivire³⁷.

Caută deci și ferește-te de pilda cumplită pagube aduse de mândrie! Cel mândru și-a păgubit mântuirea, cel cu limba îndrăzneată a pierdut răsplata; a fost micșorat mai mult decât cel smerit și păcătos, pentru că s-a mărit pe sine mai mult decât acela și pentru că n-a așteptat hotărârea de la Dumnezeu, ci și-a rostit-o singur.

Nu te mândri, dar, niciodată față de nimeni, nici față de cel mai mare păcătos! Adeseori smerenia mântuiește pe cel cu multe și mari păcate. Nu socoti niciodată că tu ești mântuit, și celălalt pierdut. Niciodată! Dacă tu cu gura ta hotărăști că ești mântuit, vei fi osândit de hotărârea lui Dumnezeu. «*Nu mă judec pe mine însumi, a spus Pavel, că nu mă știu vinovat cu nimic; dar nu cu aceasta m-am îndreptat; însă Cel care mă judecă este Domnul*»³⁸.

³⁵ Mt. XIV, 28-31.

³⁶ Lc. XXII, 31-32.

³⁷ Lc. XVIII, 10-14.

³⁸ I Cor. IV, 3-4.

Socotești că ai săvârșit vreo faptă bună? Mulțumește lui Dumnezeu! Nu te mândri cu ea față de semenul tău! «*Fiecare, spune Pavel, să-și cerceteze fapta lui, și atunci va avea laudă față de sine numai, și nu față de altul*»³⁹. Cu ce ai fost de folos pentru semenul tău, dacă-ți trâmbițezi credința, dacă spui că ai suferit prigoniri pentru numele lui Hristos sau dacă spui că ai îndurat ostenele postului? De pe urma tuturor acestora tu câștigi, și nu altul. Teme-te să nu ai aceeași cădere ca și diavolul, care s-a mândrit față de om, dar a căzut mai jos decât omul și a ajuns călcat în picioare de cel pe care avea de gând să-l calce în picioare. La fel a fost și căderea israeliților. S-au mândrit față de celelalte neamuri spunând că sunt necurate, și ei cu adevărat au ajuns necurați, iar neamurile s-au curățit. «*Dreptatea lor a ajuns ca o cârpă lepădată*»⁴⁰, iar nelegiuirea și necredința neamurilor s-au șters prin credință. Într-un cuvânt, adu-ți aminte de adevărul proverbului care spune: «*Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har*»⁴¹. Să ai în fața ochilor cuvintele Domnului: «*Tot cel ce se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smereste se va înălța*»⁴². Să nu fii judecător nedrept când judeci faptele tale, și nici nu le judeca pentru a-ți face plăcere. Dacă ți se pare că ai făcut vreun bine, nu socoti numai acest bine, uitând cu știință celelalte păcate; nici nu te mândri cu faptele bune săvârșite astăzi, iertându-te singur de faptele rele săvârșite ieri sau alaltăieri, ci, când ai de gând să te lauzi cu o faptă bună săvârșită acum, adu-ți aminte de fapta rea de mai de demult și atunci vei pune capăt mândriei neșabuite. Dacă vezi pe semenul tău păcătuind, nu te uita numai la acest păcat al lui, ci amintește-ți de faptele bune pe care le-a săvârșit și le săvârșește; și adeseori vei vedea că este mai bun decât tine, dacă vei cerceta toate faptele lui și nu te vei opri la nimicuri. Nici Dumnezeu nu cercetează doar cu de-amănuntul faptele oamenilor.

³⁹ Gal. VI, 4.

⁴⁰ Is. LXIV, 5.

⁴¹ Pr. III, 34; Iacob IV, 6; I Pt. V, 5.

⁴² Lc. XIV, 11.

«Eu, spune Domnul, vin să adun faptele și gândurile oamenilor»⁴³. Odată, când Dumnezeu a voit să pedepsească pe Iosafat pentru un păcat săvârșit, Și-a adus aminte și de faptele lui bune și a zis: «*Dar au fost găsite și fapte bune întru tine*»⁴⁴.

VI

Să ne spunem neîncetat aceste cuvinte și unele ca acestea, pentru a îndepărta de la noi mândria; să ne coborâm pe noi înșine, ca să ne înălțăm, fiind următorii Domnului, Care S-a pogorât din cer la cea mai mare umilință, ca de la umilință să ne urcăm la o minunăță înălțime. Toate faptele Domnului ne învață smerenia. Când era prunc, era în peșteră; și nu în pat, ci în iesle; în casa unui teslar și a unei sărmame mame, supunându-Se mamei Lui și pețitorului ei⁴⁵; a fost învățat și a auzit lucruri pe care nu avea nevoie să le învețe și să le audă; punea întrebări și prin întrebările puse minuna pe toți cu înțelepciunea Lui. S-a supus lui Ioan și Stăpânul a primit de la rob botezul. Nu S-a împotrivit niciunui din dușmanii Săi și nici nu S-a folosit de nespusa putere pe care o avea, ci Se supunea lor ca unora care ar fi fost mai puternici decât El, îngăduind puterii acesteia trecătoare să-și arate toată tăria ei. A stat înaintea arhierilor cum stă un acuzat, a fost dus înaintea guvernatorului și a îndurat judecata și, cu toate că putea să vădească pe hulitori, suferea în tăcere hulele; a fost scuipat de slugi și de cei mai josnici robi, a fost dat morții, ba chiar la moartea cea mai rușinoasă printre oameni. Astfel, Domnul nostru a străbătut de la naștere până la sfârșitul Său pe toate cele omenești. Dar după o atât de mare smerenie, Își arată în urmă slava Sa, slăvind împreună cu El pe cei care au trăit împreună cu El fără de slavă. Dintre aceștia, cei dintâi au fost fericiții ucenici, oameni sărmani și goi, care au cutreierat lumea nu cu înțelepciunea cuvân-

---

⁴³ *Is.* LXVI, 18.

⁴⁴ *II Par.* XIX, 3.

⁴⁵ Verbul $\mu\upsilon\omicron\mu\alpha\iota$ înseamnă într-adevăr «a peți», dar în *Mt.* I, 18 are sensul de «a logodi». De altfel, în *Mt.* I, 19 Iosif este numit «bărbatul» ($\alpha\upsilon\tau\eta\rho$) Maicii Domnului. De aceea, sensul potrivit ar fi de «logodnic», și nu de «pețitor». (n. A.M.)

tului, nu cu mulțimea însoțitorilor, ci singuri, mergând din loc în loc, singuratici, călătorind când pe uscat, când pe mare, biciuiți, loviți cu pietre, prigoniți și, în sfârșit, uciși.

Acestea sunt pentru noi învățăturile părintești și dumnezeiești! Să imităm pilda lor, ca prin smerenie să răsară și pentru noi slava veșnică, darul desăvârșit și adevărat al lui Hristos.

VII

Cum vom dobândi, dar, smerenia cea mântuitoare și vom îndepărta buboiul pierzător al mândriei?

Dacă în toate împrejurările vieții vom pune în practică smerenia și dacă nu vom trece cu vederea nimic din ceea ce ne-ar putea păgubi. Că sufletul ia chipul ocupațiilor noastre, ia înfățișarea celor ce facem și se aseamănă cu ele. Să-ți fie dar deprinse cu smerenia și înfățișarea, și haina, și mersul, și statul, și hrana, și așternutul, și casa, și toate lucrurile din casă. Cuvântul, cântecul și vorba cu vecinii să fie mai degrabă măsurate decât îngâmfate. Nu-mi întrebuița vorbe umflate și meșteșugite, nici nu folosi glas afectat în cântecele tale. Nu fi mândru și grav în vorbirile tale, ci îndepărtează orice lăudăroșenie. Fii îndatoritor cu prietenii, blând cu slugile, răbdător cu cei care te supără, milostiv cu cei de jos. Mângâie pe cei năpăstuiți, ai grijă de cei în suferință; nu privi de sus pe nimeni; vorbește cu blândețe, răspunde cu bucurie celui ce te întreabă; fii binevoitor cu toată lumea; când vorbești, nu te lăuda și nici nu pune pe alții să te laude; nu primi cuvinte necuviincioase; ascunde, pe cât poți, însușirile și faptele tale bune; când păcătuiești, învinovățește-te și nu aștepta muștrările altora⁴⁶, ca să te asemeni omului celui drept, care, el cel dintâi, se învinovățește, ca să fii ca Iov, care nu s-a rușinat de mulțimea locuitorilor cetății spre a mărturisi în fața tuturor greșeala lui⁴⁷. Nu fi aspru când dojenești, nici grabnic și pătimaș când muștri, că și aceasta este tot mândrie. Nu osândi pe alții pentru toa-

⁴⁶ Pr. XVIII, 17.

⁴⁷ Iov XXXI, 34.

te fleacurile, ca și când tu ai fi cu desăvârșire drept. Privește cu ochi înțelegători pe cei ce greșesc și ridică-i duhovnicește din păcatul lor, așa cum îndeamnă apostolul, «*luând seama la tine însuși, ca să nu cazi și tu în ispită*»⁴⁸. Să pui atâta râvnă în a nu fi slăvit de oameni câtă râvnă pun alții în a fi slăviți, de-ți amintești de Hristos, Care a spus că cel care caută de buna sa voie laudă de la oameni și face binele pentru a fi văzut de oameni pierde răsplată de la Dumnezeu. «*Își iau plata lor*»⁴⁹, a spus Domnul. Să nu-ți pierzi, deci, plata de la Dumnezeu vrând să fii văzut de oameni. Dumnezeu este marele privitor al faptelor noastre. Să iubești slava pe care ți-o dă Dumnezeu! El dă strălucită răsplată. Ai fost numit într-o slujbă înaltă și te cinstesc și te slăvesc oamenii? Poartă-te cu cei de sub stăpânirea ta ca și cum ai fi egal cu ei, «*nu ca stăpân al păstoriților*»⁵⁰. Domnul a poruncit: «*Cel care vrea să fie între voi întâiul să fie slugă tuturor*»⁵¹.

Pe scurt, urmărește atât de mult smerenia, ca și cum ai fi îndrăgostit de ea. Îndrăgește-o, și te va slăvi. Așa vei merge pe calea care duce cu bine la slava cea adevărată, slava îngerilor, slava de la Dumnezeu. Hristos te va mărturisi înaintea îngerilor că ești ucenic al Lui⁵² și te va slăvi, dacă vei fi următor smereniei Lui, a Celui care a spus: «*Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre*»⁵³, a Căruia este slava și stăpânirea, în vecii vecilor. Amin!

---

⁴⁸ Gal. VI, 1.

⁴⁹ Mt. VI, 2.

⁵⁰ I Pt. V, 3.

⁵¹ Mc. X, 44.

⁵² Lc. XII, 8.

⁵³ Mt. XI, 29.

OMILIA A XXI-A
**Despre a nu ne lipi de cele lumești și despre focul
din afara Bisericii**

I

Socoteam, iubiților, că muștrându-vă de fiecare dată mai tare în cuvântările mele, vă voi părea un predicator greu de suferit, pentru că arăt o mare îndrăzneală, nepotrivită niciunui străin și niciunui bărbat stăpânit de păcate asemănătoare. Voi, însă, ați primit cu dragă inimă muștrările mele, iar din rănilor pricinuite de limba mea ați făcut prilej de a aprinde în voi și mai tare dorința unei vieți îmbunătățite. Și nu e de mirare, pentru că sunteți înțelepțiți în cele ale Duhului. «*Mustră pe înțelept, și te va iubi*»¹, spune Solomon într-un loc din scrierile sale. Pentru aceea, fraților, vă dau și acum, atât cât îmi stă în putință, același sfat, în dorința de a vă scoate din lațurile diavolului.

Mare și felurit război duce împotriva noastră, iubiților, în fiecare zi, vrăjmașul adevărului! Îl duce, făcând, după cum știți, din poftele noastre săgeți împotriva noastră și luând totdeauna de la noi puterea de a ne vătăma. Dar pentru că Stăpânul a legat cu legi de nedezlegat o mare parte din puterea diavolului și nu i-a îngăduit să se năpustească deodată, ca să nimicească de pe pământ neamul omenesc, farmazonul ne fură victoria din pricina nesocotinței noastre proprii. Face ca și oamenii lacomi și vicleni, care gândesc și lucrează să se îmbogățească cu averi străine; și pentru că nu pot să-și pună în aplicare silnicia lor în văzul lumii, obișnuiesc să pândească la drumul mare; și, dacă văd în apropierea lor un loc scobit în văgăuni adânci sau umbrit de desimea copacilor, se ascund acolo și, fe-

---

¹ Pr. IX, 8.

riți în astfel de ascunzișuri de vederea călătorilor, năvălesc pe neașteptate asupra lor în așa fel, încât nimeni nu poate să vadă lațurile primejdiei înainte de a cădea în ele. Tot așa și diavolul, vrăjmașul și prigonitorul nostru dintru început, se ascunde la umbra plăcerilor lumești, care cresc pe drumul acestei vieți și sunt în stare să dosească pe tâlhar și să ascundă pe uneltitor; și de acolo ne întinde, fără să ne dăm seama, capcanele pierzării. Deci, dacă voim să străbatem fără de primejdie drumul vieții ce ne stă în față, dacă voim să înfățișăm lui Hristos sufletul împreună cu trupul, lipsite de rușinea rănilor pricinuite de diavol, dacă voim să primim cununile de biruință, trebuie să rotim neconținut, cu luare-aminte de jur-împrejur, ochii sufletului nostru, să punem sub bănuială toate cele ce ne desfată; să le îndepărtăm îndată; trebuie să nu ne lipim sufletul de nimic, nici chiar dacă aurul ar sta grămadă înaintea noastră și ar fi gata să ajungă în mâinile celor ce-l voiesc – că spune Scriptura: «*Ca apa de-ar curge bogăția, nu vă lipiți inima de ea*»² –, nici chiar dacă pământul ar odrăsli toată desfătarea și ne-ar pune la îndemână locuințe luxoase (că iarăși spune Scriptura: «*Cetatea noastră este în cer, de unde așteptăm Mântuitor, pe Hristos*»³), nici chiar dacă neconținut ne-ar sta în față petreceri, chefuri, beții și mese cu lăutari (că tot Scriptura spune: «*Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune*»⁴), nici chiar dacă ni s-ar oferi frumusețile trupurilor, locuite de suflete desfrânate (că spune înțeleptul: «*Fugi din fața femeii ca din fața șarpelui*»⁵), nici chiar dacă ni s-ar pune la îndemână funcții înalte, conduceri de popoare, roi de însoțitori și de lingușitori, nici chiar dacă ni s-ar oferi tron înalt și strălucit, popoare și cetăți gata de bună voie să ne slujească și să ni se supună nouă (că «*Tot trupul, spune Scriptura, este ca iarba și toată slava omului, ca floarea ierbii.*

---

² Ps. LXI, 10.

³ Filip. III, 20.

⁴ Eccl. I, 2.

⁵ Înț. Sir. XXI, 2.

Uscatu-s-a iarba și floarea a căzut»⁶). În dosul tuturor acestor ispite atât de încântătoare stă prigonitorul obștesc al neamului omenesc și așteaptă ca, ademeniți cândva de cele văzute, să ne abatem din calea dreaptă și să cădem în cursa lui. Trebuie să ne temem mult ca nu cumva, apropiindu-ne fără băgare de seamă de ele și cu gândul că plăcerea pricinuită de desfătare n-are în ea nimic vătămător, să înghițim, la cea dintâi gustare, cârligul ascuns al vicleniei și apoi să fim, cu voia și fără voia noastră, legați de diavol și trași pe nesimțite de plăceri spre moarte, înfricoșătorul sălaș al tâlharului.

II

Este deci de neapărată trebuință, fraților, și folositor nouă tuturor să ne pregătim ca drumeții și alergătorii: să ne ușurăm, prin orice mijloc, sufletele pentru drum; să ne grăbim spre sfârșitul căii noastre, fără să ne uităm înapoi.

Nimeni să nu-și închipuie că sunt născocitor de cuvinte noi când numesc acum «cale» viața omenească; că și profetul David tot așa a numit viața. Uneori spune: «*Fericiți cei fără prihană în cale, care umblă în legea Domnului*»⁷; alteori strigă către Stăpânul său: «*Depărtează de la mine calea nedreptății și cu legea Ta mă miluiește*»⁸; uneori laudă grabnicul ajutor dat de Dumnezeu celor prigonțiți și, cântând cu bucurie din liră, zice: «*Cine este Dumnezeu afară de Dumnezeul nostru? Dumnezeu este Cel ce mă încinge cu putere și a pus fără prihană calea mea*»⁹. Și pretutindeni în psalmi, David, pe bună dreptate, așa a socotit că trebuie numită viața oamenilor cea de pe pământ, fie că e minunată, fie că e rea. Și după cum cei care au de făcut o cale lungă, pe drumul ce-l au de făcut, schimbă pașii, care se iau la întrecere unul cu altul, iar prin schimbarea iute a unui picior cu celălalt, partea de pământ care le era înainte trece în urma

⁶ Is. 40, 7-8.

⁷ Ps. CXVIII, 1.

⁸ Ps. CXVIII, 29.

⁹ Ps. XVII, 34-35.

lor și ajung ușor la capătul drumului, tot așa și cei care au fost aduși la viață de Creator chiar de la început intră în vârstele timpului; și, lăsând în urma lor perioadă de timp după perioadă, ajung la sfârșitul vieții.

Nu vi se pare oare că viața prezentă este un drum continuu, o călătorie marcată de vârste ca de niște stații? Își are începutul, pentru fiecare om, cu durerile de naștere ale mamei, iar sfârșitul îl arată sălașurile din morminte. La ele ne duce pe toți călătoria aceasta; pe unii mai devreme, pe alții mai târziu; unii călătoresc străbătând toate răstimpurile vieții, iar alții nu poposesc nici în primele stații ale vieții lor. Drumurile care duc de la un oraș la altul pot fi evitate; iar cel care nu vrea, nici nu merge pe ele; calea vieții, însă, ne ține cu forța și, chiar dacă am vrea să amânăm călătoria, ne trage spre punctul de oprire pe care Stăpânul ni l-a rânduit. Nu-i cu puțință, iubitorilor, ca cel care a intrat pe poarta care duce la această viață și care a pășit pe această cale, să nu meargă și până la sfârșitul ei. Fiecare din noi, îndată ce a ieșit din pântecul maicii lui, este prins de curgerea timpului și-i târât înainte; lasă mereu în urma lui ziua trăită și nu poate niciodată, chiar dacă ar vrea, să se mai întoarcă la ziua cea de ieri. Și ne bucurăm când suntem duși de timp mereu tot înainte; ne veselim când schimbăm o vârstă cu alta, ca și cum am dobândi cine știe ce; ne socotim fericiți când din copil ajungem bărbat și din bărbat ajungem bătrân. Și, totuși, nu ținem seama că timpul pe care l-am trăit este timp pierdut din viață; nu simțim că viața noastră se cheltuiește, cu toate că o măsurăm totdeauna cu măsura vieții trăite și scurse; nu ne dăm seama cât de ascuns ne este timpul pe care ni l-a dat să-l trăim. Cel ce ne-a trimis să facem călătoria asta; nu știm când va voi Stăpânul să ne ia de pe această cale, când va deschide fiecărui drumet porțile intrării în cealaltă viață. De aceea, se cade să fim pregătiți în fiecare zi pentru plecarea noastră din această viață, așteptând cu ochii ațintiți semnul Stăpânului. «Să fie, spune Domnul, șalele voastre încinse și făcliile aprinse, iar voi, asemenea oamenilor care așteaptă pe Domnul când se va întoarce de la nuntă, ca, venind și bătând, îndată să-I deschidă»¹⁰.

¹⁰ Lc. XII, 35-36.

Dar noi nici nu voim să ne uităm cu luare-aminte la poverile cu care plecăm de aici! Nu luăm aminte care poveri sunt ușoare pentru un drum ca acesta, ca să le putem duce, după ce le-am strâns, pe lumea cealaltă, ca să ne facă veselă viața din acea lume, ca să ajungă acolo în stăpânirea noastră; și care sunt poverile grele și istovitoare, care ne țintuiesc trupul de pământ, care nu ne sunt deloc firești și nici nu pot intra pe poarta cea strâmtă, ca să însoțească pe cei care le au. Noi însă facem cu totul dimpotrivă! Lăsăm la o parte poverile ce-ar trebui strânse și le strângem tocmai pe acelea ce s-ar cuveni să le trecem cu vederea; nu luăm aminte la cele ce ar trebui să se facă una cu noi, care ne pot fi cu adevărat podoabă firească sufletului și trupului, ci căutăm să strângem numai cele ce ne sunt neconținut străine și care pun în viața noastră pecetea rușinii; ne ostenim și muncim zadarnic întocmai ca unul care se înșeală singur, vrând să umple un vas găurit.

Socot că și copiii știu că toate plăcerile din viață, după care se înnebunesc cei mai mulți oameni, nu sunt cu adevărat ale noastre și nici nu pot fi, ci sunt la fel de străine tuturor: și celor care par a se desfăta cu ele, și celor care nici nu se ating de ele. Dacă unii ar strânge în viața lor grămezi de aur, aurul strâns nu va rămâne neconținut în stăpânirea lor; că fie fugă chiar în timpul vieții lor, deși îl înlănțuiesc în fel și fel de chipuri, și se scurge la cei mai puternici decât ei, fie îi părăsește când ajung în pragul morții și nu vrea să plece odată cu ei; iar când moartea, care le desparte cu forța sufletul de ticălosul trup, îi târăște pe drumul cel fără de întoarcere, ei își întorc neconținut privirile spre averea lor și-și plâng sudorile vărsate din tinerețe cu strângerea lor; atunci văd că bogăția trece în mâinile altora, văd că lor nu le-a rămas decât osteneala străngerii de bogății, iar aurul nu le-a dat decât păcatul lăcomiei. Chiar de-ai avea mii de hectare de pământ, case strălucitoare, turme și cirezi de felurite vite, chiar de-ai avea cea mai mare putere peste oameni, totuși nu vei putea să te desfășezi de ele pe vecie, pentru că puțină vreme te vei numi stăpânul lor, că bogăția va trece iarăși în mâinile altora, iar pe tine te vor acoperi câteva palme de pământ. Adeseori, chiar înainte de moarte, înainte de mutarea ta din această viață, vei vedea că ave-

rea ta trece în mâinile altora, ba chiar a dușmanilor tăi. Nu știm oare câte moșii, câte case, câte neamuri și orașe, încă pe când trăiau stăpânii lor, au căpătat numele altor stăpâni? Nu știm oare că unii care erau robi mai înainte s-au urcat pe tronuri de conducere, iar cei care se numeau domni și stăpâni erau mulțumiți să stea cu supușii și să se închine robilor lor de altă dată, când, ca la jocul de zaruri, soarta lor li s-a schimbat pe neașteptate?

IV

Sunt oare ale noastre cele născocite spre a le mânca și bea și toate cele câte peste trebuință le-a scornit bogăția pentru satisfacerea nerecunoscătorului stomac, care nu păstrează nimic, chiar dacă îl umplem neconținut? Acestea aduc puțină plăcere numai gustului când trec prin gură spre a fi depuse în stomac; dar îndată sunt aruncate afară cu grabă, ca de prisos și supărătoare; iar dacă zăbovesc mai multă vreme în stomac, ne pun viața în mare primejdie. Multor oameni mâncarea peste măsură le-a adus moartea și le-a fost și pricină că nu s-au mai putut desfăta cu nimic. Nu sunt oare pentru om o pagubă neîndoielnică și o vădită vătămare desfrânările, împreunările spurcate și toate faptele săvârșite de un suflet nebun și turbat? Nu înstrăinează oare și nu micșorează puterile omului? Căci trupul, prin împreunări, pierde hrana cea mai bună și cea mai de preț. De aceea, fiecare din cei care s-au tăvălit în paturile de desfrâu simte îndată după săvârșirea păcatului o căință puternică, după ce furia trupului s-a potolit, iar mintea, ajunsă la capătul celor ce a săvârșit și deșteptată ca dintr-o beție sau dintr-o furtună, are răgaz să se gândească la ce s-a petrecut cu ea; simte că trupul a ajuns mai slab, trândav la treabă și neputincios în toate. Acest lucru l-au înțeles și instructorii de gimnastică, cei care au pus ca lege castitatea în școlile în care tinerii se antrenează pentru luptele atletice; legea castității pune la adăpost de plăceri trupurile tinerilor și nici nu îngăduie tinerilor, în timp ce se pregătesc pentru luptele atletice, să privească măcar la chipurile frumoase dacă vor să-și vadă capul încununat; că la lupte neînfrânarea aduce batjocură, și nu cunună.

V

Este bine ca, închizând ochii, să trecem cu vederea toate bunurile de care am vorbit, pentru că ne sunt cu totul străine, de prisos și cu neputință de a ni le face bunuri proprii; dar pentru acele bunuri care sunt cu adevărat bunuri ale noastre, se cuvine să avem deosebită purtare de grijă.

– Dar care sunt cu adevărat bunurile noastre?

– Sufletul – prin care viețuim, care nu are trebuință de nimic din cele ce împovărează, pentru că este fin și spiritual – și trupul, care a fost dat de Creatorul său ca vehicul sufletului în această viață.

Acesta este omul: spirit unit cu un trup folositor și potrivit. Acesta este plăsmuit în pântecul mamei de preînțeleptul Meșter al universului; acesta în vremea durerilor nașterii este scos la lumină din cămărilor cele întunecoase; acesta a fost rânduit să stăpânească cele de pe pământ; pentru acesta întreaga fire este o școală a virtuții; acestuia îi este dată legea de a imita pe Creator, atât cât îi stă în putință, și de a schița pe pământ rânduiala cea bună din cer; acesta, când este chemat, pleacă de aici; acesta se înfățișează înaintea scaunului de judecată a lui Dumnezeu, Care l-a trimis pe acest pământ; acesta este judecat; acesta primește răsplata tuturor faptelor pe care le-a săvârșit în viață.

Proprietate a noastră ajung și virtuțile, când sunt cu grijă unite cu firea omenească. Ostenindu-ne pentru săvârșirea lor, virtuțile nici aici pe pământ nu vor să ne părăsească, dacă nu le alungăm cu forța, de buna noastră voie, și dacă nu punem în locul lor păcatele; pe lumea cealaltă virtuțile merg înaintea celor ce s-au străduit să le săvârșească; așază pe cel care le are alături de îngeri și-l luminează veșnic în ochii Creatorului. Dar bogăția, puterea, luxul și desfătarea și toată mulțimea celor la fel cu acestea, care crește în jurul nostru din nebunia noastră, în fiecare zi, nici nu intră odată cu noi în viață și nici nu pleacă odată cu noi, ci pentru fiecare om se adeveresc și rămân cuvintele spuse odinioară de un drept: «*Gol am ieșit din pântecul maicii mele și gol mă voi întoarce*»¹¹.

¹¹ Iov I, 21.

VI

Omul care știe să-și dea cele mai bune sfaturi, se va îngriji mai ales de suflet și va căuta prin orice mijloc să și-l păstreze curat și nepătat. Iar dacă s-ar întâmpla ca trupul să se topească de foame sau să lupte cu frigul și cu arșița sau să sufere din pricina bolilor sau să îndure vreo siluire din partea cuiva, puțin îi va păsa, că la fiecare din necazuri va rosti cuvintele lui Pavel: «*Chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuși cel dinăuntru se înnoiește în fiecare zi*»¹². Nici chiar de-ar vedea că viața îi este în primejdie nu se va teme, ci cu încredere va spune: «*Știm că dacă se va strica locuința noastră pământescă, a cortului, avem casă de la Dumnezeu, locuință nefăcută de mână omenească, veșnică în ceruri*»¹³. Iar dacă vrei să-ți cruți și trupul, ca pe un bun necesar sufletului și ca pe un bun ce ajută sufletul să trăiască pe pământ, atunci se cuvine să te îngrijești puțin de trebuințele lui; atât numai cât să-l menții și să-l păstrezi sănătos printr-o purtare de grijă măsurată, ca să slujească sufletului, și să nu-i îngădui să zburde de pe urma preabunului trai. Dacă-l vei vedea apoi că arde cândva de dorința de a avea mai mult și dincolo de ce-i folositor, să-i strigi poruncile date de Pavel: «*Nimic n-am adus în lumea aceasta și este învederat că nici nu putem scoate ceva. Având însă hrană și îmbrăcăminte, vom fi îndestulați cu acestea*»¹⁴. Dacă-i vei cânta și-i vei spune trupului neconținut aceste cuvinte, îl vei conduce lesne și-l vei face ușor pentru călătoria la cer; dar, mai bine spus, vei avea în el un bun colaborator pentru gândurile mărețe ale sufletului tău; dar dacă îi vei îngădui trupului să se obrăznicească și să se sature cu de toate în fiecare zi, ca o fiară sălbatică, la urmă, prin silnicele lui împotriviri, vei fi doborât împreună cu el la pământ și vei zăcea suspinând zadarnic. Iar când vei fi dus în fața Stăpânului și ți se va cere rodul călătoriei îngăduite ție pe pământ și vei vedea că nu poți arăta niciunul, vei plânge îndelung, vei locui într-un veșnic întuneric și te vei ține de rău pentru desfătarea și ră-

¹² II Cor. IV, 16.

¹³ II Cor. V, 1.

¹⁴ I Tim. VI, 7-8.

tăcirea ta, din pricina cărora ai pierdut timpul în care puteai să te mântuiești; dar de pe urma lacrimilor nimic nu vei mai câștiga, că spune David: «În iad cine se va mărturisi Ție?»¹⁵.

VII

Să fugim, dar, cât putem de repede, ca să nu ne înăbușim de bună voie. Dacă ai fost momit de multă vreme și ai îngrămădit peste tine pe nedrept colbul bogăției și ți-ai înlănțuit mintea cu grijile bogăției sau ai lipit de bogăție întinăciunea cea greu de dezlipit a păcatului sau te-ai umplut cu alte păcate, tu, cât mai este vreme, înainte de a te pierde desăvârșit și înainte de a se scufunda corabia, aruncă cea mai mare parte din poveri, azvârle mărfurile pe care nu trebuia să le aduni și imită pe oamenii mării. Aceia, chiar dacă ar duce în corabia lor mărfuri de mare trebuință, dar dacă furtuna mării s-ar ridica clocotind în jurul lor și ar amenința să acopere corabia îngreuiată de încărcătură, se vor descotorosi cât vor putea mai repede de tot ce împovărează corabia, vor arunca fără milă mărfurile în mare, ca să țină corabia deasupra valurilor și să-și scape de primejdie, dacă e cu putință, numai sufletele și trupurile lor. Mai mult decât aceia, se cuvine ca noi să luăm aceste hotărâri și să facem la fel. Aceia pierd îndată mărfurile pe care le-au aruncat și le stă în față sărăcia; noi, însă, cu cât vom arunca mai multă încărcătură rea, cu atât vom aduna pentru sufletele noastre mai multă și mai bună bogăție. Desfrânarea și celelalte păcate asemenea ei, dacă le spălăm cu lacrimi și le aruncăm, se pierd și nu rămâne nici urmă de ele, iar locul acelorora îl iau dreptatea și sfințenia, încărcături ușoare, pe care valurile nu pot să le înghită. Averile, de sunt aruncate bine, nu se pierd pentru cei ce le azvârl și le aruncă, ci, mutate în stomacurile săracilor, ca în niște corăbii mai sigure, sunt salvate acolo de la înec, ajung în porți și păstrează pentru cei ce le-au aruncat podoabă, nu primejdie.

---

¹⁵ Ps. VI, 5.

Să ne dăm, iubiților, un sfat omenos: Dacă vrem să prefacem în câștig povara bogăției, să o împărțim la mulți; aceia o vor purta cu bucurie și o vor închide în sâmurile Stăpânului, cămărilor cele nejeftuite, «pe care nici rugina nu le strică, nici furii nu le sapă, nici nu le fură»¹⁶. Să lăsăm bogăția să se reverse, așa cum voiește, spre cei ce au nevoie de ea. Să nu trecem cu vederea pe Lazării care încă și acum zac în fața ochilor noștri, nici să le pizmuim fărâmiturile mesei noastre, îndestulătoare spre a-i sătura; nici, asemănându-ne aceluia bogat nemilostiv, să ajungem în aceeași văpaie a gheenei ca și el¹⁷. Pentru că atunci ne vom ruga mult de Avraam, mult de fiecare din cei ce au trăit sfânt pe pământ, dar de niciun folos nu ne va fi strigătul nostru. «*Fratele nu te izbăvește; te va izbăvi omul?*»¹⁸. Fiecare din aceia ne va spune cu strigăt: «Nu căuta mila pe care n-ai arătat-o altora! Nu te gândi că ai să primești daruri atât de mari, tu, care te-ai zgârcit la cele mici! Desfată-te cu cele ce-ai strâns în viață! Plângi acum, pentru că atunci nu ți-a fost milă de frate când l-ai văzut că plânge!». Acestea ne vor spune nouă, și pe bună dreptate. Mă tem, însă, că ne vor arunca și cuvinte mai amare ca acestea, pentru că, după cum știți, am întrecut în răutate pe bogatul cel din Evanghelie. Că nu trecem cu vederea pe frații pe care sărăcia îi aruncă la pământ pentru a ne cruța bogăția, nici nu ne astupăm urechile la glasul celor nevoiași pentru a păstra copiilor și rudelor averea, ci pentru a o cheltui pe lucruri cu mult mai rele și a o face din ambiție imbold spre răutate pentru cei care-și pierd vremea cu fapte ne-trebnice. Câte femei sau câți bărbați din aceștia nu stau la masa noastră! Unii încântă pe gazdă cu vorbe de rușine, alții aprind focul desfrâului cu priviri și mișcări dezmațate; alții se batjocoresc între ei, numai ca să îl distreze pe cel ce i-a invitat la masă, alții îl înșeală

¹⁶ Mt. VI, 20.

¹⁷ Lc. XVI, 19-31.

¹⁸ Ps. XLVIII, 7.

cu laude false. Și câștigul acestora nu se mărginește la aceea că s-au ospătat din belșug, dar pleacă și cu mâinile pline de daruri bogate; și învață astfel de la noi că le este mai de folos să le facă pe acestea și să se ocupe cu ele decât cu virtuțile. Dacă însă vine la noi un sărac, care abia poate vorbi din pricina foamei, întoarcem spatele celui de aceeași fire cu noi, ne e scârbă de el, fugim iute, temându-ne ca nu cumva să ne molipsim de nenorocirea lui dacă am merge mai încet; dacă săracul caută la pământ, rușinându-se de nenorocirea lui, spunem că-i un fățarnic; iar dacă ne privește cu îndrăzneală, din pricina foamei grozave care-l chinuiește, îl numim iarăși nerușinat și violent; dacă se întâmplă să fie acoperit cu haine curate, dăruite de cineva, îl alungăm ca pe un nesătul și ne jurăm că o face pe săracul; dacă este îmbrăcat în zdrențe putrede, iarăși îl alungăm că miroase greu. Nu ne poate înmuia nemiloasa noastră inimă nici dacă ar amesteca în rugămințile lui numele Creatorului, nici dacă necontenit cu jurământ ne-ar spune să ne ferească Dumnezeu de a cădea în niște necazuri ca acelea. De aceea, mă tem că focul gheenei, care ne va arde pe noi, va fi mai cumplit decât focul care-l arde pe bogatul cel din Evanghelie¹⁹.

Dacă mi-ar îngădui timpul și aș avea destul talent, v-aș tâlcui toată pilda bogatului, așa cum ne-a istorisit-o Scriptura, ca să termin cu ea cuvântarea mea. Dar acum este timpul să vă slobozesc, că sunteți oboșiți. Iar dacă eu, din slăbiciunea minții și a limbii mele, am lăsat ceva la o parte, completați voi înșivă cele ce lipsesc și puneți-le ca pe niște leacuri pe rănilor sufletelor voastre. Că spune Scriptura: «Dă prilej înțeleptului, și mai înțelept va fi»²⁰; iar «Dumnezeu este puternic să prisosească în voi tot harul, pentru ca, având pururea toată îndestularea în toate, să prisosiți spre tot lucrul bun»²¹.

¹⁹ Lc. XVI, 24.

²⁰ Pr. IX, 9.

²¹ II Cor. IX, 8.

IX

Dar cu toate că a ajuns cuvântarea mea la liman, după cum vedeți, totuși unii frați mă întorc iarăși pe drumul cuvântului, rugându-mă să nu trec cu vederea minunea săvârșită ieri de Stăpânul nostru și nici să tac biruința pe care a avut-o Mântuitorul asupra furiei diavolului, iar vouă să vă dau prilej de veselie și de cântec.

Că iarăși, precum știți, diavolul și-a arătat furia sa împotriva noastră; s-a înarmat cu pară de foc și a pornit război împotriva împrejmuirilor bisericii; dar iarăși mama obștească a biruit și a întors împotriva dușmanului meșteșugirile lui; n-a reușit nimic altceva decât că și-a făcut cunoscută dușmănia sa. Harul Duhului a suflat împotriva atacurilor dușmanului și biserica a rămas nevătămată. Furtuna dezlănțuită de vrăjmaș n-a putut să zdruncine piatra pe care Hristos Și-a zidit staul turmei Sale²². A stat și acum lângă noi Cel care altădată a stins cuptorul în Babilon²³. Gândiți-vă cât suspină astăzi diavolul că nu s-a putut bucura de reușita încercării puse la cale! Dușmanul a aprins focul în apropierea bisericii, ca să vatăme buna noastră stare. Flacăra era întetită de suflările furioase ale diavolului; aprindea toate lucrurile ce întâlnea în cale și cuprinsese aproape tot văzduhul; se silea să se apropie de biserică, pentru a aduce peste noi nenorocire obștească. Mântuitorul însă a făcut ca flacăra să se îndrepte împotriva celui care a aprins-o și a poruncit ca furia să i se întoarcă împotrivă. Dușmanul și-a pregătit arcul răutății, dar a fost împiedicat să dea drumul săgeții; dar, mai bine spus, i-a dat drumul, dar aceasta s-a întors în capul lui. El are parte de lacrimile amare ce ni le pregătise nouă. Să facem, fraților, potrivnicului oamenilor mai dureroasă rana, să-i mărim jalea!

– Cum?

– Vă voi spune eu! Iar voi să faceți ce am să vă spun.

Unii au fost smulși furiei focului de către Ziditorul și nu le-a mai rămas vreun mijloc de trai; au scăpat de primejdie numai cu trupul și cu sufletul. Deci, toți câți n-am suferit încercarea acelei

²² Mt. XVI, 18.

²³ Dan. III, 19-28.

nenorociri să punem înaintea lor averile noastre. Să îmbrățișăm pe frații care abia au putut scăpa cu viață; fiecare să spună celuilalt: «*Mort a fost și a înviat, pierdut a fost și s-a aflat*»²⁴. Să acoperim trupul cel înrudit cu noi. Să punem în locul răutăților potrivitului oamenilor mângâierea noastră, pentru ca celui care a vătămat să nu i se pară mare vătămarea; a luptat, dar n-a biruit pe nimeni; a luat agoniseala fraților, dar s-a văzut învins de dărnicia noastră.

X

Iar voi, fraților, cei care ați scăpat de primejdie, nu vă lăsați copleșiți de nenorocirea căzută pe capetele noastre, nici să nu vi se tulbure mintea, ci scuturați negura tristeții, întăriți-vă din nou sufletele voastre cu ajutorul unor gânduri pline de bărbăție și faceți din nenorocire prilej de cununi. Dacă veți rămâne nezdrușcinați, vă veți arăta mai încercați în credință și veți străluci ca și aurul curat trecut prin foc; ba încă veți face de rușine și mai mult pe potrivitului oamenilor, că n-a putut să scoată din ochii voștri o lacrimă măcar cu nenorocirile puse la cale împotriva voastră. Aduceți-vă aminte de răbdarea lui Iov. Spuneți-vă vouă înșivă cuvintele lui: «*Domnul a dat, Domnul a luat! Cum a hotărât Domnul, așa s-a întâmplat*»²⁵. Nimeni, din pricina nenorocirilor suferite, să nu ajungă la încredințarea de a gândi sau de a spune că purtarea de grijă a lui Dumnezeu nu mai rânduiește viața noastră și nici să nu învinuiască iconomia și judecata lui Dumnezeu! Dimpotrivă, să privească la atletul acela și pe el să-l aibă sfetnic spre mai bine. Să se gândească la tot șirul de nenorociri venite peste el, din care a ieșit biruitor. Cu toate că diavolul a aruncat asupra lui mulțime de săgeți, nu l-a rănit de moarte. I-a nimicit toată bunăstarea gospodăriei lui și a pus la cale să aducă peste el una după alta veștile nenorocirilor; încă nu termina un crainic a-i vesti o nenorocire, că și venea un altul aducând vestea tristă a altor nenorociri mai mari. Necazurile veneau unele după al-

---

²⁴ Lc. XV, 24.

²⁵ Iov I, 21.

tele, nenorocirile imitau năvala valurilor; înainte de a se usca lacrima de dinainte, urma pricina unor noi lacrimi. Dreptul însă stătea ca o stâncă în mare; primea atacurile furtunii, prefăcea în spumă furia valurilor și slobozea către Stăpânul glas de mulțumire: «*Domnul a dat, Domnul a luat! Cum a hotărât Domnul, așa s-a întâmplat!*». N-a socotit vrednice de lacrimi nenorocirile venite peste el. Când însă a venit un crainic și l-a vestit că un vânt puternic a prăbușit casa bucuriei peste fiii și fiicele lui, care erau la ospăț²⁶, atunci doar și-a sfâșiat haina, vădindu-și durerea firească și mărturisind prin cele ce făcea că este tată iubitor de copii. Dar și atunci a pus hotar și măsură durerii; a împodobit cele întâmplăte cu acele cuvinte pline de credință, spunând: «*Domnul a dat, Domnul a luat! Cum a hotărât Domnul, așa s-a întâmplat!*». Aproape că a strigat niște cuvinte ca acestea: «Am fost numit tată atâtea vreme cât a voit Cel ce m-a făcut tată; a hotărât iarăși să-și ia cununa nașterii de copii; nu mă lupt cu El pentru cele ce sunt ale Lui. Să biruie ce-a hotărât Stăpânul! El este Creatorul neamului meu, iar eu, o unealtă. Pentru ce trebuie să mă supăr în zadar eu, un rob, și să critic o hotărâre pe care n-o pot înlătura?». Cu niște cuvinte ca acestea, dreptul a doborât pe diavol.

XI

Când dușmanul a văzut că Iov este din nou biruitor și că n-a putut fi zdruncinat de niciuna dintre acestea, a îndreptat ispita chiar asupra trupului lui: i-a lovit trupul cu răni, de nespus prin cuvânt²⁷; a făcut să izvorască din trupul lui viermi; l-a pogorât pe bărbat de pe scaunul strălucit pe care stătea și l-a pus să stea pe gunoi. Iov însă a rămas nemișcat, cu toate că l-au lovit atâtea dureri; i se dezghiocau cărnurile de pe el, dar păstra neșefuită vistieria credinței în ascunsul sufletului său. Așadar vrăjmașul, nemaivând ce să mai facă, a imitat vechea viclenie: a ademenit mintea femeii lui Iov, cu

---

²⁶ Iov I, 19.

²⁷ Iov II, 7.

gând păgân și hulitor, și prin femeie a încercat să tulbure pe atlet. Femeia, pierzând orice nădejde din pricina vremii îndelungate de când îi zăcea bărbatul, s-a apropiat de drept, a căutat în jos și, lovindu-se cu mâinile în fața celor văzute, îl ținea de rău pentru roadele bune sale credințe. I-a înșirat belșugul de altădată din casa lor, punându-i în față nenorocirile în care se zbate; i-a arătat ce viață duce, din ce fel de viață a căzut și ce răsplată a primit de la Dumnezeu pentru multele sale jertfe; îi spunea cuvinte vrednice totdeauna de micimea sufletească a unei femei, dar în stare să tulbure pe orice bărbat și să descurajeze chiar o inimă vitează: «Am ajuns, spunea ea, să umblu de colo-colo ca o femeie fără de căpătâi și ca o slujnică; eu, împărăteasa, robesc și sunt silită să caut la mâinile slugilor mele; eu, care altădată hrăneam pe mulți, abia de sunt hrănită de străini». A mai adăugat că ar fi mai bine și mai de trebuință să se folosească de cuvinte de hulă, ca să ascută sabia mâinii Ziditorului, decât să rabde chinurile și să prelungească și pentru el și pentru ea suferința luptelor. Niciuna dintre nenorocirile de mai înainte nu l-a întristat pe Iov atât de mult cât l-au întristat cuvintele acestea. Prievirea i s-a umplut de mânie și s-a uitat la femeia lui ca la o dușmancă.

- Ce i-a spus?

- «„Pentru ce ai grăit ca o femeie fără de minte?”²⁸ Alungă din minte, o, femeie, un astfel de sfat! Câtă vreme ai să faci de ocară prin cuvintele tale traiul pe care l-am dus împreună? Ai grăit, precum nu doream, cuvinte pline de minciună despre traiul meu, iar prin cele ce-ai grăit ai hulit și viața mea. Mi se pare acum că pe jumătate am păcătuit și eu, deoarece căsătoria a făcut din noi doi un singur trup, iar tu, jumătatea mea, ai căzut în păcatul hulirii de Dumnezeu. „Dacă am primit cele bune din mâna lui Dumnezeu, nu vom suferi oare și pe cele rele?”²⁹. Adu-ți aminte de bunățile trecute de care ai avut parte! Pune în cumpănă cele bune cu cele rele! Viața niciunui om nu-i fericită de la un capăt până la altul. Numai

²⁸ Iov II, 10.

²⁹ Iov II, 10.

Dumnezeu este fericit fără întrerupere. Tu, dacă suferi din pricina nenorocirilor de acum, mângâie-te cu bunătățile de mai înainte! Acum plângi, dar ai râs înainte! Acum ești săracă, dar ai fost bogată mai înainte! Ai băut din izvorul cel limpede al vieții, bea acum cu răbdare și această apă tulbure! Nici apa râurilor nu se vede curată totdeauna. Iar viața noastră, precum o știi, este un râu care curge încontinuu, plin de valuri, care vin unul după altul: unul a luat-o la vale de mult, altul alunecă încă, altul este abia ieșit din izvor, iar altul așteaptă să iasă; și noi cu toții ne grăbim spre marea obștească a morții. Dacă am primit cele bune din mâna Domnului, nu vom suferi oare și pe cele rele? Putem noi oare sili pe Judecător să ne dea veșnic aceleași lucruri? Putem noi oare învăța pe Stăpân cum trebuie să ne cârmuiască viața? El Însuși are putere asupra hotărârii Sale. Rânduiește cum vrea cele ale noastre. Este înțelept și dă slugilor Sale ce le este de folos. Nu iscodi judecățile Stăpânului! Iubește numai cele rânduite de înțelepciunea Lui! Primește cu plăcere orice îți dă! Arată în nenorociri că ai fost vrednică de fericirea cea dintâi!».

XII

Spunând acestea, Iov a respins și acest atac al diavolului și a adus pe capul celui rău rușinea desăvârșită a înfrângerii.

– Ce s-a întâmplat pe urmă?

– A fugit boala iarăși de la el, așa de repede cum în zadar venise, și n-a mai avut nicio putere. A înflorit trupul spre a doua tinerețe; viața i-a fost împodobită iarăși cu toate bunătățile, iar bogăția curgea de două ori mai multă din toate părțile în gospodăria lui, pe de o parte, ca să nu fie cu nimic păgubit, iar pe de altă parte, ca să fie plată pentru răbdarea dreptului.

– Dar pentru ce a primit de două ori mai mult decât înainte: caii, catârii, cămilele, oile, țarinesele și toată cealaltă bogăție, iar numărul copiilor pe care i-a născut a fost egal cu numărul celor morți?

– Pentru că dobitoacele necuvântătoare și întreaga bogăție stricăcioasă le pierduse desăvârșit, dar copiii care-i muriseră trăiau prin partea cea bună a firii lor, adică prin sufletul lor. Când Iov a fost împodobit de Ziditorul iarăși cu alți fii și cu alte fiice, avea și această

bogăție tot de două ori: unii copii trăiau pe pământ, făcând bucuria părinților în viața aceasta, iar ceilalți, mergând mai înainte, așteptau pe cel care i-a născut. Și vor sta împrejurul lui Iov toți copiii săi atunci când Judecătorul vieții omenеști va aduna Biserica cea de la o margine a lumii la cealaltă, când trâmbița vestitoare a venirii Împăratului, sunând mai puternic în morminte, va cere trupurile încredințate lor. Atunci și cei care acum par morți se vor înfățișa mai iute decât cei vii înaintea Creatorului tuturor³⁰. Pentru aceasta socot că Dumnezeu i-a dat lui Iov de două ori mai multă bogăție decât avușese înainte, dar a judecat că este drept ca Iov să se mulțumească cu un număr egal de copii.

Vezi cât de multe bunătăți și-a adunat Iov cu răbdarea lui? Și tu, dar, dacă ai suferit vreo pagubă de pe urma focului de ieri, aprins de răutatea dracilor, rabdă paguba, potolește-ți, cu gânduri mai bune, durerea pricinuită de pierdere, și, precum scrie în Scriptură, «aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni»³¹. Lui I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin!

---

³⁰ I Tes. IV, 15.

³¹ Ps. LIV, 25.

OMILIA A XXII-A

Către tineri

(despre cum pot întrebuința cu folos
literatura scriitorilor eleni)

I

Multe sunt, copiilor, pricinile care mă îndeamnă să vă dau sfaturile pe care le socot cele mai bune și le cred a vă fi de folos de le veți urma. Vârsta pe care o am, multele încercări prin care am trecut și participarea din destul și la bucuriile și la neplăcerile vieții, dascăli în toate, m-au făcut să am experiența lucrurilor omenești, așa că sunt în stare să arăt și celor care acum își rânduiesc viața care-i cea mai sigură cale.

Prin înrudirea de fire sunt pentru voi îndată după cei ce v-au născut, și vă iubesc tot atât de mult ca și părinții voștri. Și, dacă nu cumva mă înșel în privința voastră, cred că, uitându-vă la mine, nu le veți duce dorul părinților, iar dacă veți primi cu plăcere cele ce vă voi spune, veți face parte din ceata a doua a celor lăudați de Hesiod¹; iar dacă nu, n-am să vă spun ceva neplăcut, ci am să vă rog să vă amintiți de versurile în care acela spune:

«Cel mai bun este omul care, prin el însuși,
știe ce trebuie să facă;
Bun este și acela care urmează celor spuse de alții;
Dar cel care nu-i în stare nici de una, nici de alta,
în toate-i neisprăvit»².

Să nu vă minunați, dar, dacă vă spun că prin propria mea cercetare am găsit ceva mai folositor pentru voi, care în fiecare zi mergeți

---

¹ Hesiod, faimos poet grec (sec. al VIII-lea î.d.Hr.), autorul poemului didactic *Munci și zile* și al celui genealogic *Teogonia*. (n.r.)

² *Munci și zile*, 293-297.

la școală și sunteți împreună cu oameni iluștri din vechime prin scrierile pe care aceștia le-au lăsat. Tocmai pentru aceasta vin să vă sfătuiesc. Că nu trebuie să dați cu totul acestor oameni cârma minții voastre, cum ați da cârma unei corăbii, și nici să-i urmați oriunde v-ar duce, ci să primiți de la ei cât vă este de folos și să știți ce trebuie să lăsați la o parte.

Așadar, începând de aici, vă voi arăta care sunt aceste învățături și cum le putem deosebi.

II

Copii, noi gândim că viața aceasta omenească n-are absolut nicio valoare și nici nu socotim și nici nu numim în general bine ceea ce se sfârșește în această viață pământească. Nici slava strămoșilor, nici puterea trupului, nici frumusețea, nici măreția, nici cinstea dată de toți oamenii, nici chiar demnitatea de împărat, în sfârșit, nimic din cele ce pot fi numite mari de oameni nu le socotim vrednice de dorit și nici nu admirăm pe cei ce le au, ci, prin nădejtile noastre, mergem mai departe și facem totul pentru pregătirea altei vieți³. Susținem că trebuie să iubim și să urmărim din toată puterea cele ce ne pot ajuta la pregătirea celeilalte vieți, iar pe cele care nu țintesc spre viața aceea, să le trecem cu vederea, ca fără de valoare. Care este această viață, unde este și cum o vom trăi, sunt întrebări la care n-am să răspund acum, pe de o parte pentru că ne-ar depărta de subiectul de față, iar pe de altă parte, pentru că ar trebui să am ascultători mai în vârstă decât voi. Poate că v-aș arăta-o îndeajuns spunându-vă atât numai, că dacă cineva ar aduna cu mintea și ar strânge la un loc toată fericirea de când există oameni, ar găsi că nu poate fi egalată nici cu cea mai mică parte din bunătățile acelei vieți, ci, mai mult, toate bunurile din această lume sunt mai prejos ca valoarea decât cel mai mic dintre bunurile celeilalte lumi; și sunt tot atât de departe unele de altele, pe cât de departe sunt umbra și visul de lucrurile reale. Dar, mai bine spus, ca să mă folosesc de un

³ Mt. VI, 33.

exemplu mai potrivit, pe cât este mai de preț tuturor sufletul decât trupul, pe atât este și deosebirea dintre cele două vieți.

Spre viața aceasta ne conduc Sfintele Scripturi, care ne instruiesc prin cuvintele lor pline de taină. Dar pentru că nu-i cu puțință, din pricina vârstei voastre, să înțelegeți adâncimea cuvintelor Sfintei Scripturi, deocamdată să ne exercităm mai dinainte ochiul sufletului, ca în umbră și oglindă, cu alte învățături, care nu se deosebesc cu totul de ale noastre, imitând pe soldații care fac exerciții de luptă pe câmpul de instrucție: aceștia, antrenându-și mâinile și picioarele, dobândesc o deosebită dibăcie, așa că, în lupte, primesc răsplata jocurilor lor. Ei bine și noi trebuie să ne gândim că ne găsim în fața unei lupte, cea mai de seamă dintre toate luptele, pentru a cărei pregătire suntem datori să facem și să îndurăm tot ce ne stă în puțință: trebuie să stăm de vorbă cu poeții, cu scriitorii, cu oratorii și cu toți oamenii de la care am putea avea vreun folos oarecare pentru cultivarea sufletului. După cum boiangiii pregătesc mai întâi prin oarecare operații obiectul care are să primească vopseaua, iar apoi îl colorează, purpuriu sau altfel, tot așa și noi, dacă vrem ca slava binelui să rămână neștearsă în noi, să ascultăm învățăturile sfinte și de taină după ce am fost inițiați mai întâi în literatura profană. După ce ne-am obișnuit să privim soarele în apă, putem să ne îndreptăm privirile și spre lumina lui⁴.

III

Așadar, dacă există vreo înrudire între aceste două feluri de învățături, cunoștința lor poate să ne fie de folos; iar dacă nu-i nicio înrudire, să cunoaștem deosebirea dintre ele, punându-le față în față; și nu-i puțin lucrul acesta, pentru a afla care-i mai bună.

Cu ce, dar, să comparăm pe fiecare dintre aceste două învățături, spre a ne face o idee despre ele?

După cum însușirea proprie a unui pom este de a face un fruct bun și frumos, dar și frunzele, care se mișcă pe ramuri, dau pomului oarecare podoabă, tot așa și cu sufletul: fructul lui este mai cu seamă adevărul; dar nu-i lipsit de frumusețe dacă-i împodobit cu înțe-

⁴ Platon, *Republica*, 516 B.

lepciunea profană, așa precum frunzele oferă fructului înveliș și înfățișare frumoasă.

Se spune că marele Moise, al cărui nume este foarte mare la toți oamenii din pricina înțelepciunii sale, s-a apropiat de contemplarea Celui ce este⁵ numai după ce și-a antrenat mai întâi mintea cu învățăturile egiptenilor⁶. Asemănător acestuia, deși în timpuri mai noi, se spune că și înțeleptul Daniil⁷, pe când era în Babilon, numai după ce a învățat bine înțelepciunea caldeenilor s-a apropiat de învățăturile dumnezeiești.

IV

Am spus deci îndeajuns că nu sunt nefolositoare pentru suflet învățăturile profane. De acum înainte vă voi spune cum trebuie să le folosiți.

Mai întâi, să nu dați atenție tuturor cuvintelor poezilor, ca să încep cu ei, că sunt cu totul deosebiți în ce privește învățăturile lor. Când vorbesc de faptele sau cuvintele bărbaților buni, să-i iubiți și să-i imitați și mai ales să încercați să fiți niște oameni ca aceia; dar când vorbesc de oameni răi, trebuie să evitați imitarea lor, astupându-vă urechile, după cum spun poezii, tot atât de bine ca și Ulise în fața cântecelor sirenelor⁸, că obișnuința cu cuvintele rele este o cale spre fapte. De aceea, trebuie să păzim cu toată grija sufletul, ca nu cumva, atrași de plăcerea cuvintelor, să primim, fără să băgăm de seamă, ceva din cele rele, întocmai ca aceia care beau otrava împreună cu mierea. Nu vom lăuda, deci, pe poezi nici când spun vorbe de ocară, nici când batjocoresc, nici când înfățișează pe

---

⁵ *Ieș.* III, 14.

⁶ *Fap.* VII, 22.

⁷ *Dan.* I, 4.

⁸ Homer povestește în Cântul XII, v. 142-200, al *Odiseii* despre o insulă din apropierea strâmtoării Mesina, care era locuită de sirene. Acestea, prin cântecul lor fermecător, ademeneau și pierdeau pe toți corăbierii care se apropiau de insulă ca să le asculte cântecul. Ulise, pentru a scăpa și el și echipajul corăbiei sale de vraja cântecului sirenelor, la sfatul zeiței Circe, a astupat cu ceară urechile corăbierilor și a pus să fie legat de mâini și de picioare de catarg, ca să poată asculta cântecul sirenelor, dar să nu poată îndrepta corabia spre insulă. Numai așa a scăpat de primejdie. (n.t.)

îndrăgostiți sau pe bețivi, nici când spun că fericirea stă într-o masă bogată și în cântece nerușinate; dar cea mai puțină atenție le vom da când vorbesc de zei și, mai cu seamă, când povestesc că sunt mulți și nu se înțeleg între ei. La zei, fratele se răscoală împotriva fratelui, tatăl împotriva copiilor, iar aceștia la rândul lor duc război neîmpăcat părinților lor. Cât privește adulterele zeilor, amorurile și împreunările lor în văzul tuturor, dar mai cu seamă destrăbălările lui Zeus⁹, corifeul și șeful tuturor zeilor, după cum spun ei, de care e rușine să le spui chiar despre animale, să le lăsăm pentru actorii de pe scenă.

Același lucru am să-l spun și despre scriitori; și mai ales când scriu pentru a face plăcere ascultătorilor. Nu vom imita nici arta de a spune minciuni a oratorilor. Că nici la tribune, nici în celelalte fapte nu se cuvine să mințim noi, care am ales calea cea dreaptă și adevărată a vieții, cărora prin lege ni s-a poruncit să nu umblăm în judecăți. Vom primi însă acele scrieri ale lor în care au laudat virtutea sau au osândit viciul. După cum celelalte ființe se bucură numai de mirosul sau de culoarea florilor, dar albinele pot lua din flori și mierea, tot așa și aici, oamenii care nu caută în astfel de scrieri numai plăcutul și frumosul pot să scoată din ele și un oarecare folos pentru suflet. Așadar, exact după exemplul albinelor, trebuie ca și noi să luăm parte la scrierile autorilor profani; căci acelea nici nu se duc fără nicio alegere la toate florile, nici nu încearcă să aducă tot ce găesc în florile peste care se așează, ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor, iar restul îl lasă cu plăcere. Noi, dacă suntem înțelepți, să luăm din cărți cât ni se potrivește nouă și cât se înrudește cu adevărul, iar restul să-l depășim. Și după cum atunci când culegem flori de trandafir dăm la o parte spinii, tot așa, în astfel de scrieri, să culegem tot ceea ce ne este folositor și să ne și ferim de ce este vătămător. Așadar, chiar de la început se cuvine să cercetăm pe fiecare

---

⁹ Zeus, divinitatea supremă a grecilor (identificat la romani cu Jupiter), căsătorit cu Hera, este tatăl multor zei și semizei. (n.t.)

dintre învățăături și să le adaptăm scopului urmărit, după cum zice proverbul doric: «potrivind piatra după fir»¹⁰.

V

Și pentru că trebuie să ne rânduim prin virtute viața noastră și pentru că virtutea este mult lăudată de poeți, mult lăudată de scriitori, dar mai mult încă de filosofi, trebuie să dăm mai cu seamă atenție scrierilor unor oameni ca aceștia. Nu mic este folosul sădării în sufletele tinerilor a unei familiarități și obișnuințe cu virtutea, pentru că, datorită frăgezimii vârstei, învățăturile unor astfel de oameni se imprimă adânc și rămân neschimbate pentru totdeauna. Ce oare altceva să presupunem că a avut în vedere Hesiod, când a compus poemele sale, cântate de toți, dacă nu să îndemne pe tineri la virtute? «Drumul care duce la virtute este la început anevoios, greu de străbătut, plin de multă sudoare și durere și cu urcuș. Din pricina asta, nu poate oricine pune piciorul pe el, pentru că merge drept în sus, și nici să ajungă cu ușurință în vârf cel care a pus piciorul pe el. Dar cel ajuns sus poate să vadă că drumul este neted și frumos, că este ușor și lesnicios de mers pe el și mai plăcut decât celălalt drum, care duce la viciu, pe care fiecare îl poate lua îndată, că-i este la îndemână», a spus acest poet¹¹. După părerea mea, Hesiod n-a spus cu alt scop aceste cuvinte decât ca să ne îndemne la virtute, să ne sfătuiască să fim buni și să străbatem calea virtuții fără să ne moleșim în fața greutăților înainte de a ajunge la sfârșit. Iar dacă și un alt scriitor a lăudat virtutea la fel cu Hesiod, să primim cuvintele lui, că ne duc la același scop.

Am auzit pe un bun interpret al scrierilor poezilor¹² spunând că întreaga operă a lui Homer¹³ este o laudă a virtuții și că toată poezia lui,

¹⁰ Pentru a tăia drept piatra de construcție, în Antichitate era folosit firul cu plumb. (n. A.M.)

¹¹ *Munci și zile*, 286-290.

¹² S-a spus că acest «bun interpret al scrierilor poezilor» ar fi profesorul de retorică al Sfântului Vasile, sofistul Libaniu. (n.t.)

¹³ Homer, poet epic grec, a trăit în secolul al IX-lea înainte de Hristos; este autorul – constatat de unii – al *Iliadei* și *Odiseei*. Tradiția îl prezintă bătrân, mergând din cetate în cetate și recitându-și versurile. (n.t.)

în afară de ceea ce este secundar, duce la virtute, chiar, de pildă, acolo unde Homer îl înfățișează pe Ulise¹⁴, generalul chefalenilor¹⁵, scăpat complet gol din naufragiu; acela, prin simpla sa prezență, a inspirat respect prietesei¹⁶; și poetul n-a socotit că este rușinos să-l arate gol, pentru că îl împodobise cu virtute în loc de îmbrăcăminte. Apoi și ceilalți feaci¹⁷ l-au socotit atât de vrednic, încât toți, părăsind desfătarea în care trăiau, se uitau la el, îi râvneau soarta și niciunul dintre ei nu dorea altceva mai mult decât să ajungă asemeni lui Ulise și, mai ales, Ulise scăpat din naufragiu¹⁸. Interpretul gândirii poetului spunea că Homer, în aceste versuri, a spus, aproape strigând: «O, oamenilor, trebuie să vă îngrijiți de virtute, care înoată chiar cu cel naufragiat; iar când ajunge gol la țarm, îl arată mai vrednic decât fericiții feaci!». Și, într-adevăr, așa este.

Bunurile celelalte nu aparțin mai mult celor care le au decât celor care întâmplător le dobândesc pe urmă, pentru că se mută când ici, când colo, ca la jocul cu zarul. Singurul bun care nu se pierde este virtutea; rămâne atât celui în viață, cât și celui căruia i s-a sfârșit viața. De aceea mi se pare că despre bogăți a spus și Solon¹⁹ cuvintele acestea:

«Dar noi nu vom schimba cu ei
Virtutea pe bogăție, pentru că virtutea este statornică,
Pe când averile le au când unul, când altul dintre oameni»²⁰.

¹⁴ Ulise (la greci: Odiseus), soțul Penelopei, tatăl lui Telemah, unul dintre cei mai celebri eroi ai războiului Troiei; curajos, dar prudent, inteligent, dar viclean, sigur pe el, este cel care cu istețime, prin calul troian, a dus la căderea Troiei. Peripeziile călătoriei de întoarcere în Itaca natală, care au durat zece ani, formează subiectul epopeii Odiseea. (n.t.)

¹⁵ Locuitorii insulei Chefalenia (astăzi Kefalonia), una din insulele Mării Ionice. (n.t.)

¹⁶ Nausicaa.

¹⁷ Locuitorii insulei Scheria, identificată de obicei cu insula Kerkyra (Corfu). Viața de huzur pe care ar fi dus-o feacii a devenit proverbială. (n.r.)

¹⁸ Homer, *Odiseea*, Cântul VI.

¹⁹ Solon, legislator, om de stat, poet și filosof, unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei (640-558 î.d.Hr.). Ajungând arhonte, a redeșteptat naționalismul atenienilor, a ușurat pe cetățenii săraci de impozite și a restabilit armonia în cetate dând o constituție democratică. Ne-au rămas fragmente din poeziile sale. (n.t.)

²⁰ Solon, *Elegii*, fr. 4, v. 10; cf. Plutarh, *Viața lui Solon*, cap. III.

Asemănătoare cuvintelor lui Solon sunt și versurile lui Theognis²¹, care spun că Dumnezeu – oricine ar fi acela pe care-l numește Dumnezeu – înclină balanța între oameni când într-o parte, când în alta, când să fie bogați, când să nu aibă nimic²².

La fel cu acești poeți a filosofat despre virtute și viciu și sofistul din Keos²³. Trebuie să-i dăm și lui ascultare, că nu-i bărbat de disprețuit. Cuvintele lui sunt cam acestea, pe cât mi-aduc aminte de ideile lui, că nu-i știu exact cuvintele – știu, însă, că a scris simplu, ca aici, nu în versuri –: Pe când Hercule²⁴ era tânăr și avea aproape aceeași vârstă ca și voi, și se gândea pe care cale să apuce, pe aceea care prin osteneli duce la virtute sau pe cea ușoară, s-au apropiat de el două femei; erau virtutea și viciul; cu toate că tăceau, s-a văzut îndată, din înfățișarea lor, deosebirea dintre ele. Una era gătită cu tot felul de podoabe, ca să arate că trăiește în lux și că în jurul ei este un întreg roi de plăceri; i-a arătat dar lui Hercule multe și-i făgăduia și altele ca acestea, încercând să și-l atragă. Cealaltă femeie, istovită și slabă, cu privirea aspră, i-a spus alte cuvinte; nu i-a făgăduit ceva ușor sau plăcut, ci nenumărate sudori, osteneli și primejdii pe toată întinderea uscatului și a mării; iar ca răsplată a tuturor acestor osteneli i-a făgăduit, după expresia lui Prodicos, îndumnezeirea. Hercule, în cele din urmă, i-a urmat acesteia²⁵.

---

²¹ Theognis, poet grec, născut la Megara (sec. al VI-lea î.d.Hr.). (n.t.)

²² Versul 157 ș.u. Zeul avut în vedere de Theognis este Zeus. (n.r.)

²³ Este vorba despre Prodicos, sofist grec din Keos (sec. al V-lea î.d.Hr.), contemporan cu Socrate. A predat elocința și i-a avut discipoli pe Euripide și Xenofon. Platon l-a pus în dialogul său: *Protagoras*. Lecțiile ținute de el i-au adus reputație și avere. (n.t.)

²⁴ Hercule (gr. Herakles, lat. Hercules), erou al mitologiei grecești, fiul lui Zeus. După multe fapte eroice s-a dus la Teba, unde s-a căsătorit cu Megara. Într-un acces de nebunie, și-a ucis soția și copiii. Pentru a ispăși această crimă, regele Euristeu l-a supus la douăsprezece încercări, «cele douăsprezece munci ale lui Hercule». I se atribuie și alte multe fapte eroice. A avut însă și în o sută de locuri aventuri amoroase; a uitat chiar de eroismul său, ajungând sclavul Omfalei. În sfârșit, s-a căsătorit cu Deianira, pe care a părăsit-o pentru Iola. Pentru a-și aduce soțul înapoi, Deianira i-a trimis cămașa muiată în sângele lui Neso – primită în dar de la acesta în clipa morții –, cel ucis de Hercule pentru că se îndrăgostise de ea. Cămașa avea darul miraculos de a aduce înapoi pe soțul necredincios; dar îndată ce Hercule a îmbrăcat cămașa, a fost cuprins de dureri atât de puternice, încât, pentru a scăpa de ele, s-a ars de viu. (n.t.)

²⁵ Xenofon (430-355 î.d.Hr.) ne-a păstrat în *Memoriile* sale această frumoasă alegorie a lui Prodicos despre Hercule. Aceasta este, fără îndoială, și sursa Sfântului Vasile. (n.t.)

Aproape toți scriitorii renumiți prin înțelepciunea lor au lăudat, fiecare după puterea lui, în scrierile lor, mai mult sau mai puțin virtutea. Acestor scriitori se cade să le dăm crezare și să căutăm să punem în practică cuvintele lor. Acela-i înțelept la care înțelepciunea este întărită de fapte, care nu se mărginește la cuvinte «ca cei care se mută din loc în loc ca umbra»²⁶. Socot că înțeleptul care întărește prin fapte înțelepciunea sa se aseamănă cu un pictor care pictează frumusețea vrednică de admirat a unui om în așa fel, încât modelul seamănă perfect cu cel înfățișat de pictor în tablou. A lăuda în public în chip strălucit virtutea, a ține lungi discursuri despre ea, iar în intimitate a prefera plăcerea în locul castității și lăcomia în locul dreptății, înseamnă a te asemena celor ce joacă dramele pe scenă. Adeseori aceștia o fac pe regii și marii demnitari, dar ei nu sunt nici împărați, nici mari demnitari, ci, mai mult, se întâmplă chiar de nu sunt nici liberi. Apoi un muzicant n-ar îngădui de buna sa voie să-i fie dezacordată lira și nici vreun dirijor să aibă un cor care să nu cânte cât mai armonios. Și fiecare e în dezacord cu sine dacă viața nu-i este la fel cu vorbele; va spune oare împreună cu Euripide²⁷: «Limba a jurat, dar mintea la jurământ n-a luat parte»²⁸? va caută să pară bun, fără să fie? Și e culmea nedreptății, de trebuie să dăm crezare cuvintelor lui Platon²⁹, să pari drept fără să fii³⁰.

²⁶ Homer, *Odiseea*, X, 495.

²⁷ Euripide, poet tragic grec (480-406 î.d.Hr.). Cele mai cunoscute opere ale sale sunt: *Alceste*, *Medeea*, *Andromaca*, *Electra*, *Hecuba*, *Ifigenia în Aulida*, *Ifigenia în Taurida*, *Bacantele*. (n.t.)

²⁸ În tragedia *Hipolit*, versul 612.

²⁹ Platon, filosof grec (428-348 î.d.Hr.), elevul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Autor a numeroase lucrări filosofice scrise în formă de dialog: *Criton*, *Phaidon*, *Gorgias*, *Banchetul*, *Republica*, *Legile* și altele, în care Socrate este personajul principal. Filosofia sa este idealistă și are ca metodă dialectica. Prin dialectică, adică prin eliminarea deosebirilor dintre existențe și prin descoperirea asemănărilor, se ajunge la idei, tipuri pure ale fiecărui grup de existențe. Aceste idei au o ierarhie; în fruntea lor stă ideea supremă, ideea de bine, identificată cu Dumnezeu. Ideea de bine, principiul întregii existențe, este pentru lumea ideilor ceea ce este soarele pentru lumea fenomenelor. (n.t.)

³⁰ Platon, *Republica*, 361 A și 335 A.

VII

Să primim, deci, acele scrieri care ne sfătuiesc spre bine.

Să nu ne lipsim însă nici de folosul pe care îl putem avea din faptele mari ale bărbaților din vechime, ajunse până la noi fie prin viu grai, fie păstrate în scrierile poeților sau scriitorilor.

De pildă: Un om din piață îl insultă pe Pericle³¹; acesta nu l-a luat în seamă; și asta a ținut toată ziua: unul ocăra fără cruțare, iar celălalt nu se sinchisea deloc; apoi, când s-a făcut seară și s-a întunecat, și acela nu voia să plece, Pericle a pus ca el să fie întovărășit cu felinarul până acasă, ca nu cumva să nu piardă acest «antrenament» de înțelepciune³². Și iarăși, un altul s-a mâniat pe Euclide din Megara³³; l-a amenințat cu moartea și s-a jurat. Euclide s-a jurat și el, dar că o să îl împace și că o să-l facă să nu mai fie mâniat³⁴. Merită să amintești niște pilde ca acestea unui om stăpânit de mânie! Că nu trebuie să dăm crezare celor ce sunt spuse cu nesocotință în tragedie: «Mânia înarmează mâna împotriva dușmanilor»³⁵, și, mai cu seamă, să nu dăm deloc prilej mâniei să se nască; iar dacă e greu, atunci, cu ajutorul rațiunii, să punem frâu mâniei, ca să nu meargă mai departe.

Dar să întoarcem iarăși cuvântul la pilde de fapte celebre. Cineva, năpustindu-se asupra lui Socrate al lui Sofronisc³⁶, îl lovea peste

³¹ Pericle (495-429), general, orator și om de stat atenian, a încurajat artele și literale, a împodobit Atena cu numeroase monumente strălucitoare, între care Partenonul. Secolul său, cel mai strălucit din istoria Greciei, a fost numit secolul lui Pericle. (n.t.)

³² Plutarh, *Viața lui Pericle*, cap. V.

³³ Euclide, filosof grec (450-380 î.d.Hr.), discipol al lui Socrate. După moartea lui Socrate s-a retras în Megara, unde și-a pus la dispoziție casa lui Platon și altor discipoli ai lui Socrate, care părăsiseră Atena de teama unei persecuții. Euclide este întemeietorul școlii filosofice din Megara. (n.t.)

³⁴ Faptul acesta este povestit de Plutarh în lucrarea *Dragoste frățească*, p. 489.

³⁵ Sf. Vasile cel Mare parafrazează versul 84 din tragedia *Rhesus*, atribuită lui Euripide. (n.r.)

³⁶ Socrate, fiul sculptorului Sofronisc, filosof grec (490-399 î.d.Hr.), n-a lăsat nicio scriere, ci și-a expus învățătura sa prin viu grai, cunoscută din *Dialogurile* lui Platon, din piesa *Norii* a lui Aristofan și din lucrările de spre Socrate ale lui Xenofon (*Memorii*, *Banchetul*, *Apologia lui Socrate*). Spre deosebire de filosofii anteriori, Socrate privește omul ca obiect propriu al filosofiei. Deviza lui a fost: «Cunoaște-te pe tine însuși». Acuzat de împotrivire față de religia statului și de corupere a tineretului, Socrate a fost condamnat la moarte. Prietenii i-au propus să evadeze, dar a refuzat spunând că nu

obraz fără milă. Socrate nu s-a împotrivit, ci l-a lăsat pe cel beat de furie să-și descarce mânia; fața i se umflase de nu i se mai vedea din pricina rănilor. Când acela a încetat cu loviturile, se zice că Socrate n-a făcut altceva decât că a scris pe fruntea sa, ca pe o statuie, numele făptașului: «Cutare a făcut-o». Aceasta i-a fost răzbunarea³⁷.

Pentru că aceste fapte se aseamănă cu învățăturile noastre, vă spun că trebuie imitați niște oameni ca ei. Fapta lui Socrate se înru-dește cu porunca: Celui care te lovește peste obraz trebuie să-i întorci și pe celălalt³⁸. Așa trebuie să ne răzbunăm. Fapta lui Pericle sau a lui Euclide se aseamănă cu porunca ce ne învață să răbdăm pe cei ce ne prigonesc și să suferim cu blândețe mânia lor, și cu porunca aceea care ne cere să dorim dușmanilor noștri binele, și nu să-i blestemăm³⁹. Cel care s-a instruit mai dinainte cu aceste fapte nu va mai spune că poruncile evanghelice sunt cu neputință de îndeplinit.

Nu voi trece cu vederea fapta lui Alexandru⁴⁰ care, luând roabe pe fiicele lui Darius⁴¹, vestite pentru frumusețea lor, nici n-a vrut să le vadă măcar, că a socotit rușinos ca cel care a biruit pe bărbați să fie biruit de femei⁴². Fapta lui Alexandru se aseamănă cu această poruncă evanghelică: Cel care privește cu poftă la o femeie, chiar dacă n-a săvârșit cu fapta adulterul, nu-i iertat de păcat, pentru că a primit pofta în sufletul său⁴³.

---

vrea să fie văzut de străini proscris, umilit și condamnat ca dușman al autorității și călcător al legii. (n.t.)

³⁷ Plutarh, *De liberis educandis*, 14.

³⁸ Mt. V, 39.

³⁹ Mt. V, 44.

⁴⁰ Alexandru cel Mare, fiul lui Filip, regele Macedoniei, discipolul lui Aristotel, s-a născut în 356 î.d.Hr. în Macedonia și a murit în Babilon, în 323 î.d.Hr., în vârstă de 33 de ani, după ce supusese toate cetățile grecești, cucerise Egiptul și Fenicia, învinsese pe Darius III și ajunsese cu oștirea sa până în nordul Indiei. Dar, fiindu-i istovită armata, s-a reîntors în Babilon și a căutat să-și organizeze cuceririle sale. Imperiul creat de el, însă, nu i-a supraviețuit, căci îndată după moartea sa a fost împărțit între generalii săi. Cuceririle lui Alexandru au pus început perioadei elenistice. (n.t.)

⁴¹ Darius III, regele perșilor (335-330 î.d.Hr.), a fost învins de Alexandru cel Mare în 333 î.d.Hr.; în 330 î.d.Hr. a fost ucis de generalii săi. (n.t.)

⁴² Arrian, *Anabasis*, II, 19,7 ș.u.; Plutarh, *De Alexandri fortuna*, c. 6: 338 DE, *Vita Alexandri*, 21 ș.u.

⁴³ Mt. V, 28.

Cu greu se va crede că se aseamăna întâmplător cu învățăturile noastre fapta lui Clinias⁴⁴, unul dintre ucenicii lui Pitagora⁴⁵, și că nu le-a imitat cu intenție.

– Dar ce a făcut Clinias?

– Putea să scape, prin jurământ, de o amendă de trei talanți; Clinias însă a plătit mai degrabă amenda decât să jure, cu toate că se jura pe drept. Consider că a auzit de porunca aceea care ne oprește jurământul⁴⁶.

VIII

Dar să ne întoarcem iarăși la cele ce spuneam la început. Nu trebuie să primim fără deosebire toate învățăturile scriitorilor, ci numai pe acelea care sunt folositoare. Că e rușinos să ne ferim de mâncărurile vătămătoare, dar să nu spunem niciun cuvânt de învățăturile care ne hrănesc sufletul, ci, ca un șuvoi să târâm și să băgăm în noi tot ce ne iese în cale. Căpitanul unei corăbii are o pricină de nu lasă corabia în voia vânturilor, ci o îndreaptă spre port; arcașul, la fel, aruncă săgeata într-o țintă; tot așa și fierarul și dulgherul urmăresc un scop în meseria lor. Putem noi oare să rămânem în urma acestor meșteșugari când este vorba să urmărim scopul nostru? Nu se poate ca meșteșugarii să aibă un scop al muncii lor, iar viața omenească să nu aibă niciun scop, în vederea căruia trebuie să facem și să spunem totul dacă nu vrem să ne asemănăm cu animalele. Dacă am face altfel, am fi ca niște corăbii fără leș, mintea nu ne-ara sta la cârma sufletului nostru și-am fi purtați în viață la întâmplare, în sus și în jos.

Trebuie să facem ca și cei care se iau la întrecere în luptele gimnastice sau, dacă vreți, în întrecerile muzicale; aceștia își fac pregătirile tocmai pentru acele întreceri în care caută să fie încununați; și nimeni din cei care se antrenează în lupta corp la corp sau în lupta

---

⁴⁴ Clinias, filosof pitagorician (sec. VI-V î.d.Hr.), prieten cu Platon. (n.t.)

⁴⁵ Pitagora, filosof și matematician grec (sec. al VI-ea î.d.Hr.), fondatorul pitagoreismului, partizan al metempsihoezei și al unei vieți înalte, austere. Scrierile sale nu s-au păstrat. (n.t.)

⁴⁶ Mt. V, 33-37; vezi Ieș. XX, 7; Deut. V, 11.

cu pumnii, nu face și exerciții de cântat la chitară sau din flaut. Nu așa făcea Polidamas⁴⁷; ci, înainte de luptele olimpice, oprea trăsurile din mers și prin acest exercițiu își întărea puterea⁴⁸. La fel Milon⁴⁹ nu putea fi mișcat de pe un scut uns, ci, cu toate că era împins, rezista tot atât de bine ca și statuile legate cu plumb⁵⁰. Și, ca să spun pe scurt, pentru acești atleți exercițiile erau pregătiri în vederea întrecerilor atletice; dacă ar fi părăsit nisipul arenei și locurile de exercițiu și s-ar fi ocupat cu instrumentele muzicale ale frigienilor Marsias⁵¹ sau Olimp⁵², ar mai fi primit ei oare coroane și glorie? Sau ar mai fi putut scăpa să nu se facă de râs cu trupul lor? Dar nici Timotei⁵³ n-a părăsit cântarea spre a-și petrece timpul în palestre, că altfel n-ar fi ajuns să întrecă pe toți în muzică. Era atât de meșter în arta sa, încât putea, ori de câte ori voia, printr-o cântare puternică și aspră, să deștepte mânia, și, iarăși, printr-o cântare plăcută, putea s-o înfrâneze și s-o potolească. Se spune că, datorită muzicii, odată, pe când se cânta înaintea lui Alexandru un cântec frigian, Alexandru s-a sculat de la masă și s-a dus la arme; dar s-a întors iarăși la meseni când s-a schimbat cântarea⁵⁴. Atâta putere îți dă exercițiul, și în muzică și în luptele atletice, ca să-ți atingi scopul.

Pentru că am amintit de coroane și de atleți, trebuie să vă spun că atleții se supun la mii și mii oboseli ca să-și mărească prin tot felul de mijloace puterea lor trupească: transpiră tare din pricina gre-

---

⁴⁷ Polidamas, atlet din Tesalia (sec. al V-lea î.d.Hr.), cu o forță de uriaș. Se pun pe seama lui multe isprăvi prin care și-a arătat puterea, între care și aceasta, povestită de Sf. Vasile cel Mare. A pierit zdrobit de o stâncă, pe care a voit să o oprească din cădere. (n.t.)

⁴⁸ Pausanias, *Descrierea Eladei*, VI, 5; Platon, *Republica*, 338 C.

⁴⁹ Milon, atlet grec născut la Crotona (sec. al VI-lea î.d.Hr.), învingător mai mult de treizeci de ori în întrecerile atletice. La bătrânețe, vrând să despice cu mâinile un trunchi de copac, ce era întredeschis, cele două părți ale copacului și-au revenit și i-au prins mâinile, nemaiputând fi scoase; a rămas prins acolo și a murit mâncat de lupi. (n.t.)

⁵⁰ Pausanias, *Descrierea Eladei*, VI, 14.

⁵¹ Marsias, muzicant legendar. La un concurs muzical l-a provocat la întrecere pe Apolon. După mai multe zile de luptă, a biruit Apolon, care îndată l-a agățat pe Marsias de un pin și l-a jupuit de viu. (n.t.)

⁵² Olimp, ucenic al lui Marsias, cântăreț din flaut. (n.r.)

⁵³ Timotei, cântăreț teban din flaut, originar din Frigia. (n.r.)

⁵⁴ Dion Chrysostomos, *De Regno*, I, 1; Plutarh, *De Alexandri fortuna*, 2, 2, p. 335 A.

utăților exercițiilor gimnastice, capătă multe răni în locurile de exerciții, țin dietă, nu cea mai plăcută, ci aceea hotărâtă de instructorii lor, și încă alte multe osteneli; și, ca să nu lungesc vorba, trăiesc în așa chip, încât viața dusă de ei înainte de întreceri este un exercițiu în vederea întrecerilor. După toate aceste pregătiri, se dezbracă pentru a intra în stadion; aici suferă totul și-și pun viața în primejdie, ca să primească o coroană de măslin sau de țelină sau de altă plantă de acest fel și ca să fie strigați de crainic învingători.

Dar noi, cărora ne stau înainte cununile vieții veșnice, atât de minunate în număr și în măreție, încât nu pot fi rostite prin cuvânt, le vom putea lua oare cu o singură mână, dormind pe ambele urechi⁵⁵ și ducând o viață fără nicio socoteală? Dacă ar fi așa, atunci lenevia ar avea mare trecere în viață, iar Sardanapal⁵⁶ ar fi fost cel mai fericit dintre oameni sau, dacă vrei, chiar Marghites⁵⁷, despre care Homer a spus – dacă acestea sunt cuvintele lui Homer – că nici nu ara, nici nu săpa și nici nu făcea ceva folositor în viață. Dar nu-i oare mai adevărat cuvântul lui Pitacos⁵⁸, care a spus că e greu să fii virtuos⁵⁹? Da, abia după ce am trecut prin multe greutăți ajungem să dobândim acele bunătăți despre care vă spuneam mai înainte că nu pot fi egalate de niciunul dintre bunurile pământești. Nu trebuie, dar, să ne lenevim, nici să schimbăm speranțele cele mari cu un trai ușor, de scurtă durată, dacă nu voim să fim făcuți de ocară și să fim pedepsiți nu în viața aceasta de aici, de oameni (deși și acest lucru nu e de mică importanță pentru un om cu judecată sănătoasă), ci la judecata viitoare, care va avea loc fie sub pământ, fie în altă parte. Cel care calcă fără voie poruncile poate că va primi iertare de la Dumnezeu; dar cel care cu voie alege răul nu va putea scăpa de o pedeapsă și mai mare.

⁵⁵ Expresie proverbială. (n.r.)

⁵⁶ Sardanapal, rege legendar al Asiriei, cu o viață destrăbălată și desfrânată; a pierit ars de foc împreună cu averile, eunucii și femeile sale pe un rug, pe care singur l-a aprins. (n.t.)

⁵⁷ Marghites, eroul unui poem satiric atribuit lui Homer. (n.t.)

⁵⁸ Pitacos, unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei (sec. VI î.d.Hr.), născut în Mitilene; și-a condus timp de zece ani țara (589-579 î.d.Hr.), dându-i legi; a abdicat de bunăvoie. Vezi Diogene Laerțiu, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, I, 4, 4. (n.t.)

⁵⁹ Sentență celebră, dezvoltată de Platon în dialogul *Protagoras*, 340 C.

IX

– Ce vom face, deci?, ar putea să mă întrebe cineva.

– Ce altceva decât să ne îngrijim de suflet, eliberându-ne de toate celelalte griji.

Trebuie, dar, să slujim trupului numai în cele necesare; sufletului, însă, să-i dăm ce-i mai bun, spre a-l slobozi, cu ajutorul filosofiei, ca dintr-o închisoare, de legătura cu patimile trupului, ca să facem în același timp și trupul stăpân peste patimi. Stomacului să-i slujim numai în cele de trebuință, să nu-i dăm mâncărurile cele mai plăcute, cum fac cei care caută bucătări și oameni pentru servit la masă, cei care caută delicii, care răscolesc pământul și marea, ca și cum ar plăti bir unui stăpân neîndurător. Vrednici de milă sunt unii ca aceștia din pricina îndeletnicirii lor; nu suferă mai puțin decât cei chinuți în iad, care scarmână lâna ca să întrețină focul, sau cară apă cu ciurul și o varsă într-un vas găurit, așa că muncile lor nu mai au sfârșit.

A te îngriji de aranjatul părului și de haine mai mult decât e necesar este, după cuvântul lui Diogene⁶⁰, fie o faptă de om necugetat, fie o faptă de om ticălos⁶¹. A căuta să fii elegant și a fi numit de alții elegant socot că este tot atât de rușinos ca și a trăi în desfrâu sau a strica altora casele. Este oare vreo deosebire pentru un om cu mintea sănătoasă dacă îmbracă o haină scumpă sau una ieftină, atâta vreme cât și una și alta îl apără iarna de frig și vara de căldură?

Tot așa și în toate celelalte nu trebuie să ne îngrijim mai mult decât e necesar și nici să purtăm grijă de trup mai mult decât e bine pentru suflet. Pentru un bărbat care poartă cu adevărat acest nume, este tot atât de rușinos a fi elegant și iubitor de trup, ca și a fi înclinat în chip nevrednic spre orice altă patimă. A-ți da toată silința ca trupul să fie mult prea îngrijit, înseamnă a nu te cunoaște pe tine însuși și a nu înțelege porunca înțeleaptă⁶², care spune că nu ceea ce se vede

⁶⁰ Diogene Cinicul, filosof grec (413-327 î.d.Hr.). După el, virtutea este suveranul bine; știința, onorurile, bogăția sunt bunuri false, care trebuie disprețuite. Consecvent ideilor sale, locuia într-un butoi. Contemporanii își băteau joc de el, dar se și temeau de el din pricina spiritului lui caustic; posteritatea i-a ridicat o coloană, iar locuitorii orașului său natal, Sinope, o statuie. Epictet îl socotea model de înțelepciune și omul cel mai apropiat de desăvârșire. (n.t.)

⁶¹ Diogene Laerțiu, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, VI, 54.

⁶² Platon, *Alcibiade*, I, 129 E ș.u.

este omul; și este nevoie de mai multă înțelepciune, cu ajutorul căreia fiecare din noi, oricare, ajunge să se cunoască pe el însuși. Acest lucru este, însă, celor care n-au sufletul curățit, mai cu neputință decât celui bolnav de ochi să privească soarele; iar curățirea sufletului, ca să spun pe scurt și potrivit puterii voastre de înțelegere, se face prin disprețuirea plăcerilor simțurilor: ochii să nu se desfete cu spectacolele prostești ale scamatorilor sau cu privirea trupurilor, prin care intră în suflet ghimpele plăcerii, iar urechile să nu primească în suflet cântece de rușine. Din niște cântece ca acestea se nasc de obicei patimile, odrasle ale josniciei și ale umilirii; noi însă trebuie să urmărim alte cântece, care sunt mai bune și ne fac mai buni; de acestea folosindu-se și David, poetul sfintelor cântări, a slobozit pe împăratul Saul, după cum se spune, de duhul cel rău⁶³. Se zice că și Pitagora întâlnind niște oameni beți, care fuseseră la un ospăț, a poruncit cântărețului din flaut, care mergea în fruntea lor, să schimbe cântecul și să intoneze un cântec doric; aceia, datorită cântecului, și-au revenit, au aruncat coroanele și s-au dus acasă rușinați. Alții, la auzul cântecului din flaut, își ies din minți ca și coribantele⁶⁴ și bacantele⁶⁵. Atât de mult poate să schimbe sufletul un cântec sănătos sau un cântec desfrânat! De aceea trebuie să luați parte la această muzică la modă acum tot atât de puțin ca și la orice altă faptă rușinoasă.

De asemenea, mă rușinez să mai spun că trebuie oprită parfuma-rea aerului cu felurite mirodenii plăcute la miros, ca și ungera trupului cu parfumuri. Ce altceva aş putea spune despre porunca de a nu urmări plăcerile care vin de pe urma pipăitului și gustului decât că aceste plăceri silesc pe cei ce se îndeletnicesc cu căutarea lor să trăiască întocmai ca animalele, robiți pântecelui și celor de sub pânțece?

Într-un cuvânt, cel care nu vrea să se îngroape în plăcerile lui ca într-o mocirlă, trebuie să disprețuiască trupul și să se îngrijească de el atât cât este necesar, ca să poată, după cum spune Platon, sluji înțelepciunii⁶⁶. Cuvintele lui Platon se aseamănă cu cele spuse de Pavel,

---

⁶³ *I Reg.* XVI, 23.

⁶⁴ Preotese ale zeiței Cybele, celebre prin orgiile lor, pline de furii, străbăteau orașele dansând și cântând. (n.t.)

⁶⁵ Preotese ale zeului Bacchus, care celebrau misterele zeului în dansuri și orgii. (n.t.)

⁶⁶ Platon, *Republica*, cartea VI, p. 498 B.

care ne îndeamnă să nu ne îngrijim de trup, ca să nu-i dăm prilej să aibă poftă⁶⁷. Este oare vreo deosebire între cei care se îngrijesc de trup, ca să-i fie cât mai bine, dar disprețuiesc, ca ceva fără valoare, sufletul, a cărui unealtă este trupul, de cei care au grijă de uneltele meseriei lor, dar neglijează meseria care se folosește de aceste unelte? Se cuvine să facem cu totul dimpotrivă: să stăpânim și să înfrânăm trupul, cum înfrânăm pornirile furioase ale unui animal, iar tulburările pricinuite în suflet de trup să le domolim, atingându-le cu rațiunea ca și cu un bici. Să nu disprețuim rațiunea dând frâu liber plăcerii, ca rațiunea să fie târâtă cum este târât un vizitiu de niște cai greu de stăpânit. Să ne amintim și de cuvintele lui Pitagora. Acesta, văzând că un ucenic al lui a pus multă carne pe el în urma exercițiilor gimnastice și a mâncării, a spus așa: «N-ai să încetezi a-ți face mai grea închi-soarea?». De aceea și Platon, după cum se spune, prevăzând paguba adusă sufletului de trup, a așezat intenționat Academia⁶⁸ într-un loc nesănătos al Aticei, ca să taie preabunul trai al trupului, așa cum se taie la vița-de-vie mlădițele de prisos. Am auzit apoi pe doctori spunând că starea prea bună a trupului este vătămătoare⁶⁹.

Deci, când grija prea mare de trup este vătămătoare chiar pentru trup și este o piedică pentru suflet, e curată nebunie să te lași subjugat de trup și să-i slujești. Dacă ne-am deprinde să disprețuim trupul, n-am mai admira ceva din cele lumești. La ce ne-ar folosi bogăția, dacă n-am mai pune niciun preț pe plăcerile trupului? Nu văd, decât dacă ne-ar face plăcere să păzim bogățiile îngropate ca balaurii din poveste. Dar cine-i învățat să fie slobod de niște griji ca acestea cu greu ar vrea cândva să spună sau să facă ceva rușinos sau josnic. Va disprețui ceea ce depășește trebuința, de-ar fi nisipul aurifer din Lidia⁷⁰ sau lucrul furnicilor purtătoare de aur⁷¹, cu atât mai mult cu cât

---

⁶⁷ Rom. XIII, 14.

⁶⁸ Școală filosofică întemeiată de Platon în grădinile din nord-vestul Atenei, pe terenul consacrat eroului Academos; de aici, numele de Academie. (n.t.)

⁶⁹ Hippocrate, *Aforisme*, I, 3.

⁷⁰ Aurul din nisipul râurilor din Lidia, în vechime țară din Asia Mică, la Marea Egee. (n.t.)

⁷¹ După Herodot, *Istoriei*, III, 102; Strabon, *Geografia*, II, p. 70; XIV, p. 706, aceste furnici trăiau în India; erau mai mici decât câinii, dar mai mari decât vulpile și foarte pericu-

va avea mai puțină trebuință de avere. Iar trebuința este hotărâtă de necesitățile firii, și nu de plăceri. Cei care depășesc hotarul trebuinței se aseamănă cu cei ce alunecă în jos, care nu se pot opri din căderea lor pentru că n-au de ce se prinde; ci, cu cât adună mai multe bogății, cu atât au nevoie de mai mult pentru împlinirea poftelor lor, potrivit cuvintelor lui Solon, fiul lui Exehestides, care a spus: «Oamenii nu au o margine în pofta lor după averi»⁷². Trebuie să cităm și cuvintele dascălului Theognis, care a spus: «Nu-mi place și nici nu doresc să fiu bogat. Ci să trăiesc cu puține, slobod de orice necaz»⁷³.

Admir și disprețul lui Diogene față de toate cele omenești. Diogene a spus că este mai bogat chiar decât marele împărat al perșilor, pentru că are nevoie pentru trai de mai puține lucruri ca acela⁷⁴. Noi însă nu ne-am mulțumi nici chiar de-am avea talanții lui Pitios⁷⁵ din Misia⁷⁶, de-am avea atâtea și atâtea hectare de pământ, iar cirezi de vite, mai multe decât pot fi numărate. Socot că se cuvine să nu dorim bogăția când ne lipsește, iar când o avem, să nu ne gândim mai mult a o stăpâni decât a ști cum s-o folosim. Frumos este și cuvântul lui Socrate! Acesta, când a văzut că un om bogat se lăuda cu bogăția lui, i-a spus că n-are să-l laude mai înainte de a vedea dacă știe să întrebuințeze bine bogăția⁷⁷. Fidias⁷⁸ și Policlet⁷⁹, dacă s-ar fi lăudat cu aurul și cu fildeșul, din care unul a făcut pe Zeus pentru eleni, iar celălalt pe Iunona⁸⁰ pentru argieni, s-ar fi făcut de râs, că s-ar fi împo-

---

loase; pentru a-și face culcușurile în pământ, găureau pământul și scoteau aurul, pe care indienii nu-l puteau lua decât cu mari primejdii. (n.t.)

⁷² Acest vers se găsește în *Fragmentele* lui Solon, V, versul 7, și în *Gnomele* lui Theognis, versul 227.

⁷³ Versurile 1157 și 1158 din opera lui Theognis.

⁷⁴ Plutarh, *An vitiositas ad infelicitatem sufficiat*, p. 499 A.

⁷⁵ Herodot, *Istoriei*, VII, 27 spune despre Pitios că a hrănit imensa armată a lui Xerxes și s-a oferit să plătească solda și să țină în subzistența sa timp de cinci luni trupele. (n.t.)

⁷⁶ În vechime, țară în Asia Mică la Marea Egee, la nord de Lidia. (n.t.)

⁷⁷ Dialogul lui Platon, *Euthydem*, p. 280.

⁷⁸ Fidias, cel mai mare sculptor al grecilor (sec. al V-lea î.d.Hr.). A sculptat numeroase statui celebre, astăzi pierdute, între care grandioasa statuie a lui Zeus Olimpianul, executată în aur și fildeș, precum și statuia Atenei de pe Acropole. A îndrumat și executat, din însărcinarea lui Pericle, zidirea și decorarea Partenonului. (n.t.)

⁷⁹ Policlet, sculptor grec (sec. al V-lea î.d.Hr.), născut în Argos. (n.t.)

⁸⁰ Iunona (la greci: Hera), zeita căsătoriei, fiica lui Cronos și a Reei, sora și soția lui Zeus. (n.t.)

dobit cu o bogăție străină, părăsind arta prin care chiar aurul ajunge mai plăcut și mai de preț. Ne închipuim oare că facem un lucru vrednic de mai puțină rușine când socotim că virtutea omenească nu este de ajuns prin ea însăși pentru a ne împodobi?

Dar poate că vom disprețui bogăția și vom nesocoti plăcerile simțurilor! Vom urmări însă linguseala și slugărnicia și vom imita vicleania și fățarnicia vulpii lui Arhiloh?⁸¹ Nu! Omul înțelept trebuie să fugă cât mai mult de dorința de a trăi pentru glorie și de a face pe placul mulțimii; trebuie să-și facă rațiunea conducătoare a vieții, încât chiar de-ar trebui să se împotrivescă tuturor oamenilor, chiar de-ar fi să rămână fără glorie și să-și pună viața în primejdie pentru bine, să nu prefere nimic celor recunoscute de el ca bune. În ce s-ar deosebi oare cel care nu are o purtare ca aceasta de acel sofist egiptean⁸² care, ori de câte ori voia, se prefăcea în plantă, în animal, în apă și în orice altceva? Unul ca acesta va lăuda acum dreptatea înaintea celor ce o prețuiesc, iar mai târziu va vorbi împotriva ei, când simte că nedreptatea este aprobată. Așa fac lingușitorii! Și după cum polipul ia culoarea pământului pe care stă, tot așa și un om ca acesta își schimbă gândirea după părerile celor cu care stă de vorbă.

X

Dar toate acestea le vom învăța mai bine din scrierile noastre. Cele spuse acum sunt numai o schiță a virtuții, scoasă din lucrările scriitorilor profani. Cei care strâng cu grijă folosul din fiecare lucru, adaugă, ca fluviile cele mari, din toate părțile multe la cele ce au. Cuvintele spuse de poet: «Adună puțin câte puțin»⁸³ nu se referă atât la creșterea bogăției, cât la înmulțirea cunoștințelor. Când fiul lui Bias⁸⁴ a plecat în Egipt și l-a întrebat pe tatăl său ce să lucreze spre a-i face cât mai multă plăcere, Bias i-a spus: «Adună merinde pentru bătrâne-

⁸¹ Arhiloh, poet liric grec (sec. al VII-lea î.d.Hr.). De la acest poet, unul dintre cei mai mari ai Greciei, inventatorul versurilor iambice, nu ne-au rămas decât fragmente. (n.t.)

⁸² Proteu, despre care vorbește Homer în *Odiseea* IV, 455 ș.u., și de care amintește Platon în dialogul *Euthydem*, p. 288 B. (n.t.)

⁸³ Hesiod, *Munci și zile*, versul 359.

⁸⁴ Bias, unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei (sec. al VI-lea î.d.Hr.). (n.t.)

țel!»⁸⁵. Bias a numit virtutea merinde, dar i-a pus hotare mici, că a mărginit folosul virtuții numai la viața aceasta pământească. Dar chiar dacă mi-ai vorbi de bătrânețea lui Tithon⁸⁶ sau a lui Arganthonios⁸⁷, sau a lui Matusalem al nostru, cel cu viața foarte lungă, despre care se spune că a trăit nouă sute șaptezeci de ani⁸⁸, chiar dacă ai măăsura tot timpul de când sunt oameni pe pământ, aș râde ca de niște păreri de copil gândindu-mă la timp, cât este de lung și fără de bătrânețe, al cărui sfârșit nu ni-l putem închipui, după cum, nu mai puțin, nu poți pune sfârșit sufletului nemuritor.

Pentru această viață veșnică v-aș îndemna să strângeți merinde, mișcând, după cum spune proverbul, orice piatră de unde ați putea avea folos. Să nu ne temem că e greu și că e nevoie de osteneală! Să ne aducem aminte de înțeleptul⁸⁹ care ne-a sfătuit că trebuie să alegem viața cea mai bună și să facem fapte de virtute, cu nădejdea că obișnuința va face plăcută o viață ca aceasta. E rușinos să pierdem prezentul, iar mai târziu să rechemăm trecutul, când căința nu ne mai folosește.

V-am spus acum acele lucruri pe care le-am socotit a fi cele mai bune; celelalte vi le voi spune în tot cursul vieții.

Voi, însă, din cele trei feluri de boală ce există, să nu păreți a suferi de o boală trupească ce nu se poate vindeca, și nici să aveți o boală sufletească asemănătoare bolilor trupești ce sunt fără vindecare. Cei care au o boală ușoară merg singuri la doctor; cei cuprinși de boli mai mari cheamă pe doctori la ei; dar cei care au o boală care, în niciun chip, nu se poate vindeca nu primesc nici pe doctori, chiar dacă vin la ei. Să dea Dumnezeu ca voi să nu fiți cuprinși niciodată de această boală, ca să fugiți de oamenii cu gânduri bune!

---

⁸⁵ Dicton transmis de Diogene Laerțiu, *Viețile și doctrinele filosofilor*, I, 88.

⁸⁶ Tithon, prinț troian de o mare frumusețe. Zeița Aurora, îndrăgostită de el, l-a luat de soț și i-a cerut lui Zeus să-l facă nemuritor, dar a uitat să-i ceară și tinerețe veșnică, așa că au venit peste el toate relele îmbătrânirii. Cum nu putea muri, la rugămintea lui a fost transformat în greier. (n.t.)

⁸⁷ Arganthonios, regele tartesienilor, un popor din Spania, care, după Herodot (I, 163), a trăit 120 de ani. (n.r.)

⁸⁸ După *Fac.* V, 27, Matusalem a trăit 969 de ani.

⁸⁹ Este vorba despre Pitagora. (n.r.)

OMILIA A XXIII-A
La Sfântul Mucenic Mamant

I

Știu cât de măreață trebuie să fie o cuvântare de laudă ținută la o astfel de prăznuire! Dar, după cum știu asta, tot așa îmi știu și neputința. Tema cuvântării cere ca spusele mele să fie vrednice de mulțimea adunată aici, de nădejtile puse în mine și de subiect.

Pentru că astăzi facem pomenire de mucenic într-una din cele mai mari zile de pomenire a mucenicilor, de aceea toți suntem cu mintea trează și auzul pregătit, așteptând să spun ceva vrednic de mucenic, iar prin aceasta să întăresc Biserica. Copiii cei buni cer să fie mărețe cuvântările de laudă ținute în cinstea părinților lor și n-ar primi să se primejduiască măreția celor laudați din pricina neiscușinței oratorului. Deci, cu cât e mai mare dorința voastră de a auzi o cuvântare frumoasă, pe atât de mare și primejdia mea. Ce voi face? Cum voi putea împlini dorințele voastre, ca să nu plec fără să vă fi fost cu ceva de folos celor ce sunteți de față? Voi ruga deci pe fiecare din voi să-și reîmprospăteze în minte tot ce avea în memorie despre mucenic atunci când a venit aici, să se hrănească cu merindele duhovnicești aduse de acasă și să plece bucurându-se că a mâncat din propriile lui merinde. Aduceți-vă aminte de mucenic toți câți v-ați bucurat de el în timpul viselor, toți câți l-ați avut ajutor în rugăciune, când ați fost în această biserică, toți câți l-ați avut alături de voi în faptele voastre, când ați chemat numele lui! Aduceți-vă aminte pe câți călători i-a scos la drumul cel bun, pe câți i-a sculat din boală, câtor părinți le-a dat înapoi copiii ce erau pe moarte, câtor oameni nu le-a lungit firul vieții! Adunați-mi la un loc toate faptele lui minunate, și alcătuiți, din această colectă obștească, cuvânt de laudă în cinstea mucenicului! Spuneți-vă unul altuia minunile lui! Fiecare să spună cele ce știe celui ce nu știe! Cele pe care nu

le știe să le afle de la cel care le știe! Și așa, ospătându-vă unul pe altul din această contribuție obștească, iertați-mi neputința mea!

II

Lauda mucenicului este însăși bogăția harurilor lui duhovnicești. Nu putem să lăudăm pe mucenic folosindu-ne de legile retorice ale cuvântărilor de laudă profane. Nu putem să vorbim de părinții și strămoșii străluciți ai mucenicului, că e rușinos lucru să fie împodobit cu podoabe străine cel care strălucește cu propria sa virtute. De obicei legile retorice profane cer ca asemenea podoabe străine să fie cuprinse în cuvântările de laudă; legea adevărului însă cere ca meritele proprii ale fiecăruia să formeze izvorul cuvântărilor de laudă. Nu-l face iute pe cal iuțea la drum a tatălui lui, nici lauda unui câine de vânatoare nu se datorează faptului că s-a născut din alți câini foarte iuți. Și, după cum la celelalte animale meritele fiecăruia sunt propriile sale merite, tot așa lauda proprie a mucenicului este aceea mărturisită de faptele mari de virtute, pe care însuși le-a făcut. Ce valoare poate avea pentru copil faima tatălui său? Astfel, mucenicul prăznuit astăzi nu-și datorează strălucirea lui altora, ci el însuși în cursul vieții sale a aprins facla bunului să nume. Ceilalți oameni ajung vestiți cu faptele de laudă ale lui Mamant, dar nu Mamant cu ale altora. Copiii care au învățat de la Mamant evlavia, să se laude cu el! Mamant izvorăște virtutea prin propriile lui puteri. Nu este ca un șuvoi de munte care se laudă cu apa izvoarelor străine, ci este un izvor care-și are frumusețea apelor sale izvorâtă din propriile sale sâhuri. Să admirăm pe mucenic nu pentru podoabele străine cu care e împodobit, ci să-l lăudăm pentru propria sa podoabă! Uită-te la vestiții crescători de cai de curse¹! Uită-te la mormintele lor albe! Nu sunt mormintele lor niște pietre pe care nimeni nu le bagă în seamă? Dar numele mucenicului pune în mișcare în-

¹ Capadocia era renumită pentru creșterea de cai. Chiar tinerii studenți capadocieni de la Atena erau lăudați pentru statura lor dreaptă datorată exercițiilor de călărie. (n. A.M.)

treaga țară, face ca fiecare oraș să îmbrace haina de sărbătoare. Nu aleargă rudele la mormintele strămoșilor lor, ci toți se grăbesc spre locul evlaviei. Numesc tată pe acest conducător al adevărului, dar nu numesc tată pe începătorii trupurilor lor. Vezi că virtutea se cinstește, și nu bogăția? Astfel Biserica, prin cinstea dată înaintașilor, îndeamnă pe cei în viață. Ea spune: Nu te strădui după bogăție, nici după înțelepciunea cea trecătoare a lumii!². Toate acestea dispar cu viața pământească! Tu, dimpotrivă, fii lucrătorul evlaviei! Evlavia te va urca la ceruri, evlavia îți va face nemuritoare amintirea și nepieritor numele cel bun printre oameni.

III

Astfel, dacă-ți aduci aminte de păstor, să nu admiri bogăția! Ne-am adunat să lăudăm pe mucenic nu pentru că a fost bogat. Să nu plece nimeni de aici admirând pe bogat, ci admirând sărăcia unită cu evlavia. A fi cineva păstor nu-i mare lucru și nici nu-i o meserie care să aibă nevoie de înțelepciune. Dacă te supără cineva, nu spui oare celui ce te-a supărat, în loc de insultă: «Ești un cioban?». Un păstor nu câștigă mai mult decât hrana cea de fiecare zi; de umăr îi atârnă traista, în mână are bâta și cu el merindele pe-o zi; n-are nicio grijă de ziua de mâine; este dușman fiarelor sălbatice și tovarăș celor mai blânde animale; fuge de locurile unde se adună multă lume, fuge de tribunale; nu cunoaște pe hulitori, nu știe ce-i negustoria; nu știe ce-i bogăția; nu-și are propriul său acoperiș; trăiește sub cer, acoperișul obștesc al lumii; noaptea privește spre bolta înstelată și prin stele cunoaște minunile Făcătorului. Păstor! Să nu ne rușinăm de adevăr! Să nu imităm pe scriitorii profani, ca să ascundem adevărul prin frumusețea cuvintelor! Adevărul este simplu, n-are nevoie de apărători, se impune prin el însuși. Dacă spui mai mult decât adevărul, înseamnă că te înjosești. Într-o cuvântare de laudă adevărul trebuie admirat mai mult decât orice. Mamant era păstor și sărac! Acestea sunt pricini de mândrie pentru creștin. Dacă

² I Cor. II, 6.

vei căuta să vezi cine au fost conducătorii școlii credinței, vei găsi păstori și vameși. Dacă vei căuta să vezi cine au fost ucenicii Domnului, vei găsi pielari săraci. Niciunul bogat; nicio vază lumească. Toate acestea pier odată cu lumea. Iată, dar, a cui zi o prăznuim, de dragul cui suntem toți veseli, pentru a cui viață am părăsit orașele și satele și am venit aici!

Pentru că am amintit de păstor, nu disprețui numele de păstor! Ai auzit că cel dintâi om care a bineplăcut lui Dumnezeu a fost Abel, un păstor³. Cine l-a imitat pe Abel? Moise, marele legiuitor! După ce a scăpat de Faraon, care căuta să-l omoare⁴, după ce s-a scârbit de viclenia celor de un neam cu el⁵, a fost păstor în muntele Horeb⁶ și, pe când păștea oile, vorbea cu Dumnezeu⁷. Moise n-a văzut pe înger fiind mare demnitar, ci, păscând oile, a fost învrednicit de acea convorbire cerească. Cine a mai fost păstor după Moise? Iacov patriarhul, prin păstorirea oilor, arătându-și răbdarea sa pentru adevăr⁸, a lăsat, ca într-o mică icoană, caracterul întregii sale vieți. Cui a dat Dumnezeu râvna? Lui David! David de la păstoritul oilor a fost înălțat pe tron împărătesc⁹. Păstoritul și demnitatea împărătească sunt surori, cu singura deosebire că uneia îi este încredințată conducerea animalelor, iar celeilalte, conducerea oamenilor. Astfel, păstoritul este temelia celei mai înalte științe: știința conducerii oamenilor. De aceea Domnul, unindu-le în persoana Sa pe amândouă, este Păstor și Împărat, păstorind pe cei mai simpli la minte și având sub conducerea împărăției pe cei mai luminați la minte. Vrei să vezi ce mare e păstorul? «*Domnul mă păstorește!*»¹⁰, spune psalmistul.

---

³ Fac. IV, 2.

⁴ Ieș. I, 22.

⁵ Ieș. II, 14.

⁶ Ieș. III, 1.

⁷ Ieș. III, 4.

⁸ Fac. XXXI, 38.

⁹ I Reg. XVI, 11-13.

¹⁰ Ps. XXII, 1.

– Dar în ce chip păstoritul este sora demnității împărătești?

– «Cine este acesta Împăratul slavei?»¹¹. Cel numit Păstor în textul de mai sus, în textul acesta este numit Împărat. Să nu crezi că numirea aceasta Îi este dată de alții, iar El Se rușinează să-Și dea acest nume! Dimpotrivă, trecând sub tăcere falșii păstori, mărturișește despre Sine că întrunește, în persoana Sa, calitățile unui adevărat păstor: «Eu sunt Păstorul cel bun»¹², «Eu sunt și nu Mă schimb»¹³. Au oare aceeași valoare cuvintele: «Păstorul cel bun» ca și acelea spuse despre faptele mari ale lui Dumnezeu, ca de pildă cuvintele: «Eu cu mâna Mea am întărit pământul și Eu singur am întins cerul»¹⁴, ca și toate faptele și cuvintele mărețe și vrednice ce trebuie spuse despre Dumnezeu? Da! Domnul prin aceste cuvinte scoate dintre păstori pe cei falși și raportează la El pe adevăratul păstor: «Eu sunt Păstorul cel bun». Află cine este păstorul și cine este Păstorul cel bun! Domnul singur tălmăcește aceste cuvinte spunând: «Păstorul cel adevărat sufletul lui își pune pentru oi; iar năimitului și celui care nu este păstor, ale căruia nu sunt oile, nu-i pasă când vede lupul venind»¹⁵.

IV

În această privință, Biserica întreabă: Dacă Domnul este păstorul, cine este năimitul? Nu-i oare diavolul? Iar dacă diavolul este năimitul, atunci cine-i lupul? Dar se știe că lup este diavolul, fiara neîmblânzită, răpitoare, vicleană, dușmanul obștesc al tuturor. Trebuie, deci, ca năimitul să fie altcineva, unul care are un nume special. Domnul numea năimiți pe aceia cărora le adresa cuvinte de mustrare. Dar sunt și acum, și n-ar trebui să fie, oameni care merită numele de năimiți. Pe vremea Mântuitorului, năimiți erau arhierii

---

¹¹ Ps. XXIII, 8, 10.

¹² In. X, 11.

¹³ Mal. III, 6.

¹⁴ Is. XLIV, 24.

¹⁵ In. X, 11-13.

și fariseii și toată partida iudaică. Pe ei îi numea năimiți, pentru că au luat puterea de a păstori pentru propriul lor câștig, și nu pentru a face bine și dreptate poporului. Aceia sunt năimiți, care se roagă folosindu-se de deșarte născociri pentru a mânca pâinea văduvelor și orfanilor. Sunt năimiți și nu păstori cei care se ocupă de propriile lor interese, cei care urmăresc prezentul și nu se gândesc la viitor. Și acum sunt mulți năimiți, care-și vând viața pentru o neînsemnată și nenorocită glorie, care fac dezbinări în Biserică, întemeindu-se chiar pe cuvintele sănătoase ale Domnului. Scriptura spune: «Pe când Domnul spunea aceste cuvinte s-a făcut dezbinare între ei»¹⁶. «Unii spuneau: «Are demon!». Alții: «Demonul nu poate face ca ochii orbi să vadă»¹⁷. Vezi, deci, că această boală a dezbinării este veche. Lopata desparte îndată pleava de grâu; ce-i ușor și nestatornic se desparte de ce-i hrănitor, iar ce-i potrivit pentru mâncarea cea duhovnicească rămâne agricultorilor. Pentru aceasta se fac dezbinări, pentru că unii se despart de alții într-un chip sau în altul. Este o însușire proprie iudeilor de a face dezbinări; dar Biserica lui Dumnezeu, care a primit cămașa cea fără cusătură, cămașa țesută dintru început, păstrată nesfâșiată de ostași¹⁸, care a îmbrăcat pe Hristos; Biserica lui Dumnezeu să nu sfâșie cămașa! «Eu cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc»¹⁹. Ereticul a răpit aceste cuvinte pentru făurirea hulei lui. Ereticul spune: «Iată, Domnul a spus: *Cele ale Mele Mă cunosc și cunosc pe ale Mele!*». Ce înțeles are cuvântul a cunoaște? Se înțelege, oare, prin acest cuvânt că putem cunoaște ființa lui Dumnezeu? Că putem măsura măreția Lui? Aceea înțelegeți despre Dumnezeuire, ceea ce afirmi, în îndrăzneala ta, că tu cunoști? Nu înțelegeți, oare, care este măsura cunoașterii noastre despre Dumnezeu din cele spuse de Domnul puțin mai jos? Ce cunoaștem despre Dumnezeu? «*Oile Mele, spune Domnul, ascultă glasul Meu*»²⁰. Iată cum se cunoaște

¹⁶ In. IX, 16.

¹⁷ In. X, 20, 21.

¹⁸ In. XIX, 23-24.

¹⁹ In. X, 14.

²⁰ In. X, 27.

Dumnezeu! Din ascultarea poruncilor Lui; din săvârșirea poruncilor pe care le-am auzit. Cunoașterea lui Dumnezeu e aceasta: păzirea poruncilor lui Dumnezeu!

– Cum? Cunoașterea lui Dumnezeu nu este cercetarea cu de-amănuntul a ființei lui Dumnezeu? Nu este căutarea și cercetarea celor mai presus de lume? Nu este cugetarea despre cele nevăzute? «*Cele ale Mele Mă cunosc și le cunosc pe ale Mele*».

– Ți-e de ajuns să știi că Hristos este păstor bun²¹, că Și-a pus sufletul Său pentru oi²². Acest hotar îl are cunoașterea lui Dumnezeu. A căuta să cunoști cât este de mare Dumnezeu, care este măsura Lui, în ce fel este ființa Lui și altele asemenea este primejdios pentru cel ce întrebă și cu neputință de răspuns pentru cel întreat. Tăcerea este leacul unor astfel de întrebări. Domnul a spus: «*Oile Mele ascultă glasul Meu*»²³; n-a spus: «*Oile Mele caută*», a spus: «*Sunt ascultătoare, nu sunt cărtitoare*». Ai auzit pe Fiul! Nu mai discuta meșteșugit cu privire la chipul nașterii Fiului, nu atribui cauze celor necauzate și nu despărți prin schismă ce este unit! Pentru a pune capăt acestor întrebări, evanghelistul, cu mult înainte, ți-a pus o temelie de nezdruncinat. Ai auzit mai înainte și auzi și acum! Evanghelistul a spus: «*La început era Cuvântul*»²⁴, ca să nu socoți că Fiul este o odraslă omenească, venită din neființă. A spus: «*Cuvânt*» din pricina caracterului nepătimitor al nașterii Sale; a spus: «*era*» din pricină că este mai presus de timp; a spus: «*început*», ca să unești pe Cel născut cu Tatăl. Ai văzut în ce chip oaia ascultătoare ascultă glasul Stăpânului! «*La început*» și: «*era*» și: «*Cuvânt*». Nu întreba: «*Cum era?*». Nu spune: «*Dacă era, nu a fost născut, iar dacă a fost născut, nu era*». Oaia care pune niște întrebări ca acestea nu este oaie. Are numai pielea de oaie; pe dinăuntru, însă, cel care vorbește este lup. Să fie făcut cunoscut vicleanul! «*Oile*

²¹ In. X, 11.

²² In. X, 15.

²³ In. X, 27.

²⁴ In. I, 1.

Mele ascultă glasul Meu»²⁵. Ai auzit pe Fiul? Înțelege în ce constă asemănarea cu Tatăl. Spun asemănare din pricina slăbiciunii trupurilor mai puternice. De altfel, acesta-i adevărul – nu mă tem să mă apropiu de adevăr – și nu sunt înclinat spre hulă. Spun identitate între Tatăl și Fiul, dar salvez însușirea de Fiu și de Tată. În ipostasul Fiului înțelege chipul părintesc, ca să salvezi rațiunea exactă a chipului Tatălui, ca să înțelegi, cu cuviință dumnezeiască, cuvintele: «*Eu sunt în Tatăl și Tatăl întru Mine*»²⁶. Să nu înțelegi amestecarea ființelor, ci identitatea caracterelor.

Se pare însă, iubiților, că problema aceasta este una dintre cele mai controversate; dar supunerea pe care o aveți în a mă asculta mai silit pe mine, neputinciosul, să o aduc înaintea voastră și să vorbesc despre ea, pentru ca puterea lui Dumnezeu să strălucească mai ales în neputința omului, care-l servește de unealtă. Poate că pentru aceasta a prisosit în noi neputința, pentru ca să fie slăvit și mai mult Cel care întărește cele neputincioase. Iar Cel care a adus această prăznuire a noastră, Care a pus capăt rugăciunilor anului trecut și a făcut început anului ce vine – că ziua de astăzi ne pune hotar anului trecut și este în același timp și început al anului ce vine²⁷ –, așadar, Cel care ne-a adunat și ne-a dat puterea de a lucra în viitor, să ne păzească întru El nevătămați, neispitiți și nerăpiți de lup; să păstreze nezdruincată Biserica aceasta întărită cu puternicele turnuri ale mucenicilor; să alunge de la ea orice viclenie și orice atac al furiilor eretice; să ne dea nouă prilej de a învăța în liniște cuvintele dumnezeiești și de a pricepe harul ce ni s-a dat al Duhului, că lui Hristos I se cuvine slava și puterea, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

---

²⁵ *In. X, 27.*

²⁶ *In. XIV, 10.*

²⁷ Cuvântarea aceasta a fost rostită, deci, la începutul anului bisericesc, adică la 1 septembrie. (n.t.)

OMILIA A XXIV-A
Împotriva sabelienilor, a lui Arie și a anomeilor

I

Iudaismul se luptă cu păgânismul și amândouă cu creștinismul, așa cum altădată egiptenii și asirienii erau dușmani unii altora, dar amândoi la un loc dușmani ai lui Israel, așa cum și în viciu găsim lașitatea și temeritatea, care se luptă între ele, dar amândouă dau luptă împotriva bărbăției. O astfel de luptă – și dintr-o parte și din alta – este dusă și împotriva dreptei credințe; pe de o parte, atacurile lui Sabelie¹, iar de altă parte, ale celor ce învață că Fiul nu este asemenea cu Tatăl. Noi însă, după cum am fugit de păgânism îndepărtând reaua închinare la idoli și osândind politeismul cel fără de Dumnezeu, tot așa am fugit și de blasfemia iudeilor, care tăgăduiseră pe Fiul lui Dumnezeu. Că noi ne temem de amenințarea Domnului, Care spune: *«De cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, de acela Mă voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri»*². Să fugim, așadar, așa cum e și drept, de cei care, împotriva învățăturii adevărului, au născocit învățături înrudite și cu păgânismul, și cu iudaismul.

Da, diavolul cel iscusit în a face rău, când a văzut că noi, creștinii, ne-am îndepărtat și de păgâni și de iudei, când a văzut că avem dușmănie față de acești eretici, din pricina numelui ce-și dau, că s-au numit creștini ca și noi, încearcă să introducă iarăși tăgada iudai-

---

¹ Sabelie, eretic antitrinitar modalist, s-a născut probabil în Cirenaica și a început să predice erezia sa în Roma pe timpul papilor Zefirin (199-217) și Calist (217-222). Excomunicat de Biserică, s-a dus în Egipt, unde a continuat răspândirea învățăturii sale. Sabelianismul a renăscut în protestantism, în socianism, în swedenborgianism, ca și în sistemele panteiste ale lui Schleiermacher și Schelling. Sabelie nega dogma Sfintei Treimi. (n.t.)

² Mt. X, 33.

că și politeismul păgân. Unii eretici spun că Unul-Născut este operă și făptură a lui Dumnezeu și prin cultul și teologia lor introduc politeismul păgân, pentru că se închină creaturii, și nu Creatorului; alți eretici tăgăduiesc pe Dumnezeu din Dumnezeu și mărturisesc pe Fiul numai cu numele; dar de fapt și într-adevăr Îi tăgăduiesc existența, și prin asta reînnoiesc iarăși iudaismul. Când acești eretici mărturisesc că Fiul lui Dumnezeu este Cuvântul, Îl aseamnă cu cuvântul interior³; iar când Îl numesc Înțelepciune, spun că este asemenea cu starea sufletească ce se naște în sufletele celor instruiți; deci, tocmai de aceea Tatăl și Fiul sunt o singură persoană, pentru că și omul este unul și nu-i despărțit de cuvântul și de înțelepciunea care sunt în el. Ereticii fac aceste afirmații, cu toate că evanghelistul, chiar la începutul Evangheliei sale, strigă: «Și Dumnezeu era Cuvântul»⁴, dându-I Fiului o existență proprie. Dacă ar fi fost în inimă Cuvântul, cum ar putea fi gândit Dumnezeu, cum ar fi fost Cuvântul lângă Dumnezeu? Căci cuvântul din om nu se numește nici om, nici nu este lângă om, ci în om; nu este nici viu, nici nu ființează prin sine însuși. Cuvântul lui Dumnezeu însă este viață și adevăr⁵. Cuvântul nostru îndată ce a fost rostit a și încetat de a fi, pe când despre Cuvântul lui Dumnezeu psalmistul spune: «În veac, Doamne, Cuvântul Tău rămâne în cer»⁶.

II

Pe un asemenea teren se dă lupta aceasta. Dar care este și cum este lupta ce se dă împotriva adevărului și dintr-o parte și din alta? Unii dintre acești eretici sunt de acord cu existența Fiului și admit că Fiul este o persoană proprie, iar Tatăl o persoană proprie, dar introduc ideea că nu este asemănare de fire între Fiul și Tatăl. Prin spusele lor admit numele de Fiu, dar în realitate coboară pe Fiu în

³ Cuvântul care ia ființă în sufletul omenesc. (n.t.)

⁴ In. I, 1.

⁵ In. XIV, 6.

⁶ Ps. 118, 89.

rândul creaturilor. Nu pun niciun preț pe Cuvântul Domnului, Care S-a arătat pe Sine Însuși atunci când a spus unui ucenic care ardea de dorința de a vedea pe Tatăl: «*Cel care M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*»⁷. Pentru oamenii cu judecată aceste cuvinte opresc hulele, și ale unora și ale altora. Domnul nu spune că El este Tatăl; face o distincție precisă de persoane; prin cuvintele: «*Cel care M-a văzut pe Mine*» arată propria Sa persoană, iar prin cuvintele: «*A văzut pe Tatăl*» se referă la persoana Tatălui; Îl distinge precis de El și prin cuvintele următoare: «*Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, ați fi cunoscut și pe Tatăl Meu*»⁸. Aceste cuvinte nu arată o amestecare a persoanelor, ci înfățișează completa asemănare a Dumnezeirii. Să audă aceste cuvinte și dușmanii, că cel care a fost învrednicit de împărtășirea cu Fiul nu este lipsit de împărtășirea cu Tatăl. Tatăl n-a născut ceva deosebit, ci Cel născut este asemenea cu El Însuși. Ascultă, anomeule! «*Eu și Tatăl una suntem!*»⁹. Ascultă și tu, Sabelie! «*Eu de la Tatăl am ieșit și la El Mă duc!*»¹⁰. Fiecare din voi să-și tămăduiască propria rană cu învățătura evanghelică. Tu primește unitatea Dumnezeirii pe temeiul completei asemănări a firii, a Fiului și Tatălui; iar tu raportează cuvintele: «*de la El am ieșit și la El Mă duc*» la deosebirea persoanelor. Să ne unim asupra înțeleșului acestor cuvinte, să facem pace și să punem capăt îndelungatului război dus împotriva credinței; să aruncăm aceste arme ascuțite ale necredinței și să prefacem sulilele în pluguri și săbiile în seceri¹¹. Nu te mărgini să spui numai cu gura, ci urmează Celui care a spus: «*Eu nu sunt singur, pentru că Tatăl Care M-a trimis este cu Mine*»¹². Altul este Tatăl, Care a trimis, și altul Fiul, Care a fost trimis. Și iarăși spune: «*Eu mărturisesc despre Mine Însumi și mărturisește despre Mine Tatăl, Cel*

⁷ In. XIV, 9.

⁸ In. XIV, 7.

⁹ In. X, 30.

¹⁰ In. XVI, 28.

¹¹ Is. II, 4.

¹² In. VIII, 16.

care M-a trimis»¹³. Iar «în legea voastră este scris spune Domnul, că mărturia a doi oameni este adevărată»¹⁴. Numără, dacă vrei, persoanele! «Eu, spune Hristos, sunt Cel ce mărturisesc». O persoană. «Și mărturisește despre Mine Tatăl, Cel ce M-a trimis». A doua persoană. Nu sunt atât de îndrăzneț ca eu să număr, ci Însuși Domnul m-a învățat, spunând: «În legea voastră este scris că mărturia a doi oameni este adevărată». Iar tu, într-un alt chip de necredință, te lupți cu Dumnezeu spunând că Fiul nu este asemenea prin fire cu Dumnezeu, nu dai egalitate din fire, introduci un interval de timp în viața Dumnezeirii! Să te faci de rușine Pavel, care zice: «Acesta este chipul Dumnezeului celui nevăzut»¹⁵. Acceptă că chipul cel viu este asemenea cu viața cea dintru început! Mărturisește că este Tatăl Fiului, și nu Creatorul unei făpturi! Iar în mărturisirea cea adevărată pe care o faci despre Tatăl, dă Celui născut aceeași cinstire ca și Tatălui și adu-ți aminte de mărturia evanghelistului, care spune: «Că pe Dumnezeu Îl numea Tatăl Lui, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu»¹⁶. Egalitatea cu Tatăl trebuie înțeleasă ca o egalitate de fire, și nu ca o măsurare corporală. Pentru ce, oare, a spus Pavel că «n-a socotit o răpire a fi întocmai cu Dumnezeu»¹⁷, dacă, după cum hulești tu, n-a fost niciodată întocmai? Cum «a existat în chipul lui Dumnezeu»¹⁸ Cel care, după cuvântul tău, n-a fost niciodată asemenea?

III

Astfel este războiul, care se dă și dintr-o parte și din alta. Dar care-i adevărul? Nu te teme de a mărturisi persoanele, ci spune Tatăl, spune și Fiul; nu atribui două nume unei singure persoane, ci

---

¹³ In. VIII, 18.

¹⁴ In. VIII, 17.

¹⁵ Col. I, 15.

¹⁶ In. V, 18.

¹⁷ Filip. II, 6.

¹⁸ Filip. II, 6.

învață că fiecare din cele două nume are un înțeles propriu. Cumplită răutate este de a nu primi învățăturile Domnului, Care a făcut distincție precisă între persoane. El spune: «*Dacă voi pleca Eu, voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va trimite*»¹⁹. Așadar, Fiul este Cel care roagă; Tatăl este Cel rugat; iar Mângâietorul este Cel trimis. Oare nu te rușinezi când auzi lămurit: «*Eu*», despre Fiul, «*Acela*», despre Tatăl, «*Altul*», despre Duhul cel Sfânt, iar tu pe toate le amesteci, pe toate le confunzi și dai toate numirile unui singur lucru? Să nu socotești nici tu un furt, care duce la necredință, despărțirea persoanelor. Chiar dacă sunt două persoane la număr, totuși nu sunt despărțite prin fire; nici cel care spune două nu introduce înstrăinare. Un singur Dumnezeu: Tatăl; un singur Dumnezeu: Fiul, și nu doi Dumnezei, pentru că Fiul are identitate cu Tatăl. Nu văd altă dumnezeire în Tatăl și altă dumnezeire în Fiul; nici altă fire, firea Tatălui, și altă fire, firea Fiului. Ca să-ți fie clară însușirea persoanelor, numără separat pe Tatăl și separat pe Fiul; iar ca să nu cazi în politeism, mărturisește o singură ființă în cei doi: în Tatăl și în Fiul. Mărturisind așa, cade Sabelie, iar anomeul se va sfârâma.

IV

Când spun o singură ființă, să nu înțelegi două părți dintr-un întreg, ci să înțelegi că dintru început Fiul există împreună cu Tatăl, și nu că Tatăl și Fiul Își au ființa Lor dintr-o ființă superioară. Nu numim Ipostasurile Tatălui și Fiului surori, ci mărturisim pe Tatăl și pe Fiul. Este o identitate de ființă, pentru că Fiul este din Tatăl, nu făcut la poruncă, ci născut din fire; nu tăiat din Tatăl, ci, în timp ce Tatăl rămâne desăvârșit, Fiul strălucește desăvârșit. Toți câți n-ați urmărit cu destulă atenție cele spuse de mine sau ați stat în jurul meu spre defăimarea mea, căutând nu să luați ceva folositor de la mine, ci urmărind să huliți ceva din cele spuse, să nu spuneți cumva după ce veți pleca de la mine: «*Predică doi dumnezei, vestește politeismul!*». Nu sunt doi dumnezei, că nici nu sunt doi tați. Cel care in-

---

¹⁹ *In.* XIV, 16.

introduce două principii predică doi dumnezei. Așa a gândit Marcion²⁰ și oricare altul, dacă s-a apropiat de Marcion în necredință. Iarăși, cel care afirmă că Cel născut are o altă ființă decât Cel ce a născut susține și el doi dumnezei și introduce politeismul din cauza neasemănării ființei. Dacă spui că este o Dumnezeire nenăscută și una născută, tu ești cel care predici politeismul, că, afirmând că Cel nenăscut este potrivit Celui născut, susții negreșit că și ființele celor două persoane sunt potrivnice. Dacă ființa Tatălui este nenașterea, iar ființa Fiului este nașterea, urmează nu numai că sunt doi dumnezei, dar afirmi și că ei se luptă unul cu altul. Dar rătăcirea cea mai cumplită este că lupta dintre ei nu se datorează unui act de voință, ci unui dezacord între firi, care face ca firile să nu poată ajunge niciodată la împăcare. Cuvântul adevărului a evitat însă contradicțiile care provin și dintr-o erezie, și din alta. Că unde este un singur principiu, este unul cel din care rezultă ceva; și unde este un singur original, una este și imaginea; astfel, principiul unității nu se vatămă deloc. Pentru că Fiul, existând prin naștere din Tatăl și întipărint în El prin fire pe Tatăl, ca imagine a Lui, este întru totul asemenea cu Tatăl. Fiul, ca odraslă a Tatălui, salvează deofinițimea Fiului cu Tatăl. Cel care privește tabloul împăratului în piață spune că cel din tablou este împăratul, dar nu susține că sunt doi împărați, unul tabloul și altul cel al căruia este tabloul; nici nu lipsește originalul de numele de împărat, dacă ar zice arătând pe cel pictat în tablou: «Acesta este împăratul». Ba, dimpotrivă, a întărit și mai mult cinstirea dată originalului prin mărturisirea lui. Iar dacă tabloul împăratului este împăratul, cu atât mai mult este drept să fie împărat cel care este cauza celui din tablou. În această pildă lemnele, ceara și arta pictorului fac un chip supus stricăciunii, fac chipul unui om stricăcios, este o operă de artă a pictorului; dincolo însă, în Dumnezeire, când auzi de chip înțelege «*strălucirea slavei*»²¹. Ce este «*strălucirea*» și ce este «*slava*»? Însuși apostolul le-a explicat îndată, adă-

²⁰ Eretic din secolul al II-lea. (n.t.)

²¹ *Evr.* I, 3.

ugând: «Și chipul ipostasului»²². Așa că, ipostasul este identic cu slava, iar chipul cu strălucirea. Deci slava, pentru că rămâne desăvârșită și cu nimic neîmpuținată, face să iasă desăvârșit la iveală strălucirea. Și astfel, noțiunea de chip, înțeleasă cu cuviință dumnezeiască, ne înfățișează unitatea Dumnezeirii. Acesta este în Acela, iar Acela în Acesta. Acesta este așa cum este Acela, iar Acela așa cum este Acesta. Astfel se unesc cele două persoane, pentru că nu se schimbă, și nici Fiul nu se înțelege după alt chip și după alt caracter străin. Așadar, spun iarăși: Unul și Unul; firea este neîmpărțită, iar desăvârșirea neștirbită. Deci, este un singur Dumnezeu, pentru că în cele două persoane este contemplată o singură fire, arătată în întregime și în una, și în alta.

Dar de mult văd că a început să vă obosească cuvântarea mea și aproape mi se pare că vă aud spunând că, stăruiind prea mult asupra unor lucruri asupra cărora sunteți de acord, nu atac problemele de care se vorbește cel mai mult. Da, acum oricine este dornic să audă cuvântări despre Sfântul Duh. Eu, însă, aș vrea să predau ascultătorilor învățătura despre Sfântul Duh așa simplu cum am primit-o, așa nemeșteșugită cum am auzit-o, spre a nu fi solicitat să vorbesc mereu despre același lucru, ci să pot avea ucenici convingși dintr-o singură expunere a mărturisirii credinței. Dar pentru că voi stați în jurul meu mai mult ca judecători decât ca ucenici, cu gândul de a mă pune la încercare²³, și nu de a căuta să învățați ceva de la mine, tre-

²² *Evr.* I, 3.

²³ În schimbul de corespondență dintre cei doi prieteni, Sf. Vasile cel Mare și Sf. Grigorie de Nazianz, se arată că Sf. Vasile, în calitate de arhiepiscop, promova o oarecare rețineră în legătura cu propovăduirea publică a învățaturii despre dumnezeirea Duhului Sfânt. În *Ep.* 58 a Sf. Grigorie, scrisă între 372-373, acesta povestește că un egumen din Neocezarea Capadociei i se plângea că Sf. Vasile nu teologhisește deschis dumnezeirea Duhului asemenea Sf. Grigorie, dar acesta a încercat să-l liniștească, explicându-i că el însuși «stând într-un colț neștiut multora și abia cunoscut» (adică în Nazianz) își poate permite cutezanța teologhisirii, în vreme ce Sf. Vasile este pândit de eretici ca să fie acuzat și expulzat din Biserică. În acel timp, partida arienilor era majoritară și sprijinită de împăratul Valens. De aceea, Sf. Vasile predică administrând adevărul și acomodându-l ascultătorilor. De altfel, în *Ep.* 113 a Sf. Vasile, scrisă în 372, acesta îi sfă-

buie neapărat să procedez ca la tribunal: să răspund la obiecții, să întreb mereu și mereu, să repet învățăturile pe care le-am primit. Dar, vă rog, să nu-mi cereți să auziți cu orice chip ceea ce vă face plăcere, ci ceea ce este bineplăcut Domnului, ceea ce este în concordanță cu Sfintele Scripturi, ceea ce nu se opune învățaturii Părinților.

Așadar, cele ce am spus despre Fiul, anume că trebuie să mărturisim propria Lui persoană, același lucru îl avem de spus și despre Sfântul Duh. Duhul nu este ceea ce este Tatăl; că este scris: «*Duh este Dumnezeu*»²⁴. Iarăși, nici Fiul și Duhul nu sunt una și aceeași persoană; că s-a zis: «*Iar dacă nu are cineva Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui; iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viață pentru dreptate*»²⁵. Unii, întemeiați pe aceste texte, s-au înșelat și au identificat pe Hristos cu Duhul Sfânt. Dar ce spunem noi? Spunem că în aceste texte se arată identitatea de fire, și nu amestecul de persoane. Este Tatăl, Cel care are existența desăvârșită și cu totul completă; El este rădăcina și izvorul Fiului și Duhului Sfânt. Este și Fiul, Cuvântul, Care trăiește în plină Dumnezeire, odraslă fără de nevoie a Tatălui. Deplin este și Duhul, nu parte a altcuiva, ci desăvârșit și întreg, contemplat în Sine Însuși. Fiul este unit cu Tatăl nedespărțit, iar Duhul unit cu Fiul. Nu este ceva care să-I despartă, nici ceva care să separe unirea Lor din veșnicie. Între ei nu intervine timpul, nici sufletul nostru nu poate concepe ideea separării, anume că Unul-Născut n-a fost totdeauna cu Tatăl sau că Sfântul Duh n-a coexistat împreună cu Fiul.

---

tuiește pe preoții din Tars să adopte o atitudine deschisă față de cei care nu profesau dumnezeirea Duhului, dar nici nu o negau, pentru ca prin bunăvoință să fie readuși în Biserică. Însă nu se punea problema ca Sf. Vasile să nu accepte dumnezeirea Duhului, fapt întărit de Ep. 58 a Sf. Grigorie. Cuvântarea împotriva sabelienilor trebuie să fi fost rostită după 373, pentru că Sf. Vasile învață în mod deschis dumnezeirea Duhului. Totuși, din cauza atitudinii sale anterioare, se arată că unii credincioși fundamentalști din partida niceeană îl mai puneau la încercare. (n. A.M.)

²⁴ In. IV, 24.

²⁵ Rom. VIII, 9-10.

Așadar, când unim Treimea, să nu-ți închipui cele trei persoane ca părți ale unui lucru neîmpărțit – gândul acesta este plin de necredință –, ci primește unirea nedespărțită a trei persoane necorporale desăvârșite. Unde este prezența Duhului Sfânt, acolo este prezent și Hristos; iar unde este Hristos, acolo este evident și Tatăl. «Nu știi, spune Apostolul Pavel, că trupul vostru este templu al Sfântului Duh, Care locuiește în voi?»²⁶; și: «Dacă va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica pe acela Dumnezeu»²⁷. Așadar, fiind sfințiți prin Duhul, primim pe Hristos Care locuiește în noi în omul cel dinăuntru și, împreună cu Hristos, primim pe Tatăl, Care locuiește în cei vrednici. Tradiția botezului și mărturisirea credinței arată această unire. Dacă Duhul ar fi străin firii dumnezeiești, cum ar putea fi numărat împreună cu Tatăl și cu Fiul? Dacă s-ar fi alăturat Tatălui și Fiului mai târziu, cum ar fi putut fi integrat firii veșnice? Cei care separă pe Duhul de Tatăl și de Fiul și Îl numără printre fapte fac nedesăvârșit botezul, nedesăvârșită și mărturisirea credinței. Dacă se scoate Duhul, nici Treimea nu mai rămâne Treime. Și iarăși, dacă o singură faptură din creație ar fi adăugată, atunci întreaga creație ar fi introdusă în numărarea Tatălui și Fiului. Ce ne-ar opri să spunem: Credem în Tatăl și în Fiul și în întreaga creație? Că dacă este evlavios de a crede într-o parte a creației, cu mult mai vrednic de credință este de a accepta în mărturisirea de credință întreaga creație. Iar de crezi în întreaga creație, trebuie să crezi nu numai în îngeri și în duhurile cele slujitoare, ci și în puterile cele potrivnice, pentru că și ele sunt o parte a creației, și, deci, să le cuprinzi și în mărturisirea de credință. Astfel, hula împotriva Duhului te duce la învățături necredincioase și nelegiuite. Și odată ce ai spus ce nu trebuie despre Duhul, lipsa Duhului s-a și făcut vădită în tine. După cum cel care închide ochii își însușește întunericul, tot așa cel care s-a depărtat de Duhul a ajuns în afară de Cel care luminează și se cufundă în întunecime sufletească.

---

²⁶ I Cor. VI, 19.

²⁷ I Cor. III, 17.

VI

Nu despărți deci pe Duhul cel Sfânt de Tatăl și de Fiul! Tradiția să te înduplece! Domnul așa a învățat; apostolii au propovăduit, părinții au păstrat, mucenicii au întărit. Mulțumește-te să spui că ai fost învățat și nu-mi vorbi mie de istețimi ca acestea: «Este nenăscut sau născut; dacă e nenăscut, atunci este Tată; dacă e născut, atunci este Fiul; iar dacă Duhul nu este nici una din aceste două, atunci este făptură». Eu știu că Duhul este cu Tatăl, dar nu știu că Duhul este Tată; am primit că Duhul este cu Fiul, dar nu știu că a fost numit Fiul. Înțeleg legătura Lui cu Tatăl, pentru că purcede din Tatăl; înțeleg și legătura Lui cu Fiul, pentru că aud: «*Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui*»²⁸. Dacă Duhul nu are legătură cu Hristos, cum se face că unește cu Hristos? Aud din Scriptură și: «*Duhul Adevărului*»²⁹; dar și: Domnul este Adevărul³⁰; iar când aud: «*Duhul înfierii*»³¹, îmi vine în minte unitatea Duhului cu Fiul și cu Tatăl în ce privește firea. Căci, cum poate să înfieze pe cel străin, cum poate să-și facă al lui ceea ce-i străin? Astfel, nici nu născocesc cuvinte noi, nici nu îndepărtez vrednicia Duhului; iar pe cei care îndrăznesc să numească pe Sfântul Duh făptură, îi plâng și-i bocesc, pentru că, printr-un sofism fără nicio valoare și printr-un raționament fals, se aruncă pe ei înșiși în prăpastie. Ereticii mai spun: «Mintea noastră a înțeles că există aceste trei persoane; dar nu este nici o persoană care să nu cadă sub următoarele categorii: de nenăscut, de născut sau de creat; iar persoana care nu cade nici în prima categorie, nici în a doua, deci face parte din a treia categorie». Acest «deci» al vostru vă va supune blestemului veșnic. Ai cercetat, oare, toate existențele? Ai adus cu ajutorul rațiunii tale toate existențele în aceste categorii? Nu ți-a rămas nimic necercetat? Ai cuprins totul cu mintea? Ai cuprins totul cu cugetarea ta? Știi cele ce sunt sub pământ? Cunoști pe cele din adânc? Mândrie diavolească este a spune: «Cunosc numărul firelor de nisip și măsurătoarea mării!».

²⁸ Rom. VIII, 9.

²⁹ In. XIV, 17.

³⁰ In. XIV, 6.

³¹ Rom. VIII, 15.

Dar dacă nu cunoști multe și mult mai nenumărate sunt cele necunoscute decât cele cunoscute, pentru ce nu mărturisești, fără să te rușinezi, neștiința ta lipsită de primejdie și despre modul existenței Sfântului Duh, odată cu neștiința tuturor celorlalte? N-am timp să te conving de zădărnicia gândurilor tale și n-am nici timp să-ți arăt cât de multe lucruri sunt în lume, care scapă înțelegerii gândirii tale. Atât numai aș vrea să-ți spun ție și celor care au aceleași păreri cu tine – și o afirm cu încredințare –, că tu, care spui că Duhul Sfânt este făptură, te vei căi odată și odată de această înțelepciune nelegiuită. Nu ți-e teamă de păcatul care nu se poate ierta³²? Sau socotești că vei putea să hulești mai nelegiuit decât așa? Din acest singur cuvânt – făptură – s-au format toate grozăviile: înstrăinarea de Dumnezeu în ce privește firea Duhului, umilința robiei, slujbe slugarnice, lipsirea sfințeniei, care, potrivit firii făpturii, nu-i prisosește; acest cuvânt – făptură – pune hotare puterii sfințitoare a Duhului, așa că sfințește numai în măsura în care i s-a dat această putere prin har; și are această putere de sfințire atât cât o au și celelalte făpturi, care au fost sfințite. Și după cum ni se dă nouă arătarea Duhului spre folos³³, și după cum se măsoară fiecăruia după măsura credinței³⁴, tot așa va participa și Duhul la sfințenie, dacă este într-adevăr o făptură, după cum gândesc pnevmatohahii.

VII

Dar să nu lăsăm necombătută ideea prostească a acelor care socotesc că pot înțelege totul cu mintea lor. Să ne răspundă: Care este ființa soarelui? Care din două? Este unul din cele patru elemente sau este compus din cele patru elemente³⁵? Dar soarele nu-i nici pământ, nici aer, nici apă, nici foc. Aceste elemente se mișcă în linie dreaptă, unele îndreptându-se în sus, altele în jos. Pământul și apa

³² Mt. XII, 32.

³³ I Cor. XII, 7.

³⁴ Rom. XII, 6.

³⁵ Anticii credeau că materia are la bază patru elemente principale (cf. Platon, *Timaios* 32b-d). (n. A.M.)

se îndreaptă în jos, din pricină că sunt grele; aerul și focul se mișcă în sus, din pricină că sunt ușoare; mișcarea soarelui însă este circulară, deci soarele nu este alcătuit din unul din cele patru elemente; dar nici nu-i compus din acestea, că cele compuse cu greu se țin, pentru că sunt alcătuite din elemente contrare, iar cele contrare în timpul mișcării se resping reciproc. Mișcarea soarelui, apoi, se face fără greutate, de aceea este și neîntreruptă. Deci, soarele nu-i compus. Corpurile sunt sau simple sau compuse. Soarele nu este un corp simplu, că nu se mișcă în linie dreaptă; nu este nici compus, că nu se mișcă cu greutate; deci soarele nu există. Dar astfel de înțelepte categorisiri ale voastre sunt luate în bătaie de joc de cei care au ochi. Un alt exemplu: Cum văd oamenii? Prin care din cele două moduri: primind imaginea obiectelor sau slobozind putere din ochi? Dar nu primim imaginile obiectelor, căci cum e cu puțință ca bolta cerului să încapă în deschizătura mică a pupilei? Dar nici să slobozim ceva din ochi, că este, oare, îndestulător ca ceea ce slobozim să se întindă pe tot cuprinsul cerului? Deci, dacă nici nu primim imaginea obiectelor și nici nu slobozim din ochi o putere, urmează că nu vedem. Ce voi face? Voi respinge silogismele voastre sau voi avea dorința să fie concluziile voastre adevărate? Ce deosebire este între argumentațiile de mai sus și învățătura voastră artificială despre Sfântul Duh, pe care o expuneți în fața unor nenorocite femeiuști și a unor eunuci care se aseamănă cu femeile? Nu asculta cu obrăznicie! Dacă Duhul porcede din Dumnezeu, pentru ce Îl așezi între făpturi? Că nu-mi vei spune că în Scriptură este scris: «toate sunt de la Dumnezeu»³⁶; că după cum se spune în Scriptură: «Hristosul lui Dumnezeu»³⁷, nu ca făptură, cum suntem noi – că «noi suntem ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu»³⁸ –, ci altfel suntem noi numiți ai lui Hristos, ca robi ai Stăpânului, și altfel este numit Hristos al lui Dumnezeu, ca Fiu al Tatălui; tot așa și Duhul; nu pentru că toate

---

³⁶ I Cor. XI, 12.

³⁷ Lc. IX, 20.

³⁸ I Cor. III, 23.

făpturile sunt din Dumnezeu și El este ca toate celelalte făpturi; nu pentru că celelalte puteri slujitoare se numesc duhuri, urmează că și Duhul Sfânt este asemenea lor din pricina numirii. Unul este cu adevărat Duhul. După cum sunt mulți fii, dar unul este Fiul cel adevărat, tot așa, chiar dacă se spune că toate sunt din Dumnezeu, dar, propriu vorbind, numai Fiul este din Dumnezeu și numai Duhul este din Dumnezeu. Pentru că și Fiul a ieșit de la Tatăl, iar Duhul purcede din Tatăl. Fiul a ieșit din Tatăl prin naștere, iar Duhul din Dumnezeu într-un chip care nu se poate spune prin cuvinte. Vezi, dar, cât este de mare primejdia de a micșora slava Mângâietorului? Fiul nu primește slava dată Lui dacă este înlăturat Duhul. Că Domnul spune: «*Acela pe Mine Mă va slăvi*»³⁹; nu-L va slăvi însă ca rob, împreună cu făptura; că, dacă L-ar fi slăvit împreună cu toate celelalte făpturi, n-ar fi spus «*Acela*». În cuvintele de mai sus, Domnul, referindu-Se la o singură persoană, înfățișează slava adusă de Duhul ca fiind cu totul superioară celorlalte slave aduse lui Dumnezeu, nu așa cum au spus îngerii: «*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu*»⁴⁰, ci așa cum a spus Domnul: «*Părinte, Te-am slăvit pe Tine; lucrul pe care Mi l-ai dat l-am săvârșit*»⁴¹; și după cum Tatăl slăvește pe Fiul, când zice: «*Și Te-am slăvit și iarăși Te voi slăvi*»⁴², tot așa și Fiul primește pe Duhul în comuniunea Sa și a Tatălui. Să-mi arate mie cineva o slavă mai mare ca aceasta, și atunci accept că dușmanii mei spun adevărul. «*Cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă*»⁴³. Pentru ce? Negreșit, din pricina Duhului, Care locuiește în apostoli. Deci, cel care nu cinstește pe Duhul nu cinstește pe Fiul, «*iar cel care nu cinstește pe Fiul, nu cinstește pe Tatăl*»⁴⁴. Astfel, deci, lipsa de respect față de una dintre persoanele Treimii, în Care trebuie să

---

³⁹ *In. XVI, 14.*

⁴⁰ *Lc. II, 14.*

⁴¹ *In. XVII, 4.*

⁴² *In. XII, 28.*

⁴³ *Lc. X, 16.*

⁴⁴ *In. V, 23.*

credem, este o tăgăduire a întregii Dumnezeiri. Dacă Duhul este o creatură, atunci nu este Dumnezeu; dar în Scriptură se spune: «*Duhul dumnezeiesc este Cel ce m-a făcut pe mine*»⁴⁵; sau: «*Și l-a umplut Dumnezeu pe Bețaleel de Duhul dumnezeiesc al înțelepciunii și al priceperii*»⁴⁶. Cui, deci, vei vrea să apropii «*dumnezeiescul*»? Făpturii sau Dumnezeirii? Dacă îl vei alătura făpturii, atunci vei spune că și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos este o făptură, idee cu totul absurdă, că este scris despre Tatăl: «*Veșnica Lui putere și Dumnezeire*»⁴⁷; iar dacă îl vei alătura Dumnezeirii, atunci pune capăt hulei, cunoaște vrednicia Duhului! Atât ești de nepriceput încât nu poți deduce nici din însuși cuvântul «*Duh*» noțiunea exactă de Duh⁴⁸!

⁴⁵ *Iov XXXIII, 4.*

⁴⁶ *Ieș. XXXV, 31.*

⁴⁷ *Rom. I, 20.*

⁴⁸ Textul tipărit în Migne se termină fără doxologie; dar editorul, în nota 41, col. 617, spune: «În unele manuscrise urmează doxologia». (n.t.)

INDICE SCRIPTURISTIC*

Facerea			
Fac. I, 26		87	
Fac. I, 28		79, 107	
Fac. I, 31		166	
Fac. II, 7		79	
Fac. II, 17		49	
Fac. II, 21-23		99	
Fac. II, 24		104	
Fac. III, 1	170, 207, 216		
Fac. III, 5		170	
Fac. III, 6-7		171	
Fac. III, 15	170, 184		
Fac. III, 17-18		49	
Fac. III, 19		78, 179	
Fac. III, 21		287	
Fac. III, 23-24		298	
Fac. III, 24	174, 228, 229		
Fac. IV, 2		344	
Fac. IV, 14		246	
Fac. VI, 4		294	
Fac. IX, 3		50	
Fac. IX, 20-21		51	
Fac. XVII, 14		228	
Fac. XVIII, 27	179, 252		
Fac. XIX, 24	149, 162		
Fac. XXV, 27		214	
Fac. XXV, 30-34		51	
Fac. XXVII, 15		215	
Fac. XXXI, 34-35			215
Fac. XXXI, 38			344
Fac. XXXVII, 3			154
Fac. XXXVII, 3-28			192
Fac. XXXVII, 28			154
Fac. XXXIX, 6-12			155
Fac. XXXIX, 7-12			271
Fac. XXXIX, 12			155
Fac. XLI, 54			155
Fac. XLIII, 30			154
Fac. XLVII, 12			154
Fac. XLVII, 16-17			115
Fac. L, 1			266
Ieșirea			
Ieș. I, 17			215
Ieș. I, 22			344
Ieș. II, 5-10			295
Ieș. II, 14			344
Ieș. III, 1			344
Ieș. III, 4			344
Ieș. III, 14			324
Ieș. IV, 10			252
Ieș. XII, 23			232
Ieș. XII, 35			215
Ieș. XIV, 28			164
Ieș. XIV, 30			295
Ieș. XVI, 3			58

* Indici redactați de Ion-Dragoș Vlădescu.

Ieș. XVII, 6	142
Ieș. XX, 7	332
Ieș. XX, 10	54
Ieș. XXIV, 18	51, 289
Ieș. XXIV, 34, 28	289
Ieș. XXXII, 6	51, 251
Ieș. XXXII, 19	51
Ieș. XXXII, 27	184, 251
Ieș. XXXII, 29	185
Ieș. XXXIV, 28	57
Ieș. XXXV, 31	362

Leviticul

Lev. XXIII, 27	48
Lev. XXV, 9	48

Numerii

Num. XI, 33	58
Num. XII, 1-6	179
Num. XII, 3	184, 271
Num. XVI, 31-33	164
Num. XX, 11	142
Num. XXV, 6-18	147
Num. XXV, 6-8	185
Num. XXV, 11	251
Num. XXV, 18	184

Deuteronomul

Deut. V, 11	332
Deut. VIII, 3	163
Deut. XV, 9	70, 71
Deut. XV, 19	71
Deut. XXXII, 6	162
Deut. XXXII, 39	161, 225
Deut. XXXIV, 8	266

Iosua Navi	
Ios. II, 4-21	215
Ios. VII, 1	147
Ios. IX, 4-27	216

Judecători

Jud. VIII, 35	295
Jud. IX, 1-57	295
Jud. XIII, 4	52
Jud. XIII, 14	52, 66
Jud. XIV, 5-6	66
Jud. XIV, 6	66
Jud. XV, 6	66
Jud. XVI, 3	66
Jud. XVII, 1-20	66
Jud. XVII, 24-27	66

I Regi

I Reg. I, 11	66
I Reg. I, 13-16	51
I Reg. II, 3	296
I Reg. XV, 32-33	185
I Reg. XVI, 11-13	344
I Reg. XVI, 14	298
I Reg. XVI, 23	190, 336
I Reg. XVII, 4	294
I Reg. XVIII, 7	191
I Reg. XVIII, 11	191
I Reg. XXIV, 3	191
I Reg. XXIV, 4-16	191
I Reg. XXIV, 18	191
I Reg. XXV, 1	266
I Reg. XXVI, 7-12	191

II Regi

II Reg. I, 24	89
II Reg. I, 26	89

II Reg. XI, 27	164
II Reg. XIV, 26	294
II Reg. XV, 4-8	216
II Reg. XVI, 10	182

III Regi

III Reg. I, 6	294
III Reg. III, 12	200
III Reg. III, 16-28	211
III Reg. IV, 29-30	200
III Reg. XI, 14	173
III Reg. XII, 4, 14	294
III Reg. XIX, 1-13	273
III Reg. XIX, 8, 12-13	289
III Reg. XIX, 8-13	52
III Reg. XV, 18	173
III Reg. XVII, 1	52, 66
III Reg. XVII, 6	150
III Reg. XVII, 12	151
III Reg. XVII, 22	52
III Reg. XVIII, 1	52
III Reg. XVIII, 1-45	147
III Reg. XVIII, 22-40	185
III Reg. XVIII, 34	229
III Reg. XXI, 1-15	134

IV Regi

IV Reg. II, 11	229
IV Reg. II, 21	99
IV Reg. IV, 8	53
IV Reg. IV, 39-41	53
IV Reg. IV, 42-44	53
IV Reg. VI, 25-30	152

I Paralipomena

I Paral. XXI, 1	172
-----------------	-----

II Paralipomena

II Par. XIX, 3	301
----------------	-----

Iov

Iov I, 1	93
Iov I, 14-19	164
Iov I, 18-19	93
Iov I, 19	317
Iov I, 21	93, 181, 310, 316
Iov II, 7	164, 317
Iov II, 10	318
Iov III, 18	65
Iov XV, 11	107
Iov XIX, 21	147
Iov XXX, 25	93
Iov XXXI, 34	302
Iov XXXIII, 4	362

Psalmii

Ps. III, 1	157
Ps. IV, 1	157
Ps. IV, 4	184
Ps. IV, 6	231
Ps. VI, 1	157, 205
Ps. VI, 5	312
Ps. VI, 6	146
Ps. VII, 8	214
Ps. XII, 1	157, 158
Ps. XIII, 1	158
Ps. XVII, 19	221
Ps. XVII, 34-35	306
Ps. XVIII, 1	201
Ps. XVIII, 3	202
Ps. XXI, 6	179
Ps. XXII, 1	344
Ps. XXII, 4	277

Ps. XXIII, 8, 10	345	Ps. CVI, 26	174
Ps. XXV, 1	214	Ps. CX, 10	260
Ps. XXV, 4	274	Ps. CXI, 6	281
Ps. XXXII, 15	71	Ps. CXI, 8	117, 128
Ps. XXXIII, 5	226	Ps. CXIII, 13	248
Ps. XXXIII, 8	218, 227	Ps. CXV, 3	107, 108, 288
Ps. XXXV, 6	210	Ps. CXVII, 6	277
Ps. XXXVI, 8	186	Ps. CXVII, 9	93
Ps. XXXVI, 11	219	Ps. CXVIII, 1	306
Ps. XXXVI, 25	68	Ps. CXVIII, 29	306
Ps. XXXVIII, 2	180	Ps. CXVIII, 53	111
Ps. XXXVIII, 3	180	Ps. CXVIII, 60	182
Ps. XLIV, 11-13	155	Ps. CXVIII, 71	107, 206
Ps. XLVIII, 7	313	Ps. CXVIII, 89	350
Ps. XLIX, 22	233	Ps. CXVIII, 103	218
Ps. L, 11	162, 255	Ps. CXVIII, 105	224
Ps. L, 12	255	Ps. CXVIII, 120	203
Ps. LIV, 25	320	Ps. CXVIII, 133	75
Ps. LVII, 1	212	Ps. CXIX, 5	89
Ps. LXI, 10	119, 305	Ps. CXXII, 1	224
Ps. LXIII, 2	59, 274	Ps. CXXVII, 5	239
Ps. LXIII, 8	286	Ps. CXXXI, 4	224
Ps. LXV, 11	290	Ps. CXXXVIII, 6	83
Ps. LXVIII, 3	223	Ps. CXL, 4	84
Ps. LXVIII, 17-18	222	Ps. CXLI, 7	104
Ps. LXXII, 23	269	Ps. CXLII, 4	183
Ps. LXXII, 26	168	Ps. CXLII, 10	255
Ps. LXXVII, 25	58	Ps. CXLIII, 1	268
Ps. LXXVII, 29	228	Ps. CXLVIII, 12	217
Ps. LXXX, 3	47		
Ps. LXXXII, 3	216	Proverbele (Pildele) lui	
Ps. LXXXIII, 12	214	Solomon	
Ps. XCIV, 8	235	Pr. I, 1	199
Ps. CIII, 16	101, 107, 203	Pr. I, 2	201, 204, 207
Ps. CIII, 25	101	Pr. I, 3	208, 209, 211
Ps. CIV, 37	58	Pr. I, 4	213, 216

Pr. I, 5	219, 220	Pr. XIII, 14	203
Pr. I, 7	203, 260	Pr. XIV, 6	204
Pr. I, 21-22	202	Pr. XV, 1	175
Pr. I, 28	204	Pr. XV, 5	215
Pr. II, 21	219	Pr. XVI, 7	259
Pr. III, 3	114	Pr. XVIII, 17	302
Pr. III, 14	203	Pr. XIX, 23	204
Pr. III, 15	203	Pr. XX, 1	245
Pr. III, 19	201	Pr. XX, 10	212
Pr. III, 27	114	Pr. XXII, 1	116
Pr. III, 28	122	Pr. XXII, 17	218
Pr. III, 34	300	Pr. XXIII, 6	193
Pr. III, 35	219	Pr. XXIII, 13	163, 206
Pr. IV, 6	202	Pr. XXIII, 29-30	245
Pr. IV, 25	218	Pr. XXIV, 13	218
Pr. V, 3	218	Pr. XXIV, 23	211
Pr. VI, 5	72	Pr. XXV, 12	218
Pr. VII, 4	202	Pr. XXVII, 12	215
Pr. VIII, 10	206	Pr. XXVII, 20	133
Pr. VIII, 22	201	Pr. XXVIII, 1	275
Pr. VIII, 27	201	Pr. XXIX, 2	270
Pr. VIII, 30	201	Pr. XXX, 16	133
Pr. IX, 2	69, 202, 203	Pr. XXXI, 6	112
Pr. IX, 4	203		
Pr. IX, 8	304	Ecclesiastul	
Pr. IX, 9	314	Eccl. I, 2	305
Pr. IX, 12	203	Eccl. I, 8	133, 253
Pr. IX, 19	218	Eccl. II, 18-19	137
Pr. X, 3	68	Eccl. III, I, 2	225
Pr. XI, 4	219	Eccl. III, 5	219
Pr. XI, 25	175	Eccl. IV, 4	193
Pr. XI, 26	117	Eccl. V, 12	137
Pr. XII, 5	213	Eccl. VII, 3	111
Pr. XII, 24	214	Eccl. X, 4	250
Pr. XIII, 8	79, 251		

Isaia	
Is. I, 16	226
Is. II, 4	351
Is. III, 16	241
Is. V, 11-12	246, 249
Is. V, 20	212
Is. V, 9	133
Is. IX, 1	108
Is. X, 14	97
Is. XXVI, 16	107
Is. XXVIII, 1	59
Is. XL, 1-2	61
Is. XL, 6-7	294
Is. XL, 7-8	306
Is. XLIV, 24	345
Is. XLV, 7	161
Is. L, 6	182, 205
Is. LII, 11	251
Is. LVI, 10	176
Is. LVIII, 4	47
Is. LVIII, 5	67
Is. LVIII, 6	47, 146
Is. LVIII, 7	114
Is. LVIII, 9	157
Is. LXIII, 4	59
Is. LXIII, 6	59
Is. LXIV, 5	300
Is. LXV, 1	275
Is. LXVI, 18	301
Is. LXVI, 24	80

Ieremia

Ier. IV, 22	235
Ier. V, 8	58
Ier. IX, 1	111
Ier. IX, 23	296
Ier. IX, 24	296

Ier. X, 24	107, 205
Ier. XV, 10	88
Ier. XVI, 16	75
Ier. XX, 9	241
Ier. XXXI, 19	205

Plângeriile lui Ieremia

Plâng. I, 1	88
-------------	----

Iezechiel

Iez. II, 10	88
-------------	----

Daniel

Dan. I, 4	324
Dan. I, 8-16	53
Dan. III, 19-28	315
Dan. III, 21	87
Dan. III, 24-33	53
Dan. III, 40	288
Dan. IV, 24	251
Dan. VI, 16-23	54, 150
Dan. VI, 17-24	87
Dan. IX, 23	53
Dan. X, 2-3	54
Dan. X, 11	53

Osea

Os. IV, 17, 18	227
Os. X, 12	116

Amos

Am. III, 6	161
Am. III, 8	141
Am. IV, 7-8	143
Am. VIII, 10	250
Am. VIII, 11	69

Miheia		Istoria Susanei	
Mih. I, 12	161	Ist. Sus. 50	217
Mih. VII, 1	88		
Mih. VII, 2	88	Istoria omorării balaurului	
Mih. VII, 9	206	Bel și bal. I, 40-46	150
Ioil		Matei	
Ioil III, 1	217	Mt. I, 18	301
		Mt. III, 2	174
Iona		Mt. III, 4	56
Iona II, 1	88	Mt. IV, 1-11	57
Iona III, 3-9	57	Mt. IV, 2	289
Iona III, 3-10	145	Mt. IV, 16	108
		Mt. IV, 19	256
Zaharia		Mt. V, 4	89, 90, 111
Zah. III, 1	172	Mt. V, 5	187, 219
		Mt. V, 12	109
Maleahi		Mt. V, 18	156
Mal. III, 5	146	Mt. V, 22	175, 184
Mal. III, 6	345	Mt. V, 28	71, 250, 331
Mal. IV, 2	108	Mt. V, 33-37	332
		Mt. V, 40	236
Tobit		Mt. V, 41	236
Tob. III, 6	104	Mt. V, 44	236, 331
		Mt. V, 45	114
Baruh		Mt. VI, 2	303
Bar. III, 38	107	Mt. VI, 16-17	47, 63, 67
		Mt. VI, 17	48
Înțelepciunea lui Solomon		Mt. VI, 20	121, 313
Înț. Sol. I, 4	203	Mt. VI, 21	129
Înț. Sol. II, 24	170	Mt. VI, 25	171
Înț. Sol. VI, 6	240	Mt. VI, 26	173
Înț. Sol. XIV, 6	294	Mt. VI, 33	322
		Mt. VII, 3	77
Înțelepciunea lui Isus, fiul lui Sirah		Mt. VII, 14	139
Înț. Sir. IX, 13	72	Mt. VII, 24-25	208, 278
Înț. Sir. XXI, 2	305	Mt. VIII, 8-10	279
		Mt. IX, 9	256

Mt. IX, 12	49	Mt. XXVII, 28	288
Mt. X, 16	207	Mt. XXVII, 31, 35	182
Mt. X, 22	180	Mt. XXVII, 35	288
Mt. X, 33	280, 349	Mt. XXVII, 54	279
Mt. XI, 11	56		
Mt. XI, 12	217	Marcu	
Mt. XI, 28	227	Mc. III, 17	258
Mt. XI, 29	303	Mc. IX, 29	58
Mt. XI, 30	227	Mc. IX, 35	186
Mt. XII, 32	359	Mc. IX, 44, 46, 48	80
Mt. XII, 34	262	Mc. X, 44	303
Mt. XII, 37	280		
Mt. XIII, 9	218	Luca	
Mt. XIII, 45	222	Lc. II, 14	174, 361
Mt. XIV, 28-31	299	Lc. II, 29	104
Mt. XV, 32	153	Lc. VI, 21	89, 90
Mt. XVI, 18	315	Lc. IX, 20	360
Mt. XVIII, 20	291	Lc. X, 2	142
Mt. XVIII, 23-34	231	Lc. X, 16	361
Mt. XIX, 5	104	Lc. X, 18	174
Mt. XIX, 16-24	125	Lc. X, 19	174
Mt. XIX, 17, 21	80	Lc. X, 25-37	125
Mt. XIX, 20	126	Lc. XII, 8	303
Mt. XIX, 21	126, 137	Lc. XII, 16-18	114
Mt. XIX, 22	125	Lc. XII, 18	113, 121
Mt. XX, 12	232	Lc. XII, 19	120
Mt. XXIII, 33	176	Lc. XII, 20	116, 121
Mt. XXIV, 35, 29	103	Lc. XII, 35-36	307
Mt. XXV, 1-12	208	Lc. XIII, 8-9	75
Mt. XXV, 1-13	238	Lc. XIV, 11	300
Mt. XXV, 26	222	Lc. XIV, 18	239
Mt. XXV, 34	80, 123, 153	Lc. XV, 24	316
Mt. XXV, 4, 7	155	Lc. XVI, 8	207
Mt. XXV, 41	80, 124, 153	Lc. XVI, 19-31	55, 313
Mt. XXVI, 33	298	Lc. XVI, 20-31	49
Mt. XXVI, 69-75	298	Lc. XVI, 22	281, 288

Lc. XVI, 23	56	In. X, 15	347
Lc. XVI, 24	314	In. X, 18	255
Lc. XVI, 25	139	In. X, 20, 21	346
Lc. XVIII, 10-14	299	In. X, 27	346, 347, 348
Lc. XVIII, 11-12	78	In. X, 30	351
Lc. XVIII, 13	78	In. XI, 11	91
Lc. XVIII, 25	130	In. XI, 25	108, 262, 267
Lc. XIX, 22	280	In. XI, 35	89
Lc. XIX, 38	174	In. XI, 43	91
Lc. XIX, 41	89	In. XI, 48	296
Lc. XXII, 31-32	299	In. XII, 28	361
Lc. XXIII, 28	109, 279	In. XII, 31	173, 295
Lc. XXIV, 43	57	In. XIV, 6	350, 358
		In. XIV, 7	351
Ioan		In. XIV, 9	351
In. I, 1	258, 264, 347, 350	In. XIV, 10	348
In. I, 2	254	In. XIV, 16	353
In. I, 4	108, 262	In. XIV, 17	358
In. I, 14	80, 108, 254	In. XIV, 23	60
In. III, 3	256	In. XIV, 30	173
In. III, 5	228	In. XV, 16	298
In. III, 17	255	In. XVI, 14	361
In. IV, 6	91	In. XVI, 15	254
In. IV, 24	356	In. XVI, 25	199
In. V, 18	352	In. XVI, 28	351
In. V, 23	361	In. XVII, 4	361
In. V, 29	135	In. XVIII, 3-8	275
In. V, 30	255	In. XVIII, 22-23	186
In. VI, 51	228	In. XVIII, 23	186
In. VIII, 16	351	In. XIX, 23-24	346
In. VIII, 17	352		
In. VIII, 18	352	Faptele Sfinților Apostoli	
In. VIII, 48	181	Fap. I, 26	290
In. IX, 16	346	Fap. II, 3	80
In. X, 11	345, 347	Fap. II, 38	227
In. X, 14	346	Fap. II, 44	154

Fap. III, 1-8	257	Rom. VIII, 18
Fap. III, 6	257	Rom. IX, 22
Fap. V, 15-16	257	Rom. X, 10
Fap. V, 41	267	Rom. XI, 16-18
Fap. VII, 22	206, 324	Rom. XI, 20
Fap. VIII, 27-39	235	Rom. XII, 1
Fap. VIII, 36	235	Rom. XII, 6
Fap. IX, 15	256	Rom. XII, 12
Fap. IX, 20-21	290	Rom. XII, 15
Fap. X, 1-48	279	Rom. XIII, 10
Fap. XIV, 22	237	
Fap. XIX, 12	256	I Corinteni
Fap. XXI, 13	279	I Cor. I, 20

Romani

Rom. I, 18	135, 187	I Cor. I, 30
Rom. I, 20	201, 362	I Cor. I, 30-31
Rom. I, 22	295	I Cor. I, 31
Rom. I, 23	159	I Cor. II, 6
Rom. I, 26-27	158	I Cor. II, 6-7
Rom. I, 28	158	I Cor. II, 7
Rom. I, 29	190	I Cor. II, 10
Rom. II, 16, 15	213	I Cor. III, 1-2
Rom. V, 3-5	88	I Cor. III, 11
Rom. V, 20	231	I Cor. III, 12
Rom. VI, 2	236	I Cor. III, 16
Rom. VI, 5	228	I Cor. III, 17
Rom. VI, 13	233	I Cor. III, 23
Rom. VI, 23	168	I Cor. IV, 3-4
Rom. VIII, 2	255	I Cor. IV, 5
Rom. VIII, 7	225	I Cor. IV, 7
Rom. VIII, 9	356, 358	I Cor. IV, 9
Rom. VIII, 9-10	356	I Cor. IV, 12
Rom. VIII, 11	250	I Cor. IV, 15
Rom. VIII, 13	86	I Cor. VI, 10
Rom. VIII, 15	108, 358	I Cor. VI, 19
		I Cor. VII, 5
		I Cor. IX, 24

107	I Cor. IX, 26	76	Gal. V, 26	197
165	I Cor. X, 2	228	Gal. VI, 1	303
279	I Cor. X, 31	101	Gal. VI, 4	300
298	I Cor. XI, 12	360	Gal. VI, 7	139, 233, 280
298	I Cor. XI, 32	107, 206	Gal. VI, 14	283
288	I Cor. XII, 7	359		
359	I Cor. XII, 11	257	Efeseni	
88	I Cor. XIII, 1	261	Ef. I, 21	253
88, 90, 109	I Cor. XV, 10	297	Ef. II, 15	162
109	I Cor. XV, 12, 22	80	Ef. II, 2	1 73
	I Cor. XV, 26, 55	80	Ef. IV, 22	232, 287
	I Cor. XV, 33	170	Ef. IV, 25	280
	I Cor. XV, 42-44	93	Ef. IV, 31	175, 187
267			Ef. IV, 32	197
211			Ef. V, 18	245
296	II Corinteni		Ef. V, 6	2 39
296	II Cor. I, 9-10	297	Ef. VI, 12	61, 76, 173
201, 343	II Cor. II, 7	250	Ef. VI, 13	76
201	II Cor. IV, 10	86	Ef. VI, 14	63
297	II Cor. IV, 16	57, 163, 216, 311	Ef. VI, 16	63
297	II Cor. V, 1	311	Ef. VI, 17	63
217	II Cor. V, 17	162	Ef. VI, 19	198
75	II Cor. VI, 9	206		
75	II Cor. VI, 16	68		
68, 250	II Cor. VI, 17	251	Filipeni	
357	II Cor. VIII, 9	140, 181	Filip. I, 23	89
360	II Cor. IX, 8	314	Filip. II, 6	352
299	II Cor. XI, 6	267	Filip. II, 10	280
71	II Cor. XI, 27	56, 87	Filip. II, 11	280
298	II Cor. XII, 2	56	Filip. II, 13	297
292	II Cor. XII, 9-10	86	Filip. III, 9-11	297
236	II Cor. XII, 10	57	Filip. III, 12	298
141			Filip. III, 14	76
64, 180, 245	Galateni		Filip. III, 18	88, 111
357	Gal. I, 1	2 90	Filip. III, 19	247
58	Gal. II, 20	86	Filip. III, 20	305
76	Gal. IV, 9	298	Filip. V, 4	89
	Gal. V, 17	57, 63, 74		

Coloseni

Col. I, 15	254, 352
Col. I, 16	253
Col. I, 20	174
Col. II, 11	228
Col. II, 12	228
Col. III, 5	86

I Tesaloniceni

I Tes. IV, 13	93
I Tes. IV, 15	320
I Tes. V, 3	239
I Tes. V, 8	63
I Tes. V, 16	84, 89, 100
I Tes. V, 16-18	84, 100
I Tes. V, 18	150
I Tes. V, 22	207

I Timotei

I Tim. I, 18	76
I Tim. I, 19	223
I Tim. I, 20	205
I Tim. II, 6	140
I Tim. III, 15	75
I Tim. V, 23	101
I Tim. VI, 7-8	311
I Tim. VI, 16	253

II Timotei

II Tim. I, 8	76
II Tim. II, 20	75, 165
II Tim. II, 26	73
II Tim. II, 3	63, 76
II Tim. II, 4	76
II Tim. II, 5	76
II Tim. IV, 8	80

Evrei

Evr. I, 2	258
Evr. I, 3	186, 354, 355
Evr. II, 4	80
Evr. III, 17	58
Evr. V, 14	69, 202
Evr. VI, 5	240
Evr. X, 27	135
Evr. XI, 10	284
Evr. XI, 37-38	56
Evr. XII, 7	206
Evr. XII, 11	205
Evr. XII, 22	283, 284

Iacov

Iacov IV, 6	300
-------------	-----

I Petru

I Pt. V, 3	303
I Pt. V, 5	300

I Ioan

I In. V, 17	231
-------------	-----

Apocalipsă

Apoc. XII, 9	170
Apoc. XIV, 13	93

INDICE TEMATIC

- Adam** 48, 153, 167, 170, 298
- beție** 51, 58, 59, 60, 64, 66, 67, 68, 112, 135, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 309
- bogat** 7, 45, 46, 55, 62, 65, 105, 106, 107, 113, 114, 116, 122, 125, 128, 129, 133, 134, 136, 148, 151, 155, 181, 189, 223, 237, 313, 327, 328, 338, 343
- credință** 7, 17, 21, 30, 32, 34, 40, 44, 99, 100, 101, 114, 122, 141, 155, 157, 165, 197, 199, 205, 223, 230, 234, 252, 267, 271, 290, 298, 300, 316, 357
- David** 5, 89, 104, 107, 146, 157, 164, 179, 180, 182, 183, 190, 199, 200, 214, 216, 306, 312, 336, 344
- dragoste** 15, 20, 26, 35, 63, 91, 101, 109, 103, 126, 139, 141, 167, 169, 184, 189, 197, 284, 298
- dreptate** 59, 78, 106, 108, 116, 131, 163, 170, 171, 176, 181, 205, 209, 210, 211, 212, 242, 269, 288, 297, 299, 306, 313, 346, 356
- Dumnezeire** 346, 354, 356, 362
- Egipt** 20, 35, 58, 68, 192, 339, 349
- Elisei** 53, 99
- Emilia** 11, 12, 18, 20
- Euclide** 330, 331
- Eva** 49, 170, 216, 230
- evlavie** 13, 21, 25, 39, 52, 63, 130, 138, 217, 252, 298
- fapte bune** 48, 116, 121, 117, 155, 183, 185, 214, 217, 271, 272, 240, 301
- Hesiod** 321, 326, 339
- Homer** 17, 324, 326, 327, 329, 334, 339

Hristos 10, 24, 27, 36, 48, 60, 61, 69, 75, 76, 86, 88, 93, 96, 98, 111, 112, 135, 140, 153, 155, 162, 174, 187, 197, 208, 211, 220, 225, 226, 227, 228, 230, 236, 239, 241, 251, 257, 260, 264, 265, 266, 269, 272, 273, 276, 278, 279, 280, 284, 285, 288, 289, 290, 292, 296, 297, 298, 300, 302, 303, 305, 315, 326, 346, 347, 348, 352, 356, 357, 358, 360

invidie 22, 7, 16, 22, 25, 36, 45, 160, 116, 170, 188, 190, 192, 193, 196

Iov 65, 92, 93, 107, 113, 147, 150, 164, 172, 181, 302, 310, 316, 317, 318, 319, 320, 362

înfrânare 49, 55, 61, 68, 92, 145, 223, 236

lăcomie 7, 44, 46, 51, 64, 65, 98, 113, 146, 155, 209, 213, 293, 329

Macrina 9, 10, 11, 12, 18, 19, 20

mântuire 10, 26, 51, 160, 166, 184, 205, 206, 226, 237, 255, 279, 293, 299

milostenie 108, 122, 153, 251

Moise 51, 57, 66, 70, 142, 150, 161, 162, 179, 184, 206, 228, 252, 266, 271, 324, 344

necredință 299, 352, 353, 354, 357

nedreptate 55, 160, 163, 187, 209, 230, 339

patimă 36, 59, 65, 92, 108, 115, 125, 174, 175, 178, 188, 183, 190, 193, 194, 242, 244, 335

păcat 49, 68, 71, 72, 74, 75, 87, 89, 111, 149, 153, 159, 160, 163, 164, 181, 184, 185, 193, 194, 195, 211, 213, 223, 226, 236, 237, 239, 242, 251, 300, 331, 356

Platon 81, 104, 249, 323, 328, 329, 330, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 359

pocăință 49, 74, 109, 111, 145, 226

post 7, 45, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 74, 223, 240, 274, 289

rugăciune 51, 53, 58, 64, 68, 75, 82, 85, 101, 144, 147, 148, 234, 237, 249, 288, 289, 292, 341, 291

sărac 24, 79, 114, 122, 132, 147,
148, 149, 150, 158, 179, 181, 235,
314, 343

smerenie 8, 23, 45, 186, 251,
255, 293, 299, 301, 302, 303

Treime 229, 256, 357

viciu 16, 37, 59, 82, 160, 166,
187, 195, 210, 213, 214, 326, 328,
349

virtute 10, 12, 13, 16, 37, 38, 71,
59, 80, 82, 84, 99, 100, 126, 161,
166, 168, 170, 172, 183, 191, 195,
211, 220, 223, 271, 283, 298, 325,
326, 327, 328, 335, 339, 340, 342

Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă
Telefon: 021-4067194; 021-4067193
Fax: 021-3000553
e-mail: tipografia@patriarhia.ro; web: www.editurapatriarhiei.ro